BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN.
VIERDE DEEL.

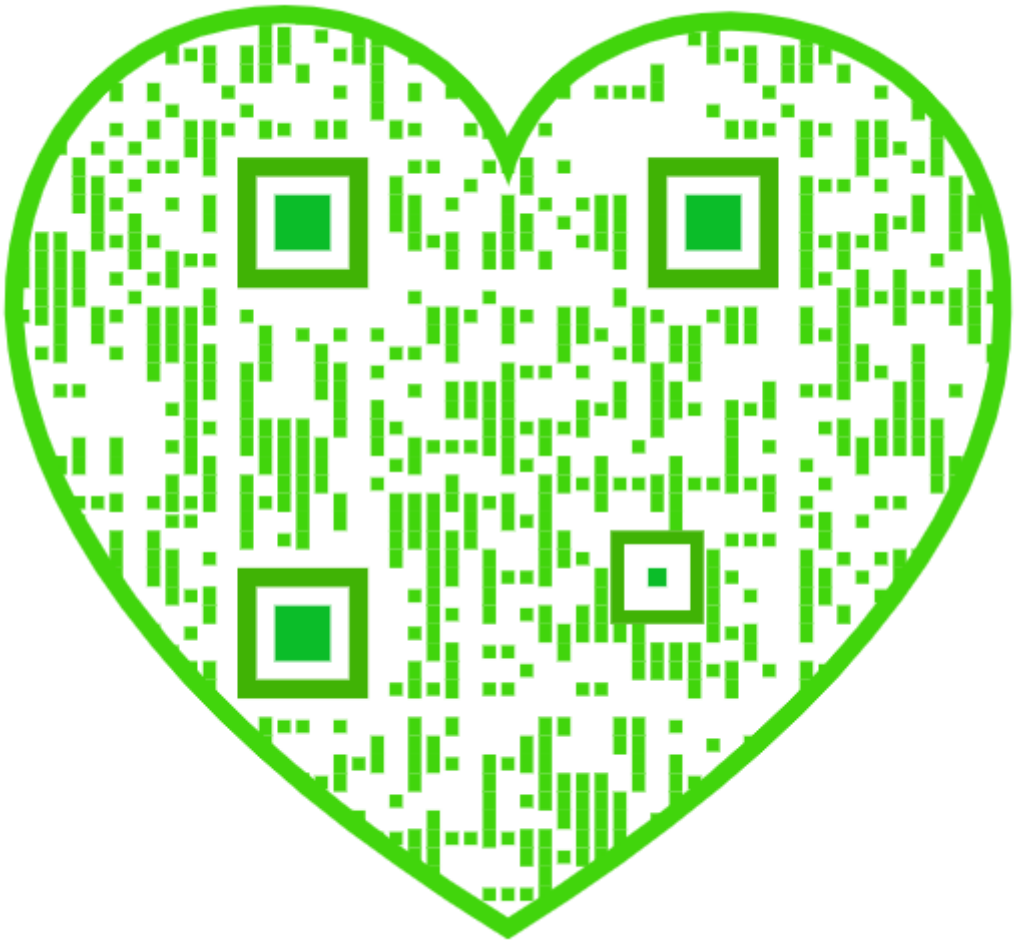

BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN,

Bevattende de Levensbeſchrijvingen van voorname STAATSMANNEN, KRYGSHELDEN, GELEERDEN in alderleije vakken van Wetenſchappen, DIGTERS, SCHILDERS en andere KONSTENAREN:

EN VERDER,

Zodanige Perſonen, die door de ene of andere daad, zig beroemd, of aan den Vaderlande verdienſtelijk hebben gemaakt; veelal verzeld van hunne Karakterſchetzen, zeldzame Anekdoten die men elders te vergeefs zal naſporen, onpartijdige beoirdeling hunner Daden, optelling hunner Schriften, en aanwijzing der Schrijvers welke van hun gehandeld hebben.

OPGEMAAKT,

Uit Handſchriften, een groot aantal van de beſte Schrijvers in verſcheidene Talen over die onderwerpen handelende, en medegedeelde Berigten.

VAN DE OUDSTE TIJDEN AF TOT HEDEN TOE,

DOOR

J. A. DE CHALMOT.

Met Portraitten en Plaaten.

VIERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.

MDCCXCVIII.

BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN.

VIERDE DEEL.

B.

BORSSELE (HENDRIK VAN), Ridder, was waarſchijnlijk de eerſte Heer van *Vere*, en in die hoedanigheid tegenswoordig, ten jare 1235, bij het Tournoij te *Haarlem* gehouden, in 't bijzijn der Graven van *Holland*, *Kleve*, *Bentheim* enz. Dit vindt men opgetekend in een oud Register in folio, genoemd, *de Ridderlijke Tournoijen en Handſpel van Holland*, berustende ter Rekenkamer van *Holland*, en getekend met de letter H.

In een originele acte van verdeling van 't jaar 1264, vindt men dezen HENDRIK; dezelve zegelde met drie ſterren in 't wapen, even gelijk zijn zoon in 't jaar 1290, zijn kleinzoon in 1303, en voorts alle de Heren van *Vere* zegelden, tot dat HENDRIK VAN BORSSELE *van der Vere*, op 't jaar 1390 eerst het wapen van BORSSELE zuiver gevoerd heeft, zijnde toen de oudſte branche van dit huis, die den zelvden oirſprong meenden te hebben, met die van den huize *Habsburg* of *Oostenrijk*, zo veel het mans oir aanging, uitgeſtorven; en dus onnodig, dat de Heren van *Vere*, de tweede branche van dit geſlagt

nimmakende, 't wapen van BORSSELE langer met de drie ſterren bleven breken. Deze HENDRIK VAN BORSSELE, die, naar alle vermoeden, het kaſteel *Zandenburg* heeft geſtigt, was de zoon van WOLFERD, negende Heer van *Borsſele*, en kleinzoon van FLORIS, die ten tijde van Graav DIRK DEN VI, leefde.

Heer HENDRIK hadt vier broeders, als: 1. FRANK, tienden Heer van *Borsſele*, Ridder; 2. FLORIS; 3. WOLFERD, Here van *Baersdorp*, geſtorven in 1232, en begraven te *Hoedekenskerke*; 4. PIETER, Ridder; wiens dogter JUDITH, in 1271 trouwde met HENDRIK VAN DER LECKE.

In een oud handſchrift, verzameld uit de registers en archiven van *Holland*, vindt men, dat deze HENDRIK VAN BORSSELE hertrouwd zou geweest zijn met MARIA VAN EGMONT, dogter van WILLEM, den tweeden Heer van *Egmont*; en dat het uit deze vrouwe is, dat zijn nageſlagt is voortgeplant, hebbende hij haar verwekt en nagelaten; 1. WOLFERD, waar van beneden nader; 2. RAAS, 3. JAN en FLORIS VAN BORSSELE, alle drie vermeld in oirſpronglijke acten van de jaren 1296 en 1299; 4. HADEWICH, getrouwd met GERARD VAN STRYEN, Here van *Calishoek*, zoon van WILLEM, Here van *Strijen*, en van KRISTINA VAN LINDEN. —— J. ERMERINS, *Zeeuwſe Oudh. van Vere*, bl. 1–3.

BORSSELE (HENDRIK VAN), oirſpronkelijk uit den tak van dit zelvde geſlagt, welke zig door den bijnaam *van der Vere*, onderſcheidt, was de zoon van WOLFERD DEN V, Here van *Vere*, *Zandenburg*, enz. en HADEWICH VAN BORSSELE, die weduwe was van ADRIAAN VAN HEENVLIET. Op welken ouderdom hij zijn vader in deszelvs heerlijkheid opvolgde, is onzeker, ſommigen bepalen dit op 't jaar 1409. Zeker is het, dat hij zig onder 't getal van die genen bevond, welke door Hertog WILLEM, den 22 octobet 1405, tot het beleg van *Hageſteijn* en *Everſteijn* ontboden werden, en dat wel met agt gewapende mannen. In 1426 werdt hij, benevens meer *Zeeuwſe* Edelen, door Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEN, tot Ridder

van

van het *Gulden Vlies* geſlagen; en in 1428, toen negen Raden en Rekenmeesters over *Holland*, *Zeland* en *Friesland* wierden aangeſteld, was onder dit getal ook deze HENDRIK VAN BORSSELE. Het jaar hier na, begaf hij zig in huwelijk met JANNE VAN HALEWYN, en van *Wtkercke*; die SMALLEGANGE Vrouwe van *Hemsrode* noemt, dogter van OLIVIER VAN HALEWYN, Heer van *Hemsrode*, en van MARGRIETE DE LA OLYTE. Het was ter zelver tijd en wel den 25 julij 1429, dat Heer HENDRIK, benevens vele andere Edelen, vermeenden in de vierſchaar van *Zuidholland* beledigd te zijn, zig van daar beriepen op den Hertog *van Bourgondien*, of, als dit niet mogte behagen, op de uitſpraak van den Aartsbisſchop van *Keulen*, den Bisſchop van *Luik*, en de Hertogen van *Gelder* en *Kleef*. Op het jaar 1430, vind men van hem aangetekend, hoe hij een voorbeeld aan zijne onderzaten was, in het voortzetten van den koophandel, zo dat voor deszelvs eigene rekening vele groote ſchepen wierden getimmerd, en daar mede ten oosten en westen handel gedreven. Intusſen groeide zijn aanzien met het vermogen aan, daar men hem reeds zedert den jare 1420, met de waardigheid van Opper-Houtvester van *Holland* bekleed vindt. Den 10 october werdt hij beleend door den Hertog *van Bourgondien*, met de heerlijkheden en leengoederen, welke KATRYNA *van Kleef* en *van der Mark*, zuster van 's Hertogen ALBERTS laatſte gemalinne, in *Holland* bezat, overgaf en afſtond.

Vier dagen voor pinxteren van 't jaar 1436, ontſtond te *Middelburg* een oproer, 't welk door den invloed en 't gezag dat HENDRIK over zijnen neef FRANK VAN BORSSELE voerde, geſtild werdt. Of, en in hoe verre hij deel heeft gehadt in den oorlog, die Hertog FILIPS te dezer tijd tegens de *Engelſen* voerde, is niet te bepalen, maar wel, dat hij met veel ſchepen *'t Zwin* ingevaren, den doortogt daar van met ſaketten ſloot, tusſen *Brugge* en *Damme*, om daar door eerstgemelde ſtad, die ongehoorzaam aan haren Graav Hertog FILIPS was, den toevoer uit zee te benemen.

Wanneer in 1438 een zware krijg met de *Hanzee-ſteden* ont-

ſtond, en binnen deze landen een oorlogs-vloot was uitgerust, toog HENDRIK zelve daar mede den vijand tegen, en maakte het hun zo bang, dat de zee geheel vrij wierd. Welke uitſtekende dienst, gevoegd bij zo veel anderen, oirzaak zullen gegeven hebben, dat Hertog FILIPS, ter beloning daar van, hem ſommige heerlijkheden en ambagten in *Walcheren* ſchonk. Het was tot dezen zee-oorlog, dat *Vere* twee oorlogſchepen, toen met den naam van *Baardsen* bekend, leveren moest.

Schoon Heer HENDRIK voorſpoedig in zijne zeetogten was, en zijn aanzien met zijn vermogen vermeerderde, wierdt hij echter ook door rampen gedrukt; zijne geliefde ſtad *Vere*, was niet buiten gevaar om door de zee verzwolgen te worden, waarom men op middelen bedagt was, om, de nood daar zijnde, voor dat woedend element, om zo te ſpreken, al ſtrijdende te wijken, waar toe Hertog FILIPS te *Cats* zijnde, den 20 april 1439 enen brief verleende, bij welken „ denzelven „ Heere *van der Vere* voor hem ende zijne nacommelingen, „ Graven ende Gravinnen van *Hollandt* ende *Zeelandt*, gegon„ nen en gegeven, gonnen ende geven mits deſen brieve, „ 300 gemeten Ambochts hun toebehoirende binnen zijnder „ Prochie en Ambochte van *Zandijk*, om die voorſz. zijne ſte„ de van der *Vere* daer mede te meerderen ende daer binnen „ te beſluten, ende die zelve 300 gemeten Ambochten van „ ons te houden en te gebruken tot al ſulcke Rechten, Heer„ licheden en alſo vrij als bij zijne voorſz. ſtede van der *Vere* „ van ons houdt; behoudens emmer, dat hij die voornoemde „ 300 gemeten binnen deſen tegenwoordigen jare beginnen „ zal te doen bedelven, en begrijpen aan die voorſz. ſteden „ en voort van jaere te jaere achtervolgen, tot dat al voldaen „ ſal weſen, ende oic behouden voor ons en onſen voorſz. „ nacommelingen op elck van den voorſz. 300 Gemeten onſen „ ouden grooten die wij 'er van ouden tijden op hadden." ingevolge *Auth. Copij van dien Brief ter Griffie van Vere.* Dan deze voorzorge van Heer HENDRIK, is tot hier toe niet te ſtade gekomen; het diep heeft zig verplaatst, en 'er is nu in geen jaaren en langer te *Vere* enige grondbraken of enige inbreuk

voor-

voorgevallen. Hertog FILIPS noemt, in zo even vermelden brief, HENDRIK, zijnen *Raedt, Camerling* en *Rentmeester van Zeelandt.*

Wanneer Hertog FILIPS op *St. Andries dag* in decemb. 1445, te *Gent* kapittel hieldt der orden van den *Gulden Vlieſe*, en ter zelver tijd uit den hogen adel van *Holland* en *Zeeland*, enigen tot Ridders in die aanzienlijke orden aannam, bevondt zig ook onder dat getal, Heer HENDRIK, en ontving dus een onbetwistbare blijk van 's Vorſten blakende gunst.

Gelijk men weet, begosten in deez' tijd de *Hoekſe* en *Kabeljauwſe* partijen, weder met vernieuwde woede, de hoofden op te ſteken, doch dit verterend vuur wierdt wel dra, door 't beleid en magt van wapenen van Hertoge FILIPS beteugeld en geblust. Het is zeer waarſchijnlijk, dat HENDRIK VAN BORSSELE, om de onaangename voorvallen, welke dagelijks uit dergelijke tweeſpalten voortſpruiten, het beſluit nam, om zig enigen tijd in *Frankrijk* op te houden, alwaar men hem in 1447 als Lt. Admiraal over de vloot van dat Rijk, vermeld vindt. Voorts heeft hij zeer vele oorlogen met luister en roem van dapperheid bijgewoond; het genoegen gehad van zijne ſtad *Vere* ſteeds in bloei en handel te zien toenemen, zijnen zoon aan ene *Schotſe* Princes van het Koninglijke huis uit te huwelijken, en vele goederen te verzamelen. In dezen toeſtand ſtierf hij den 17 maart 1474, oud van dagen en zat van onrust; men meent dat hij wel 90 jaren bereikt heeft.

Zijn levenswijze ſchijnt deftig, en met zijnen ſtaat overëenkomſtig te zijn geweest; een toevloed van Adel- en hoge Standsperſonen, zette *Vere* zo wel als hem luister bij. Ook was hij ongemeen vermogend en uitſtekend in eerambten, zijnde Ridder van *'t Gulde Vlies*, Raad en Kamerling van Hertog FILIPS en KAREL VAN BOURGONDIEN geweest; ook voor hun bekleed hebbende de waardigheden van Admiraal der *Nederlanden*, Rentmeester van *Zeeland*, zo *Beoosten* als *Bewesterſchelde*; hij was daar te boven Raad en Kamerling van de Koningen van *Frankrijk* en *Engeland*, en van eerstgemelden Lt. Admiraal zijner zee-vloot. Ook paarde hij bij zo vele aanzien-

lijke waardigheden, de tijden in aanmerking genomen waar in hij leefde, zeer ruime middelen, die hem in ſtaat ſtelden, om het aanzien daar van met gepasten luister te onderſchragen; zijnde Graav van *Grandprez*, liggende in *Champagne* in *Frankrijk*, Heer van *Vere*, *Vliſſingen*, *Westkappel*, *Domburg*, in *Brouwershaven*, van *Falaix*, Heer in 't land van *Luik*, *Heemsroede*, *den Aggere*, *Schoten*, *Aemſtelveen*, *Nieuweraemſtel*, *Sloter*, *Oostdorp*, *Biggenkerke*, *'s Gravenpolder*, en meer andere Ambagten in *Walcheren*, *Zuidbeveland* enz. Zonder van tienden en lopende landen te ſpreken; en om nog klaarder denkbeeld van den rijkdom van dezen Heer te hebben, ſtrekt, dat hij, ten tijde, wanneer zijn zoon WOLFERD, de *Schotſe* Princes ten huwelijk verkreeg, aan die, om een behoorlijken ſtaat te kunnen voeren, van zijn inkomen 679 *ponden* 's jaars, afſtond, daar hij zelvs nog 1152 *ponden vlaams* overhield, na aftrek van alle onkosten; dus hij 's jaars 1800 *ponden vlaams* te verteren heeft gehadt; zeker een buitengemene grote ſom in dien tijd. En, om het aanzien en uitſtekend vermogen van dezen Heer nog nader te doen blijken, dient, dat hij Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN bij iedere heirtogt, heeft moeten dienen, met *dertien Mannen van wapenen*, *tien vegtenden te Paarde*, *en negentien vegtenden te Voet*, en 'er dus geen ander des *Zeeuwſen Adels* hem gelijk was.

Heer HENDRIK hadt bij zijne hier voor gemelde gemalinne JANNE VAN HALEWYN, vier kinderen verwekt; als: 1. WOLFERD, die zijn opvolger werdt, waar van beneden nader. 2. JOSINE VAN BORSSELE, jong overleden. 3. ANNA VAN BORSSELE, getrouwd met GILLIS, Here van *Arnemuiden*; door welk huwelijk *Arnemuiden* naderhand aan de Heren van *Vere* gekomen is. 4. MARGRIET VAN BORSSELE, getrouwd met LOUIS DE BRUGES, Here van *Gruithuizen*, Prinſe van *Steenhuizen*, Ridder van 't *Gulden Vlies*. Voorts was hij naar den ſmaak der groten van dien tijd, ook rijk in natuurlijke kinderen, hebbende vier bastaarden agter gelaten, als twee zonen en even zo veel dogters. De zonen waren PAULUS en WOLFERD; PAULUS is bekend geweest met den naam van BORSSELE VAN LATERDAM;

van WOLFERD is de tak van BORSSELE VAN SPREEUWENSTEIN afkomſtig, daar men wil dat nog afſtammelingen van in wezen zijn. De dogters waren KATRYNA en ELIZABETH of LYSBETH; KATRYNA trouwde in 1460, met KORNELIS VAN SCHENGEN, zoon van JAN VAN SCHENGEN, Ridder. LYSBETH leefde nog in 1584, wanneer zij weduwe was van JAN VAN EMICHOVEN; hare moeder was, KATRYNA, JAKOBS dogter.

Dat HENDRIK VAN BORSSELE een dapper Krijgsman en gelukkig Bevelhebber zo te water als te lande is geweest, zal niemand met regt kunnen betwisten. Zijne geliefde ſtad *Vere*, genoot de meeste vrugten van zijn gezag en vermogen; haar bloei, koophandel en zeevaart, nam dagelijks toe, zo wel als hare voorregten; zo dat deze de grootſte en vermogendſte Heer van *Vere* is geweest, en wiens gedagtenis bij alle inwoners van die ſtad verdient in zegening te zijn en te blijven. —— BOXHORN, *Kronijk van Zeel.* II. D. bl. 180. 198. 201. 206. 208. 212. 215. 234. 239. 253, 254. 263. 274. 277. 457. SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeel.* bl. 393. P. DE LA RUE, *Heldh. Zeel.* bl. 136–139. WAGEN., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 86. 111., 112. 117, 118. J. ERMERINS, *Zeeuwſe Oudh. van Vere*, bl. 53–90.

BORSSELE (JAN VAN), waarſchijnlijk te *Middelburg* geboren, is in 1516 Hoogleraar geweest in de latijnſe taal aan het Hogeſchool te *Leuven*; vervolgens Deken van 't Kapittel, te *Zandenburg* of *ter Vere*. GER. NOVIOMAGUS ſpreekt van hem in deze bewoordingen: *Sunt Middelburgi amici mei duo, quorum unus est* JOANNES BORSALUS, *vir & vitæ integritate & ſummæ eruditione clariſſimus, qui a morum honeſtate boni cognomen meruit.* De bekende Kronijkſchrijver J. REYGERSBERCH zegt, dat hij in 't opſtellen zijnes werks ook gebragt heeft de ſchriften van eenen JOANNES BEECKE BORSSALUS, waarſchijnlijk den zelvden, daar we hier van handelen. —— G. NOVIOMAGI, *Epiſt. in Opusc.* H. BARLANDI, p. 262. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 32, 33. W. v. GOUDHOEVEN, *Kronijk van Holl.* bl. 512. *Voorr. van* J. REYGERSBERCHS, *Kronijk van Zeel.* BOXHORN, *Kron. van Zeel.* I. D. bl. 457. LA RUE, *Geleerd. Zeel.* bl. 93.

BORSSELE (JAN VAN) VAN DER HOOGE, zoon van ADRIAAN VAN BORSSELE en GEERTRUID VAN WELDEREN; wierdt door Prins WILLEM DEN IV, tot zijn Repreſentant als Eerſten Edelen van *Zeeland* aangeſteld, kort na dat gemelden Vorst bij reſolutie der Staten van dat Gewest, van den 18 meij 1747 was opgedragen, de ſtaat en qualiteit van Eerſten Edelen, op de gewone clauſulen, en voorts onder dit bijzonder beding: „ dat 's Prinſen perſoon zou verbeeld worden, door lieden, „ den Staten aangenaam, in *Zeeland* geboren, en behoorlijk „ gegoed, van den waren Hervormden Godsdienst, en geene „ krijgsambten bekledende;" alle welke hoedanigheden in onzen JAN VAN BORSSELE werden gevonden. Ook wierdt hij op voordragt van den Stadhouder, in wiens blakende gunst hij deelde, het volgende jaar als Gevolmagtigde naar de vredehandeling te *Aken* gezonden. Den 26 october 1750 wierdt hij in den egt verenigd, met Jonkvrouwe ANNA MARGARETA ELIZABETH KONINCK, Ambagtsvrouwe van *Ritthem*, zijnde de huwelijksplegtigheden met een ongemenen praal en pragt verzeld geweest. Verders vinde ik niets van VAN BORSSELE opgetekend, voor het jaar 1757, als wanneer hem ene eer werdt aangedaan, die men zeldzaam anders dan ten behoeve van Vorſten ziet bewijzen: zijne gemalin namelijk, van enen zoon bevallen zijnde, ontving deze door ene bezending, de gelukwenſingen der Staten van *Zeeland*, die het Peterſchap over den jonggeborene aanboden, terwijl *Neerlands* Gouvernante ANNA, om hare achting aan dezen gunſteling te tonen, op zig nam gemoeder over dien zoon te wezen. Men begrijpt ligt, dat deze zo eerzugt voedende aanbiedingen, met uitbundige vreugde werden aangenomen. Ook wierdt overeenkomſtig hier mede, de doopplegtigheid met ene vorſtelijke ſtaatſie verrigt, en het kind de doopnaam van WILLEM ZEELANDUS gegeven. Velen vondt men in dien tijd, welke de pillegifte door de Staten van *Zeeland* voor dezen jongen knaap beſtemd, ongeſchikt keurden; zij beſtondt hier in: „ dat het eerſte ambt, „ 't welk van wegens *Zeeland* ter vergadering van hun Hoog „ Mogenden, of in den Raad van Staten, of in de Generale

„ ſtaat

„ teits Rekenkamer, openviel, zo ras WILLEM ZEELANDUS „ VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, den ouderdom van 20 jaren „ zou bereikt hebben, zonder ene verdere overlegging, zou „ worden opgedragen;" en dit beſluit der *Zeeuwſe* Staten wierdt ingevolge *Reſolutie van den* 24 *november* 1757, in een daar toe vervaardigde, en met een daar op toepaſſelijk latijns vers verciérde zilveren doos, bij wijze van pillegift, met veel plegtigheid den vader ter hand geſteld. De bepaalde tijd verſtreken zijnde, wierdt WILLEM ZEELANDUS ook wegens *Zeeland* gedeputeerd ter vergadering van de Staten Generaal, en is als gewoon Lid van dat toen ter tijd zo luisterrijk kollegie, tot op de revolutie van 1795, aangebleven. Ook is die Heer als nog in leven.

In het volgende jaar, namentlijk in 1758, wierdt Heer JAN ene dogter in *'s Hage* geboren, waar over de Magiſtraat van *Middelburg* het gevader- en Princeſſe CAROLINA, naderhand Princes van *Naſſau Weilburg*, het gemoederſchap aanvaardde, en bij den doop twee namen ontving, betrekkelijk tot beide de hoge doopgetuigen, te weten die van CAROLINA MIDDELBURGENSIS; deze trouwde in het jaar 1775, met BERENT HENDRIK BENTINK, Heer van *Bukhorst*, *Zuk* en *Velaten*, welke geweest is, tot op de genoemde revolutie, Kollonel van de Kavallerie. Heer JAN VAN BORSSELE, is den 14 maart 1764 overleden.

Ook heeft hij een broeder gehadt, die Kollonel Commandant van de Kavallerie is geweest, en Kommandeur van *Lillo* en onderhorige forten. Deze FILIP JAKOB genaamd, werdt ten jare 1757, door de Gouvernante tot medelid der *Geëligeerden* in de Staatsvergadering van *Utrecht* benoemd. Daar het nu een onvermijdelijk vereiste is, dat de Edellieden, alvorens zij in dit eerſte lid der Staten kunnen werden aangenomen, hunnen adeldom moeten bewijzen; hadt VAN BORSSELE reeds het jaar te voren, een omſtandig geſchrift ingeleverd, om zijne riddermatigheid te bewijzen; doch zulks baarde vrij wat tweeſpalt tusſen de drie Staatsleden; want de *Geëligeerden* en de *Steden*, uitmakende het eerſte en derde lid der *Stiftſe* Staten-

vergadering, ſchreven aan de Gouvernante, dat zij de bewijzen des adeldoms van den Heer VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, hun ten onderzoek door hare Koninglijke Hoogheid toegezonden, voldingend gevonden hadden, en dien Heer, dienſvolgens, geregtigd te houden, om als een bevoegd Edelman, in het lid der *Geëligeerde Raden* te worden aangeſteld. Doch de *Ridderſchap*, uitmakende het tweede lid, was van een gants tegenſtrijdig gevoelen; zij zogten hunne zwarigheden tegens de egtheid der bewijzen des adeldoms van VAN BORSSELE onder 't oog der Gouvernante te brengen, en vaardigden, om hier in te ſlagen, een Lid uit het midden van hun af naar die Vorſtin, met een verzoog ten dien einde ſtrekkende, doch zij verſchoonde zig van 't zelve aan te nemen; maar wierdt naderhand te rade, ſchoon zij betuigde zig op het gedane onderzoek van het *eerſte* en *derde* Lid, gerusſelijk te kunnen verlaten, en met derzelver bedenkingen volkomen inteſtemmen, egter de zwarigheden en aanmerkingen van de Ridderſchap mede in overweging te willen nemen, „ ten einde voor te komen alle reden van beklag, „ even of *gunſt* en *genegenheid* zou hebben kunnen aanvul- „ len, 't geen aan de *bondigheid der bewijzen* ontbrak." Zij hadt alle de papieren van wederzijden, geſteld in handen van Edelen uit verſcheiden Gewesten, en niet zijnde van den *Duitſen Huize*. Derzelver verſlag hieldt de bewijzen des adeldoms van VAN BORSSELE, voor voldingend; waarom de Gouvernante niet langer uitſtelde, hem te benoemen tot Lid van de *Geëligeerde Raden*. „ niet twijffelende, of hun Ed. Mogenden zou- „ den Hoogstderzelver omzigtige handeling in alles billijken, „ als die tot geen ander einde geſtrekt hadt, dan om aan nie- „ mand ongelijk te doen, en te gelijk weg te nemen alle ver- „ denking, van welk een aart die ook zou mogen wezen, als „ of in dezen niet gehandeld ware naar de ſtriktſte regelen „ van ene volmaakte juſtitie." VAN BORSSELE, na zig van zijne militaire charges ontdaan te hebben, nam op den 1 maart 1758 zitting als Edelman in het Lid der *Geëligeerden*, niet zonder heftige tegenkanting der Edelen, die 'er een protest tegen lieten aantekenen; 't welk vernieuwd wierdt, toen de Gou-

ver-

vernante in het volgende jaar, de in dienst zijnde *Ceëligeerde Raden*, voor drie jaren hadt doen aanblijven. —— WAG. *Vad. Hiſt.* XX D. bl. 99. 179. *Ned. Jaarb.* 1750. bl. 1374. 1757. bl. 727--729. 1758. bl. 329. 601. 776. 1232. 1759. bl. 349, 350.

BORSSELE (PHILIBERT VAN), is geweest Burgemeester te *Tholen*, naderhand in 1625 Rentmeester beoosten *Schelde* te *Zierikzee*, welken post hij kortſtondig heeft bekleed, doordien hij den 17 januarij 1627 in genoemde ſtad overleed. Uit eenige gedigten van hem in den *Zeeuwſchen Nachtegaal* geplaatst, en een voor P. MERULA *Tractaat over de Wilderniſſen*, blijkt, dat hij een beoefenaar van de nederduitſche poëzij is geweest. ——— P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 235.

BORSSELE (FILIP JAKOB VAN) VAN DER HOOGE, is een volle broeder geweest van ADRIAAN, en was dus een zoon van JAKOB VAN BORSSELE en MARIA VAN VARIK. Hij is geweest Heer van *Vorhout*, Raad en Rentemeester generaal der domeinen van *Braband*; en vervisſelde in 1697 genoemden post, voor dien van Raad der ſtad *Middelburg*. In 1712 wierdt hij als buitengewoon Gezant, wegens de *Bataviſe* Republijk, naar *Engeland* aan Koninginne ANNA gezonden; vervolgens in 1715, met het luisterrijk karakter bekleed van buitengewoon Ambasſadeur naar het zelvde Rijk, met last, om GEORGE DEN I, in naam van den Staat geluk te wenſchen, over zijne opſtapping tot den troon van *Groot-Brittannien*; vervolgens heeft hij aan dat zelvde Hof gereſideert tot het jaar 1723, en den roem verworven, van zig gedurende het gantſche tijdvak zijner misſie, als een eerlijk en voor den vaderlande getrouw Afgezant te hebben gedragen, die veelvuldige blijken heeft gegeven, van zijne verkleefdheid aan zijn vaderland in 't algemeen, en aan *Zeeland* in 't bijzonder, wiens belangen hij altoos met een warmen ijver heeft behartigd. Den 16 april 1728, wierdt hij namens de Regering van *Middelburg*, door de Staten van *Zeeland* aangeſteld, tot hunnen gewonen Gedeputeerden in de vergadering van hun Hoog Mogenden, welken

aan-

aanzienlijken post hij bekleed heeft, tot dat de dood op den 5 maart 1735, een einde aan zijn leven maakte. Hij wierdt te *Geldermalsem* in het graf van zijne moederlijke voorzaten begraven.

In 't jaar 1701 trad Heer FILIP voor 't egtaltaar, met Jonkvrouwe MARIA ELISABETH, dogter van Mr. QUIRYN VAN STRYEN, Preſident van 't Hof van *Braband*, bij wie hij een zoon heeft verwekt, die jong is geſtorven. ——— *Not. der Staten van Zeeland.* 1721. bl. 336. 1728. bl. 51. P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, bl. 37, 38.

BORSSELE (PIETER JANSZ.) VAN DER HOOGE, in 't jaar 1570 bekend, onder de Edelen en Ridderſchap van *Zeeland*; was Heer *van der Hooge* en *Kieverskerke*, benevens Rentemeester generaal bewesten *Schelde*, waar toe hij in 1589 is aangeſteld, en den 11 maart 1596 in de Staten van *Walcheren* benoemd. Hij was een geleerd Man, en heeft geſchreven: Tractaat van de Zeeuwſche / Hollantſche en Geeſtelijke Leenen; 't welk door SMALLEGANGE, in zijn *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 398 en 685, ten groten dele is overgenomen. ——— P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 17.

BORSSELE (WOLFERD VAN), tweede Heer van *Vere*, was een zoon van HENDRIK VAN BORSSELE en MARIA VAN EGMONT. Men vindt van hem bij MIERIS, *Charterb.* I. D. bl. 428. aangetekend, dat hij in 1280 zijne heerlijkheid van *Vere* en *Zandijk* aan BEATRIX, Gravinne van *Holland*, opdroeg, en weder van haar ter leen ontving, 't welk door haar gemaal Graav FLORIS DEN V. bekragtigd werdt.

WOLFERD, nu een Leenman des Graven geworden zijnde, ſchijnt die afhanglijkheid niet geduldig te hebben kunnen dragen, althans daar ontſtond twist, in welke hij, met andere *Zeeuwſe* Edelen geſterkt, hun toevlugt tot GUY, Grave van *Vlaanderen* namen, dien zij tot enen inval in *Walcheren* wisten over te halen, welke egter niet naar hunne verwagting uitviel; dewijl het ſchijnt dat des Graven belang zo wel als het hunne vorderde, van zig onderling te verdragen, vindt men,

dat Graav FLORIS DE V, op den 30 oktober 1290, dezen Heer alle zijne misdaden heeft vergeven, en hem daar te boven tot de zelvs Raad aangenomen. De brief van dezen zoen, geboekt bij MIERIS, I. D. bl. 510, is des te merkwaardiger, om dat veel eer een onderling verbond, dan een vergiffenis van misdaden daar uit te bewijzen is; de Graav onderwerpt zig zo wel als WOLFERD, in geval van overtreding dezes verdrags, aan de uitspraak van te kiezene Scheidsmannen, zeggende onder anderen: *Waert dat onzer eenich van ons beiden daer jegens daede, dat wij wilien, dat men dien Man houde voor een Man, die nimmermeer te gheloven is.* Een blijk van wat aanzien te dier tijd een Ridder was, en hoe zij met den Landsheer hun geschillen gewoon waren te beslegten.

Den 27 of 28 junij 1296, werdt Graav FLORIS, gelijk bekend is, jammerlijk vermoord. Men weet, welk eene verwarring dit treurbedrijf in 's lands bestier te wege bragt. De Geschiedschrijver Vossius beschuldigt Heer WOLFERD, niet alleen dat hij kennis van dezen moord heeft gedragen, maar zelvs ook dat hij de *Vlaminghen* tot een inval in *Walcheren* heeft aangezet, na dat hij deswegen zijne bekommering aan de *Dortenaers* even te voren hadt te kennen gegeven, die hem overreedden om met twee welbemande koggen naar *Vere* te rug te keren.

Den 16 september ontving WOLFERD een brief van den Koning van *Engeland*, waar bij die hem verzoekt om zijne Gezanten te onderstemmen, herwaards gezonden, om den jongen Graav JAN, welke zig in dat rijk bevondt, te geleiden, en in 's lands regering te vestigen. Een blijk, welk hoog gevoelen het *Engelse* Hof van Heer WOLFERDS vermogen hadt, wiens magt en gezag eerst ten top steeg, toen de *Hollandse* Graav te *Vere* aanlandde; want deze was zo dra niet in zijne magt, of hij wist zig van deszelvs besluiten en raad geheel meester te maken, en het gezag van JAN VAN AVENNES, die als Voogd over hem was aangesteld, ten eenemaal te verlammen, latende den Vorst op den 30 april 1297 enen brief bezegelen, waar bij die *ghelovet Heren* WOLFERDE VAN BORSELEN *onze getrouwen*

Man

Man bi onſen kerſtelijken trouwen, ende bi onſen eed. —— dat wi doen ſullen, ende werken ſullen in allen ſticken bi Heeren WOLFERDE *rade, ende boven al doen dat hi ons raed, ende hier bi ſo hevet hi ons wedre gelovet kerſtenleker trouwe, ende bi ſinen ede — dat hi onſe ende onſe orbare raden ſal, ende doen ſal in alle ſaicken na ſinen vijf ſinnen, ende na ſine macht —— ende ware dat ſake dat hij in rede came —— ioſ onnne dat hi die ghene van ons weret, die onſen Heren Here onſen vader jammerlike vermoort hebbe —— ſo ſal hi ons, dat wi hem bi al ſulken trouwen, alsze voorſz. ſtaet in onſe lettere, hem te helpene, te verſokeren, ende te radene, ende voorde te ſtane jegens elken man enz.*

Met een zodanig Graavlijk handveſt voorzien, begost Heer WOLFERD een bewind te voeren, dat wel dra noodlottig voor hem werdt. Het eerſte, dat hij in zijn nooit geſteigerd gezag ondernam, was, de *Weſtfriſen* te beoorlogen, welken krijg hij ſpoedig en gelukkig ten einde bragt. Vervolgens was hij bedagt, om die genen, welke zijne grootſte tegenſtevers waren, uit 's Graven raad te bonſen; dit lot trof in de eerſte plaats, DIRK VAN BREDERODE, vervolgens moest JAN VAN RENESSE, ballijuw van *Zuidholland*, ſpringen, die daar te boven nog, door een vonnis te *Vere* gewezen, gebannen werdt. Dit verrigt zijnde, deedt hij zijn gezag en aanzien niet luttel klimmen; in de eerſte plaatze, door een dubbel huwelijk van hem met de Vrouwe van *Voorne*, en van zijn dogter met den Jonkheer van *Voorne*; en, ten tweden, met zig verſcheiden adelijke verbeurd verklaarde goederen te doen opdragen, als de landen van *Woerden* en *Benskoop*, het kasteel van *Ysſelſtein* en het kasteel te *Moermond*, welk laatſte hij deedt ſlegten. Om kort te gaan, hij oeffende een volledig gezag uit, naar eigen willekeur ingerigt; want intusſen dat de zetel der landsregering te *Vere* was gevestigd, woonde hij op zijne eigene veste *Zandenburg*, die in grootte en ſterkte die van den Landvorst te boven ging, en van waar die eerſte Staatsdienaar, de veste, zo wel als den Graav zelve, in bedwang konde houden.

Het kost niet misſen of zulk een hoogdravend gezag, aanzien en vermogen, al was het zelvs met de beste hoedanigheden

dit verzeld geweest, moest veel afgunst verwekken en een ruim aantal vijanden ter bane brengen; zulks ondervond Heer WOLFERD wel ras, en dat in het tijdvak, dat hij het toppunt van voorſpoed en geluk ſcheen bereikt te hebben. Hij haalde zig den haat van de gemeente op den hals, door 't veranderen van het Muntwezen, waar bij nog kwam, dat die van *Dordrecht* met of zonder reden klaagden, door den Bailjuw van *Zuidholland* in hunne regten verkort te zijn, waar van zij den oirſprong aan WOLFERD toeſchreven. De *Dortenaars* en vele inwoners uit de naburige ſteden, die ter hunner hulpe waren toegeſchoten, verzetten zig met al dien moed en onverzaagdheid tegens den Grave en zijne gunſtelingen, welke ſteeds het eigenaartig karakter dezes landaarts heeft gekenmerkt, rustten zig moedig ten krijg, en WOLFERD als 's Graven Veldheer, ſloeg het beleg voor *Dordrecht*, wiens inwoonders benevens hunne medehelpers zig zo dapper verdedigden, dat 'er kragtdadiger middelen vereist wierden, om zig van die ſtad meester te maken; ten dien einde nam hij voor, zig met den Graav naar *Zeeland* te begeven, en aldaar heirvaart tegens *Dordrecht* te beſchrijven. De *Hollanders* hadden hier zo dra de lugt niet van gekregen, of ſloegen aan 't morren tegens WOLFERD. Zijn ſchoonzoon, GERARD VAN VOORNE, hadt, zo men wil, de koenheid van hem de vriendſchap op te zeggen, indien hij den Graav vervoerde. WOLFERD nu, doch te laat, ontwaar wordende, hoe verregaande hij bij de *Hollanders* in den haat geraakt was, rekende zig niet langer veilig in *'s Hage*; hij begaf zig derhalven op zekeren nagt van daar, Graav JAN, dien hij in alles naar zijne hand honde zetten, medevoerende; en ten einde niet ligtelijk agterhaald te kunnen worden, deedt hij alle de bruggen agter zig afbreken, rennende te post naar *Schiedam*, van waar hij voornemens was naar *Zeeland* over te ſteken. Doch het vervoeren des Graven was zo dra niet rugtbaar geworden, of 't Hof en gants *'s Gravenhage* was in rep en roer. De jonge Gravin kermde over 't verlies van haren egtgenoot, en verwekte zo veel medelijden in de gemeente, dat velen zig gereed maakten, om de vlugtenden te vervolgen; ook waren zij

in

in weinige uren te *Vlaardingen*, en hier vernomen hebbende, dat de Graav wel van land gefteken was; doch, door de ftilte weinig vorderen kon, bragten zij al wat maar volk laden kon, tot boten en visfchuiten toe, te water, en roeiden het met alle kragt, agter aan, terwijl zij de lugt, met luid roepen om hunnen Grave vervulden. Haast hadt men hem ingehaald, en nog fpoediger bewogen, om te rug te keren. WOLFERD, die bij hem was, moest zig gevangen geven, en werdt, nevens zijne huisvrouw, naar *Delft* gevoerd, en op 't *Steenhuis* in bewaring gebragt. Graav JAN hadt zig terftond naar *'s Hage* begeven, zonder zig, zo ver men weet, om WOLFERD meer te bekommeren. De *Delffe* burgerij met een bitteren haat tegen hem ingenomen, was ondertusfen op de been geraakt, en voor 't *Steenhuis* famen gefchoold; en toen duurde het niet lang, of 'er ging een kreet op: *levert ons den Verraader, of wij fteken het fteenhuis in den brand.* Die van binnen, 't zij zij, zo wel als 't volk, WOLFERDS dood zogten, of, gelijk zij voorgaven, voor 's volks woede bedugt waren, befloten hem, ontharnast, ter deure uit te ftoten, daar hij, voor de razernij der verbitterde menigte blootgefteld, in een ogenblik, door duizend wonden, van 't leven werdt beroofd; dit viel voor op den 1 augustus 1299. Dusdanig rampfpoedig lot trof een man, die, ten toppunt van eere geklommen, alles voor zig deed bukken, en niet bedagt hoe veeg dit leven is, wanneer men niet dan vijanden ziet, en geene vrienden dan vleijers en flaven heeft.

Heer WOLFERD is tweemalen getrouwd geweest; van de eerfte vrouw die SEBILLE was genaamd, is de afkomst onbekend. De tweede, KATRYNA VAN DURBY of DURBUI, ook KATRYNA VAN TEILINGEN geheten, was weduwe van ALBERT, Heer van *Voorn*, en ene dogter van WILLEM VAN TEILINGEN en GERARDA of GEERTRUID VAN WOERDEN, dogter van den vermaarden HERMAN VAN WOERDEN. Van haar wordt getuigd, dat zij een zeer fchone vrouw is geweest, en zeer bemind van Graav FLORIS DEN V, bij wien zij een zoon [illegible]RK gehadt heeft. WOLFERD heeft verfcheidene kinderen nagelaten.

ten. —— BOXHORN, *Kron. van Zeeland*, II. D. bl. 98. 101, 102. P. DE LA RUE, *Heidh. Zeeland*, bl. 140--142. T. DOMSELAER, *Beſchrijv. van Amſt.* II. St. bl. 126--128. WAGEN., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 102. 104. 109, 110. J. EMMERINS, *Zeeuwſe Oudh. van Vere*, bl. 4--21.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de tweede van dien naam, werdt de *Oude* gebijnaamd, ter onderſcheiding van een jonger broeder, mede WOLFERD geheten, dien men den *Jongen* noemde. Hij volgde zijnen vader als Heer van *Vere* op; en hij hadt ter nauwer nood zijne heerſchappij aanvaard, of in meij 13 o viel 'er te *Vere* een oproer voor, 't geen men wil, dat door de vrienden van den vermoorden Heer zoude geſtigt zijn, 't welk bij den Geſchiedſchrijver WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 127, *een geweldig oproer* genaamd wordt, en dat naderhand, met *drie duſent pont tornoijſen* heeft moeten gezoend worden. Wij vinden niet veel aanmerkelijks ten aanzien van onzen Heer WOLFERD opgetekend, hij ſchijnt van een vreedzamer aart geweest te zijn, dan zijn vader en broeders. Wij zullen ons dus vergenoegen, met het laatſte bedrijf zijner levensrol te verhalen. Hij hadt namelijk het harnas aangegespt in eenen krijgstogt met zijnen neve Grave WILLEM DEN IV, tegen de *Frieſen*, en deelde ook in deszelvs ongelukkig lot; want hij wierdt met dien Grave op den 26 of 27 ſeptember 1345, bij een dorp *Werega* genaamd, niet verre van *St. Odulfs kloo ter*, liggende oostwaards een weinig van *Stavoren*, verſlagen, en ſneefde zo wel als die, en ook nog zijn neef FLORIS VAN BORSSELE, ARENT VAN KRUININGEN, en KLAAS, Heer van *Reimerswaal*, benevens vele *Hollandſe* Edelen meer.

Heer WOLFERD is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was ALYT VAN HENEGOUWEN, zuster van Grave WILLEM DEN III, bij wie hij geen kinderen heeft agtergelaten; ten tweedemale trad hij voor het huwelijksaltaar met HADEWICH BOT VAN DER EEM, bij wie hij twee kinderen heeft verwekt en nagelaten, als WOLFERD, Heer van *Vere*, die volgt; en ALYT, die getrouwd is geweest met JAN VAN HEENVLIET,

op Blijeſtein, welke in 't jaar 1364 is overleden. —— W. VAN GOETHOEVEN, *Kronijk*, bl. 380. J. ERMERINS, *Zeeuwſ. Oudh. van Vere*, bl. 22--32.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de derde van dien naam, zoon van den voorgaanden en van HADEWICH BOT VAN DER EEM, geraakte in 't bezit der heerlijke goederen van zijnen vader op hem aangeſtorven, toen het tijdſtip daar was, dat de even berugte als met regt gevloekte factien der *Hoekſen* en *Kabeljauwſen* een aanvang namen. Men weet, hoe Graav WILLEM DE IV, kinderloos overleden zijnde, deszelvs zuster Keizerin MARGRIET, de naaste erfgenaam tot deze landen was, en die het bezit daar van wel dra door haren zoon WILLEM VAN BEYEREN betwist werdt. Voor dat zulks nog gebeurde, en niet lang na deszelvs inhuldiging, namelijk den 24 ſeptember 1346, verleende zij onzen WOLFERD „die veſte *ter Vere*, „ arve ende ambacht, ende renten, die van binnen ghelegen „ zijn, 't cener rechten arve lene enz." Hij ſchijnt het ook geweest te zijn, welke *Vere*, dat in aantal van inwoners, zo wel als in zee-nering toenam, met muren heeft doen beſluiten, en het, naar den aart der tijden, tot een veſting maakte, zo dat, in 't jaar 1348 de Kerk, wier bouw men wil dat reeds in 1328 was aangevangen, tot een *Parochie Kerk* wierdt verheven, waar aan Paus CLEMENS van *Avignon*, veel aflaten en vergiffenisſen verleende.

Wanneer den 5 januarij 1348, Keizerin MARGRIET het gebied over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, aan haren zoon WILLEM overgaf, bevondt zig WOLFERD onder 't getal van dien hogen Adel, welke den brief daar van hielpen bezegelen, in welken die Keizerin hem bij onderſcheiding van anderen, *onſen Neve* noemt. Graav WILLEM DE V, 's lands regering aanvaard hebbende, wist Heer WOLFERD zig dra in deszelvs gunst te dringen, en daar van voor hem een nuttig gebruik te maken, alzo die hem des donredaghes na ſinte valencijns dach Ao. 1349 / het voorregt ſchonk, benevens „ alle ſine bijenden „ die het Vere ende in den polres beneeden Vere in ſinen lenen

„ hilt

„ nu toecken ioff hier namaels woenen ſullen/ mit haere erfgenaems
„ gueden ſonder argheliſt ghegeuen hebben en ghenen mit desen
„ openen briefue tolue bij te baerne al onſe lande doze/ ghelijke
„ anders onſen steden van Hollant ende van Zeelant/ die daer
„ of bijsheden hebben." Ook bevestigde Graav WILLEM VAN BEYEREN den 14 januarij 1350 dezen zijnen neef, Heer WOLFERD, in het erfleen van *ter Vere*.

Heer WOLFERD ſchijnt, nevens andere van zijne magen en vrienden, ſchuldig geweest te zijn aan den doodſlag, omtrent deez' tijd begaan, aan den Heer VAN MOERMONT en van WOLFART den bastaard van BORSSELE, waar over de ſchuldigen de uitſpraak lieten, aan de Vrouwe Gravin, die dan ook de uitſpraak daar over deed den 6 februarij 1350, en Heer WOLFERD, benevens vele van zijn geſlagt, vrienden en helpers, verwees in ene boete van 12000 *ponden zwerter tornoiſe*, ingevolge MIERIS, *Charterb.* II. D. bl. 769.

De regte tijd wanneer Heer WOLFERD is geſtorven, wordt niet opgegeven, maar het ſchijnt zeker te wezen, dat hij niet lang het hoofd van zijn geſlagt is geweest, en reeds ten jare 1356 was overleden. Hij was een groot ijveraar voor de *Hoeksgezinde* partij, en wist door nieuwe giften en aan hem gegunde voorregten der Landsheren, zijne goederen aanmerkelijk te vermeerderen; ook heeft *Vere* veel verpligting aan hem, doordien hij die met muren en torens te beſluiten, tot een ſtad heeft gemaakt, en 'er een Parochie-Kerk in geſtigt.

Hij heeft tot gemalinne gehad, MARGRIET VAN ARNEMUIDEN, bij welke hij vier kinderen heeft nagelaten, liggende nevens dezelve te *Middelburg* begraven. Zijne kinderen waren: 1. WOLFERD, hier beneden. 2. HENDRIK, die zijnen broeder WOLFERD, welke kinderloos uit het egte bed overleed, als Heer van *Vere* is opgevolgd, en die ſtad, van *mijn 's Heeren Poorte* aan de landzijde tot de *Zandlijkſe Poort* toe, heeft verſterkt en de gragt tusſen beiden doen delven, zo dat *Vere* van dien tijd aan, als een frontier aan de zeekant is aangemerkt, en deze verbetering ook de uitwerking hadt, dat met het daar bij komende gedurig diepen van het veergat, de ſcheepvaart aldaar

dagelijks toenam. Tweemalen is HENDRIK getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was MARGRIET VAN VIANEN, waar bij hij twee zoons en ene dogter heeft verwekt. Voor de tweedemaal huwde hij met MARGRIET VAN NYENRODE, daar hij ene dogter bij heeft geteeld. 3. FLORIS, Ridder, genaamd FLORIS VAN SCHOUWEN; deez' kogt van HUGO VAN RASSINGEN, zekere leenden en leenland in *Borsfele*.. In 't register der Edelen van *Zeeland*, wordt hij geneemd *Broeder tot Vere*. 4. ALYD, die tweemalen is getrouwd geweest, en hadt tot haar eerſten man JAN VAN HEEMSVLIET; ten tweedenmale huwde zij aan JAN, *Heer van Cruiningen*. ——— BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, bl. 216. WAG., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 297. J. ERMERINS, *Zeeuwſ. Oudh. van Vere*, bl. 33--42.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de vierde van dien naam, volgde zijn vader omtrent het jaar 1356 als oudſte mansöir op, in de heerlijkheid van *Vere*. Weinig bijzonderheden van enig belang vindt men van hem opgetekend; wij moeten ons dus vergenoegen met te melden, dat hij omtrent het jaar 1390 overleedt, zonder bij zijne gemalinne, CATALINA VAN DER WOESTYNE, kinderen nagelaten te hebben; doch van hem is een natuurlijke zoon overgebleven, ook WOLFERD geheten. ——— J. ERMERINS, *Zeeuwſ. Oudh. van Vere*, bl. 43--45.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de vijfde van dien naam, Ridder, volgde zijn broeder HENDRIK op, in alle deszelvs goederen en heerlijkheden, en werdt dus ook Heer van *Vere*. Men vindt niets van enig belang van hem vermeld, dan dat hij zig in 1399 ongevergd in *'s Hertogenbosch* in een twist ſtak, dat hem duur te ſtaan kwam, want hij wierdt gevangen genomen en niet dan op ſterken aandrang van Hertog ALBERT, die gereed ſtond de *Brabanders* hierom te beoorlogen, na twee jaren zittens, geſlaakt. Hij heeft ter vrouwe gehadt HADEWICH VAN BORSSELE, dogter van KLAAS VAN BORSSELE, Heer van *Brigdamme*, en van MARIA VAN ARNEMUIDEN. Deze HADEWICH was eerst verloofd aan den zoon des Heren VAN HAEMSTEDE, en dit huwelijk geen voortgang gehadt hebbende,

de, trouwde zij met ADRIAAN VAN HEENVLIET, en na zijnen dood met Heer WOLFERD; die bij haar twee zoons en eene dogter heeft verwekt. Zij ſtierf in 1402 of 1403, en bij volgde haar, ingevolge de aantekening op een grafzerk, weleer te *Zandenburg* liggende, den 26 januarij 1411. —— M. VOSSIUS, *Jaarb.* bl. 518 en 519. H. VAN HEURN., *Hiſt. van 's Bosch.* I. D. bl. 246, 447. J. ERMERINS, *Zeeuwſ. Oudh. von Vere*, bl. 50-52.

BORSSELE (WOLFERD VAN), de zesde van dien naam, was een zoon van HENDRIK VAN BORSSELE en JANNE VAN HALEWYN, die na dode van zijnen vader, als Heer van *Vere* hem opvolgde. Ruim veertien jaren oud zijnde, huwde hij aan de *Schotſe* Princes MARIA, zuster van Koning JAKOB DEN I, zijnde door den Scheepsbevelhebber LODEWYK VAN SCHENGEN uit *Schotland* afgehaald, en naar *Zeeland* gevoerd; voorts werd het huwelijk met veel luister voltrokken, op het kasteel van *Zandenburg*. De huwelijksgift van Heer HENDRIK aan zijnen zoon, heeft men onder dat artikel gezien: zij beſtond in den affland van een aanzienlijk deel zijner inkomſten; die van den *Schotſen* Koning, was, het graafſchap van *Bouchane* in *Schotland*, door Heer WOLFERD zo wel als zijne gemalinne, den naam van voerden. Hij neeft flegts één zoon bij deze vrouwe verwekt, CAROLUS genaamd, dan deze is zijn vaders opvolger niet geworden, doordien hij, den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, te *Leuven*, alwaar ſtudeerde, zeer ſubiet is overleden. Zijn lijk werdt naar *Vere* gevoerd, en op *Zandenburg* begraven.

Toen Biſchop DAVID VAN BOURGONDIEN, in 't jaar 1456, te *Utrecht* werdt ingehuldigd, was onder de *Zeeuwſe* Edelen Heer WOLFERD tegenswoordig bij die plegtigheid; en wanneer Koning KAREL DE VII. van *Frankrijk*, in 1450 overleed, en de Dauphin, onder den naam van LODEWYK DEN XI, den troon beklom, was Heer WOLFERD een deelgenoot van alle de luisterrijke feesten, welke ter dier gelegenheid gegeven wierden.

Den 20 maart 1465, hadt Heer WOLFERD het ongeluk zijne huisvrouwe MARIA, die hij tederlijk beminde, te verliezen, 't welk hem in enen diepen rouw dompelde. Hij nog in den bloei zijnes levens zijnde, en geen erfgenaam hebbende, begaf zig in 1469 in een tweeden egt, met CHARLOTTE DE BOURBON, dogter van FILIPS, Grave *de Montpenſier*.

Na veelvuldige krijgsbedrijven zo te water als te lande bijgewoond, en bij verſcheidene gelegenheden ſprekende blijken te hebben gegeven, dat hij geenzints van de edelaartige dapperheid zijner voorouderen was ontaart, overleed hij te *Gent* den 29 april 1487, van waar het ontzielde overblijfzel met veel plegtigheid en droefheid der Gemeente, in de kapel van *Zandenburg* wordt overgebragt, en in het familiegraf bijgezet. Met hem ſtierf de laatſte Heer *van Vere* uit der *Borſelen* ſtam, die in zijne veelvuldige heerlijkheden en vermogens, door zijn dogter ANNA werdt opgevolgd, door welke dezelve in een vreemd huis zijn overgegaan, doordien zij met FILIPS VAN BOURGONDIEN in den egt trad. Boven dien heeft Heer WOLFERD bij zijn tweede vrouw ook een zoon gehadt, die jeugdig is overleden, en nog twee dogters, waar van MARGRIET, met den Heer WALRAVEN VAN BREDERODE is gehuwd geweest; en MARIA, in 1489 met MAARTEN VAN POLHAIM, bijgenaamd *den Schoonen-Poel*, die Ridder van 't *Guldenvlies*, ook Hofmeester van den Rooms Koning MAXIMILIAAN was, en daar mede de heerlijkheden van *Baarland* en *der Niſſe* in *Zuidbeveland* verkreeg, uit welke egtverbintenis, geen kinderen voortgeſproten zijn. ——— J. ERMERINS, *Zeeuwſe Oudh. van Vere*, bl. 91--117.

BORSTIUS (JAKOB), is Predikant te *Rotterdam* geweest, en wierdt geboren in 1612. Te *Leijden* oeffende hij zig in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en was daar gedurende die zware peſt, in de jaren 1635 en 1636; zelv zette hem dat ſmetvuur een peſtkool in den nek, welker lidteken hem namaals als hij in beſmette huizen kwam, waarſchouwde. Hij is geweest de eerſte Gereformeerde Leraar van *Woerden*,

en *Zaandijk*, die, eer hij daar kwam, noch Kerk noch Predikan. hadden, doch voor zijn vertrek, elk een schone nieuwe kerk, in plaats van een houten preekhuis, gestigt en betaald zagen. Te *Dordrecht* wierdt hij geroepen in 't laatst van 't jaar 1643, daar hij buiten zijne gedagten, in veel moeite raakte over zijne predikatie over het *lang haair*, of PAULUS zijne zedeles over hetzelve. BORSTIUS hier tien jaren gestaan hebbende, wierdt te *Rotterdam* beroepen, daar hij in de overwenselijkste eendragt met zijne medebroeders zo groot een genoegen vondt, dat hij na verloop van zes jaren, met aandrang verzogt zijnde om weder naar *Dord* te keren, zulks weigerde, gelijk hij ook niet lang daar na voor de beroeping van *Haarlem* bedankte. Dus leefde hij gezond en welvarende den tijd van 18 jaren, maar de overige 8 die nog bij zijn leeftijd gevoegd wierden, waren jaren van weedom en smert; want hij wierdt door een kwaal aangegrepen, die men voor ene verzwering in de krop van de blaas hieldt, en nochthans bleek een ongemak van onen anderen aart te zijn, doordien men na zijn overlijden, de oirzaak van zijn bittere smert willende nasporen, een groten steen in 's mans blaas vondt. Hij stierf den 1 augustus 1680, en wierdt door J. OUDAAN met een lijkdigt vereerd, te uitgestrekt om hier in zijn geheel ene plaats te geven. Uit dit gedigt blijkt, dat die Digter in ene gemeenzame verkering met hem heeft omgegaan. Na hem uitbundigen lof toegezwaait te hebben, zegt hij onder anderen:

Beleefde Man, wat hebt gij menigwerven
In vriendlijkheid uw aanspraak mij gejont!
'k Betuig het (en betuig het op uw sterven
Met rustigheid) dat ik geen afkeer vond,
Geen haatlijkheid van bijtzugt, geen partijschap,
Geen twistige aart in uwen ommegang,
Maar minzaamheid, en regt ontfronste blijschap,
Wanneer mij nooit uw bijzijn viel te lang.

De oirdeelkundige P. RABUS, getuigt in zijne *Boekzaal*, IX. D. bl. 502., „ dat hij verre van gemzijdigheid, het een

„ en ander dat de Leraar Borstius ſchreef, met vermaak heeft
„ gelezen, om dat men, zegt hij, kan zien, dat al zijn gezeg
„ hartlijk en duidelijk is. In zijn preken, was hij dezelve
„ man, en om die duidelijkheid en hartlijkheid wedervoer
„ hem in zijn leven dat geluk, dat hij gaarne gehoord wierdt;
„ een geluk, 't welk te zeldzamer was, om dat hij 't niet
„ overleefde, maar tot zijn dood toe een groten toeloop van
„ toehoorders behield."

Dan met dit al, ſtaat vader Borstius in 's Lands Geſchiedbladen, met een zwarte kole getekend; door zijn gedrag, 't welk hij in 1672 hieldt, toen in den noodlottigen oorlog tegens *Frankrijk*, het gantſe land door gewoeld werdt, om Willem den III. tot Stadhouder te verheffen, makende zijne aanhangers het volk wijs, dat dan het land in eenmaal zoude gered zijn. Dat nu Borstius een ijverig voorſtander van het Oranjehuis was, kan niemand wraken, die redelijk denkt, ſchoon hij een tegenſtrijdig gevoelen mogt koesteren; maar dat een Leraar van den Goddelijken Jesus, zijnen en onzen Meester, zig in zo verre koste vergeten, van de zagtmoedige leſſen dezes groten Menſchenvriends en Heilgezants, als 't ware in den wind te ſlaan, doordien hij en van den predikſtoel en op ſtraat, het wufte gemeen dat ras bewezen dienſten vergeet, en niets te verliezen hebbende, altoos tot verandering geneigd is, tegens deszelvs wettige Regenten aanhitſte, en als 't ware, den oproerkreet bazuinde, kan niemand, die een waar Christen is, goedkeuren. Dat nu Dominé Borstius aan dat euvel ziek lag, blijkt ten vollen uit het geen de oirdeelkundige Wagenaar in zijne *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 67 en 78. enz., wegens het oproer in den jare 1672 te *Rotterdam* voorgevallen, en dat aldaar met verwoestende plunderingen verzeld ging, heeft opgetekend.

Dat Jakob Borstius, voor het overige een vurig ijveraar is geweest, om de regtzinnige leer, ingevolge het denkbeeld van de *Dordſe* vaderen op het nationale Sijnode van 1618 en 1619 bepaald, met hand en tand vast te houden en te beſchermen, blijkt ten duidelijkſten, uit zijne menigvuldige

ſchriften door den druk gemeen gemaakt, meestal uit door hem van den kanſel verkondigde Leerredenen beſtaande, en waar van men de optelling kan vinden, in het *Naamregt der van Nederduitſe Boeken*, door JAC. VAN ABKOUDE en RHIN. VERENBERG, in den druk van 1773. bl. 60., waar van wij alleen als de zonderlingſten zullen opnoemen, zijne Leerredenen over het lang Haar / en van het dansſen / singen en ontdoſſen van J. LABBADIE, beide in 4to. te Rotterd. in 1671. gedrukt.

BORT (PIETER), die omtrent 't midden van de vorige eeuw in *'s Hage* wierdt geboren, beoefende de regten, en wierdt een der beroemdſte Advokaten van zijnen tijd, die voor de Hoven van Juſtitie in *'s Hage* hebben gepractizeerd. Hij ſchijnt tot op het jaar 1680 geleefd te hebben. Men is aan de ſchrandere pen van dezen kundigen Regtsgeleerden de volgende werken verſchuldigd, die door den druk zijn gemeen gemaakt: 1. Tractaat van de Hollandſche Leenen en de wyze om die bij uitterſte wille ens. te beſtemmen. 's Hage 1649. in 4to. 2. Over het Appél in de Provintie van Holland en Weſtvriesland / omtrent crimineele zaken ens. 's Hage 1652. in 8vo. 3. Alle de Werken van Mr. P. BORT. 's Hage 1681. in folio. Herdrukt in 1702, en nogmaals te *Utrecht* in 1730, beide ook in *folio*. 4. Nagelatene Werken &c. voor dezen nooit in 't licht gegeven / en dienende tot een Aanhangſel / of tweede Deel van alle des Schrijvers Werken. Utr. 1745. in folio.

BOS (JERONIMUS), Konſtſchilder, is geboren in *'s Hertogenbosch*, zeer waarſchijnlijk, in het laatſte gedeelte van de XVde eeuw. Zonderling was hij in de keuze zijner ſchilderontwerpen, en doorgaans waren zijne tafereelen geſtoffeerd met verwonderlijke invallen, van duivels, ſpoken en helſe gedrogten. Zijne behandeling was vast, vlug en aartig, en hij gewoon vele zijner ſtukken in eens op te ſchilderen; ook had hij, gelijk meer andere oude meesters, de gewoonte, zijne ontwerpen op het wit der pannelen te ſchetzen en te tekenen, een doorſchijnend plumuurſel over dezelven te leggen, en de gronden te doen medewerken. K. v. MANDER getuigt van

onzen JERONIMUS, te *Amſteldam* een ſtuk gezien te hebben, verbeeldende de *vlugt naar Egiipten*, waar in JOSEPH vooräan, een boer naar den weg vragende, en MARIA op een ezel zittende, verbeeld worden; in 't verſchiet vertoont zig een rots met veel gewoel, als bij een herberg en veel vreemde potſemakers, die een groten beer voor geld doen dansſen; alles zeer wonderbaarlijk en klugtig afgemaald. Nog een ſtuk van hem daar ter ſtede op de *Weal*, verbeeldende de Hel, waar uit de Oudvaders verlost worden; en enige Geesten den JUDAS, die mede poogt door te ſlippen, met een ſtrop naar boven trekken; alles doorgaans met verwonderlijke geſpenſen geſtoffeerd, waar uit onder anderen blijkt, hoe aartig en natuurlijk hij vlammen, branden, rook en ſmook, wist af te beelden. Van dezen aart waren genoegzaam alle zijne tafereelen; om welke reden ook LAMPSONIUS, in zijne Gedigten, hem op deze wijze aanſpreekt:

Quid ſibi vult, HIERONYME BOSCHI,
Ille oculus tuus attonitus? quid
Pallor in ore? velut lemures ſi et
Spectra Erebi *volitantia coram*
Aſpiceres? Tibi Ditis *avari*
Creâderim patuiſſe receſſus
Tartareasque domos; tua quando,
Quicquid habet ſinus imus Averni,
Tam bene pingere dextra.

JERONIMUS heeft ook hout-figuren geſneden; onder anderen is van hem een houtſneeprent, verbeeldende een *St. Anthonis tentatie* of aanvegting, gemerkt 1522. Vele prenten zijn nog onder de liefhebbers voorhanden, die door verſcheiden' Plaatſnijders naar zijne ſchilderijen of tekeningen in 't koper gebragt zijn, als een *Luiaarts en Lanterſanten leven*; daar men *den Gek ſcheert*; daar de *ene blinde den anderen leidt*; daar *de grote viſſen de kleine eten*, en vele anderen meer, doorgaans klugtig en zo grappig van *ordonnantie*, dat menze niet zonder lagchen kan beſchouwen. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders* I. D. bl. 96--98.

BOS

BOS (KASPER VAN DEN), Konstſchilder, is in 't jaar 1634 te *Hoorn* geboren. Zijn vader was een Scheepstimmerman, en zijn zoon in 't eerst mede aan den ſcheepsbouw; maar door een grote zugt tot de konst gedreven, tekende hij zeeën en ſtille wateren met allerhande ſoort van vaartuigen, zo konſtig, net en los van behandeling, als vast en vloeijende met de punt van 't penſeel gearceert, dat de Konstſchilder BRONKHORST aan HOUBRAKEN betuigd heeft, nooit beter te hebben gezien; doch deze knaap ſtierf in 't puilſte van zijn lenteleven; waarom het te verwonderen is, dat hij nog zo veel heeft kunnen maken, als men van hem in zijn geboorteplaats ziet. ——— A. HOUBRAKEN, *Schouburg*. II. D. bl. 328, 329.

BOS (LAMBERT), Hoogleraar in de griekſe taal te *Franeker*, zag het eerſte levenslicht te *Workum*, een kleine ſtad in *Friesland*, op den 23 november 1670. Zijn vader was JAKOB BOS, Rector van de latijnſe ſcholen aldaar, en zijne moeder GERARDA DE HAAN, welker moeder ene zuster was van den beroemden KAMPEGIUS VITRINGA, en dus een volle nigt van dien groten Godgeleerden, beide uit deftige en welgegoede burgerfamilien te *Leeuwarden* geſproten. De vader van den jongen Bos, gewoon om het hart en karakter der jeugd te doorgronden, vermerkte wel dra in zijn zoon, vrugtbare kiemen om een geleerd man te worden; hij onderwees hem grondig in de latijnſe en griekſe talen. Zijne ſpoedige voortgangen en ſcherp vernuft, gaven zijne ouders gegronde hoop, dat hij eerlang in het vak der letteren zou uitmunten; dit hadt zelvs zulk een warmen indruk op het gemoed van zijne deugdzame moeder gemaakt, dat deze, haren oom VITRINGA in het bloeijendſte van diens jeugd, reeds tot de waardigheid van Hoogleraar in de oosterſe talen hebbende zien verheffen, haar verlangen te kennen gaf, om haren zoon die zulk ene treffelijke loopbaan met ijver was ingetreden, ter zijner tijd een gelijkſoortige prijs te zien behalen; ſchoon deze wensch in alle opzigten vervuld wierdt, hadt zij egter het genoegen niet,

niet, van zulks te beleven, want zij ſtierf voor dat hij zijn akademiſe ſtudien voleindigd hadt. De lage klaſſen doorgelopen zijnde, vermeerderde de jonge Bos zijne reeds verkregen kundigheden, door het vlijtig lezen van de griekſe en latijnſe Schrijvers; en hier toe nam hij te bate, het aangename verblijf, dat hem gegund wierdt, ten huize van den letterminnenden Heer HEKTOR VAN GLINSTRA, bij wiens zonen hij den post van Leermeester waarnam. Hier was het dat onze jeugdige Geleerde, zig met vurigen ijver toeleide, om al het geen *oud Griekenland* het zeldzaamst en wetenswaardigst bevat, in deszelvs verborgenſte ſchuilhoeken na te ſporen en op te delven; intuſſen verwaarloosde hij ook in geenen deele de taal en oudheden van *Rome*. CICERO was inzonderheid zijn begunſtigdſte Schrijver; hij las en herlas de werken van dien welſprekenden Redenaar, en die verſtrekten hem, als een leidsman te gebruiken, tot voedzel. In 1694 begaf hij zig naar het Hogeſchool te *Franeker*, ten einde de letteroefferingen waar van hij de loopbane met zulk een gunſtige aandrift was ingetreden, ten einde te ſnellen. De beroemde VITRINGA zijn bloedvriend, in hem veel genie tot het doorgronden van de griekſe taal, derzelver oudheden, en wat verder daar aan verwant is, beſpeurd hebbende, gaf hem den wijzen raad, om zig enkel en alleen op het beoeffenen daar van toe te leggen, en hij deedt zulks. In october van het jaar 1696, gaf men hem de vrijheid, om opentlijk de griekſe taal aan het Hogeſchool te leeren, en in de volgende maand februarij, verëerden hem de Curateuren met den tijtel van Voorlezer in die wetenſchap. Het profeſſoraat in de griekſe taal door den dood van NIKLAAS BLANKAARD, welke in 1704 voorviel, opengevallen zijnde, wierdt onze Bos benoemd, om dat te vervullen, en hij aanvaardde dat met ene redevoering, „ over de voortplanting der wetenſchappen door de Grie„ ken in hunne kolonien." *De eruditione Græcorum per colonias eorum propagata.* Hij vervulde de pligten aan zijn ambt verknogt, met een ongemenen werkzamen ijver en nut voor de ſtudeerende jeugd. Op het einde van 't jaar 1716

door een kwaadaartige koorts overvallen zijnde, verviel hij in de teering, eene kwaal die hij van zijne moeder scheen overgeërfd te hebben, welke aan die ziekte was gestorven, en hij overleed den 6 januarij 1717 in het 47ste jaar zijnes ouderdoms. Bos was begaafd met een uitmuntend verstand, gezond en welwikkend oordeel, gemakkelijke bevatting en staalen geheugen; bij die hoedanigheden paarde hij een opregt karakter, en was ongeveinsd, zijnde zijne zeden zagt, eenvoudig en onopsmukkelijk; voorts was hij teder godvrugtig, waar van hij inzonderheid de doorstaandste blijken in zijn jongsten levenstijd heeft gegeven. Onvermoeid werkzaam, was niets in staat om hem van den arbeid af te trekken, en hij beklaagde de ogenblikken, die hij niet met letteroefeningen doorbragt. Ook was nauwgezette zedigheid, een hoofdtrek van zijn karakter; hij schatte een ander altoos hoger dan zig zelven, en scheen de enigste te zijn, welke zijn eigene waarde niet kende. Verstandig, bedaard en beschaafd Criticus, stelde hij nimmer de misstellingen van anderen op een hatelijke wijze ten toon, maar schikte het zodanig, dat de waarde van hunnen arbeid 'er niets door leed; het als de blijk van een slegt karakter aanmerkende, zijn naam op de puinhopen van dien van anderen te willen vestigen.

Veertig jaren hadt de Hoogleraar Bos bereikt, alvorens hij zig in het huwelijk begaf; als toen trad hij in den egt met FEIKJE SINEDA, weduwe van GERARDUS HORREUS, in leven Predikant te *Vronwen Parochie* op het *Bild* in *Friesland*, bij wie hij twee dogters heeft verwekt, PETRONELLA Bos, die getrouwd is geweest met BENJAMIN BURENSTEIN, Burgemeester te *Franeker*, in 1735 overleden; en GERARDINA JOHANNA Bos, eerst getrouwd met HOBBE DE BOER, Burgemeester, en ten tweedenmale met HESSEL VAN TOUTENBURG, Secretaris te *Workum*, overleden in 1745.

Zijne gedrukte werken zijn, behalven vele onafgedanen letterarbeid, die hij in schrift heeft nagelaten. 1. *Animadversiones ad* THOMÆ MAGISTRI, *Dictionum Atticarum Eclogas. Franeq.* 1698. 8vo. 2. *Exercitationes philologicæ ad loca nonnulla Novi Foe-*

Foederis. Franeq. 1700. 8*vo.* Edit. alt. *multis partibus auctæ accedit Diſſ. de Etymologia Græca. Ib.* 17 3. 8*vo.* 3. *Obſervationes miſcellaneæ ad Loca quædam, cum Novi Foederis, tum exterorum Scriptorum Græcorum. Accedit* HORATII VITRINGA *Camp. fil. Animadverſionum ad* Jo. VORSTII *Philologiam ſacram Specimen. Ib.* 1700. 8*vo.* Edit. alt. *Leov.* 1731. 8*vo.* 4. *Ellipſes Græcæ. Franeq.* 1702. 12°. Hier van zijn naderhand verſcheidene drukken uitgekomen, waar van ſommigen, met aantekeningen van CHR. SCHOETTGEN, JOH. FR. LEISNER, N. G. S. BERNHOLD enz. zijn verrijkt. 5. *Antiquitatum Græcarum, præcipue Atticarum, deſcriptio brevis. Franeq.* 1714. 12°. Hier van zijn ook van tijd tot tijd verſcheidene herdrukken in 't licht gekomen; en, in 1749, ene met, *additis testimoniis ex fontibus, & obſervationibus quibusdam* Jo. FRED. LEISNERI. *Lipſiæ.* 8*vo.* 6. *Animadverſiones ad Scriptores quosdam Græcos. Accedit Specimen Animadverſionum Latinarum. Franeq.* 1715. 8*vo.* 7. *Vetus Teſtamentum ex verſione LXX Interpretum, cum variis Lectionibus, Prolegomenis &c. Franeq.* 1709. 4*to.* 8. *Paucula de Syntaxi Gr. & Accentuum ratione addita novæ edit. Grammaticæ Wellerianæ. Amſt.* 1715. 8*vo.* —— J. A. FABRICIUS, *Bibl. Græc.* Vol. IX. p. 647. ALB. SCHULTENS, *Oratio fun. in obitum* L. Bos. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Bibl.* Part. VI. p. 155, 156. TIB. HEMSTERH., *Oratio de Ling. Græcæ præſtantia &c.* p. 79. G. STOLLE, *ad Heumanni Conſpect.* p. 510. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. Vol. II. p. 1101. E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* p. 723--727. C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 504, 505. LE CLERC, *Bibl. choiſie*, Tom. XV. p. 255, 256. LE CLERC, *Bibl. ancienne & moderne.* Tom. II. p. 417. *Journal Litteraire.* Tom. XVIII. p. 328, 329. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Diction.* Tom. II. p. 412--414.

BOS (LAMBERT VAN DEN), is geweest Conrector der latijnſe ſcholen te *Dordrecht*, leefde nog in het laatſte gedeelte der vorige eeuw, en is in genoemde ſtad omtrent 't jaar 1610 geboren. Hij was een matig Digter, en heeft zig door zijne menigvuldige ſchriften inzonderheid over de geſchiedenisſen van de *Nederlanden*, zo onder zijn naam van VAN DEN Bos als

onder dien van SYLVIUS, uitgekomen, beroemd gemaakt. Als Hiſtorieſchrijver, is hij ongemeen partijdig; want het huis van *Oranje* toegedaan, vergenoegt hij zig niet alleen om de loffelijke daden der Vorſten van dien naam, hemelhoog en dikwils boven derzelver juiſte waarde te verheffen, maar ook zelvs de zodanigen die algemeen zijn afgekeurd, in een gunſtig daglicht te plaatzen. Voor zijn beſte werk wordt gehouden, om reden van de authentijke ſtukken die 'er in voorkomen: **Hiſtorien ofte tijds of verhaal op L. VAN AITZEMA, Saken van Staat en Oorlog &c. beginnende met 1669 en eindigende met 1697. IV Deelen in folio. met Platen. Amſt. 1685--1699.** Van de overigen die nog wel twintig in getal zijn, vindt men de optekening bij ARKOUDE en ARRENBERG, *Naamr. van Nederd. Boeken, druk van* 1773. bl. 61. —— SAXI, *Onom. litter.* P. V. p. 575. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 358--363. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers.* bl. 111. B. COSTERUS, *Hiſt. verhaal.* bl. 108.

BOSC (PIETER DU), Predikant in de Walſe gemeente te *Rotterdam*, is de beroemdſte en welſprekendſte Prediker van het tijdvak waar in hij leefde, geweest; hij was een zoon van WILLEM DU BOSC, Advokaat voor het Parlement van *Rouaan*, en zag het eerſte levenslicht te *Bajeux* den 21 februarij 1623. Na grondig in de geleerde talen en daar aan verknogte beginzelen der fraaije letteren onderweezen te zijn, beſteedde hij gedurende 18 maanden de Godgeleerdheid te *Montauban*, en vervolgens nog drie jaren te *Saumur*, waar na hij een allerloffelijkſt examen ondergaan hebbende, tot Proponent wierdt aangenomen, en vooits 23 jaren oud zijnde, beriep men hem als Predikant te *Caën*, wordende hier door ambtgenoot van den geleerden S. BOCHART. Zijn naam werdt intusſen door zijne overgroote bekwaamheid zodanig beroemd, dat men hem als een volkomen orakel aanmerkte, en zijne welſprekendheid wierdt zo wereldkundig, dat die van *Charenton* hem in 1658 tot hunnen Predikant verzogten, en daar toe de ſterkſte aanzoeken deden; doch wat moeite die gemeente als toen en in het vervolg te werk ſtelde, om hem tot haar te lokken, was al-

alles te vergeefs, doordien hij zijne geliefde kudde te *Caën* niet wilde verlaten. Intusſen kost het niet misſen, of zulk een uitmuntend man en die zo veel nut aan de gereformeerde partij toebragt, moest in 't oog lopen en ongerustheid aan de tegenſtrevers van dien Godsdienst inboezemen; dit wierdt hij in 166. gewaar, doordien hij door een Koninglijk bevel, naar *Charenton* in bailingſchap wierdt gezonden. Een zekeren PAUMIER, die van gereformeerd rooms was geworden, beſchuldigde hem valſchelijk, dat hij in onvoeglijke bewoordingen van de Overheid hadt geſproken. Door *Parijs* trekkende, om zig ter plaatze van zijne ballingſchap te begeven, gaf hij aan den Heer LE TELLIER zijne denkbeelden over de Biegt te kennen, en op welk eene wijze hij 'er zig over hadt uitgelaten. TELLIER ſcheen 'er voldaan over, en betuigde hem zelvs, dat hij nimmer eenigen twijffel hadt gehad van de onwaarheid der beſchuldiging. Ook bekwam hij zijne vrijheid weder den 15 october 1664, tot overgrote blijdſchap van zijne gemeente niet alleen, maar zelvs kwamen hem een groot aantal roomsgezinden hartelijk geluk wenſchen, zodanig was deez' brave man van een ieder bemind. Op den 13 julij 1668, werdt hij als Afgevaardigde der gereformeerde kerken van *Normandijen*, naar *Parijs* gezonden, om, was 't mogelijk, verzagting te bewerken, ten aanzien van de ſtrenge verklaring, die de Koning reeds in 1666 tegens de gereformeerden hadt doen afkondigen. Te *Parijs* gekomen zijnde, wierdt hij door de andere Afgezonden verzogt, om de ſmeekſchriften op te ſtellen, dit deedt hij, en wierdt ook maar alleen tot het gehoor van den Koning toegelaten, daar hij op den 27 november 1668 de belangens van zijne geloofsgenoten, met zulk een kragt van woorden en welſprekendheid voordroeg, dat de Koning ten uiterſten over hem voldaan ſcheen, en aan het gantſe hofgezin zijn genoegen over de voorzigtigheid en overtuigende welſprekendheid van dezen Leraar, betuigde. In den beginne ſcheen dit enige goede uitwerking te wege te zullen brengen, doch was op den duur van geen gunſtig gevolg, en aan DU BOSC zelven wierdt door een gewijsde van het Parlement van *Normandijen*, het langer be-

beklimmen van den leerſtoel verboden, waar op hij het koningrijk verliet, zig naar *Holland* begaf, en ſpoedig te *Rotterdam* als Predikant in de walſe gemeente wierd beroepen, en daar is hij verbleven tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 2 januarij 1692. Men heeft nimmer een man gezien, die met meerder geſchiktheid en deftigheid, de achtbaarheid van zijn beroep wist te doen gelden: ook ſtemde hier het ligbaam met de ziel in overeën; bij ene ſchone wel geëvenredigde geſtalte, die rijzig was, hadt hij ene vriendelijke deftigheid in zijn wezen, welke geen geringe klem aan zijne welſprekendheid bijzette; zijne levenswijze was ſtigtende, en zeer geregeld; ook was hij bij een ieder gezien, bemind en geacht. Hij is tweemalen getrouwd geweest, en heeft twee dogters nagelaten. 'Er zijn vijf delen in 8vo. van zijne uitmuntende Leerredenen in 't licht gegeven, die ten jare 1745 in 't nederduits vertaald, in twee delen in 4to. zijn gedrukt, en met geen minder gretigheid dan in het oirſpronklijke zijn ontvangen. —— *Catal. Bibl.* Bunav. Vol. I. Patt. II. p. 1102 C. Saxi, *Onom. liter.* Pars V. p. 284. Le Gendre, *Vie de Monſ. du Bosc.* Bayle, *Dictionn. ed de* 1730. Tom. I. p. 619--621.

BOSCH (AREND), is geweest Medicijne Doktor en Profeſſor in de ontleedkunde in *'s Hage.* Hij wierdt tot dien poſt aangeſteld, ingevolge reſolutie van de Societeit, in dato den 3 junij 1683, doch deed 'er kort daar na afſtand van. —— J. de Riemer, *Beſchrijv. van 's Gravenh.* I. D. II. St. bl. 610.

BOSCH (BERNARDUS DE), een der beroemdſte en zoetvloeiendſte Digters van zijnen tijd, is geboren te *Amſteldam*, den 28 maart 1709; hij overleed den 27 october 1786, in den ouderdom van ruim 76 jaren. Hij was een braaf mensch, en zijne godvrugtige geaartheid maakte, dat hij zig inzonderheid tot het gemoedelijke en ſtigtelijke bepaalde. Hoe gelukkig hij daar in is geſlaagd, blijkt ten duidelijkſten uit zijne *Dichtlievende Verlustigingen*, waar van V Delen het licht zien. Konstvermogen en voortreffelijkheid van inhoud en bedoeling, dingen hier om den prijs. In het II. Deel der *Werken van de*

Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde te Leijden, daar Bosch medelid van is geweest, vindt men van hem, *Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen, ter verbetering zijner* DICHTLIEVENDE VERLUSTIGINGEN; die hij bericht, „ met tweederlei oogmerken ontworpen te hebben. Eerſtelijk, om de feilen in zijne „ uitgegevene vaerzen begaan, te verbeteren; en ten anderen, om aenkomende Dichters in hunne oeffeningen te on„ derſteunen, en te waerſchuwen voor de klippen, waar op „ (zegt hij) wij verzeild zijn." In het opgenoemde Deel van die zelvde Maatſchappij, is nog een dichtſtuk van hem geplaatst, 't welk hij ons berigt, dat wij verſchuldigd zijn, aan dat van den godvrugtigen C. F. GELLERT, betijteld DE CHRISTEN, die hem daar toe 't eerſte denkbeeld opleverde; het zijne is genaamd, DE CHRISTEN AAN DEN VRYGEEST, 't welk met deze uitmuntende raadgeving wordt beſloten:

Gij ziet veel twijffling, maar verneemt ge ook niet veel licht?
Waar gij bewijzen vind, is ſtraks 't geloof uw pligt.
Wat afkeer, heimelijk de waarheid toegedraagen,
Verſterkt uw dubbing nog door nuttelooze vraagen?
Beproef den Godsdienst! doch ſtaa in de erkentenis
Dat uw verſtand bepaald, en GOD onëindig is!
Dan zult ge in 't ſchoon ontwerp, ten ſteun van 't waar betrouwen,
Geen vleeſchelijk vernuft, maar 's Hemels Geest beſchouwen.

Van de *Chriſtelijke Gezangen*, onlangs ingevoerd in de gemeente der Doopsgezinden bij het *Lam* en den *Toren* te *Amſterdam*, waar van de overledene lidmaat was, is verre 't grootſte gedeelte uit zijne godvrugtige penne gevloeid.

BOSCH (JAKOB), een Fluweelwever, heeft een reeks van jaren deze handtering geoeffend te *Leeuwarden*, en zig na het jaar 1771 met 'er woon naar *Kampen* begeven, alwaar hij [illegible], in een hoog gevorderden ouderdom geſtorven is.

Het

Het was een dweepzugtig mensch, doch gants niet onërvaren in de ſchriften van het O. en N. Verbond, en behalven dat, vrij kundig in de hebreeuwſe taal. Van hem is door den druk gemeen gemaakt: 1. De triumpherende waarheid / vertoond in eenige ſamenſpraken tuſſchen den geleerden Rabbi HARTOG LEVI en den Schryber. Leeuw. 1747. 8vo. 2. Grondhartige waarſchouwing tegen het doodlijk vergift van J. STINSTRA's boek tegen de Geeſtdrijverij. Ib. 1751. 8vo. 3. Harmonie der IV Euangelisten. Ib. 1765. 8vo. 4. Het licht ten tijde des daags / zijnde een onderwijzing in de Hebreeuwſche Taalkonſt / &c. Ib. 1771. 8vo.

BOSCH (JAKOB VAN DEN), Konſtſchilder, is geboren te *Amſteldam* in 1636. Hij ſchilderde zo natuurlijk allerhande ſoort van ſmakelijk zomer-ooft, dat het gezigt van zijne ſtukken ſmeeplustigen moest doen waterranden. Hij ſtierf in 1676. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* III. D. bl 78.

BOSCH (JERONIMO DE), vader van BERNARDUS en JOANNES DE BOSCH, is geweest beroemd Apotheker, en gedurende een tijdvak van meer dan 50 jaren, Medeinſpector van het *Collegium Medicum* te *Amſteldam*. Hij is buitengemeen geroemd en geacht geweest, door zijne in 't licht gegevene *Dichtlievende Verlustigingen*, II Deelen in 4to.; als mede door zijne uitmuntende nagelaatene verzameling zo van vreemde als inlandſe zeldzaamheden en planten, welke laatſte, inzonderheid eene buitengemeene collectie van vermaarde *Nederlandſe* Mannen uitmaakten. Na zijn overlijden is deze verzameling, die met den kiescht ſten ſmaak en het fijnſte oirdeel, gedurende eene lange aaneenſchakeling van jaren bijëen gedragen was, te *Amſteldam* op den 20 maart 1780, bij publieke veendue verkogt. Het Afbeeldzel van dezen uitmuntenden Digter is door den konſtrijken HOUBRAKEN zeer uitvoerig in 't koper gebragt.

BOSCH (IMAN JAKOB VAN DEN), is geweest Medicijne Doktor in *'s Hage*, Lid van de Keizerlijke Akademie der Natuur-onderzoekeren, van het Keurvorſtelijk Inſtituut te *Gieſſe-*

gen, van de Keurmentzifche Akademie der fraaije Wetenfchappen te *Erfurt*, van de Hollandfche Maatfchappij der Wetenfchappen te *Haarlem*, en van het Provintiale *Utrechtfe* Genootfchap van Konften en Wetenfchappen; Korrespondent van de Geneeskundige Akademie te *Parijs*, en van het Genootfchap te *Batavia*; mitsgaders Opregter, Directeur en Secretaris van de Natuur- en Geneeskundige Korrespondentie-Societeit in 's *Hage*. Hij ftierf in laatstgenoemde plaats, den .. meij 1783. In een Brief door een geacht en kundig Predikant, wordt ten aanzien van hem aan den zeer geleerden Heer Mr. MEIN. TYDEMAN, tot de revolutie van 1795 toe Griffier van het voormalig gewest *Overijsfel*, het volgende getuigenis gegeven: „ Dr. VAN DEN BOSCH is mijn *Commilito* in mijne jeugd ge„ weest. Hij hadt toen principes van nauwgezette godsdien„ tigheid. Hij is enkel door de kragt van zijn eigen genie „ een waarlijk groot man geworden &c."

Het geen deze man inzonderheid beroemd gemaakt heeft, is zijne vlijtige nafporing van den aart, loop en toevallen van de zo vernielende Pokjes of Kinderziekte, en door een tegengift te zoeken, kragtig genoeg, om het flopend vergif aan deze ziekte eigenaartig, te bedwingen en al haar geweld te benemen. Zodanig *Arkanum*, 't welk de kragt hadt van ene prompte genezing, zelvs van de ergfte *confluenten* of van *zamvloeijende*, ja van *zwarte pokken* te bewerken, dagt VAN DEN BOSCH gevonden te hebben. Dat dit zijn middel ook in vele gevallen van een gewensten uitflag is geweest, blijkt door het getuigenis van voorname Mannen, waar onder men telt de benoemde Geneesheren, JOB BASTER te *Zierikzee*, J. DE MAN te *Nijmegen*, J. DU BOIS HOOLEWERFF te *Alkmaar* en vele anderen; als mede de onwraakbare getuigfchriften, te vinden in het *Bericht wegens ene verbeterde geneeswijze der Kinderziekte* enz. en in de *Genees-, Natuur- en Huishoukundige Jaarboeken*, IV. *D. voor* 1786.

Dr. VAN DEN BOSCH liet bij zijn overlijden ene weduwe na benevens verfcheidene kinderen, welke niet zeer door de fortuin begunftigd, zig in bekrompene omftandigheden bevonden;

den; men dagt dus een dubbel doel met de gemeenmaking van het middel door den Overledenen uitgevonden, en dat tot nu een diep geheim was gebleven, te kunnen bereiken; namelijk, het algemene nut van 't menschdom, en de verbetering der tijdige omſtandigheden van de overgeblevene weduwe en hare kinderen. Het mangelde ook zedert niet aan welmenende Menſchenvrienden, welke ijverigst wenschten, dat deze belangrijke ontdekkingen, ten nutte van het menschdom, der geleerde wereld medegedeeld werden. Bijzondere voorvallen, en gevolgen derzelve, belemmerden zulks voor enen tijd: tot men in het eind, zig omtrent de maatſchappij en de nakomelingſchap buiten verantwoording willende ſtellen, beſloot te beproeven, in hoe verre het *ontwerp* van ene algemene *Intekening*, door de uitmuntende en liefderijke Kerkleraaren A. VAN DEN BERG en J. F. MARTINET, benevens andere welmenende Mannen, ter hand gegeven, en gegrond op het gemeen belang van geheel het menschdom, ingang vinden mogte; zig, met de moeite en kosten welke aan hetzelve noodwendig verknogt waren, ter bevordering der bedoelde gewigtige einden, volvaardig belastende. Dit ontwerp verwierf, vervolgens, weldra, de goedkeuring van zeer vele voorname Mannen, welken des, de beſturing van het zelve, gereedelijk aanvaardden. Schoon nu de goede uitſlag der bedoeling niet ten vollen beantwoordde aan de verwagting, die men 'er zig van gevormd had, doordien 'er circa maar 3000 guldens wierdt ingetekend, daar de kosten van drukloon als anderzints noodwendig gemaakt, ter ſomma van 2500 guldens daar moest afgetrokken worden; beſloot men egter, getroffen door de ellenden, waar aan het menschdom, door deze wrede ziekte, is blootgeſteld, en uit aanmerking van de ijverige pogingen dezer vele welmenenden in dezen aangewend, desniettegenſtaande, tot de mededeling dezer *Geneeswijze* over te gaan; en aan dit beſluit, is de geboorte verſchuldigd, van het werk getijteld: Verhandeling over de waaren aart der Kinder-ziekte, en derzelver gemakkelijke en zekere genezing. Nagelaaten Door:

wijfen IMAN JAKOB VAN DEN BOSCH &c. Rotterdam / bij GER. ABRAH. ARRENBERG. 1791. in gr. 8vo.

Niet lang na de uitgave van dit werk, verfcheen 'er in den *Algemeenen Konst- en Letterbode* een Berigt, waar in onder anderen gezegt wordt: „ federt dat de middelen en geneeswijze „ van den Heer I. J. VAN DEN BOSCH, door de uitgave van „ zijne *Verhandeling over den waren aart der Kinderpokjes*, bekend geworden zijn, is de grote verwagting, die men 'er „ van opgevat hadt, merkelijk gedaald; dewijl kundigen en „ ervaren Geneesheeren gebleken is, dat zij noch fpecifiek, „ noch nieuw zijn. Men heeft 'er egter, gelijk billijk en nog „ aan te raden is, de proef van willen nemen; maar helaas! „ met geen gelukkig gevolg; integendeel enige proeven, die „ 'er in de geëischte gevallen met de grootfte oplettenheid en „ nauwkeurigheid van genomen zijn, hebben een zeer onge„ lukkigen uitflag gehadt. En, in de daad, men heeft maar „ al te veel, en men meent zeer gegronde, redenen, om te „ twijffelen, of dit middel, of deze geneeswijze wel voldoen „ zal aan den groten ophef, die men 'er van gemaakt heeft, „ en of de genezing der Kinderziekte 'er iets bij winnen zal; „ aldhans men zal moeijelijk met den Autheur inftemmen, dat „ men 'er op zetten kan het zegel van den groten BOERHAAVE: „ *Simplex Sigillum veri!*"

Het koomt ons niet onwaarfchijnlijk voor, fchoon wij zulks enkel als ene gisfing opgeven, dat dit Berigt door de zelvde pen gefteld is, als het daar op volgende, van den Burger LAMBERTUS NOLST, eerst Medicijne Doktor te *Rotterdam*, doch toen ter tijd de praktijk uitoeffenende te *Zwolle*, en zig zeer loffelijk beijverende, om de zo nuttige inënting der Kinderziekte aan te prijzen. Het tweede berigt in des ftellers gewone *emphatieque* ftijl gefchreven, komt ons voor weinig of geene bewijzen van zijn aangevoerde pofitive op te leveren; trouwens die de *Dagbladen van de Nationale Vergadering in 's Hage* gelezen heeft, van welke vergadering de Burger NOLST een klinkend lid is geweest, zullen overtuigd zijn,

dat

dat die Man, in dit Bericht, even als vanneer hij in gemelde vergadering met een driftigen vuurvollen ijver bezield, het ſpreekgeſtoelte beklom, om zijne languitgerekte advijzen uit te brengen, vele woorden en vergezogte ſpreekwijzen gebruikte, doorgaans met rhetoriſche bloemen tot walgens toe overladen, die egter zeldzaam de kragt gehadt hebben om zijne hoorders te overtuigen, dat zijne aangevoerde ſtellingen door behoorlijke bewijzen geſtaafd waren. Dit zelvde vinden wij toepaſelijk op het gemelde Bericht, waar van de voornaamſte inhoud hier op uitkoomt: „ dat den Burger NOLST, de nadelige gevolgen meent te kunnen voorzien, die hier door tegen de meerdere en meerdere uitbreiding van de *Inënting* der Kinderziekte, (dat *enige zeker* middel, 't welk ons alle zins wijze en goede Voorzienigheid ons geſchonken heeft, om, indien wij, met aflegging van alle voorbeelden, de zelve dankbaar te willen erbiedigen, het lovensgevaar en alle droevige onheilen wegens de *natuurlijke* Kinderpokjes, indien hare woede het meest algemeen en heftig is, weg en wanneer zulks dan ook mogel te kunnen ontvlieden, in ons vaderland zoude kunnen voortvloeijen, daar hij, ſchoon hij gaarne wil geloven, dat zulks in geenen dele het oogmerk, noch van den Uitvinder van die middelen, noch van derzelver Ontdekkeren, noch van de Doctoreren in het ontwerp geweest zij, reeds een en andermaal, van de tegenſtanders der genoemde Inëntinge, derzelver nuttelooſheid heeft horen beweren, op grond van de nu geopenbaarde middelen, en dat dus, geheel en al tegen de bedoeling van zo veel Menſchenvrienden, de nuttigſte en heilzaamſte der uitgevonde konſten, het zij openlijk, het zij heimlijk, hier door zoude worden tegengewerkt. Om alle welke gronden, de Burger NOLST de vrijheid neemt, om thans (daar hij tot hier toe te vergeefs gewagt heeft, dat de een of ander Geneeskundige zig tegen die zogenaamde *zekere* genees-wijze der natuurlijke Kinderpokjes openlijk zoude verzetten,) alle *Medicinæ Profeſſores* en *Doctores* in ons Land uit te nodigen, om hem de behulpzame hand te willen bie-

„ den, met aan hem hunne gedane waarnemingen met de be-
„ doelde middelen, en hunne gedagten omtrent dezelven, als
„ mede over de gehele Verhandeling, te willen mededeelen;
„ ten einde hij hier door in ſtaat geſteld worde om aan te to-
„ nen, in welk eene waarde ook deze *geheimen* bij onze ver-
„ ſtandigſte Vaderlandſe Geneesheeren gehouden worden:
„ Zullende hij na een behoorlijk gebruik gemaakt te hebben
„ van de waarnemingen van enen SYDENHAM, HUXHAM,
„ STOLL, de jonge VOGEL, LENTIN, HILDEBRAND, HUFE-
„ LAND, en anderen, der in dit ſtuk meest beroemde Genees-
„ kundigen, als dan doen volgen, eene nauwkeurige opgave
„ van de waarnemingen en gevoelens van die Artzen in ons
„ Vaderland, die edelmoedigheids, rondborſtigheids en oor-
„ deels genoeg zullen betonen te bezitten, om hem ter uit-
„ rooijinge van zeer ſchadelijke vooröordeelen te onderſteunen,
„ belovende hij alle ſtiptheid en eerlijkheid *in de mededeeling*
„ *van de gemelde Waarnemingen, met den naam van derzelver*
„ *Schrijveren, te zullen gebruiken.*" De Burger NOLST moet zig een rijke inzameling van den door hem voorgenomenen oogst, beloofd hebben, doordien hij aan den voet van het Berigt nog heeft doen drukken: „ *De Brieven moeten vragtvrij*
„ *gezonden worden.*" Of zijne verwagting, daar zulk een ruime mate van verwaande eigenliefde in doorſtraalt, naar zijn genoegen beantwoord zij, betuigen wij niet te weten, maar 'er egter hartelijk aan te twijffelen.

In de Aanmerkingen / op de onderſcheidene Berichten geplaatſt in de Algemeene Konſt- en Letterbode / betreffelijk de Verhandeling over den waren aart der Kinderpokjes / en deszelfs gemakkelijkſte en zekere genezing / nagelaten door wijlen J. J. VAN DEN BOSCH &c.; leest men onder anderen: „ In
„ het Bericht van den Heer Dr. L. NOLST, ſchoon op een
„ *vrij zwellenden toon* geſtemd, kunnen wij niet vinden, dat
„ iets *wezenlijks* of *ter zaake dienende* voorkomt. Het gevoe-
„ len van BOERHAAVE, VAN SWIETEN, DE HAAN en andere
„ beroemde Mannen, welke de mogelijkheid der ontdekking
„ van enig ſpecifiek middel tegens de Kinderpokjes omhel-

„ den,

„ den, en elk tot de navorfching van het zelve aanfpoorden, „ verworpen hebbende, kon deze Verhandeling zeker zijne „ goedkeuring niet wegdragen: 't fchijnt egter, dat hij niet „ goedvinden kan, de wederlegging derzelve te ondernemen, „ zonder alvorens daar toe de nodige bouwftoffen van an- „ deren te hebben ontvangen: waar toe hij ook alle *Medicinæ* „ *Profeſſores* en *Doctores* uitnodigt; —— doch, daar hij zig, „ aanvangelijk reeds op enen *afkeurenden* toon over deze ge- „ neeswijze uitlaat, fchijnt men te moeten befluiten, dat hij, „ *alleen* van *ongunſtige* beöordelingen en berigten, de mede- „ deling verlangt. Eene handelwijs, zeker, verre van edel- „ moedig en onzijdig te wezen." —— *Medegedeelde Berich-ten. Algemeene Konſt- en Letterbode*, VII. D. bl. 114. 165. 170--172. en verders de boven aangehaalde *Verhandelingen*.

BOSCH (JOANNES DE), een zoon van JERONIMO en broeder van BERNARDUS, is in 1713 te *Amſterdam* geboren, en fchoon niet opzettelijk tot de teken- en fchilderkonst opgeleid, liet hij nogthans van zijn vroegſte jeugd af aan, daar voor zo veel zugts en genegenheid blijken, dat die edele kunst vervolgens one der hoofdbezigheden van zijn arbeidzaam leven is geworden. Kragtig voedzel ter aankweking van deze aangeborene geneigdheid, vondt DE BOSCH, deels in de keurige verzamelingen van tekeningen en prentkonst van zijnen vader, deels in de gemeenzame verkering, met de bekendſte Konſtenaars van zijn tijd, JAN en MICHIEL VAN HUYZUM, MOUCHERON, den uitmuntenden JACOB DE WIT, en anderen. Ongemeen behaagden onzen Konstminnaar de tekeningen van JAN VAN HUYZUM, en hij drong zo diep in den geest dies Schilders door, dat hij enige van VAN HUYZUMS voornaamſte en uitvoerigſte tekeningen zodanig heeft gekopiëert, dat konſtkundigen, dikmaals moeite hebben, om de kopiën van de originelen te onderſcheiden. Daarenboven zijn de eigen inventien VAN DE BOSCH van *Arkadiſche* landſchappen, insgelijks in den trant van den zelvden JAN VAN HUYZUM, of ook wel in dien van MOUCHERON famengeſteld. Meer hieldt DE BOSCH zig

bezig met tekenen, dan met ſchilderen met olieverf; als zijnde dit laatſte te omſlagtig voor iemand, die niet als ene kostwinning, maar ſlegts tot zijn vermaak en uitſpanning, de konst behandelde. De voornaamſte proeve zijner bekwaamheid, in 't ſchilderen met olieverf, is ene kamer, met *Arkadiſe* landſchappen beſchilderd, in het huis, welëer in eigendom bewoond, door zijnen geleerden vriend PIETER FONTEIN, in leven Leraar der Doopsgezinden te *Amſteldam*, ſtaande op de Heregragt. Voor 't overige was JOANNES DE BOSCH een eerlijk, welmenend, openhartig, en bij uitſtekendheid godvrugtig Man. Hij overleed ongehuwd, den 31 januarij 1785, in den ouderdom van bijkans 72 jaren. 's Mans nagelatene tekeningen, worden onder het konſtlievend geſlagt bewaard.

BOSCH (JOHANNES VAN DEN), Beſteider van de Lombard of Leningbank, en Koopman te *Leeuwarden*, heeft in 1774 of 1775 uitgegeven: De Heeren Stadhouders van Friesland ſedert den jare 800 volgens hoogſtderzelver ſuccesſie / hoogelijk beſchreven &c. Leeuw. bij ADR. FERWERDA in folio. Een werk, dat, zo ten aanzien van de daar bijgevoegde portraitten als beſchrijving, volkomen aan elkanderen in wanſchapene ſlegtheid gelijk is. Een liefhebber der Vaderlandſe Geſchiedenisſen zal 'er niets nieuws in vinden, dan misſchien enige vergezogte en laf vleijende leenſpreuken, ten dele ontleend uit het werkje van den *Rotterdamſen* Hoogleraar PETRUS HOFSTEDE, *Bloemen geſtrooid op het graf van Frijo.*

BOSCH (LODEWYK JANSZ. VAN DEN), Konſtſchilder, geboren in *'s Hertogenbosch* in de XVIde eeuw, ſchilderde zeer fraai, fruiten en bloemen, die hij veeltijds, als in een glas met water ſtaande, verbeeldde. Veel tijd, geduld en opletendheid beſteedde hij aan zijne taferelen, zulks alles de Natuur zelve ſcheen te zijn; ook maalde hij den dauw ongemeen aartig op zijne bloemen en kruiden, en bragt 'er enige torretjes, vliegjes, en dergelijke gedierten bij, gelijk hier en daar in de kabinetten der liefhebbers gezien kan worden. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 99.

BOSCHIUS (JOHANNES), een onbekend man, heeft, in het jaar 1677, in klein formaat, te *Amſteldam*, een *Petronius* uitgegeven. —— BURM. *præf.* PETRON. p. 13.

BOSCHUYSEN (KRISPYN JANSZ. VAN), heeft geleefd in de XVIde eeuw, was getrouwd aan AGNIETJE PIETERS, en is geweest Rentemeester generaal van *Zuidholland*. Dit paar menſchen geen kinderen verwekt hebbende, maakten hunne aanzienlijke goederen, na alvorens ruime beraden van beiderzijdſe vrienden beſproken te hebben, aan de *regte Armen*, zo als in hunne testamenten ſtond uitgedrukt. De benoemde Executeurs dagten aan hunnen last te voldoen, met aan vele arme menſchen ruime uitdelingen te doen; doch gewaar geworden zijnde, dat velen daar onder een ſlegt gebruik van die aalmoeſen maakten, wierden zij bedagt om een middel uit te denken, ten einde beter aan de letter van het testament te voldoen, en zij begrepen te regte, dat de arme Weeskinderen, voor de *regte Armen* konden worden gehouden. Dit gaven zij bij requeste aan den Hove van *Holland* te kennen, en verwierven van het zelve, bij acte van den 17 meij 1563 conſent en autoriſatie, om al het geen beide voorſchreven boedels ſpecteerde, tot geld te maken, en daar van een arme weeshuis in *'s Hage* te ſtigten, en tot meerder bekragtiging, verkregen zij ook daar op approbatie en confirmatie van den Biſchop van *Utrecht*, FREDRIK VAN TOUTENBURCH, bij brieven van den 16 october deszelven jaars. —— J. DE RIEMER, *Beſchrijv. van 's Hage*, I. D. II. St. bl. 511 &c.

BOSICHERUS (JOANNES), een latijns Dichter, is een tijdgenoot en bijzonder vriend geweest van HENDRIK TER HAER, die in de XVIde eeuw heeft geleefd; blijkende het een en ander, uit laatstgemelde zijn werk, onder de benaming van HENRICI HARII *Sicambri Iſti. Triſtium libri, nunc primum editi, curante* HENR. CANNEGIETERO. *Lib. IV. Eleg. XIII. p.* 262.

BOSKOOP (JOHANNES), is geboren in 1714, en na alvorens enige andere Gemeentens als Leraar te hebben bediend,

dienst, is hij zedert den 6 februarij 1746 Predikant te *Amsterdam* geweest. Hij stierf den 1 junij 1772, en wierd algemeenlijk om zijne Godsvrugt en andere uitmuntende hoedanigheden door zijne Gemeente hartelijk betreurd. In 1755 huwde hij met JOHANNA BONTEKOE, die kinderloos als weduwe is nagebleven. BOSKOOP, die zo wel met de pen als mondelling onderwijs, tot stigting verstrekte, heeft voor den druk gemeen gemaakt: 1. Gods alwetenschap ben David beschouwt/ ontdekt in zig ten nutte gemaakt in den 139 Psalm. Amst. 1762. 4to. 2. Overdenkingen over Matth. I. 14–17. Amst. 1766. 4to. 3. Over Sl.-Kap. VII. Vs. 4to. Behalven dan nog verscheidene Intree-, Afscheid- en Lijkpredikatiën, en eene voorreden op het werk van Do. JOHAN TEMMINK, over het gehele 17de Hoofdstuk van 't Euangelium van JOHANNES. —— Nieu Geleert Europa/ VII. D. f. 602.

BOSMAN (WILLEM), waarschijnlijk te *Utrecht* geboren den 12 januarij 1672, is geweest Raad en Opperkoopman op het kasteel *St. George d'Elmina*, mitgaders tweede Persoon van de *Kust van Guinea*. Hij heeft uitgegeven: Naauwkeurige Beschrijving ban de Gout/ Tand en Slabehandel/ met Platen. Amst. 1704. 4to. Tweede Druk/ gezuiverd en vermeerderd. D. 1711. 4to. Alvorens dit werk in 't licht kwam, heeft men geen nauwkeurige beschrijving van de *Goudkust*, die een gedeelte van *Guinea* uitmaakt, gehad. Het zelve is in een vrolijken trant ingerigt, en bevat 20 Brieven, waar bij men nog twee andere gevoegd heeft in 1701 en 1702, door de Zee-Kapiteins DAVID VAN NYENDAEL en JAN SNOEK geschreven, bevattende eene beschrijving van het eiland *Formosa* of *Lenin*. Door het gantse werk heen, vindt men een menigte aanmerkingen over de Planten en Dieren van dat land, als mede over de zeden en levenswijs der Negers, die 'er als dapperig, bedrieglijk, lui en aan den wellust overgegeven, geschilderd worden. Om een denkbeeld van BOSMAN's schrijftrant te vormen, behoeve men slegts zijn voorrede te lezen, waar in hij onder anderen zegt: „ van den onpartijdigen Leeser eisch

„ ik

„ ik niet meer, dan dat hij mijne manier van ſchrijven, die
„ op ſommige plaatſen wat *dierlijk* of *naakt* ſchijnt, niet en
„ verdoordeele, en nog veel minder dat hij daar uit een ge-
„ volg ſoude willen trekken, als of mijn levenswandel op ge-
„ lijke leest geſchoeijt was. Hier in ſoude zig een ieder be-
„ dragen vinden, want de geene met wien ik de eer heb om
„ mede te verkeeren en Brieven te verwiſſelen, zijn niet on-
„ kundig, dat mijn ſtijl zig altoos meer na *raillerie* als *pedante-*
„ *rie* heeft gevoegt &c."

BOSQUIER (FILIP), geboren te *Mons* in *Henegouwen*, omtrent 't jaar 1561, volbragt zijn eerſte letteroeffeningen in zijn vaderſtad. Hij was van een zeer fatzoenlijke familie, en hadt een broeder die Schepen of Raad van *Mons* was, en Kapitein van de Burgerij. Omtrent 1580, toog hij het Recolletten monnikkenkleed aan, in het klooſter van *Luxemburg*. Na zijn gedanen proefijd, werdt hij naar *Namen* gezonden, daar hij vier jaren in de theologie ſtudeerde, zig teffens tot den predikdienſt bekwaam makende, dien hij gedurende een lange reeks van jaren in de *Waſſe* ſteden heeft uitgeoeffend. Na verſcheidene aanzienlijke klooſter-poſten bediend te hebben, ſtierf hij in 1636 in het klooſter te *Avénes* in *Henegouwen*. Dien Geeſtelijken was het ſchrijven geen werk, zo in rijm als onrijm, in 't latijn en in 't frans; ook ſtond hij in zijn tijd voor een ſchrander Prediker te boek, en men kan niet ontkennen, dat hij veel vuur en verbeeldingskragt bezat: misſchien was hij ook een gedeelte van zijnen roem verſchuldigd aan zijne fraije ligbaamsgeſtalte, ſtem en gebaarmaking. Met dat al, was hij in den grond een vrij ſober redenaar; zijn taal is gants en al niet nauwkeurig, zijn ſtijl is onbeſchaafd, zijn denkbeelden zijn ſomtijds beuzelagtig, dikwils vreemd, en meeſtal als heet zand aan malkander hangende. Om kort te gaan, hij bezat zeer veel geeſtdrift en weinig gezond verſtand; om hier van overtuigd te worden, behoeft men ſlegts zijn ogen te ſlaan in de opdragt van zijn *Orbis terror*, om daar een aantal van zijne boeken en predikatiën met vrij wat verwaantheid te

zien

zien ten toon ſtellen, zijne geweldige uitvaringen tegens de vijanden van zijn vaderland, de gelijkenis van DIOGENES met den H. FRANCISCUS &c. Daar zijn een menigte Leerredenen en andere Verhandelingen van hem afzonderlijk in 't licht gegeven, die naderhand bijëen in III Delen *in folio* zijn gedrukt, onder den tijtel van: R. P. PHILIPPI BOSQUIERI . . . . . *Concionum, quas variis in locis habuit, Tabulæ ſive notæ, primum ſparſim editæ. Coloniæ exc.* JOAN CRITHIUS, 1621. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 295-301.

BOSSAERT (THOMAS WILLEBORTS), Konſtſchilder, is geb. te *Bergenopzoom* in 1613, heeft tot leermeester gehad GERARD SEGERS; is geweest een goed Schilder van grote beelden en portraiten, en hij heeft op 't best van zijn tijd, *Rome, Engeland* en *Duitsland* bezogt, en 'er korter of langer zijn konst geoeffend; vervolgens begaf hij zig met 'er woon naar *Antwerpen*, daar hij in 1660 de konst met ijver bevlijtigde. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D bl. 357.

BOSSCHAART (WILLEBRORD), geboren te *Bergenopzoom* in 1577, is Kanunnik geweest in de abdij van *Tongerlo*, en naderhand Hoogleraar in de theologie. Hij was een geleerd man, inzonderheid ervaren in de kerkelijke en wereldlijke Geſchiedenisſen. Hij is te *Mechelen* geſtorven, den 25 julij 1657, in den ouderdom van 80 jaren. Deszelvs door den druk gemeen gemaakte werken, zijn: 1. *De initiis & progreſſibus Monaſticis.* 1619. 2. *De vita contemplativa & activa. Lov.* 1620. 4to. 3. *De candido habitu candidi ordinis Præmonſtratenſis.* 1621. 4. *De ordine Præmonſtratenſi Clericali ſeu Canonico.* 1622. 4to. 5. *De laudibus* B. SIARDI, *Horti B. M. in Friſia Abbatis. Mechl.* 1623. 4to. 6. *De natura Veritatis. Ib.* 1624. 4to. 7. *De Microcosmo, ſive Humani corporis fabrica. Ib.* 1626. 4to. 8. *Exegeſin* D. AUGUSTINI *in Paſſionem Dominicam. Lov.* 1645. 4to. 9. *Diatribam de primis veteris Friſiæ Apoſtolis; ſive Diſſertationes* 156, *quibus eorum anni, actus, res, perſonæ, loca, tempora in eorum actis occurrentia, discutiuntur, illuſtrantur, erroresque ab aliena manu illapſi refelluntur. Mechlin.* 1647. 8vo.

10.

10. *Enchiridion de Actis S. Patris Augustini, ex voluminibus ejus collectis, cum Appendice de Translationibus ejusdem Præsulis. Mechl.* 1647. 8vo. 11. *Feria sexta, sive ejus dignitas, ac opera sacra ejusque diei collecta ex S. Script. probatisque Autoribus, cum explicatione. Mechl.* 1653. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1165, 1166. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 706. C. SAXI, *Onom. liter.* P. IV. p. 283.

BOSSCHE (JOANNES VAN DEN), van *Loenen* in *Brabant* geboortig, is geweest Medicijne Doktor, en zeer ervaren in de latijnſe en griekſe talen. In 1558, wierdt hij als Hoogleraar aan het Hogeſchool te *Ingolſtad* in *Beijeren* beroepen, en deed bij die gelegenheid ene redevoering: *De optimo Medico & Medicinæ Auctoribus*; welke voorhanden is, in *Tom. I. Orationum Ingolſtadienſium.* Voorts heeft hij door den druk gemeen gemaakt: 1. Ene latijnſe vertaling van OCELLUS LUCANUS, daar hij zijne aantekeningen, benevens den griekſen text heeft bijgevoegd, gedrukt te *Leuven* in 1554, bij PIETER COLINAEUS. 2. *De Peste. Ingolſt.* 1562. 4to. 3. *Concordia Medicorum & Philoſophorum de humano conceptu, fœtus corporatura, animatione: præterea de Centauris, Satyris &c. Ingolſt.* 1576. *Edit. ſec. Ib.* 1583. 4to. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 586. F. SWEERTH, *Athen. Belg.* p. 399. JO. ALB. FABRICII, *Bibl. Græca.* Lib. II. c. 13. p. 497. C. SAXI, *Onom. liter.* P. III. p. 330, 331.

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), geboren te *Hautun-St.-Livin*, een dorp in *Flaanderen*, nabij *Aalst*, begaf zig den 26 januarij 1571 te *Leuven* in de orden der Jeſuiten; vervolgens trok hij naar *Mentz*, alwaar hij tot Doktor in de godgeleerdheid wierdt bevorderd; en hij ſtierf in die ſtad, den 10 julij 1592. Men heeft niets anders van hem, dan: *Disputationes de Deo, ac de Sacramento Pœnitentiæ.* ——— F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 635. *Aleg.* 400. PAQUOT, *Mém. litter.* Tom. XVIII. p. 126.

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), was waarſchijnlijk uit het graavſchap van *Flaanderen* afkomſtig, en kwam omtrent 't einde

de van de XVIde eeuw ter wereld. Na zijn eerſte letteroeffeningen volbragt te hebben, wierdt hij Monnik in het klooſter van *St. Urſula* te *Aalt*, waar van hij zedert Prior is geweest. Het ſchijnt dat hij op zijn langst geſtorven is in 1641. Men heeft van hem in druk: *Vita S. Guilielmi Eremitæ & Confeſſoris, nec non Primicerii Ordinis Guilielmitarum. Brux.* 1626. 12mo. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 127.

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), geboren in 1634 te *Mechelen*, wierdt Dominikaner Monnik in het klooſter van die orden, in *'s Hertogenbosch*; zijg van daar naar zijn geboorteplaats, alwaar hij den 19 maart 1653 in 't openbaar zijne geloften deed; voorts zijne ſtudien voltrokken hebbende en tot Priester geordend zijnde, wijdde hij zig ten enemalen toe tot den predikdienst en biegtſtoel, en wierd Pastoor van *St Jakob* in *'s Bosch*. Doch zijn onbezonnen ijver voor zijne geloofsbelijdenis, en de lelijke kleuren, waar mede hij onzondelinge Gereformeerden van den predikſtoel ſchilderde, gelijk bij de hatelijkheden in het volgende boek van hem te vinden, bragten te wege, dat de regering hem uit die ſtad bande; waar op hij naar *Mechelen* te rug keerde, en Prior van zijn klooſter wierd; waar in hij den 19 maart 1690 ſtierf, oud ruim 55 jaren. Het genoemde werkje van hem, heeft den volgenden tijtel: Den Catholijcken Pedagoge / ofte Chriſtelijcken Onderwijſer in den Catechismus / verdeelt in vijf deelen; uitleggende in honderd leſſen de Chriſtelijcke Waerheden / en de principale Miſſterien van het heijligh / Roomſch / Catholijck / Apoſtolijck Geloof / bij manniere van vraeghen ende antwoorden. Antw. 1685. 4to. en herdrukt in 1690, 1716, 1743, 1750 en 1756. —— DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 310, 311. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 161, 162.

BOSSCHE (THEODORUS VAN DEN), geboren omtrent 't midden der XVIde eeuwe, heeft een Heldendigt in 't licht gegeven, met dezen zonderlingen tijtel: *De cæde* GUILIELMI NASSOVII *& tormentis* BALTHASARIS GERARDI, *tyrannidis Auriacæ vin-*

vindicia. Lovanii apud MASSIUM, 1589. 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1116.

BOSSCHE, een *Luikenaar* van geboorte, is ſtads Doktor te *Dendermonde* geweest; en heeft in druk uitgegeven: *Hiſtoria Medica, cum fig. Brux.* 1639. 4*to.*

BOSSEMIUS (MATTHYS), wierdt in 1527 te *Amſteldam* geboren; zijn ouders, die deftige brave lieden waren, gaven hem over aan 't beſtier van den deugdzamen PIETER CROCIUS, toen ter tijd Priester en Rektor der latijnſe ſcholen in genoemde ſtad. Onder het opzigt van dezen man, maakte hij ſpoedigen voortgang in het beoeffenen der fraije letteren. Dezen loop ten einde zijnde, ſtudeerde hij eerst in de philoſophie te *Leuven*, toog toen het geestelijk kleed aan, en beoeffende vervolgens de godgeleerdheid aan die zelvde Hogeſchool. Den trap van Licentiaat beklommen hebbende, nam hij enigen tijd den post van Lezer in de godgeleerdheid in het klooster van *Heverle* waar; doch de roem, dien hij reeds te *Leuven* hadt verkregen, was zo groot, dat hij op de Akademie van *Douai*, nieuwelings door FILIPS DEN II. geſtigt, tot Hoogleraar wierdt beroepen, en op den 16 julij 1571 in die waardigheid bevestigd, welke hij tot aan zijn dood toe heeft waargenomen, die voorviel den 4 februarij 1579, toen hij den ouderdom van 71 jaren hadt bereikt. BOSSEMIUS wordt geroemd, als een voorbeeld van godsvrugt, nedrigheid en kuisheid; en, heeft in druk nagelaten: *De Clericorum cum Fœminis cohabitatione, licitane ea ſit, an non? &c. Duaci.* 1586. 12*mo.* —— MIRÆUS, *Script. Sæc. XVI. n.* 140. *p.* 245. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 407--410. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſteld.* XI. Stuk, bl. 198.

BOSSES (BARTEL DES), een geleerde Jeſuit, wierdt in 1668 geboren te *Herve*, een klein ſtadje van 't hertogdom *Limburg*. Na de beneden klaſen doorgelopen te zijn, ſtudeerde hij in de wijsbegeerte te *Keulen*, wierdt in 1586 Meester in de vrije konſten, en begaf zig vervolgens in het genootſchap

der Jeſuiten. Na verloop van enige jaren, werdt hem door zijnen Opperſten, de zorg bevolen, om in 't openbaar de wijsbegeerte en matheſis te onderwijzen. In 1711, werdt hem te *Keulen* de waardigheid van Doktor in de theologie opgedragen, en zedert die tijd, heeft hij gedurende een lange reeks van jaren, de zedeleer, benevens de ſchoolſe en leerſtellige godgeleerdheid als Profeſſor geleraart, ten tijd toe, dat de dood hem van dien werkzamen post op den 24 april 1738, kwam afloſſen, in den ouderdom van 70 jaren. Van DES BOSSES wordt getuigd, dat hij een geleerd man is geweest, die inzonderheid een gelukkig geheugen had, en met een doordringenden geest, en wijd uitgeſtrekt vernuft was begaafd; aan deze hoedanigheden zette hij geen weinig luister bij, door zijne ongedwongene beſchaafdheid, en door trekken van oprechtheid, die hem de achting van vele verdienſtelijke en aanzienlijke Mannen bezorgde; ook telde hij onder zijne vrienden, de beroemde Wijsgeren LEIBNITZ en WOLFF, en den Godgeleerden SAMUEL CLARK; met den eerstgenoemden heeft hij inzonderheid veelvuldige briefwisſeling gehouden. Men heeft van hem in druk: 1. *Hymenæus Seren. Sponſis*, OTTONI, *S. R. J. Principi de Salm Anholt*, & ALBERTINÆ, *S. R. J. Principi Naſſaviæ. Col.* 1700. *folio.* 2. *Epiſtola Abbatis N ad Epiſcopum N., quibus demonſtratur æquitas Conſtitutionis Unigenitus &c. Col.* 1715. 12*mo.* 3. *Annotationes aliquot unius è Societate Jeſu Theologi ad Excerpta quædam ex Aſſertionibus* P. PII SCHÖLLING, *Ordinis Prædicatorum. Col.* 1726. 12*mo.* 4. *Gratulatorium Carmen R. & S. D.* CLEMENTI AUGUSTO, *Archiepiſcopo Colonienſi &c. Col.* 1732. *fol.* Behalven dezen, heeft DES BOSSES ook nog een latijnſe vertaling bezorgd van de *Theodicée* van LEIBNITZ, gedrukt te *Keulen* in 1719. 12*mo.* —— HARTZHEIM, *Biblioth. Col.* 27. PAQUOT, *Mém. litter.* Tom. IV. p. 172--176.

BOSSU (MAXIMILIAAN VAN HENNIN *Graav van*), geſproten uit een der aanzienlijkſte *Nederlandſe* geſlagten; was Ridder van het *Gulden Vlies*, en wierdt in 't jaar 1576, door de gunst die de Hertogin VAN PARMA hem toedroeg, wanneer

Prins

Prins WILLEM DE I, voor enigen tijd deze landen verliet, en naar zijn graavſchap *Naſſau* toog, bij voorraad tot Stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht* aangeſteld. Toen de algemene Landvoogd ALVA, de voor hem ontzettende tijding ontving, dat *Briele* door de *Watergeuzen* was veröverd, zondt hij terſtond bevel aan Bossu, die zig destijds te *Utrecht* bevond, om op te trekken, ten einde het ontſtoken oorlogsvuur in deszelvs geboorte te ſmoren. Hier door wierdt *Utrecht* van de zware inlegering verlost, die naar dat gewest was gezonden, ten einde door dwangmiddelen het opbrengen van den gehaten *tienden penning* te bevorderen. De Graav VAN Bossu ſloeg dan met de gantſe bezettinge van dien oord op weg, ſcheepte van *Schiedam* en *Maaslandſluis* over, en raakte op 't eiland van *Voorne*, op t welke de *Briel* gelegen is, niet zonder hope van die ſtad te zullen herwinnen, doordien LUMEY bij gebrek van mågt, het landen niet hadt kunnen beletten. Bossu en *Briel* genaakende, vondt de voorſtad aan de *Zuidpoort* afgebrand, de boomgaarden in 't *Nieuwland* afgehouwen, en de andere die onder de ſtad lagen, door LUMEY's volk bezet, dat daar uit de zijnen met handſchut ſcherpelijk begroette. Ondertuſſen opende een der Geuzen het *Nieuwlandsſluijsken*, zulks de binnenwegen onder water gezet, en te gelijk de *Spanjaards* genoodzaakt wierden, langs den *Nieuwlandſen* dijk alleen de ſtad te naderen, waar uit onophoudelijk met grof geſchut op de aanvallers gevuurd wierdt. Dit ſchrikte egter den vijand niet af; maar als die van binnen behendiglijk enige manſchap naar *Berniſſe* wisten te ſchikken, die de ſchepen door Bossu aldaar gelaten, eensdeels in den grond boorden, anderdeels aan brand of van den oever ſtaken, beving de *Spanjaards*, mits 't wasſen des waters, zo grote vrees, dat zij zig alle op de losſe vlugt en in *Berniſſe* begaven, en ſommigen overzwemmende, anderen in de drijvende ſchuiten geraakt of daar aan hangende, *Nieuw-Beijerland* bereikten. Velen der vlugtelingen, kwamen in 't ſlijk en den modder te ſmoren, en Bossu met zijne overgeblevene benden, die niet weinig verkleumd en afgemat waren, voor *Dordrecht*, van waar

hij, mids het weigerde zijne poorten voor hem te openen, met zijne vermoeide troepen het naar *Rotterdam* wendde, daar hij in perſoon wel binnen gelaten, doch zijne manſchap gelast wierdt buitenöm te trekken. Dan eindelijk hebbende voor de zijnen verlof verworven, om bij enkele rotten teffens en met dove lonten door de ſtad te trekken, vermeesterde hij met hulpe zijn's krijgsvolks de poort, overweldigde de wagt, en viel ter ſtad in, alwaar meer dan 300 in de wapen gevondene burgers jammerlijk om hals gebragt werden, en de anderen, tot vrouwen en maagden toe, allerleije mishandeling van ſmaad en moedwil uitſtonden; durende dees wrede overlast van den 9 april, tot den 13 augustus 1572. En dewijl Bossu ondertuſſen ook *Delfshaven*, daar de Geuzen zig geplaatst hadden, bij nagt overviel, en door't plegen van onmenſchelijke wreedheid den verderen afval poogde te weren, laadde hij, hoewel een *Nederlands* Heer, en te voren vrij wel gezien, op zig een woedenden haat der *Hollanderen*. Zulks bleek inzonderheid na zijnen ongelukkigen ſlag, den 12 october 1573, op de *Zuiderzee*, wanneer hij te *Hoorn* gevangelijk wierdt binnen gevoerd; want de Magiſtraat aldaar, hadt veel moeite, om het gemeen in toom te houden, dat hem al morrende, met bits verwijt en ſcherpe bedreigingen, zijne moorderijen verweet, en zig zeer begerig toonde, zulks aan hem te wreken. Hem wierdt het weeshuis tot een verblijf gegeven, daar hij wel drie jaren gevangen zat: de andere gevangenen, ruim 300 ſterk, werden daar, en gedeeltelijk te *Enkhuizen* geplaatst. Velen wierden vervolgens tegen gevangenen, die bij den vijand zaten, uitgewisſeld. In 1575 ſchreef Bossu uit zijne gevangenis te *Hoorn*, aan den Prinſe VAN ORANJE: „ dat hij iets „ goeds, tot bevordering van den vrede, en zelvs de uitwis„ ſeling van den Grave VAN BUREN, 's Prinſen oudſten zoon, „ tegen zijnen perſoon, zag te wege te brengen, zo men „ hem, op zijn woord van eer, enen keer naar *Bruſſel* wilde „ laten doen." Doch de Prins antwoordde: „ dat de toe„ ſtand der tijden zijne reis naar *Bruſſel*, voor als nog niet „ gehengde, en te minder, doordien zijne wisſeling tegen

„ den

A. Buys. inv. et delin. Reint Vinkeles. jun. sculp. 1787.

MAXIMILIAAN GRAAF VAN BOSSU TE HOORN
GEVANGLIJK BINNEN GEBRAGT.

„ den Grave VAN BUREN, op losse hoop steunde." Voorts wierdt hij in 1576, kort na 't sluiten der *Gentse Pacificatie*, onder ene sterke wagt, naar *Zeeland* gevoerd, daar hem de Prins VAN ORANJE, zo 't schijnt, heeft tragten te bewegen, tot het verlaten der *Spaanse* zijde, dat hij, eerlang, openlijk genoeg deedt; ook wierdt hij terstond, na zijne aankomst, op vrije voeten gesteld, en begaf zig in december van dat zelvde jaar, naar *Brussel*.

Den 11 februarij 1577, het slot te *Utrecht* aan der Staten zijde overgegaan zijnde, werdt hetzelve door beleid van Bossu, die middelerwijl, van wegen de algemene Staten derwaarts was gezonden, met burgers bezet, onder bevel van Scheut, Burgemeesteren en zekeren hunnen Hopman, die gezworen hadden, hetzelve voor den regerenden Raad en de algemene Staten, in 's Konings naam, te zullen bewaren. Verders reisde hij nog in dit zelve jaar naar een dagvaart, die te *Middelburg* door de Staten van *Holland* en *Zeeland*, op de aanschrijving van den Prinse wierdt gehouden, om verscheiden zaken te regelen; hij kwam derwaarts op last van de algemene Staten, ten einde *Haarlem*, *Amsteldam*, *Schoonhoven*, en andere steden, tot het aannemen der *Pacificatie van Gent* over te halen, en om de bezetting uit sommigen te ligten, na dat hij het krijgsvolk aan geld zou geholpen hebben. De Staten van het *Noorderkwartier*, beloofden hem 20000 gulden hier toe, mids hij *Haarlem*, *Muiden*, *Weesp*, *Schoonhoven* en *Nieuwpoort* vooraf van volk ontledigde. Die van 't *Zuiderkwartier* zouden tot 15000 gulden toe schieten, wanneer men nodig achten zou, de bezettingen uit andere plaatzen te doen vertrekken. 't Liep egter nog enigen tijd aan, eer *Haarlem*, *Schoenhoven*, en andere plaatzen geruimd werden. Ook schijnt Bossu niet voor augustus of september voldoening ontvangen te hebben van alles, wat hij, uit hoofde dezer handeling, van de Staten te vorderen hadt. Doch eer hij herwaarts vertrok, hadt hij in den aanvang des jaars, te *Brussel* de hand geleend, aan de opregting en tekening van een nieuw *Verbond van vereniging* tusschen de algemene Staten, waar bij men be-

loofde, „ den *Roomſen Godsdienſt* en den *Gendſen Vrede* te zullen „ voorſtaan, en, behoudens de behoorlijke gehoorzaamheid „ aan den Koning, de *Spanjaards* met derzelver aanhang te „ zullen verdrijven; alles, tot herſtelling der gemene rust „ en welvaart, en tot behoudenis der voorregten en loffelijke „ gewoonten."

De Graav VAN BOSSU is getrouwd geweest, met CHARLOTTA VAN WERCHIN, Vrouwe van *Ichtmont*, die de dogter was van PIETER VAN WERCHIN, Ridder van het *Gulden Vlies*, en van HELENA VAN VERGY. Hij overleed den 21 november 1578; wordende bij gelegenheid van deszelvs dood, door de *Spanjaarden* uitgeſtrooid, dat hij door vergif was van kant geholpen; ja zelvs beſchuldigde de *Spaanſe* Gezant in *Engeland*, den Prinſe VAN ORANJE van deze euveldaad. Doch hier voor is zelvs de minſte ſchijn niet, als men aanmerkt, dat de Prins, Bossu, na zijn ontſlag uit de *Hoornſe* gevangenis, zeer begunſtigd hadt, en zelvs door zijn toedoen, voor hem van *Holland* een jaargeld van 5000 guld. hadt bezorgd. —— E. v. METZEREN, *Ned. Hiſt.* fol. 71. HOOFT, *Nederl. Hiſt.* fol. 231, 232. G. v. LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* I. D. bl. 149. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 229. 346--349. 449, 450. VII. D. bl. 27. 119. 135, 136. 139, 140. 243, 244.

BOSSUYT (JAKOB IGNATIUS), geboren den 1 november 1669, te *Elene*, nabij het kasteel van *Leverghem*, in den omtrek van *Aalst*; hadt tot vader, GASPAR VAN BOSSUYT, Bailjuw van genoemde plaatzen, en zijne moeder was ADRIAANTJE BRYNAETS. Na dat JAKOB zijn eerſte letteroeffeningen bij de Paters *Augustijnen* te *Anguien* in *Henegouwen*, hadt ten einde geſnelt; begaf hij zig onder die orden, en ging vervolgens naar *Leuven*, om zig in de godgeleerdheid te oeffenen, alwaar hij zijne ſtudien volbragt hebbende, naar *Anguien* te rug keerde, en aldaar gedurende het tijdvak van zes jaren, de post als Opziender van de latijnſe ſcholen waarnam. Vervolgens in 1702 weder te *Leuven* gekomen zijnde, verkreeg hij 'er de waardigheid van Licentiaat, en onderwees aldaar ge-

Jn-

durende drie jaren de jonge Geestelijken van zijne orden, in de godgeleerdheid; vervolgens agt jaren te *Eename*, zijnde ene abdije van de *Benediktijner Orden*, daar geen anderen als Edellieden in plegen toegelaten te worden. In die tusſentijd wierdt hij den 26 januarij 1712, met de waardigheid van Doktor in de theologie vereerd. Vervolgens na nog verſcheidene kerkelijke bedieningen waargenomen te hebben, ſtierf hij te *Angelen* zeer onverwagt, den 22 december 1727, in zijn 59ſte jaar. Bossuyt heeft uitgegeven: *Theologia Moralis contracta, & dilucidé, ad petitiones reſponſionibus adjunctis, ad inſtructionem ſingulorum propoſita*, 2. *Tom. Lovanii* 1710. 12*mo.* Dit werkje, 't welk tot een handboek verſtrekt voor jonge Geestelijken, die zig in de godgeleerdheid willen oefenen, is naderhand vijf of zesmalen herdrukt. —— Paquot, *Mem. litter.* Tom. XIV. p. 373–376.

BOTBERGEN (ELBERT), is een *Gelders* Edelman geweest, die benevens Jakob Mom, Ambtman van 't land tuſſchen *Maas* en *Waal*, Adriaan van Eindhouts, Schout in 't overambt van *Kuik*, en nog anderen meer, beſchuldigd en overtuigd wierden, van voor het eindigen van het twaalfjarig beſtand, met de *Spanjaarden* heimelijk geheuld te hebben, hebbende Ambtman Mom, met voorkennis van zijne medepligtigen, aangenomen, *Thiel* in handen van den Aartshertog te leveren; welk verraad echter de bedoelde uitwerking niet voortbragt, doordien tijdig genoeg ontdekt wierd, om zulks voor te komen; waar op Botbergen, benevens Eindhouts en Mom, wierden gevat, naar *'s Hage* gevoerd, en door Commisſarisſen van hun Hoog Mogenden gevonnisd om onthalsd te worden, 't welk dan ook op den 17 april 1621 wierd ten uitvoer gebragt. —— Wag., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 421.

BOTERNISSE (KONSTANTYN of KOSTYN van), behoorde onder het getal van de misnoegde en zaamverbonden Edelen, die in 1296 een vloekverbond tegens Graav Floris den V. aanſpanden; en hij was ook een van die genen, welke op het ſlot *Kronenburg* gevangen raakten; ongeker is het nog-

thans, of hij aan de woedende *Kennemers*, dan aan anderen is overgegeven. —— WAG., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 67. 90.

BOTH (JAN en ANDRIES), Konſtſchilders, te *Utrecht* geboren, hebben de beginzelen der konst eerst bij hunnen vader, die een Glasſchilder was, en vervolgens bij AER. BLOEMAART geleerd. Ingevolge het getuigenis van SANDRART, trokken zij te zamen eerst naar *Frankrijk*, en van daar naar *Rome*, en namen hun tijd naarſtig in acht. JAN zette zig tot het ſchilderen van landſchappen, en bootſte daar in den aart van CLAUDE LORRINE na, 't geen hem wel gelukte; want zijne achting groeide aan, en die van CLAUDE verminderde, doordien hij wel fraije landſchappen maakte, maar ſobere beeldjes en beesten ſchilderde; daar ondertusſen JAN zig van zijnen broeder bediende, die een braaf beelden- en beesten-ſchilder was, en de behandeling van BAMBOOTS zig had eigen gemaakt. Zij waren zonderling vaardig in 't ſchilderen, zijnde zulks de reden, dat men vele van hunne ſtukken zo te *Rome* als te *Venetiën*, in welke beide ſteden zij enigen tijd gewoond hebben, bij de konstminnaars en handelaars, ontmoet, doordien dezelve ras geſchilderd en ſpoedig verkogt waren. De meeste ſtukken, die men van hun ziet, zijn groot, en vele derzelven verbeelden door de bomen, boven het gebergte, de opgaande zon, ſtralende over de velden, die natuurlijk ſchijnen met morgendauw overſpreid te wezen, wordende alles wat in afſtand ligt door ſchemeringe ontdekt. Duidelijk zijn de verdelingen van den dag aan de verſchillige temperinge der verwen, in dezelve te beſpeuren. Men ziet den morgenſtond, de velden met een blauw floers overkleden; de heldere middag, de voorwerpen duidelijk ontdekken; en den avondſtond, door zijnen ſaffraankleurigen gloed, groene velden, bomen, en gronden tanen.

Vele jaren heeft dit broederpaar in *Italie*, in de volkomenſte vriendſchap en eendragt onder een dak te zamen gewoond, ook hadden zij veel dienst van malkanderen in 't ſchilderen; hun voornemen was daar langer bijëen te blijven; maar de

dood kwam een ſpaak in het wiel ſteken, want na dat ANDRIES zijn levensdraad in 1650 op het alleronverwagſte was afgeknipt, had JAN geen rust nog duur meer in *Italien*, maar vertrok ſchielijk naar zijn vaderland en geboorteſtad, daar hij als de Fenix der Landſchapſchilders van zijn tijd, voor zijn konst wel betaald wierdt, en veel te doen hadt. Maar hij leefde niet lang na zijne terugkomst: want

Gelijk een Tortelduif 't verlies,
Van haar gepaarden ſteeds betreurt:
Zoo treurde JAN ook om ANDRIES
Zijn broeder, van hem afgeſcheurt,
Door 't droevig ſterflot, dat zig niet
Bekreunt het klagen, of verdriet.

Twee ſtukken door ANDRIES BOTH geſchilderd, verbeeldende het ene *vegtende Boeren*, en het andere *Kaartſpeelders*, werden ten jare 1740, den 27 april, bij vendue verkogt, voor 70 gulden; en op de verkoping van PIETER DE KLOK den 22 april 1744 te *Amſteldam*, een *Marketenter*, van hem ongemeen heerlijk geſchilderd, voor 245 gulden, zijnde dit een van zijn beste ſtukken. Op de verkoping van GERRIT BRAAMKAMP, ten jare 1771, wierdt een ſchoon tafereel van JAN BOTH verkogt voor 450 gulden, afbeeldende een *landſchap met een drift beladene Ezels*; en nog twee andere ſtukken van den zelvden Konſtenaar, zijnde landſchappen, waar van het ene *den morgenſtond* en het andere *den avondſtond* verbeeldt, voor 1100 gulden.

Ook betuigt de verheven Konſtenaar ARN. HOUBRAKEN, van JAN BOTH, een wonder ſchoon en konſtig geſchilderd ſtuk in *'s Hage* gezien te hebben, 't welk om rede, dat het bij al zijn werk uitſtak in helderheid, zuiverheid, uitvoerigheid en natuurlijkheid, het *Testament van* BOTH genoemd werdt; dat is te zeggen, het ſtuk dat hij tot een ſtaal van zijn konst, en om zijn roem op te houden, nagelaten heeft. Dit ſtuk was ruim zes voeten groot in de hoogte, en was in hetzelve verbeeld de fabel van ARGUS en MERKUUR, die redelijk groot,

braaf geſchilderd en getekend waren; voorts was het gantſe landſchap helder, en 't groen natuurlijk van kleur. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* II. D. bl. 114–116. GERARD HOET, *Catal. van Schild.* II. D. bl. 9. 135. *Catal. van* G. BRAAMKAMP, bl. 6.

BOTH (PIETER), eerſte Gouverneur Generaal van *Neerlands-Indiën* is geſproten uit een aanzienlijk geſlagt te *Amersfoort*, wiens afſtammelingen al van ouds aan het roer der Staats- en Stadsregeringe van *Utrecht* gezeten hebben. Bij K. BURMAN, *Utr.-Jaarb.* II. D. bl. 124, vindt men reeds GODERT BOTH, op de lijst der Raden van de ſtad *Utrecht* in 't jaar 1449 vermeld.

Onze PIETER BOTH, na ene met zijne geboorte overëenkomſtige opvoeding te hebben bekomen, begaf zig reeds jongdig tot de zeevaart, waar in hij ook ongemeen wel geſlaagd is. In 't jaar 1599 was hij reeds als Admiraal of Kommandeur over zes ſchepen, naar de *Indiën* geſtevend; de reis was voorſpoedig, en te *Bantam* komende; had hij twee ſchepen, onder bevel van PAULUS VAN CAARDEN, naar het eiland *Sumatra* gezonden. In auguſtus of ſeptember 1601, kwam hij met een vloot van zeven ſchepen uit de *Indiën*, gelukkig in het vaderland te rug.

Men hadt aan BOTH toen reeds den tijtel van Generaal en Admiraal gegeven; doch op zijn tweeden togt bekwam hij dien van *Gouverneur Generaal*; zijn lastbrief van hun Hoog Mogenden aan de Raden van *Indiën*, dien hij den eed van getrouwigheid aan de algemene Staten moest afneemen, was gedagtekend den 11 november 1609. Met dien tijtel en dat gezag, vertrok hij in januarij des jaars 1610, met een vloot van agt ſchepen, die door een hevigen ſtorm, op de hoogte van de *Kaap de Goede Hoop*, vele en zware rampen leed. BOTH zijn grote mast verloren hebbende, vond zig verpligt het naar 't eiland *Mauritius* te wenden. Na aldaar zijn ſchip te hebben doen herſtellen, dat bijster geteisterd was, zette hij de reis naar *Bantam* voort, alwaar hij in januarij van 't volgende

jaar

jaar aankwam. De *Nederlanders*, die zig in de *Indiën* bevonden, ſtonden verbaasd, ook aldaar *Hollandſe* vrouwen te zien, die men den ſoldaten en matrozen vergund had mede te nemen, beſtaande in een getal van 36, waar van 'er twee overleden waren, en enige anderen gekraamd hadden. Van korten duur was egter zijn verblijf te *Bantam*, want in het volgende jaar bevond hij zig op de rede van *Jacatra*, en ſtigtte aldaar ene ſterkte, door middel van een verdrag, dat hij met deszelvs Koning had aangegaan.

In 1612 zig naar de *Molukkiſe eilanden* begeven hebbende, vondt hij de zaken aldaar in een ſlegten toeſtand, doordien de *Spanjaarden*, trots op enige door hen behaalde voordelen, de voorwaarden bij het twaalfjarig beſtand bepaald, weigerden na te komen, zeggende, daar toe geen bevel van hunnen Koning te hebben. De *Indianen* wisten niet, wat hier van te denken; want aan den enen kant, hielden de *Hollanders* de zaak, zo als die wezentlijk was, met de ſterkſte verzekering ſtaande; doch de *Spanjaards* als trouwlozen, ontkenden dezelven met woorden en daden, en hunne vrienden, door die verzekeringen geſterkt, begonnen hun ook geloof te geven. Ten regten tijde ontving de Koning van *Ternate* een brief van hun Hoog Mogenden, gedagtekend den 6 ſeptember 1609, die hem van de waarheid der zake, zo als dezelve door den Gouverneur Generaal voorgeſteld was, overtuigde.

In 1613, ſloot BOTH als Gouverneur Generaal drie tractaten; het eerſte op den 5 januarij met den Koning van *Bantam*; het tweede den 16 van de zelvde maand, met de Hoofden van 't eiland *Machian*; en het derde, op den 4 maart, met MODASAR, Koning van *Ternate*. Het laatſte betrof enige ſchikkingen ter verhoedinge van de zwarigheden, die tuſſen de *Hollanders* en *Ternaters*, over verſchillen in den godsdienſt konden ontſtaan; bij het tweede, waar in deze natiën mede begrepen waren, beloofden de wederzijdſe Contractanten elkander onderlingen bijſtand, tegen hunne gemene vijanden; onder voorwaarde, dat de *Eilanders* hunne kruidnagelen aan

nie-

niemand zouden verkopen, dan aan de *Hollanders*, die dezelve betalen zouden tegens 50 ſtukken van agten de *Baliar*, zonder ooit van weerskanten den prijs te mogen verhogen of verlagen.

Both verder de zaken hem aanbevolen, gedurende den tijd van vijf jaren, met veel beleid in de *Indiën* beſtuurd, en op verſcheidene plaatzen de grondſlagen van een magt, over wiens ſnellen voortgang men zig niet genoeg kan verwonderen, gelegd te hebben, te *Bantam* te rug gekomen zijnde, ſtelde den 20 december 1614, zijnen opvolger Gerard Reinst, in de aanzienlijke waardigheid van Gouverneur Generaal aan, en vertrok den 2 januarij van het volgende jaar, met vier rijkgeladene ſchepen van daar, met oogmerk om naar het vaderland te rug te keren. Doch het eiland *Mauritius*, waar op hij zig op de uitreis, van zijne geledene ſchade herſteld had, weder aandoende om 'er ververſing in te nemen, hadden twee zijner ſchepen, op één van de welken hij zig bevond, het ongeluk, van door een geweldigen ſtorm aangerand, weder in zee gedreven en tegen de kust geſlagen te worden; waar door zij met de helft van het volk, en daar onder ook den Gouverneur Both, in de golven wierden verzwolgen. Dus rampſpoedig verloor de grondlegger der *Nederlandſe* heerſchappij in de *Indiën*, en eerſte Gouverneur Generaal, het leven. —— *Hiſtor. Beſchr. der Reizen.* XX. D. bl. 10 enz. F. Valentyn, *Beſchr. van Oostind.* IV. D. I. St. bl. 264.

BOTNIA, is de naam van een oud aanzienlijk geſlagt in *Friesland*, ook wel Bottinga geheten. Winsemius verhaalt, *Chronijk*, IV. Boek, bl. 115, 116, op gezag van een oude Kronijk, dat Odo Botnia, zoon van enen Hertoge van *Botnia*, zig uit de *Noordſe landen* kwam nederzetten in *Friesland*, in 't begin der tiende eeuwe. Hij verkreeg groten roem, uit hoofde van zijne goedertierenheid, vroomheid en ervarenheid in den oorlog. Zijn huwelijk met ene dogter van Tako van Camminga, maakte hem dubbel aangenaam bij de *Frieſe* Edelen. Hij bouwde een ſtins of ſterkte in *Oostergo*; doch zijn geſlagt,

in uitgebreidheid en aanzien, van tijd tot tijd toenemende, floeg zig ook elders in *Friesland* neder. Ongetwijffeld was ODO VAN BOTNIA, aan wien, ten jare 1404, het ambt van Potestaat van *Friesland* aangeboden werd, een van zijne afftammelingen. Men zie WINSEMIUS, *Chron.* VIII. Boek, bl. 224, 225. Velen van dit geflagt zijn Ridders geflagen; onder welken men opgenoemd vindt, DOUWE en FECKE door Koning GODOFRIDUS, ODO, die Ridder geflagen is door GODOFRIDUS BOLONEUS, eerften Koning van *Jerufalem*, van waar hij in *Friesland* wederkeerde in 't jaar 1101, JUW 1418, JULIUS 1523, TJALLING, in de XVide eeuw. Men vindt dit geflagt onder den naam van BOTTINGA, op 't jaar 1402 gemeld in 't *Charterboek van Friesland*, I. Deel, bl. 335. HEEMKE BOTTINGA 1441, bl. 521. SYDS en FECKO BOTTINGA 1481, bl. 707. 713. In het *Landboek* van MARTENA, uitgegeven in 't II. Deel van gemelde *Charterboek*, komt ons voor JUW VAN BOTNIA, die door de *Gelderfen* gevangen naar *Sneek* gevoerd is, in 't jaar 1516, bl. 92, 93; JULIUS VAN BOTNIA, Ridder, Raadsheer in 't Hof, Dijkgraav van *Oostergo* en *Westergo*, op 't jaar 1525, 1527, 1529; bl. 154, 155 (waar hij ook BOTTINGHA genoemd wordt), 176, 184; TJALLING VAN BOTNIA, in 't jaar 1515, door FLORIS VAN EGMOND, Ridder geflagen, en aangefteld tot Raadsheer in 't Hof van *Friesland*, bl. 90. 170; vergelijk HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Anal. Belg.* Part. I. p. 63. & Part. III. p. 170. Hij tekende den lastbrief voor KEMPO VAN MARTENA en SIBRAND ROORDA, die ten jare 1521, naar *Worms* reisden bij Keizer KAREL; zie bl. 112. In 't volgende jaar, werdt hij zelv', door de *Gelderfen* bij *Genemuiden*, gevangen genomen, bl. 117. Hier uit fchijnt te blijken, dat hij, in dien tijd, den oorlog volg'de. Zo ja, heeft hij zig, egter, daar aan niet gehouden: gelijk men kan opmaken uit hetgene, aldaar, verder van hem verhaald wordt, bl. 184, 185. ook bl. 318, en bij WINSEMIUS, *Chronijk*. XIV. Boek, bl. 434. Hij was eerst getrouwd met RINSCK IDSINGA, en daar na met FROUK HOTTINGA, dogter van JARICH en SWOB SIERDEMA, met welke hij verkreeg 't kasteel van *Hottinga*, in 't dorp *Nijland*.

land. Dat hij ten jare 1533 ſtierf, blijkt uit het handſchrift van UPCO BURMANIA. WINSEMIUS, *Hiſt.* lib. I. p. 731. ſpreekt van JARICH BOTNIA, Olderman te *Franeker*, die in 't jaar 1566, zig bij hen voegde, die vrijmoedelijk uitkwamen voor de vrijheid van geweten. 't Schijnt egter, dat hij voor goed Konings-gezind te boek geſtaan hebbe, als die, wegens zijne Majeſteit, Drosſaart van *Koeverden*, *Drenth* en *Twent* geweest is, na het overlijden van ENGELBRECHT ENS, in 't jaar 1567. JARICH ſtorf in 1583 te *Groningen*, waar hij begraven ligt, in de kerk der Predikheren. Nog komt voor JULIUS, of JUW BOTNIA, Ridder van 't H. Graf, Raad heer van zijne Keiz. Majeſteit; wiens zoon ook JULIUS of JUW geheten, der *Spaanſe* regeringe ſchijnt aangekleefd te hebben, om dat hij, na de verbanninge van HOMME HETTINGA, Gilleman van *Baerderadeel* geworden is. — J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verbond der Edelen*, II. D. bl. 267. *aant.* (*).

BOTNIA (JULIUS VAN), uit bovenſtaande geſlagt geſproten, was een aanzienlijk voorſtander van vrijheid en godsdienst: uit welken hoofde hij hoogst geroemd wordt door GELLIUS SNECANUS, met deze woorden, te vinden in *Fiſta Nobilis.* pag. 22. alwaar zijne zoons DOMINIKUS, Doco en JODOCUS, ook zeer worden geprezen.

Julius excellens & ſanguine natus equeſtri
Botnia pro Patria ſtigmata aperta gerit.
Pace flagrans, nec bella timens, in utrumque paratus,
Laeta cui est gravitas, maſcula cuique fides.
Ordinibus Patriae & privatis charus amicis:
Ut libertatis, ſic pietatis amans. Rel.

Onze BOTNIA holp *Franeker* voor den Prins VAN ORANJE verzekeren, en ontzag zig niet, in den nijpenden winter, een gezantſchap aan dien Vorst, die te *Haarlem* was, te bekleden, ter verkrijginge van nodigen bijſtand, waar door geheel *Friesland* aan 's Prinſen zijde gebragt zou kunnen worden. Doch, toen de *Spanjaarden*, eerlang, in dat gewest meer voet kre-

kregen, moest BOTNIA zijn huis te *Franeker* verlaten, en de vlugt nemen; zie J. CAROLUS, *de rebus Ca p. a Rod.* Lib. II. p. 97, 98. 136. Lib. III. p. 168.; zijnde het *Botnia-huis* te *Franeker* nog in wezen; het is in een zeer ouden gothiſen ſmaak gebouwd, en met een toren voorzien, 't welk thans tot een koffijhuis verſtrekt.

Het onaangenaam lot van BOTNIA zijner omzwervinge buiten het vaderland, duurde tot dien tijd, wanneer de vrijheid 't hoofd opſtak. Toen leende hij op nieuw de hand aan *Neerlands* heil. Het bevorderen der *Utrechtſe Unie*, en het betoogen der verraderlijke handelingen van RENNENBERG, waren hier bewijzen van. De Aartshertog MATHIAS, Landvoogd der *Nederlanden*, gebruikte hem, nevens drie andere Edelen, in 't jaar 1578, tot het ligten van penningen, ten einde *Friesland* zijn aanſlag ter Generaliteit, zou kunnen opbrengen. Hij kwam weder tot de beſittinge van zijn gemelde huis, en kreeg, wegens *Franeker*, zittinge in de Staten van *Friesland*, onder welken hij gevonden wordt in het jaar 1582. Hij was de zoon van FREDERIK en MAXIMILIANA ASSALONS, adelijke dogter uit *Bruſſel*; hadt een' broeder ADOLF, getrouwd met MARGARETA SCWELLINGEN, wier enige zoon zig met de woon naar *Brabant* begaf; JULIUS ſtorf den 28 april 1614. Zijn kleinzoon DOMINICUS JUSTUS, Grietman van *Baarderadeel*, overleden in 't jaar 1660, hadt in egt GEERTRUID MECKAMA, en bij dezelve ene dogter, met welke de geſlagtnaam van BOTNIA een einde nam. —— WINSEMIUS, *Chronijk*, XVII. Boek, bl. 629. 632. 652. XVIII. Boek, bl. 620. 711. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen*, II. D. bl. 267. 270.

BOTNIA (SYDS VAN), zoon van SYDS of SIXTUS, Grietman van *Wimbritzeradeel*, was getrouwd met TET DOUMA, of MARIA VAN DEKEMA, of met BAUK HERINGA, weduwe van TJERCK MARTENA; waar uit ene dogter JEL, gehuwd aan PIETER VAN GOSLINGA. Zijn afkeer van de *Spaanſe* regeerwijze bewoog hem, niet alleen deel te nemen in het Bontgenootſchap, maar ook in de aanſlagen der Geuzen in 1572, om

Leeu-

Leeuwarden en geheel *Friesland* aan 's Prinfen zijde te doen overſlaan. Zijne pogingen om de *Utrechtſe Unie* te helpen doorzetten, toonden genoeg, dat hij in vrijheidsliefde volhardde. —— J. W. TE WATER, *Verbond der Ed.* II. D. bl. 270, 271.

BOTRINTO (NIKLAAS), is zeer waarſchijnlijk omtrent 't jaar 1270 te *Luxemburg* geboren, in welke ſtad hij zig ook in de klooster-orden der Dominikanen heeft begeven. Zig in de gunst van HENDRIK VAN LUXEMBURG Roomskoning hebbende weten te dringen, wierd hij door dien Vorst tot verſcheidene onderhandelingen gebruikt, ook volgde hij hem in *Italie*. Zijn toenaam BOTRINTO is ontleend van de ſtad in *Epijren* welke dien naam voert, en waar van hij Bisſchop was, zeer waarſchijnlijk zonder 'er zijn verblijf te houden. Daar is van hem gedrukt: NICOLAI, *Episcopi Botrintinenſis, Relatio de Itinere Italico Henrici VII. Imperatoris, ad Clementem V, Papam.* In de *Vitæ Paparum Avenionenſium* van STEPHAN. BALUZIUS, *Tom. II. col.* 1146--1230. Dit verhaal bevat het tijdvak van 1310 tot 1313. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 234.

BOTTER (HENDRIK), te *Amersfoort* geboren, heeft geleeft in 't laatſt der XVI en begin der XVIIde eeuw. Eerſt is hij geweest Lijfartz van den Aartsbisſchop en ſtads Doktor te *Keulen*, vervolgens heeft hij die zelvde bediening bij den Hertog van *Gulik* en *Kleef* waargenomen, en nog later toen hij Hoogleraar te *Marpurg* was, van den Landgraav van *Heſſen*. Ten laatſten het hoofſe leven moede, verkoos hij ambteloos zijn overige dagen te ſlijten, kwam in zijn vaderſtad te rug, alwaar hij ook geſtorven en begraven is. Hij heeft geſchreven: *De Expurgatione Empyematis Epiſtola*, dewelke bij GRÆGORII HORSTII, *obſervat. Medicarum, libri IV.* te *Ulm* gedrukt is in 't jaar 1621.

BOTTER (LEVINUS), mede te *Amersfoort* geboren, heeft eerst als Advokaat gepraktiſeert, en naderhand het ruime tijdvak van 33 jaren zijne vaderſtad als Secretaris ten dienſte geſtaan; vervolgens is hij geweest ordinaris Reviſeur des Hofs van *Utrecht*. Hij ſtierf den 5 maart 1612, en is in de *St. Jo-*

Joris-kerk begraven, zijnde het volgende grafſchrift op den ſteen die hem bedekt, gebeiteld:

Occubat hoc tumulo Botteri *corpus inane,*
Orbe tamen vivit nomine, mente polo.
Ter denis trinisque annis cum laude ſenatum
Conſiliis patriae dum juvat ipſe pater.
Summa hunc causſarum Cenſorem Curia vidit,
Aſtreae titulo qui bene clarus erat.
Cum bis ter denos & ſex tranſegerat annos,
Heu! Subito, flendus civibus, interiit.
Tu, Homo, bulla levis, i pulvis & erige criſtas:
Ingenium, tituli, ſtemmata, opesque nihil.
Ex Spinis Roſa.

In zeker handſchrift van Gysbert Lap van Waveren, wordt Levinus Botter, beſchreven als een zeer goedaartig, kundig en deugdzaam man, die behalven in andere wetenſchappen, inzonderheid in de regten buitengemeen ervaren was. Onder anderen, zegt hij van hem: „ Hij is Secretaris „ van zijne geboorteſtad geweest, en is ongetrouwd en kato„ lijk, gelijk hij altoos geleefd hadt, geſtorven, in het 56ſte „ jaar zijnes ouderdoms." Dat hij ook ene gemeenzame verkering met vele geleerde mannen heeft onderhouden, blijkt uit het getuigenis, dat van Heussen in de *Batavia Sacra* van hem geeft. ——— Theod. Verhoeven, *in Rerum Amorfortianum Scriptores, cura* Ant. Matthæi, pag. 55. Casp. Burmanni, *Traject. erud.* pag. 32, 33.

BOUBEREEL (KORNELIS), begaf zig in 1697 in de Monnikorden der Predikheren; na zijne ſtudien in de godgeleerdheid voleindigd te hebben, wierdt hij naar *Kevelaar* in 't hertogdom van *Gelder* gezonden, om 'er die wetenſchap te leraren, en 'er teffens de bediening van den biegtſtoel bij uit te oeffenen. François Lodewyk de Sanguessa, Biſchop van *Ruurmonde*, hem den 20 augustus 1727 voorgeſteld hebbende, om de Bulle *Unigenitus* aan te nemen, weigerde hij

zulks; om welke reden, die Prelaat hem in zijne bedieninge opſchortte. Den 9 februarij van het volgende jaar, reisde hij naar *Holland*, en den 10 augustus 1728, wierdt hij aangeſteld tot Pastoor van de voornaamſte kerk te *Rotterdam*, in welker bedieninge hij in 1738 nog leefde. Pater BOUBEREEL heeft in druk uitgegeven: 1. Den Kristelijken Vader, / beschreude het geestelijk brood voor de kinderen / ofte Uitleggingen van alle de Evangelien / die door het geheele jaar in de Kerke aan de Gelovigen voorgelezen worden. Getrokken uit de HH. Vaderen en Kerkelijke Schrijvers / en gesteld op vragen en antwoorden. Amst. 1744. in IV Deelen in 12mo. 2. Den Kristelijken Vader / ofte Uytleggingen van alle de Epistelen enz. IV. V Deelen in 12mo. —— P. SWERTII, *Chronicon Oratorii*. p. 164, 165. 208, 235. FAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 289, 290.

BOUCKHORST (FLORIS VAN DER), zoon van ADRIAAN VAN DER BOUCKHORST en ENGEL UYTTENENG, beide uit oude adelijke familien geſproten, wierdt te *Leijden* of misſchien te *Nijmegen* geboren in het jaar 1537. Na vooraf goede gronden van litteratuur gelegd te hebben, gaf hij zig aan de beoefeningh der regtsgeleerdheid over, waar in hij in 1562 aan het Hogeſchool te *Poitiers* nog ſtudeerde; enigen tijd daar na lei hij zig op de geneeskunde toe; doch eindelijk bepaalde hij zig tot de godgeleerdheid, en begaf zig in het genootſchap der Jeſuiten. Zijne Opperſten maakten zes jaren aanëen gebruik van hem, om de *rhetorica* en de *griekſe taal* te leraren; vervolgens wierdt hem de zorg aanbevolen, om de zedekundige godgeleerdheid of de gewetensgevallen te verklaren. Ook hieldt hij zig gedurende verſcheidene jaren bezig, om in verſcheidene ſtéden, zo in 't vlaams, als frans en latijns te predikken. In de laatstgenoemde taal deed hij het te *Leuven*, daar hij ook enigen tijd de broederſchap der H. Maagd beſtierde. Men wil, dat de geleerde JUSTUS LIPSIUS nimmer in gebreke bleef, om zijne ſermoenen te horen. Pater BOUCKHORST was óók Rector van 't kollegie in die zelvde ſtad, en hij ſtierf 'er den 14 junii 1610, in den ouderdom van 72 jaren. Hij hadt

zig

zig aan het genootſchap verbonden, door de plegtige omhelzing der vier beloften. Voor dat hij tot de *Jeſuiten* overging, heeft hij het volgende digtſtuk in 't licht gegeven: *Urbis Pictaviæ Tumulus; & ejusdem reſtitutio, variis aſperſa allegoriis, ſic ut totam ferè hiſtoriam rei geſtæ perſequatur, Carmine Elegiaco redditа per* FLORENTIUM BOUCHORSTIUM, *Noviomagum JCtum. Pictav.* 1562. 4*to.* —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 217. DREUX DU RADIER, *Bibl. du Poitou*, Tom. II. p. 232. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 210--212. GOUTHOEVEN, *Kronijk*, bl. 154, 155. S. v. LEEUWEN, *Batavia illuſtr.* bl. 881--883.

BOUCHOUT (JAKOB), is geboren te *Brugge*, omtrent 't jaar 1620, en hij wierdt Monnik in het klooster der Predikheren, alwaar hij den 28 december 1638, zijne plegtige geloften deedt. Hij was Opperbeſtierder der broederſchappen van den Roſenkrans, en ter zelver tijd in 1669 Prior van dat huis; ook wierdt hem de zorg opgedragen, om de geestelijke Susjes van de *derde orden* in die ſtad, te beſtieren. Pater BOUCHOUT ſtierf den 5 december 1676, na door den druk te hebben gemeen gemaakt: 1. De Leidsman der Ziele/ waar in men zeker heilzame geneesmiddelen aantreft/ om zich voor zonden te bewaren. Brugge 1660. 1664 en 1670. 16mo. 2. *Lux SS. Roſarii in omnes totius anni Dominicas, ac præcipua Reginæ SS. Roſarii feſta. Brugis* 1667. 4*to.* 3. *Lux SS. Roſarii, proponens varia in ejus propagationem, ac pluribus conceptibus ex variis Auctoribus deſumptis ornata; ad majorem Dei gloriam, nec non in gratiam Concionatorum, quorum commodo adjunctus est facilis Index. Item Tractatulus de Archiconfraternitate SS. Nominis Dei. Lovan.* 1659. *in* 4*to.* 4. Het Spiegelken der deuote Dogters/ om haar te onderwijzen/ op welk een wijze zij in haar ſtaat volmaakt moeten worden. Brugge 1669. in 12mo. —— DE JONGHE, *Belgium Dominic.* 183. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 206, 207.

BOUCHY (FILIP), geboortig van *Chivres*, een kleine ſtad in *Henegouwen*, kwam in 1574 ter wereld; na zijne letteroefeningen voleindigd te hebben, begaf hij zig tot den kerk-

dichst, en wierdt tot Priester geordent. Maar niet lang daar ná, ging hij in 't genootschap der Jesuiten. Gedurende tien jaren is hij Opperbestierder van het kollegie der eerste begin-zelen te *Luik* geweest. Ook bestierde hij 'er ene der broeder-schappen van de H. Maagd, en hij stierf in die zelvde stad, den 9 februarij 1657, oud 82 jaren. Men heeft van hem in druk: 1. *Les larmes de Parthénophile sèchées, ou Reconfort des Ames dévotes à la Sainte Vierge. Liege.* 1636. 12mo. 2. *Le Reconfort des Ames désolées, en forme de conférences, ou Dévis Spirituels. Liege.* 1637. 12mo. 3. *Le Conseil d'Estat, ou direction pour connoitre l'estat, dans lequel Dieu veut sauver chacun. Ib.* 1637. 12mo. 4. *Traité de la Charité fraternelle. Liege.* 1638. 16mo. 5. *l'Art de bien mourir. Ib.* 1639. 16mo. 6. *l'Ami fidèle jusqu' à la mort; ou la maniere de disposer le malade à bien mourir. Ib.* 1639. Hij heeft zedert verscheidene malen herdrukt. 7. *Diva Tungrensis Hanit-Belgica, sive Imagînis ejus Tungros Hannoniæ mira per Angelos deportatio &c. Leodii* 1651. 16mo. 8. *Divæ Servlæ Hanno-Belgicæ, sive Miraculorum ab eâ patratorum Florilegium. Leod.* 1654. 4to. PAQUOT, *Mem litter.* Tom. XIII. pag. 371; 372.

BOUCQ (JAKOB LE), geboren te *Valenciennes*, is geweest een vermaard Schilder, die zig egter nog veel beroemder heeft gemaakt, door zijne grote bedrevenheid in het vak der Geslagt-registers van koningen, vorsten en aanzienlijke familien. Om deze zijne bekwaamheid, wierdt hij, onder het regeringsbestier van Keizer KAREL DEN V, tot *Heraut* van de orden des *Gulden Vlies* verkoren. Hij stierf te *Valenciennes* in 1573, en ligt begraven in de *L. Vrouwen-kerk*, met dit opschrift op de zark die hem bedekt, gebeiteld.

Pictor JACOBUS LE BOUCQ, *imitator Apellis*
Egregius, jacet hoc marmore sub gelido.
Occidit in Maio florente, dieque secundo.
Corpore projecto gaudet in ætheréis.

Le Boucq heeft vele merkwaardige gebeurtenissen, tot de Ri-

Ridderorden van het *Gulden Vlies* uitrekkelijk, geſchreven; welke in handſchrift in de Koninglijke Boekerij te *Bruſſel* bewaard werden; doch door den noodlottigen brand, welke een groot gedeelte van het Vorſtelijk Hof aldaar, in 1731 vernielde, door de vlammen is verteerd. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 503.

BOUCQ (PIETER LE), geboren te *Valenciennes*, uit het zelvde edel geſlagt als de bovenſtaande, is geweest Licentiaat in de regten, en zeer bedreven in de genealogie-kunde. Hij heeft in druk uitgegeven: *Hiſtoire de la Terre & Vicomté de Sebourg, jadis poſſedée par les Comtes de Flandres & de Hainaut, avec les Genealogies des illuſtres Familles de Witthem & Bergh. Brux.* 1645. *in* 4*to.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 957.

BOUCQ (SYMON LE), zoon van den beroemden Schilder JAKOB, is geboren te *Valenciennes*, den 15 junij 1591. In zijne jeugdige jaren oeffende hij zig in de letterkunde te *Antwerpen*, en was een Contubernaal van FRANC. SWERTIUS. Hij heeft uitgegeven: *Epitomen rerum Valencenenſium &c. Duaci*, 1619. 8*vo. Item, cum auctuario. Inſ.* 1688. 4*to.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1098.

BOUCQUET (JOHANNES), geboren te *Lier* in *Brabant*, begaf zig te *Antwerpen* in de orden der Predikheren, omtrent het einde van de XVIde eeuw. Zijne ſtudien volbragt hebbende, wierdt hij tot Meester in de godgeleerdheid bevorderd, vervolgens met verſcheidene kerkelijke waardigheden bekleed, en ſtierf den 11 julij 1640. BOUCQUET heeft uitgegeven: R. P. F. JOANNIS NIDER, *ordinis Prædicatorum Theologi, de Reformatione Religioſorum, Lib. III. editi in lucem per R. P. F.* JOAN. BOUCQUETIUM. *Accedit*, R. P. F. VINCENTII JUSTINIANI ANTISTII, *Valentini, ejusdem ordinis Theologi, pro Divæ Catharinæ Senenſis Imaginibus Diſputatio. Antv.* 1611. 8*vo.* —— F. SWEERTII, *Athl. Belg.* p. 399. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 588. DE JONGHE, *Belg. Domin.* p. 229., 238. *Script. Ord. Præd.* Tom. II. p. 523. PAQUOT, *Mem. Litt.* Tom. III. p. 329–331.

BOUDAAN (GUALTHERUS), uit een aanzienlijk geſlagt geſproten, is geboren te *Middelburg*, in 't jaar 1637. Hij was de zoon van PIETER BOUDAAN, Kiesheer der genoemde ſtad, en Bewindhebber der geoctroieerde *Oostindiſe Kompagnie* aldaar, en van KATRINA FOURMENOIS. Bij zig van der jeugd af aan ene neiging gevoelende om Predikant te worden, gat hij zig ten enenmale aan de ſtudie over, en beoeffende voora: de godgeleerdheid met zulk een ijver, dat hij eerlang' ene plaats onder de voornaamſte Godgeleerden van zijnen tijd verwierf. In 1662 wierdt hij tot Predikant te *St. Laurens* op het eiland *Walcheren* verkoren, in 1667 naar *Vere*, en in augustus 1670 naar *Amſteldam* beroepen, alwaar hij den 14 februarij 1684 overleed, tot grote droefheid van zijn huisgezin en gemeente, van wie hij tederlijk bemind wierdt, zo om zijn vriendelijken omgang, voorbeeldigen wandel, diepe geleerdheid, als uitmuntende predikgaven. Zijn dood is door de Digters van dien tijd, met welverdienden lof bezongen, hebbende onder anderen de beroemde KATRINA LESCAILLE, een lijk- en grafdigt op hem gemaakt, waar van 't ſlot dus luidt:

Wij zien hem naa met ſchreijende oogen
  En blijven in zijn deugd en licht,
In zijn geleerdheid opgetoogen,
  Die elk noch naa zijn ſterven ſticht,
En van de dood kon zegepraalen.
  Hij leeft hier eeuwig in zijn werk.
Men laat' dan op zijn grafzark maalen:
  Het wonder van onze Eeuw, en Kerk,
BOUDAAN, *dat licht met zoo veel gaaven,*
  Leit hier en in elks hart begraaven.

Deze treffelijke Godgeleerde is gehuwd geweest aan MARIA COYMANS, bij wie hij agt of negen kinderen heeft verwekt; waar van de oudſte zoon PETRUS BOUDAAN, in 1666 te *St. Laurens*, zijn vaders eerſte ſtandplaats, is geboren; deze tot de ſtudien opgeleid, is opvolgelijk zeer geliefd Predikant geweest te *Rhijnsburg*, *Arnhem*, *Utrecht* en *Amſteldam*, zijnde den 30

mij

meij 1733, te *Utrecht* wezende, fchielijk overleden. PIETER is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerfte vrouw was ELIZABETH DE RUITER, en de tweede MARGRIET VAN DER HEIJ, uit welk laatfte huwelijk zijn voortgekomen, JAN BOUDAAN, Kapitein ter zee, en GUALTHERUS PETRUS, in 1761 voor de eerftemaal Burgemeester te *Amfteldam*, hebbende vervolgens nog elfmalen die waardigheid bekleed; hij overleedt den 3 januarij 1781 in het 77fte jaar zijnes ouderdoms. Een jongere zoon van GUALTHERUS, BALTHASAR genaamd, die te *Middelburg* aan het huis van zijn grootvader PIETER is geboren, en in die ftad als Predikant ftaande, in den ouderdom van bijna 51 jaren, op den 7 februarij 1729 is overleden, is getrouwd geweest aan HERMINA CECILIA BUSCHHOTS, bij wie hij een zoon heeft verwekt, GUALTHERUS JAN genaamd.

Onze BOUDAAN heeft in druk uitgegeven: 1. Leere der Waarheid / en Opftanding der twee Getuigen. Amft. 1680. II Deelen / in 4to. 2 Plight van de Dienaren des N. Teftaments. Zw. 4to. 3. Betrachtinen van den ftaat der Natuure / der Genade / en Heerlijkheit. Amft. 1684. 12mo. —— P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 17--20. *Boeks.* 1729. bl. 631, 632.

BOUDART (JAKOB), wierdt in 1622 te *Binch* in *Hainaut* geboren. De lage klaffen doorlopen zijnde, oeffende hij zig te *Leuven* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en helde vervolgens den geeftelijken ftaat, onderwees gedurende enige jaren de godgeleerdheid, aan de jonge Monnikken van het klooster *Vlierbeek* bij *Leuven*, wierdt vervolgens Kanunnik van *St. Pieter* te *Rijffel*, en ftierf in die ftad den 4 november 1702, in den ouderdom van 80 jaren. Hij heeft uitgegeven: 1. *Manuale Theologicum, in quo ex Sacris Litteris & SS. Patribus, præfertim SS.* AUGUSTINO *&* THOMA, *breviter & fcliдè traduntur, quæ Theologicæ funt conſiderationis ſive ea ad theoricam, ſive ad moralem pertineant. Inſulis* 1681. 3. *Vol.* 12mo. Vervolgens verfcheidene malen ook met vermeerderingen herdrukt. 2. *Catechismus Theologicus, ſive compendium Manualis Theologici &c.*

Lov. 1700. 2. *Vol.* 12*mo.* Dit ook meermalen herdrukt, is een uittrekzel van 't eerstgenoemde werk, en bij vragen en antwoorden ingeligt. ——— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. pag. 133.

BOUDEWYNS (MICHIEL), geboren te *Antwerpen*, ſtudeerde in de wijsbegeerte, en vervolgens in de theologie te *Leuven*, teffens ook leſen nemende van ERYCIUS PUTEANUS, over de latijnſe welſprekendheid; vervolgens begaf hij zig tot de beoeffening der medicijnen, en wierdt Doktor in die wetenſchap, zonder egter aan de godgeleerdheid vaarwel te zeggen. Naar *Antwerpen* te rug gekeerd, wierdt hij aldaar ſtads Doktor, als mede van *St. Elizabets* gasthuis. Ook wierdt hem door de Regering de waardigheid van Hoogleraar in de ontleed- en heelkunde verleend. Hij ſtierf aan een beroerte, den 29 october 1681, en is in de kerk van *St. Michiel* begraven, in het graf van LUKAS HEUVIKX, grootvader van zijne huisvrouw. Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Oratio de S. Luca Euangelista & Medico. Antv.* 4*to.* 2. *Pharmacia Antverpienſis Galeno-Chymica &c. Antv.* 1660. 4*to.* De voorreden van BOUDEWYNS aan 't hoofd van dit boek geplaatst, is zeer geleerd, en beſchrijft de Geſchiedenis en het nut van de apotheekkunde. 3. *Ventilabrum Medico Theologicum quo omnes caſus, tum medicos, cum ægros aliosque concernentes eventilantur, & quod SS. PP. conformius, ſcholaſticis probabilius, et in conſcientia tutius est, ſecernitur. Antv.* 1666. 4*to.* ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 890. PAQUOT, *Hiſt. litter.* Tom. I. pag. 30--32.

BOUDEWYNS (NIKLAAS), geboren in de vorige eeuw te *Brusſel*, is een vermaard Landſchapſchilder geweest, die vele kleine aardige ſtukjes heeft geſchilderd, dewelke met graagte gewild werden bij de konstlievenden. Ook oeffende hij een zuiver, delikaat en vrolijk penſeel; zijn bomen zijn uitmuntend getekend, de voorgronden vermaaklijk, de verſchieten dun, en de luchten flodderlijk behandelt. Hij moet omtrent 't jaar 1720, in een hogen ouderdom in zijn vader-

ſtad

ſtad geſtorven zijn. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 341–345.

BOUDINS (JOHANNES), van *Veurne* in *Flaanderen* geboortig, is geweest Voorzitter in den Raad van zijn geboorteſtad. Hij was een geleerd man, en heeft geſchreven: *Commentarium de* JESU CHRISTI, *in terra verſantis vita, rerumque geſtarum gloria. Item, Compendium de rebus exterius ad vitam Christi pertinentibus. Antverp. apud* PLANTINUM. 1591. 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 588.

BOUDINS (LEVINUS), geboren te *Gent*, omtrent 't jaar 1445, toog in die ſtad het Predikheren monnikkenkleed aan, nog maar een jongeling van 16 jaren oud zijnde. Men ontmoet hem in 1484 te *Brugge*. Na enigen tijd leſſen in de godgeleerdheid gegeven, en zig door zijne predikatien beroemd gemaakt te hebben, verkreeg hij in zijn klooster den rang van Prior en Prediker Generaal. Op het gehouden Kapittel te *Zwol* in *Overijſſel*, ten jare 1493, wierdt hij tot Vikaris Generaal van de hervormde *Congregatie* in *Holland* benoemd. Deze bediening gedurende drie jaren hebbende waargenomen, wierd hij op nieuw Prior van het Dominikaner klooster te *Gent*, in welken dienst hij tien jaren agteréén volhardde. Vervolgens leefde hij nog tien andere jaren, zonder enige andere bezigheid, dan de uitoeffening der pligten aan zijne orden verknogt, en hij ſtierf in die ſtad den 11 julij 1516, in den ouderdom van bijna 70 jaren, ingevolge het doodboek van zijn klooster, waar in van hem getuigd wordt: *Fervidus religionis amator, bonos in regulari vitâ ſemper fovit ac conſervavit: tandem poſt multa hic ab eo glorioſè geſta, poſt innumeros fructus exellentiſſima prædicatione ſua hic & ubique laborioſiſſimè atque uberrimè ſuperlucratos, in ſenectute bonâ, in requie opulentâ, & in opinione ſanctâ, laudabilia poſt ſe relinquens veſtigia, devotiſſimè migravit ad* CHRISTUM *anno M.D.XVI. die* XI. *julii, ætatis ſuæ LXXI. circiter.* LEV. BOUDINS, heeft de volgende werken nagelaten: 1. *Catechismus fidei Catholicæ.* 2. *Annotationes in Euangelia Quadrageſimæ.* 3. *Antiquum dierum &c.* —— DE JONGHE, *Bel-*

gium. Dominican. pag. 70, 71. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIV. pag. 195, 196.

BOUHUSEN (BERNHARD), te *Zutphen* geboren, ſchijnt ook in die ſtad Hoogleraar in de fraije letteren te zijn geweest. Hij was bijzonder ervaren in de *latijnſe*, *griekſe* en *hebreeuwſe* talen. Van zijne boeken welke in de ſtads Bibliotheek te *Zutphen* voorhanden zijn, zie men LOMEIERUS, *de Bibliothecis*, alwaar deze *Cap. X. pag.* 301. dit getuigenis van hem geeft: *In ea multi libri ſunt ex Bibliotheca Magiſtri* BERNHARDI BOUHUSII *Baccalaurei juris, bonarum litterarum Profeſſoris, hominis, ut apparet diligentiſſimi, in Latinis, Græcis, Hebraeis litteris verſatiſſimi. Nullus enim eſt, ad quem non multa notaverit.* THEOCRITI *Idyllia, &* DEMOSTHENIS *ac* ÆSCHINIS *nonnulla elegantiſſimo charactere Græco, ad exercendam Orthographiam deſcripſit, quae ibi ſervantur.* —— HENR. HAHN, *Tiletium curante* HENR. CANNEG. pag. 238. *& in Ind.*

BOUILLE (PIETER), wierdt geboren te *Dinant* op de *Maas*, in 1575. Waarſchijnlijk volvoerde hij den loop zijner jeugdige letteroefeningen, in het kollegie van de Jeſuiten dier ſtad, en hij wierdt in 1592 lid van hun Genootſchap, 16 jaren oud zijnde. Met veel lof heeft hij onderwijs in de fraije letteren en *griekſe* taal gegeven; vervolgens preekte hij met een ongemenen toeloop door gants *Wals-Flaanderen*, en hij was Rektor der kollegien van *Luik* en *Dinant*. Zijn langſte verblijf is geweest te *Valenciennes*, hij ſtierf 'er den 22 december 1641, na met zeer veel gedult de bangſte folteringen van ſteenſmerte geleden te hebben. Wij hebben van hem: 1. Λεοναρδῳ Θεολογικὴν Ἀρετῶν Τετρακοῖκν ἐκτυπουμένῳ, Εἰδος. LEONARDO LESSIO *Theologicam virtutum quadrigam edenti, Ode Pindarica, numeris adſervatis. Lovanii* 1605. 2. *Hiſtoire de la deſcouverte & merveilles de l'Image de Noſtre Dame de Foy, trouvée en un Chesne, pres de la ville de Dinant.* 1620. 12*mo.* Dit Boekje is ongelooflijk veelmalen herdrukt. Nog twee werken van een gelijkſoortigen ſtempel, heeft BOUILLE in 't licht gegeven. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 957. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 11--14.

BOUIL-

BOUILLIER (DAVID RENAUD), geboren te *Utrecht*, in maart 1699, wierdt ten jare 1734 van *Londen* beroepen, tot Predikant in de walfe gemeente te *Amſteldam*; welke gemeente hij gedurende het tijdvak van 15 jaren met alle getrouwheid en ijver bediend hebbende, op nieuw te *Londen* wierdt beroepen, daar hij in april 1749 naar toe trok; en na enige jaren aldaar verbleven te zijn, voor zijnen dienst bedankte, naar zijn vaderſtad *Utrecht* te rug keerde, en aldaar zijne overige dagen in rust ſleet, welke op den 23 december 1759 door den dood bepaald wierden, wanneer hij den ouderdom van 60 jaren en 9 maanden hadt bereikt.

BOUILLIER was een kundig man, en heeft zig in de geleerde wereld beroemd gemaakt, door ene verhandeling, *Sur l'Ame des Bêtes*, zijn *Sermon ſur le zèle*, en door twee latijnſe werkjes, onder den naam van BULLERIUS; zijnde *Diſſertationes* en *Obſervationes miſcellaneæ in librum Jobi.* ——— *Boekz.*, 1734. *a.* bl. 105. 742. 1749. *a.* bl. 240. 1759. *b.* bl. 844.

BOUILLIER (JAQUES RENAUD), enigſte zoon van den bovenſtaanden, is insgelijks geweest Predikant in de walſe gemeente te *Amſteldam*; een geleerd, oirdeelkundig en welſprekend prediker; hij deedt zijne intree-leerrede te *Amſteldam*, den 3 october 1779; verzogt en verkreeg ontſlag van zijnen dienst, in april 1795; vertrok naar *Zwitzerland*, van waar hij in 1797 in zijn vaderland te rug keerde, en den 22 ſeptember 1798, in *'s Gravenhage*, ten huize van zijnen boezemvriend den walſen Predikant DE LA SAUSSAYE, in den ouderdom van 61 jaren overleed. 'Er is van hem in druk, een *Diſcours & Priere, prononcés dans l'Egliſe Wallonne d'Amſterdam, le 17 mars* 1793, gedrukt te *Londen* in 1793. 8vo. ——— *Boekz.*, 1779. *b.* bl. 509. 1798. *b.* bl. 372.

BOUILLON (GILLES DE) of BOYLEAU, wierdt in het begin van de XVIde eeuw, in het *Luikſe* ſtadje van dien zelvden naam geboren. Zeer waarſchijnlijk, dat hij Keizer KAREL DEN V, in deszelvs veldtogten in *Duitsland* verzelde: ten minſten is het zeker, dat hij in zijn jeugd veel heeft gereisd.

Ch.

en zig daar door niet alleen heeft kundig gemaakt, in verſcheidene levende talen, maar ook in het behandelen van zaken, 't welk hem de bediening van Kommisfaris en Kontrolleur van *Kamerik*, bezorgde. Niettegenſtaande dit ambt hem veel bezigheid verſchafte, inzonderheid in een tijd, dat *Luiksrland* door de woedende oorlogsplaag geteisterd wierdt, wist hij egter nog ſnipperuren te vinden, om aan de oeffening der ſtudien toe te wijden. Hij leefde nog in 1555, en men weet niet, tot welk een tijdvak hij zijne loopbaan heeft uitgeſtrekt. Men heeft van hem in druk: 1. *Commentaire de la Guerre d'Alemaigne, faicte par l'Empereur* CHARLES LE QUINT *es années* 1547 *&* 48, *traduit de l'Eſpagnol du Sieur* DON LOYS D'AVILA, *avec annotations ou ſcholies du Traducteur, ſervans à plus ſimple intelligence de la dicte Guerre, & les ſituations & etymologies des lieux & villes y mentionnées. Paris* 1541. 8vo. De aanmerkingen die BOUILLON bij dit werk gevoegd heeft, zijn geleerd, en verſchaffen nuttige ophelderingen, betrekkelijk den krijgstugt, die toen in zwang ging. 2. *La Sphère des deux Mondes, compoſée en François par Daniel, Paſteur des Amadis; avec une Epithalame, que le meme Autheur a faict ſur les noces et mariage de tres Illuſtre et Sereniſſime Prince,* DON PHILIPPE *Roy d'Angleterre, &c. commencé, gloſé, & enrichy de pluſieurs fables poëtiques, par &c. Anvers.* 1555. 4to. —— DU VERDIER, *Biblioth.* pag. 103. 460. HUET, *Origine des Romans, edit. de* 1711. p. 175. 205, 206. PAQUOT, *Mem litter.* Tom. XI. pag. 107--113.

BOULONGNE (ADRIAAN VAN), is geboren te *Doornik* in 1590, hij begaf zig onder het Genootſchap der *Jeſuiten* in 1609, ſlegts 18 jaren oud zijnde, beſtierde langen tijd als Rector het kollegie van *Bethune* in *Artois*, en ſtierf te *Doornik* den 10 oktober 1655, oud 67 jaar. Hij was Biegtvader van Graav FILIP VAN MANSVELT, Generaal van de Keizerlijke krijgsbenden, aan wien hij heeft toegewijdt: *Epigrammatum, Libri III. Tornaci*, 1642. 24mo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 11. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 318.

BOUR-

BOURBON (CHARLOTTE DE), eene dogter van Lodewyk, Hertoge van *Montpenſier*, was de derde gemalin van Willem den I, Prinſe van *Oranje* en *Naſſau*, welke door dien Vorst nog getrouwd wierd bij 't leven van zijne tweede gemalin Anna van Saxen, van welk *potig Wijf*, zo als de Ridder Hooft zig ten haren aanziene uitdrukt, hij om voldoende redenen was geſcheiden. Na deze egtſcheiding, zond hij nog ſtaande de vredehandeling te *Breda* in 1575, zijnen vriend St. Aldegonde naar het Hof van den Keurvorst *van den Paltz*, om het huwelijk tuſſen hem en Charlotte te bewerken. Deze Princes tot het kloosterleven geſchikt zijnde, was Abdis van *Jouarre* geworden, doch in 't jaar 1572, naar *Duitsland* geweken, alwaar zij openlijke belijdenis der Hervormde leere gedaan hadt, en omtrent drie jaren hier verbleef. St. Aldegonde in zijn aanzoek geſlaagd zijnde, begeleidde haar, over *Embden*, met twee oorlogſchepen, herwaards: zij landde in den *Briel*, alwaar zij ſtatelijk door den Prins ontvangen en getrouwd wierdt.

Dit huwelijk, hoe zeer naar den wensch van Oranje en tot genoegen van 's lands welmenende Ingezetenen, kon egter den valſchen laster niet ontduiken, niet zo zeer met betrekking tot den Prins, als wel ten aanzien van de Prinſeſſe; om reden, dat zij in hare jeugd den geeſtelijken ſtaat omhelsd hadt. De *Spaansgezinden* ontzagen zig zelvs niet, om dit huwelijk voor overſpelig uit te krijten, en Charlotte als eene bijzit van den Prins aan te merken. Oranje ſpreekt 'er dus van in zijne *Apologie*, bl. 72, 73. „ Dat 'er geweest zijn, die de eer „ van zijne gemalin hebben willen ſchenden, om dat zij zig „ voorheen tot den geeſtelijken ſtaat begeven hadt, maar dat „ de Hertog van *Montpenſier*, haar vader, die een goed ijverig „ *Roomsgezinde* was, de zaak door de voornaamſte Raden van „ het Parlement van *Parijs*, en door enige Biſſchoppen, en „ geleerde Mannen hadt laten overwegen, en dat bij dezelven verſtaan was: indien 'er al enige gelofte door zijne „ gemalin gedaan was geweest, dezelve van regtswege nietig „ en van geene waarde was, als geſchied zijnde in hare kind-

„ ſe

„ ſe jaren." Zie hier hoe deze zaak zig hadt toegedragen. De moeder van CHARLOTTE was heimelijk den *Hervormden* godsdienst toegedaan, en in denzelven hadt zij, van vroeg af, buiten kennis van den Hertog, hare dogter doen onderwijzen. De vader ſtak haar, om zijn huisgezin te ontlasten, tegen den zin van de Hertoginne, in een klooster; doch alvorens zij het geeſtelijk gewaad aannam, betuigde zij in tegenwoordigheid van de Abtdisſe en enige Nonnen van het klooster van *Jouarre*, dat zij hare gelofte gedwongen deedt, en alleen om haren vader te gehoorzamen. Onder die betuiging het kleed aangedaan hebbende, werdt zij eerlang Abtdisſe van *Jouarre*, en leefde in dien ſtaat bijna dertien jaren; na welken tijd het Nonnen leven haar verdrietende, zij de Abtdij verliet, en zig naar het Hof van den Keurvorst van den *Palts* begaf, alwaar zij wel ontvangen werdt, en openbaare belijdenis van den *Hervormden* godsdienst deedt. Haar vader hier de mare van ontvangen hebbende, zondt den Preſident DU THOU aan den Keurvorst, om zijne dogter te rug te doen eisſchen. De Keurvorst beloofde haar aan den Koning van *Frankrijk* te zullen zenden, onder voorwaarde, dat men haar ter zake van den godsdienst ongemoeid zou laten. Doch de Hertog was zulk een ijverig aanklever van het *Roomſe* geloof, dat hij haar op die voorwaarde niet te rug begeerde; dus bleef zij bij den Keurvorst, tot dat haar huwelijk met den Prins VAN ORANJE, waar in de Hertog naderhand bewilligde, geſloten werdt. Ook verzoende de vader in het jaar 1580 volkomen met zijne dogter niet alleen, maar gaf haar daarenboven een eerlijken bruidſchat. Deze vrouw, die den roem heeft nagelaten, van uitmuntend ſchoon en bevallig geweest te zijn, en verſtand bij deugd en andere beminnelijke hoedanigheden paarde, trof, onder alle de wederwaardigheden, die zij benevens haren vorſtelijken gemaal deelde, allergrievendst in het deerlijk ongeval, dat hem in 1582 te *Antwerpen* wedervoer, toen hem de ſchelmſe JAUREGUI zodanig met een kogel trof, dat men gedurende enige dagen aan 's Prinſen herſtelling wanhoopte; zij bezweek hier onder, want door

ſchrik

ſchrik op ſchrik gekrenkt, en door waken en dienen afgemat zijnde, wierdt zij in ene brandende koorts geſtort, die haar in weinige dagen, namentlijk den 5 meij van dat zelvde jaar, uit de liefde-armen van haren gemaal wegrukte, drie dagen na dat hij van zijne wonden herſteld zijnde, den openbaren godsdienst hadt bijgewoond, om het Opperwezen plegtig voor zijne behoudenis te danken. Prins WILLEM heeft zes kinderen bij haar verwekt, alle dogters, als 1. LOUISA JULIANA, echtvd geweest aan FREDERIK DEN IV, Keurvorst van den *Palts*. 2. ELIZABETH, die ten manne heeft gehadt, HENDRIK DE LA TOUR, Hertog van *Bouillon*. 3. KATRINA BELGICA, getrouwd geweest met FILIP LODEWYK, Graav van *Hanau*. 4. CHARLOTTA BRABANTINA, die gemalin wierdt van CLAUDE, Hertog *de la Trimouille* en *Thouars*. 5. FLANDRINA, die haar zuster CHARLOTTA naar *Frankrijk* verzelde, aldaar den *Roomſch* godsdienst aannam, en Abdisse wierdt van *St. Croix* te *Poitiers*. 6. AMELIA, die ter vrouwe heeft geſtrekt aan FREDERIK KASIMIR, Hertog van *Lansberg*, uit het huis van *Tweebrugge*. — THUANI, *Hiſt. ſui temp.* Libr. LX. p. 72. BOR, *Ned. Hiſt.* XVII. Boek, bl. 18. WAGEN., *Vad Hiſt.* VII. D. bl. 67. 444.

BOURG (LOUIS FABRITIUS DU), Konſtſchilder, geboren te *Amſteldam* den 2 julij 1693, was de zoon van een Koopman in manufakturen, wiens geſlagt uit *Frankrijk* herkomſtig was. In 't eerst ſchreef Louis enigen tijd bij zijnen vader op 't komptoir, met oogmerk om tot den handel te worden opgeleid. Intusſen hadt hij een vurige drift voor de beoefening der teekenkonst, die aangewakkert wierdt door het onderwijs, dat hij in deze edele wetenſchap genoot, eerst van JAN DE LAIRESSE, en vervolgens van JAKOB VAN HUYZUM. Dat hij in den beginne enkel uit liefhebberij was geſchied, wierdt vervolgens 's mans voornaamſte beſtaanmiddel. Want naderhand, eerst door het bekomen van een ambt op het ſtadshuis, en vervolgens van het Kosterſchap der *Amſtelkerk*, meer ledigen tijd krijgende, nam hij dien vlijtig in acht, om zijn aangeboo-

borene konstdrift door oefening voedzel te verſchaffen. Ook maakte hij eerlang kennis met den beroemden Plaatſnijder BERNARD PICART, waar door hij het gebruik verkreeg van de fraaije tekeningen van PERSYN, LE SUEUR en LE BRUN, en door dit middel ſmaak bekwam in het verhevene der konst, en eerlang opklom tot den rang van een bekwaam Hiſtorieſchilder. Inzonderheid, egter, ſtrekte zig zijne genegenheid uit, tot het wel treffen van het naakte, en hier aan moet men toeſchrijven, dat hij het teekenen van Akademie-beelden, meer dan 25 jaren, met onafgebroken lust en ijver heeft aangehouden. Vele zijner tekeningen zijn, door bekwame Plaatſnijders, zo in boeken, als anderzints, in 't licht gebragt. Eene zinnebeeldige vertoning van de zorge voor behoeftigen, kranken en gebrekkigen, hangende voor den ſchoorſteen in de Weeskamer, bij de *Nieuwe-kerk*, is door DU BOURG geſchilderd. De wapens der Kerkmeesteren van de *Wester-kerk*, in een zinnebeeldig tafereel geſchilderd, hangende in het komptoir van Kerkmeesteren, zijn insgelijks de vrugt van zijn penſeel. Dergelijk een ſtuk van hem hangt ook in het kerkmeesters vertrek van de *Zuiderkerk*; hetzelve vertoond de wapens der Kerkmeesteren, gehegt aan eene zuil, bij welke het beeld der *Waarheid* ſtaat, waar op de voornaamſte deugden het geziqt gevestigd houden; boven aan den zuil ziet men, de zinnebeelden van 't *Gebed* en de *Boetvaardigheid*; een kindje, de *Lust tot den Godsdienst* afbeeldende, wijst naar een klein schild, waar op de ſchriftuurtexten, GEN. XXVIII. *vſ.* 17. PSALM V. *vſ.* 8. PRED. IV. *vſ.* 17. en JEZ. LVI. *vſ.* 7. aangetekend zijn. Het Y, de Amſtel en het wapen der ſtad, tonen de plaats aan, daar de kerk geſtigt is. Onder aan 't ſtuk ziet men op een ſchildje, deze regels van den geachten Digter LAURENS BAKE, Heer van *Wulverhorst*, welëer Kerkmeester dezer kerke:

De Godsvrugt plaatſte wel de Godsdienst in de Kerken,
Dog GOD die 't goeddoen mint, geen woorden zonder werken,
Bewoont nog hout nog ſteen, maar een opregt gemoet,
Dat nedrig ſmeekt, en hem met dank en lofzang groet.

Dit

Dit ſchone ſchilderſtuk vervaardigde hij in 1750. Doch het voornaamſte zijner konstſtukken, is het groot ſchoorſteenſtuk, voor den kleinen of noordlijken ſchoorſteen van de kamer van het Committé van Juſtitie, voor dezen de Schèpens kamer, op het ſtadshuis. Het verbeeld de *Geregtigheid*, zittende op enen zetel, verzeld van de *Wakkerheid* en *Standvastigheid*, raadplegende met *Wijsheid*, *Voorzigtigheid* en *Godsvrugt*, doende *Geweld* en *Bedrog* wijken, en wordende gekroond door de *Gelukzaligheid*. Dit ſchilderij is overheerlijk gepenſeeld, en bekleed ene plaats in de reije der beste konstſtukken, die het ſtadshuis van *Amſteldam* verſieren. DU BOURG overleedt in zijne geboorteſtad, den 16 ſeptember 1775, in den hoog gevorderden ouderdom van 82 jaren, den roem nalatende, dat zijnen deugdzamen wandel, liefdadigheid en gulle verkering geen minder lof verdienden, als de uitoeffening van zijne penſeelkonst, die zijne gedagtenis voor de ſterffelijkheid zal bewaren. ——— WAGEN., *Beſchrijv. van Amſteldam*, VII. St. bl. 382. 451. 467, 468.

BOURGONDIEN (ANTHONY VAN), gebijnaamd *de grote Basterd*, Graav van *la Roche* in *Ardennes*, Heer van *Crèvecoeur*, van *Vaſſi* en van *Beveren*, wierdt geboren in 1420, en hadt tot vader FILIPS VAN BOURGONDIEN *den goeden*; zijne moeder was JOLA PRALLEA, dogter van den Heer *van Liſij*. Hij wierdt Ridder van het *Gulden Vlies* in 1456, *gelegitimeerd* in 1485, door Koning KAREL DEN VIII, die hem met de orden van *St. Michiel* verëerde, en hij ſtierf in 1504. In 1472 wierdt hij, benevens ADOLF VAN RAVESTEIN, broeder van JAN, Hertog van *Kleve*, en GERRIT ENTZOON, Burgemeester te *Enkhuizen*, door zijnen natuurlijken broeder Hertog KAREL gebruikt, om een verregaand oproer te *Zierikzee* te ſtuiten, 't welk ontſtaan was, door 't invoeren van nieuwe belastingen, en met zulk een onbeſuisd geweld aan 't hollen was, dat JAN SIMONSZOON, Priester, en MICHIEL VAN HEENVLIET, Bailjuw van *Zierikzee* en *Schouwen*, terwijl zij op 't ſtadshuis met de Wethouderſchap, over het heffen der nieuwe *excijnzen*, in onderhandeling wa-

ren, door eene woeste menigte Poorteren, met knodſen, pieken en meſen gewapend, overvallen, van 't leven beroofd, en dood ter venſteren uit op ſtraat geſmeten werden. 't Aanſchouwen dezer hevigheid, deedt den ganſchen Raad zidderen van vreeze; dit ging zo ver, dat de Schout zijne roede, het teken zijner waardigheid, uit de hand ſmeet, ook de Burgemeesters de ſleutels der ſtad, voor de voeten der Poorters nederwierpen; allen badenze de vertoornde Gemeente, om Jijfsgenade, die hun eindelijk vergund werdt. De Poorters de Schoutsroede en de ſleutels der ſtad opgenomen hebbende, ſtelden, terſtond hier na, eenen Schout naar hunnen zin aan, en bevolen den oudſten en bekwaamſten Gildebroederen, de regering der ſtad; doch dit brak hun deerlijk op; want de Afgezanten binnen gekomen zijnde, en door BORSSELE Heer van *Vere* geholpen, deden terſtond enige der hoofden vatten, en onthalzen, waar door het oproer geſtild wierdt. Onze ANTHONY verwekte benevens verſcheidene andere kinderen, eenen bastaard, ook ANTHONY genaamd, Heer van *la Chapelle*, die bij KLARA ANDRIES, Vrouwe van *Wacken*, teelde, ANTHONY III, Heer van *Wacken*, *Middelburg*, Vice-Admiraal van *Vlaanderen*, en Gouverneur van *Zeeland*, geſneuveld op het eiland *Walcheren*, in dienst van FILIPS DEN II, Koning van *Spanjen*. Deze liet na bij ANNA DE LA MARCK-LUMEY, een zoon, genaamd ANTHONY IV. Heer van *Wacken*, Vice-Admiraal van *Zeeland*, welke huwde met ANNA DE BONNIÉRES-SOUATRE, die hem twaalf kinderen gaf, waar van een zoon EMANUEL geheten, de vader van den hier volgenden ANTHONY FRANS VAN BOURGONDIEN was. ——— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. pag. 14. WAG., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 124, 125.

BOURGONDIEN (ANTHONY VAN), geſproten uit het aanzienlijk geſlagt der Graven van *Wacken*, kwam omtrent 't jaar 1594 te *Brugge* ter wereld. Na zijn eerſte letteroefeningen met lof volvoerd te hebben, begaf hij zig in het genootſchap der Jeſuiten, dat hij egter weder verliet, zonder nogthans de verkering met hun af te breken. Hij nam de

beoeffening der regtsgeleerdheid ter hand, wierdt Licentiaat in die wetenſchap, en voorts Kanunnik uit den adelſtand van de hoofdkerk te *Brugge*. De Bisſchop SERVAIS QUINCKEREN, maakte 'er hem den 16 april 1636 Aartsdiaken van. KAREL VAN DEN BOSCH, Deken van dat kapittel, tot het Bisdom van die zelvde ſtad benoemd zijnde, volgde ANTHONY hem als Deken op, den 21 junij 1651, en bleef die waardigheid bekleden tot aan zijn dood, welke voorviel den 29 meij 1657, in het 63ſte jaar zijnes levens. Zijn lighaam rust in een fierlijke marmeren tombe in het koor van *St. Donatus-kerk* te *Brugge*, met dit graffchrift: *Ut potiar, patiar. Admodum Reverendus Dominus* ANTONIUS à BURGUNDIA, *hujus Eccleſiæ Cathedralis Brugenſis Canonicus, Achidiaconus & Decanus, genere, doctrinâ, ſcriptis, virtutibus illuſtris, pias hic poſtulat fidelium preces, ut ſi fortaſſe expiandus adhuc patiatur, illorum ſuffragio, cælo citius potiatur. Obiit XXIX. Maii M.DC.LVII. ætatis LXIII. Requiescat in pace.* Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Linguæ vitia & remedia, emblematicè expreſſa. Ant.* 1631. *in* 16*mo.* 2. *Mundi Lapis Lydius, ſive vanitas per veritatem falſi accuſata & convicta. Antv.* 1639. 4*to.* ——— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 63. SANDERI, *Flandr. illuſtr. ult. edit.* Tom. II. p. 69–71. WALLII, *Poëmata, I. Edit.* pag. 353. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. pag. 393 en 394.

BOURGONDIEN (ANTHONY FRANS VAN), neef van den vorigen ANTHONY, wierdt geboren te *Gent*, den 2 augustus 1632. Zijn vader EMANUEL VAN BOURGONDIEN, was Kapitein van de ruiterij, en zijne moeder ANNA RODRIGUES D'EVORA. Zijne letteroeffeningen voleindigd hebbende, begaf hij zig op raad van zijnen oom ANTHONY, den 14 meij 1655, onder het genootſchap der Jeſuiten, en verbond zig ten eenemalen aan die orden, door het doen der vier beloften. Hij gaf enigen tijd onderwijs in de godgeleerdheid te *Leuven*, en ſtierf te *Gent*, in zijn 43ſte jaar, den 14 april 1676. Men heeft van hem in druk: *Praxis ſolida & per Eccleſiam communis-*

nisſima remittendi & retinendi peccata &c. Mogunt. 1675. 12mo.
——— FAQUOT, *Mém. liter.* Tom. IX. p. 14-16.

BOURGONDIEN (DAVID VAN), natuurlijke zoon van FILIPS VAN BOURGONDIEN, Graav van *Holland* enz., en ene *Vlaamſe* juffer, genaamd COLETA CASTELLANA, of LA CHATELAINE, gezeid DU BOSQUIEL; is de LVſte Biſchop van *Utrecht* geweest. Zijn vader FILIPS, hadt reeds voorlang toelog gemaakt, om, wanneer RUDOLF VAN DIEPHOLT mogt komen te overlijden, hem, die toen Biſchop van *Terouanne* in *Artois* was, tot Biſchop van *Utrecht* te doen verkiezen, en hadt zelvs tot bereiking hier van, al bij 't leven van RUDOLF, de ſtemmen der Kanunniken zoeken te winnen. Doch dit hadt den gewenſchten uitſlag niet, dewijl op den 7 april 1455, door het kapittel, 't welk uit 70 Kanunniken beſtondt, door ene meerderheid van 67 ſtemmen GYSBRECHT VAN BREDERODE, Domproöst van *Utrecht*, tot Biſchop verkozen wierdt. GYSBRECHT van deze verkiezing kennis gekregen hebbende, nam dezelve beleefdelijk aan, onder 't lozen van enen diepen zugt; waar na hij openlijk voor verkozen Biſchop wierdt uitgeroepen, en na de voorregten der Geeſtelijkheid, des Raads, en der Gilden van *Utrecht*, plegtig bezworen te hebben, nam hij zijn intrek in 't Biſchoppelijk paleis. Zedert bragt hij ſommige ballingen, die onder zijnen voorzaat de ſtad hadden moeten ruimen, wederom daar binnen en in den Raad. De andere partij nam dit euvel. Enigen begonden reeds zamenrottingen te maken; doch zij verbeurdeh 'er hun burgerſchap om; ja verſcheidene wierden 'er zelvs om onthalsd. Ook wierdt de ſtads Banier hier op weggeſloten, en de Gilden keurden, dat hun elk, die onder ene nagemaakte Baniere ofte *Schuifwimpel*, vergadering maakte, vrijelijk en *ſonder misdaen*, *ſlach en vaen* doen mogen.

Biſchop GYSBRECHT, zig allenthalve in 't bewind des Biſdoms willende handhaven, verwierf kort hier na de beveſtiging in 't wereldlijk gebied van Keizer FREDRIK DEN III.

Ook

Ook zondt hij een aanzienlijk gezantſchap naar *Rome*, om de bevestiging zijner verkiezinge van den Paus te verwerven, niet verzuimende het geſchenk van vier duizend dukaten, 't welk hier toe ſtondt, ten ſpoedigſten naar *Rome* over te maken.

Onderwijlen hadt Hertog FILIPS, die gants onvergenoegd was, dat men zijnen natuurlijken zoon, te *Utrecht*, was voorbij gegaan, JOHANNES GODEFRIDI, Biſſchop van *Atrecht*, naar *Rome* gezonden, om de Gezanten van GYSBRECHT te dwarsboomen, en, was het mooglijk, het Bisdom voor DAVID VAN BOURGONDIEN te bekomen. Dit gelukte hem. KALIXTUS DE III, welk toen ten tijde Paus was, gaf hem heimelijk de brieven over, bij welken DAVID tot Biſſchop van *Utrecht* wierdt aangeſteld; en ten zélven tijde wierden BREDERODE's Gezanten met goede woorden opgehouden, en deszelvs dukaten ontvangen en behouden, ſchoon de verzogte bevestiging niet volgde.

FILIPS de Pausſelijke brieven bekomen hebbende, bij welke zijn natuurlijke zoon DAVID, tot Biſſchop van *Utrecht*, aangeſteld wierdt, zondt terſtond daar na ADRIAAN VAN BORSSELEN, die aan ANNA, eene zijner natuurlijke dogters, gehuwd was, met een leger, naar 't *Stigt*. *Amersfoort* en *Rhenen* openden hem ogenblikkelijk hunne poorten. DAVID VAN BOURGONDIEN begaf zig hier op, van JAN VAN WASSENAER en enige manſchap vergezeld, over *Gorinchem* en *Thiel*, eerst naar *Rhenen*, en toen naar *Amersfoort*, en deedt zig in beide deze ſteden, voor Biſſchop erkennen. In julij 1456, trok FILIPS, aan het hoofd van veertien duizend mannen, uit den *Hage* op, om *Utrecht* te belegeren. Zijne aannadering trof Biſſchop GYSBRECHT en den *Utrechtſen* met zo diep een' ſchrik, dat men den Hertoge VAN KLEEF en enige andere Heren vrijheid gaf, om op de beste wijze mogelijk, met FILIPS overeen te komen, en de ſtad, het koste wat het wilde, voor 't gevreesde beleg te bevrijden. Men ſloot dan, kort hier na, een verdrag te *Ysſelſtein*, op den volgenden voet: „ GYSBRECHT VAN BREDERODE ZOU AF„ ſtand van 't Bisdom doen, en DAVID VAN BOURGONDIEN al„ ſoo me voor Biſſchop erkend worden. BREDERODE ZOU DEN

„ proost van *Utrecht* blijven, en daarenboven beſchonken
„ worden met de rijke Proosdij van *St. Donaas*, te *Brugge*.
„ Ook zou hij zijne Raadsheerspiaats in den *Hage* behouden,
„ en dubbelde wedde genieten enz."

Na 't ſluiten van dit verdrag, kwam FILIPS met Bisſchop DAVID en vele anderen binnen *Utrecht*, na dat alvorens de vlek van zijne onechte geboorte, door den Paus was weggenomen. DAVID wierdt terſtond tusſen den Domproost BREDERODE en den Domdeken JAN PROOIS, naar de Domkerk geleid, en in den Bisſchoppelijken zetel geplaatst. Bij deze plegtigheid waren zo vele Vorſten, Baronnen, Ridders, en andere adelijke perſonen tegenswoordig, dat 'er nimmer, zo veel men in de geſchiedenis kan vinden, zulk een toevloed van aanzienlijke perſonaadjen te *Utrecht* is geweest. Op den 6 augustus, bezwoer de nieuwe Bisſchop de voorregten der ſtad en des lands. Doch deze eed en het gemaakt verdrag werden kwalijk van hem gehouden. Ondertusſen wierdt hij alomme in het *Stigt*, voor wettigen Bisſchop erkend. *Deventer* was de enigſte ſtad, die hier toe door een beleg, het welk agt weken duurde, gedwongen moest worden.

Kort na dat Bisſchop DAVID in zijne waardigheid was bevestigd, ontſtonden 'er enige onlusten, ter oirzake dat ſommige *Utrechtſe* burgers te *Amersfoort* wierden gevangen gehouden. De minzame pogingen der *Utrechtenaren*, om die gevangenen te doen ſlaken, niets uitwerkende, belegerden zij *Amersfoort*, en benauwden die ſtad grotelijks. De Bisſchop, die zig toen ten tijde op het ſlot *ter Horst* bevond, ſnelde op de tijding daar van, naar *Amersfoort*, en deed de *Utrechtſen* vertrekken. Doch het vuur van tweedragt wierdt hier niet door uitgedoofd, maar ontvlamde enigen tijd daar na des te heviger; het welk oirzaak was, dat vele verregaande ongeregeldheden door die twee ſteden in malkanderens wederzijds regtsgebied, gepleegd wierden. De Bisſchop hieldt de zijde der *Amersfoorderen*, daar zig vele verdrevene *Utrechtenaars* onthielden, die hij begeerde dat uit hunne ballingſchap zouden te rug geroepen worden, daar die van *Utrecht* in geenen dele toe

wee-

wilden verſtaan; maar zelvs, om die van *Amerſoort* nog verder te benauwen, een ſterk blokhuis aan den *Eem* bouwden, en daar in ene talrijke bezetting lagen. Door verſcheidene tusſenſpraken, wierdt 'er egter ene bemiddeling tusſen die beide op malkanderen verbitterd zijnde ſteden getroffen, doch de ballingen bleven van dien zoen uitgeſloten.

In 1474, deed Biſchop DAVID een grote inbreuk op de voorregten der geestelijke en wereldlijke ingezetenen zijnes Bisdoms; ik bedoele het opregten des Opperraads, de *Schijve* genaamd, waar bij aan alle de inwoners van het *Opper-* en *Neder-Stigt*, de vrijheid wierdt gegeven, om zig van de vonnisſen der Magiſtraten te beroepen. —— De Heer REVIUS zegt, dat de reden dezer benaming aan hem onbekend is; doch de oirſprong hier van vindt men volkomen opgehelderd, in het uitmuntend werk van Mr. J. RACER, *Over Gedenkſt.* I. D. *Voorb. bl.* 30. *aantek.* 8.; die ons teffens berigt, dat de Biſchop dit Gerichtshof met den naam van *Schijve* beſtempeld, oprichtte op gezag van den Keizer, en zulks in plaats van de Klaring, met inzigt om de ingezetenen des te meer te onderwerpen.

De inſtelling van dit Gerichtshof, verbitterde buitengemeen de meeste gemoederen tegen den Biſchop, die hetzelve met alle kragt ondersteunde, en 'er zodanig mede in zijn ſchik was, dat wanneer iemand zig daar op beriep, hij zulks als ene aan hem bewezene weldaad aanmerkte.

De burgers van de drie *Overijſſelſe* hoofdſteden duldden in den beginne, uit vreze voor de Magiſtraten, niemand voor de *Schijve* openlijk dagvaarden. Doch dit prijsſelijk ontzag voor hunne wettige regeerders verdween allengskens, doordien de Opperraad alle hunne ſmeekſchriften gunſtelijk beantwoordde, en doorgaans aan den Drost van *Zalland* bevel, de ſtukken van pleitgedingen over te zenden, om op het nieuw te onderzoeken, of 'er wel dan kwalijk gevonnist ware.

Dan welke onregtvaardige middelen de Kerkvoogd ook te werk ſtelde, om aan de *Schijve* gezag bij te zetten, wederhield

zulks egter de drie ſteden, *Deventer*, *Kampen* en *Zwol* niet, om 'er zig bij vele gelegenheden tegen aantekanten.

Dit Gerichtshof, benevens nog andere bijkomende oirzaken, maakte, dat de ſtad *Utrecht* in ene openbare ongehoorzaamheid uitborst; waar door tuſſen haar en den Biſſchop, verregaande onlusten ontſtonden, die in het jaar 1477 ten hoogſten top geſteigerd zijnde, de Staten van het *Neder-Stigt* bewogen, om beide partijen te zoeken te bevredigen; ten welken einde, de drie *Overijſſelſe* hoofdſteden, benevens *Groningen*, ook hunne Afgezanten naar *Utrecht* zonden, die, benevens de Staten van het *Neder-Stigt*, enige artikels voorhielden, welke ten grondſlage van den vrede zouden verſtrekken. De voornaamſte behelsden: „ 1. dat de Biſſchop het land bij „ alle deszelvs regten, privilegien en gewoontens zoude laten. „ 2. Dat zo wel Geestelijken als Wereldlijken voortaan door „ hare competente en wettige Regters zouden gevonnist wor„ den; en eindelijk ten derden, dat de Regtbank genaamd „ de *Schijve*, welke in de ſtad van *Utrecht* was opgerigt, en „ zo veel droevige onlusten hadt veroirzaakt, voor altoos „ wierdt afgeſchaft en vernietigd." De Kerkvoogd wierdt genoodzaakt, ten einde het *Stigt* te bevredigen, deze voorwaarden des verdrags, op den 28 junij 1477, te bezegelen.

Na dat de vrede te *Utrecht* was herſteld, vertrok Biſſchop DAVID met de *Overijſſelſe* Gezanten naar die provintie, om, benevens de Staten, in het adminiſtreren der juſtitie, daar vrij grove abuizen ingeſlopen waren, te voorzien. Ten dien einde, verzogt Biſſchop DAVID aan de Gemagtigden der Staten, dat zij een nieuw *Landrecht* wilden opſtellen; zulks geſchiedde, het wierdt in orde gebragt, en door hem, benevens de Ridderſchap en Steden, op den 6 junij 1478 goedgekeurd. Men noemde dit Landrecht in oude tijden, *Biſſchop* DAVIDS *anderde Landbrief*.

Inmiddels geraakte Biſſchop DAVID op nieuw in grote onmin, met die van het *Neder-Stigt*. Inzonderheid waren de *Utrechtenaars* zeer misnoegd over deszelvs al te heerszugtige regering, en het beknibbelen van hunne geregtigheden. Dit

ging

ging zo verre, dat zij, op het gezag van den Burggrave JAN VAN MONTFOORT ſteunende, tegen hem opſtonden. De Biſſchop daarentegen ſteunende op de magt van zijnen vader, Hertoge FILIPS, bekreunde zig weinig over het misnoegen der *Utrechtenaren*; want niettegenſtaande men Gezanten uit die ſtad zond naar het kasteel van *Wijk te Duurſtede*, alwaar hij toen ten tijde zijn verblijf hield, ten einde hem te verzoeken, van den Raad, die hij naar zijn eigen welgevallen tegen ſtads privilegien en willekeuren aan, hadt verandert, op den ouden voet te herſtellen, weigerde hij zulks hardnekkig, en de Gezanten moesten onverrigter zake naar huis keren.

Dit verbitterde de *Utrechtenaars* dermate, dat zij terſtond hier op den voorgemelden Here JAN VAN MONTFOORT voor hunnen Beſchermheer aannamen, de Officiers, door den Biſſchop aangeſteld, afdankten, en anderen in derzelver plaats zetteden. Dit bedrijf maakte den Biſſchop zo vergramd, dat hij de voornaamſte bewerkers hier van in den ban deedt, waar uit ten laatſten een openbare oorlog tuſſen hem en de ſtad voortvloeide; hebbende de Biſſchop intusſen eene vergeloze poging gedaan, om binnen *Utrecht* te geraken, ten einde zig te wreken. Dit viel voor in 1481, en op kersavond van dat zelvde jaar kwam ENGELBERT, broeder van den Hertog VAN KLEEV, een jongeling van agttien jaren, aan wien de *Utrechtenaars* het beſtuur over het Bisdom hadden aangeboden, binnen de ſtad. DAVID, dit horende, wierdt 'er gramſtoriger om dan over al het geen te voren gebeurd was; en van weerskanten pleegde men verregaande baldadigheden, waar in de Biſſchop dapperlijk door de *Hollanders* wierdt bijgeſtaan. Intusſen ſloegen die van *Utrecht*, openlijk de goederen van den Biſſchop aan; doch Paus SIXTUS DE IV, hier van verwittigd zijnde, zond enen vermaanbrief, waar in ENGELBERT en de Magiſtraat der ſtad bevolen wierdt, de door hun aangeſlagene goederen van Biſſchop DAVID, aan denzelven weder te geven, en hem als hunnen wettigen Heer en Herder te gehoorzamen; met bedreiging, dat, indien zulks niet nagekomen wierdt, binnen korten dien zo zeer in dien tijd geduchten

Pauſelijken Ban over hun, en hunne burgers en ingezetenen, zoude uitgedonderd worden. Dan men kreunde zig te *Utrecht* aan de bedreiging van die geeſtelijke wapenen niet, en ingevolge hier van, hielden de vijandelijkheden van wederzijden aan; waar toe niet weinig medewerkte, dat ENGELBERT door eene minzame en vriendelijke handelwijze, en door het verleenen van vergiffenis, zelvs aan de zodanigen, die reeds tot DAVID waren overgelopen geweest, de harten der meeste ſtedelingen tot zig trok.

De Biſchop ziende, dat hij noch door geweld, noch door het uitdonderen des vloeks van het *Vatikaan* door den geeſtlijken Vader, veel vermogt, wendde het op eenen anderen boeg, en zogt zig door liſt meester van *Utrecht* te maken; dit gelukte hem ook, op de volgende wijze: ENGELBERT was uit de ſtad, en de meeſte ſoldaten naar buiten om hout te hakken, van deze omſtandigheid maakten enige burgers, die den oorlog moede en daar bij DAVID niet ongenegen waren, gebruik, ſloten den Heer VAN MONTFOORT, die benevens de Regering der ſtad in de kerk waren, in dezelve op, en maakten 'er van buiten aarden bolwerken tegen, zo dat het hun onmooglijk ware 'er uit te komen. Hier op haalden zij Biſchop DAVID, die zig nabij de ſtad bevondt, binnen, en namen MONTFOORT, benevens den nieuw aangeſtelden Magiſtraat gevangen, in wiens plaatze terſtond ene andere wierdt aangeſteld. Doch de *Hollanders*, die met den Biſchop waren binnen gekomen, maakten het zo grof, dat het velen begon te verdrieten; dit door HENDRIK VAN NIEVELD, die den Heer VAN MONTFOORT zeer na in den bloede beſtond, en ter ſtad was uitgejaagd, verſtaan zijnde, en daar bij ſommige der burgers op zijne hand hebbende, kwam op kersnagt met enig volk voor de ſtad, daar de zijnen hem van binnen verwagtten, en de poorten voor hem openbraken. Dit veroirzaakte een bloedig gevegt, waar in NIEVELD ſneuvelde, doch zijn aanhang egter meester van de ſtad bleef, die het Biſchop DAVID zodanig benauwd maakte, dat hij gedrongen wierdt zijne gevangenen te ſaken; men nam hem hier op zelven in bewaring, en hij wierdt met een

wagen naar *Amersfoort* gevoerd, daar men hem in het kloos-ter van *St. Agatha* onder de bewaring van REINIER VAN BRONK-HUIZEN ſtelde, na alvorens van al zijne klederen, tot het hembd toe, te zijn beroofd. Kort hier na, namelijk den 13 julij des jaars 1483, belegerde MAXIMILIAAN VAN OOSTENRYK, benevens de *Hollanders*, die der *Kabbeljauwſe* partij waren toe-gedaan; de ſtad *Utrecht*, en noodzaakten de burgers, om, on-der zekere voorwaarden, den vrede te ſluiten: de voornaam-ſte dezer voorwaarden beſtond, in den gevangen Biſſchop te ontſlaan, en hem in het bezit van zijne waardigheid te her-ſtellen. Die van *Utrecht*, ingevolge het toen noch heerſchend bijgeloof, waren bedugt, de uitwerkzels van den tegen hen uitgedonderden vloek van den *Paauſelijken Ban* te zullen gevoe-len, en verzogten demoedelijk, daar van ontſlagen te worden, het geen hun ook op ene gunſtige wijze, door voorſpraak van ADRICHEM, Abt van *Egmond*, wierdt vergund.

Biſſchop DAVID kreeg dus het gehele gezag op nieuw in han-den; doch hij regeerde niet beter dan hij te voren gedaan hadt, maar voer op ene willekeurige wijze voort, alles naar zijnen zin en welgevallen te ſchikken, en de Magiſtraten, naar eigen goeddunken, zonder zig der privilegien te bekreu-nen, aan te ſtellen.

In zijne klimmende jaren begon zijn gezag vrij wat te ver-minderen, dat allengs hoe meer der daalde, tot dat hij, door ou-derdom afgeſloofd, op den 16 april 1496 op zijn ſlot te *Duur-ſtede* overleedt, na omtrent veertig jaren de *Utrechtſe* kerk be-ſtuurd te hebben. Hij wierdt te *Duurſtede* ſtatelijk in de *Pa-rochie kerk* begraven, en, des vrijdags na zijnen dood, hield men in de drie *Overijſelſe* hoofdſteden des Biſſchops uitvaart, en men liet ene plegtige zielmis voor hem lezen. ——— MATTH., *Anal.* Tom. I. p. 516, 517. J. REVII, *Dav. illuſtr.* p. 124, 125. BEKA & HEDA, *Hiſt. ultraj. cum notis* BUCHELII *in* HEDAM, p. 291. *Kerkl. Oudh. van de VII Provint.* I. D. bl. 306–311. WAG., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 52, 53. 58–60. B. J. v. HATTUM, *Beſchrijv. van Zwolle.* I. D. bl. 21. 23. 27. 63. SLICHTENHORST, *Geld. Geſch.* bl. 246.

BOUR-

BOURGONDIEN (FILIPS VAN), bijgenaamd *de Goede*, Graav van *Holland*, *Zeeland* enz. Wierdt geboren den 30 junij 1396, was de zoon van JAN DE ONVERZAAGDE en MARGARETA VAN BEYEREN, dogter van ALBERT, Voogd van *Holland*. Nog maar Graav van *Charolois* zijnde, bewerkte hij de vrede tusſen JAN en JAKOBA VAN BRABAND en JAN VAN BEYEREN, na wiens dood hij ook al zijn vermogen aanwende, om Vrouwe JAKOBA, wiens naaste erfgenaam hij was, indien zij geene kinderen naliet, van de regering dezer landen te ontzetten. Op den 10 ſeptember 1419, volgde FILIPS zijn vader Hertog JAN in deszelvs aanzienlijke Staten op, zijnde deze door beleid van den *Daufijn*, naderhand Koning KAREL DEN VII, van *Frankrijk*, even verraderlijk omgebragt, als hij zelv', voorheen, den Hertog VAN ORLEANS van 't leven beroofd hadt.

FILIPS, als naaste erfgenaam van Vrouwe JAKOBA, aan de ene, en uit hoofde van den affland van JAN VAN BEYEREN, aan de andere zijde, beloofde zig de graavſchappen van vrouwe JAKOBA reeds, en te zekerer, om dat men uit haar huwelijk met JAN VAN BRABAND, geene kinderen verwagtte. Men kan zig dus ligtelijk verbeelden, dat hem haar bepaalde huwelijk met den Hertoge VAN GLOCESTER, welk, mogelijk, zo onvrugtbaar niet zou zijn, zeer tegen de borst zijn moest. Ook ſtelde hij alle zijne ſchranderheid en vermogen te werk, om de nadelige gevolgen, welken hij 'er van vreesde, te voorkomen; zijne bedrijven bewimpelende met den ſchijn van ijver voor het belang van zijnen neve, JAN VAN BRABAND, en voor de wettigheid van deszelvs huwelijk met vrouwe JAKOBA. De ijverzugt die hem ten dezen aanziene bezielde, bewerkte, dat hij uit vrees van zijne ſtaatkundige inzigten verijdeld te zien, een perſonele haat tegen GLOCESTER opvatte, 't welk zulke diepe wortelen ſchoot, dat hij die na enige voorafgaande onvriendelijke behandelingen, tot een tweegevegt uitdaagde, 't welk gretig wierdt aangenomen, doch egter door verſcheidene tusſenkomende omſtandigheden geen plaats heeft gevonden. Toen JAN VAN BEYEREN in februarij 1425, tot wettigen Graav van *Holland*, *Zeeland* enz. gehuldigd wierdt,

zonder dat 'er bij deze gelegenheid, een enkel woord gerept werdt van Vrouwe JAKOBA, en haar goed regt op de landen, ſpoedde zig FILIPS ook derwaards, en wierdt in alle de ſteden, die JAN VAN BRABAND ontvangen hadden, met name ook bij de *Kennemers* en *Kennemervolgers* voor Ruwaard aangenomen. Ook noodzaakte hij vrouwe JAKOBA, om hem in 1428 in die hoedanigheid door een geſlotene zoen te *Delft*, op den 3 auguſtus, daar voor te erkennen. Terſtond na dat deze zoen bezworen en bezegeld was, verleende JAKOBA den Hertoge open' brieven, bij welke zij hem „ tot *Ruwaard* en *Gouverneur* „ harer landen aanſtelde, met magt, om alle de Ambtluiden „ en Regters, binnen en buiten de ſteden, te zetten en te „ ontzetten, behoudende zij alleenlijk aan zig het regt van „ benoeming tot de Kerkelijke *beneficien*, kosterijen, ſcholasterijen, bodenambagten enz., die in de maanden, *auguſtus*, „ *oktober*, *december*, *februarij*, *april* en *junij*, zouden openvallen." Vervolgens trok zij, met den Hertoge, door *Holland* en *Zeeland*, hem alomme tot *Ruwaard* en regten *Oir* of *Erfgenaam* der landen doende inhuldigen. Vrouw JAKOBA, dus geheel ontzet van de regeringe, begaf zig met der woon, naar *Goes* in *Zuidbeveland*. Vervolgens ſtelde hij bij open' brieven, in *'s Hage* den 13 auguſtus 1428 gegeven, negen Raden en Rekenmeesters over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aan; welke gemagtigd wierden: „ om op alle opkomende zaken te voor„ zien, Bailjuwen, Schouten, Rentmeesters, en alle andere „ Regters en Ambtenaars aan en af te ſtellen, uit 's Hertogen „ naam, en tot op zijn wederzeggen; derzelver rekeningen „ te horen, in alle ſtukken regt en beſcheid te doen, en „ 't kwaad, naar behoren te ſtraffen; zaken, 's Hertogen en „ der Landen *erfagtigheid* betreffende, de renten en inkomſten „ van vrouwe JAKOBA, giften en bevestigingen van privile„ gien, *collatien* en *preſentatien* van geestelijke beneficien, en „ van alle andere ambten en dienſten, daar geen ontvang „ aan kleefde, werden van 't bewind dezer negen uitgezon„ derd. Ook waren zij ſlegts ingeſteld tot 's Hertogs weder„ zeggen toe." En deze was de verandering die Hertog FI-

LIPS,

LIPS, ten dezen tijde, in den Raad van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* maakte, of, zo men wil, de opregting van een nieuw Geregtshof, in den *Hage*, welk hij, dikwils, zijnen *Raad* en somtijds ook zijne *luiden van de Rekenkamer in den Hage* genoemd heeft. De Stadhouder werdt, eerlang, het hoofd van dezen Raad; die gewisselijk dezelvde is, welke men zedert *het Hof* genoemd heeft.

In den winter des jaars 1428, werdt ook volgens sommigen de vrede getroffen, tusschen Hertog FILIPS en den *Utrechtschen* Bisschop RUDOLF VAN DIEPHOLT, met wien hij in gestadige onmin hadt geleefd. Doch men sloot toen, en naderhand meermalen, slegts een bestand. Uit het oirspronkelijk verdrag, welk nog voor handen is, en te vinden *apud* MATTHÆUM *ad Rer. Amorfort. script.* p. 283. en uit G. BURMAN, *Utr. Jaarb.* I. D. bl. 401, blijkt, dat de vrede niet voor januarij 1430, getekend werdt. De Bisschop beloofde, bij dit verdrag: „ in „ gezelschap van de Overheid der *Stigtsche* steden, den Hertoge, „ ene halve mijl buiten *Utrecht*, te zullen ontmoeten, en hem „ knielende om vergiffenis te zullen smeken. Voorts zou „ men hem, met kruisen en vanen, inhalen, en zijne banier, „ drie dagen agteréen, doen stellen op de poorten van *Ut-* „ *recht*, *Amersfoort* en *Rhenen*." Doch men vindt niet, dat FILIPS, sedert, het naarkomen van dit deel des verdrags gevorderd heeft.

De voornaamste *Nederlanden*, die, van ouds, voor 't meerder gedeelte, door verscheiden' Vorsten geregeerd geweest waren, vielen allengskens, bijzonderlijk omtrent dezen tijd, onder de magt van FILIPS. En deze aanwas van zijn gebied, baande hem den weg, om zig ook tot Graav van *Holland* en *Zeeland* te doen inhuldigen, eer JAKOBA, de wettige Landsvrouwe, overleden was. Bij de twee *Bourgondien*, het Hertogdom en het Graavschap, zijn voorouderlijk erfgoed, waren hem, met de dood van zijnen vader, in 't jaar 1419, de Graavschappen *Vlaanderen* en *Artois* ten deel gevallen. Zij waren dezen aangedeeld geweest, uit de nalatenschap zijner moeder, MARGAREET, dogter van LODEWYK VAN MALE, Grave van

Vlaan-

Vlaanderen, met welke Hertog FILIPS grootvader van onzen *Ruwaard*, gehuwd geweest was. DIRK, Grave van *Namen*, in 't jaar 1429, zonder kinderen overleden zijnde, had FILIPS ook in 't bezit van dit Graafschap, welk hij den Grave, reeds bij zijn leven, afgekogt hadt. Doch in 't volgende jaar, viel hem aanzienlijker gebied ten deel, door het overlijden van FILIPS, Hertog van *Braband*, die zijnen broeder JAN, tweden egtgenoot van Vrouwe JAKOBA, in 't jaar 1427, was opgevolgd, en nu ſtierf, zonder gehuwd geweest te zijn. Naar het *Brabands* regt, volgens welk het Hertogdom op den naasten erfgenaam, 't zij vrouw of man, verſtierf, oordeelden velen, dat MARGARET, Gravinne weduwe van *Holland*, moeije van den Hertoge van *Braband*, hem in 't Hertoglijk bewind behoorde opgevolgd te hebben; doch onzen FILIPS ſtelde zig terſtond in 't bezit van 't Hertogdom *Braband*, met welk het Hertogdom *Limburg*, reeds voor lang, vereenigd geweest was. Het afſterven van ELIZABET, Hertoginne van *Luxemburg*, laatst weduwe van Hertoge JAN VAN BEYEREN, die, niet lang voor haren dood, FILIPS om hulp tegen hare wederſpannige onderzaten verzogt hadt, gaf hem, enige jaren hier na, ook gelegenheid, om zig van het Hertogdom *Luxemburg* meester te maken. Doch nauwlijks twee jaren na 't bemagtigen van *Braband*, hadt hij zig reeds tot Grave van *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland* en Heer van *Friesland* doen inhuldigen; waar door hij zig, in weinige jaren, van *tien* der voornaamſte *Nederlandſe* landſchappen meester zag. Tot *Braband* behoorde nog het Markgraafſchap van *Antwerpen* en de Heerlijkheid van *Mechelen*, van welken beide FILIPS ook bijzondere titels voerde. Hij begon zig, derhalven, bijna den Koningen gelijk te rekenen, ſtellende, in navolging derzelven, in den aanvang des jaars 1430, ter gelegenheid van zijn derde huwelijk met ISABELLE van *Portugal*, te *Brugge* de Ridderörden in van het *Gulden Vlies*, die naderhand zeer vermaard werdt. Men weet, dat hij vervolgens door het geheime huwelijk van Vrouwe JAKOBA met FRANK VAN BORSSELEN, deze ongelukkige Gravin wist te noodzaken, om ten zijnen behoeve in 1434 vol-

ko-

komen afſtand te doen van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* en van den naam van Gravinne.

FILIPS zig in 1447 naar *Zeeland* begeven hebbende, om van ſtad tot ſtad, de Graavlijke Vierſchaar te ſpannen, hoorde, te *Middelburg* gekomen, zware klagten over Here JAN VAN DOMBURG, de van velerlei geweldenarijen, en zelvs van moord en doodſlag beſchuldigd werdt. De Hertog beval hem te vatten, doch hij gewaarſchuwd, vloodt, met vijf of zes van de zijnen, in de kerk der Minderbroederen, verſterkte zig op den tooren, en voorzag zig van voorraad, als wilde hij hier ene belegering afwagten. Ook liet FILIPS den tooren omzingelen, doch niet beſchieten, uit ontzag voor de heiligheid der plaatze. Drie dagen duurde dit beleg, waar na Heer JAN zig eindelijk op 's Hertogs genade overgaf, die zijn geding opmaakte, en hem, daar na, openlijk op de markt, deedt onthalzen.

Holland en *Zeeland* waren van ouds in 't Geeſtlijke in verſcheiden' Proosdijen of Dekenſchappen verdeeld; in ieder van welken, een *Proost*, *Proviſoir* of *Deken*, van wege den Biſchop van *Utrecht*, de tienden, de boeten en verdere Biſchoppelijke inkomſten invorderden, en ander geeſtelijk regtsgebied uitoefenden. Veel overlast leden de goede ingezetenen, ten dezen tijde, van deze Dekens, die velerlei regtzaken, den wereldlijken regtbanken onttrokken, en voor hunne eigen regtbank, of te *Utrecht*, deden afdoen. Groote voorſtanders betoonden zij zig ook van het gewaand voorregt der kerken en kerkhoven, om ene ſchuilplaats te zijn voor misdadigen; waar door vele ſchuldigen ongeſtraft bleven, en de wereldlijke Vierſchaar in kleinachting kwam. Bij verſcheiden' gelegenheden, vorderden zij de lieden ook zware geldboeten af, om heimelijke egt, wegens overſpel, en over 't werken op heilige dagen; ook als 'er een kind, bij ongeluk, verdronk of verbrandde, en in vele andere gevallen. In *Weſtfriesland*, werden de ingezetenen, onder anderen *onredelijk gemoeit en geſchat* van den Deken dier landſtreke; waar tegen FILIPS, in 't jaar 1433, op verſcheiden' plaatſen, orde ſtelde. Doch, in 't volgend jaar,

jaar, bragt hij te wege, dat Bisschop RUDOLF VAN DIEPHOLT, die den Hertog thans zeer naar de ogen moest zien, een algemeen bevel liet afkondigen, waar bij het regtsgebied der *Provisoiren* en Dekens, en ook het regt der kerken en kerkhoven, bepaald werdt. Ook poogde FILIPS enige jaren later, den koophandel der Kloosterlingen en het aanwinnen der landerijen, ten behoeve der Bedel-Ordens, door een ernstig plakaat te stuiten.

In 1451, beteugelde FILIPS met behulp der *Hollanders* en *Zeeuwen*, de *Gentenaars*, die tegen hem opgestaan waren, ter oirzaake van verscheidene zware belastingen, die hij hun opleide, en vergunde, bij deze gelegenheid, vele voorregten aan *Holland* en *Zeeland*. Ook hielpen dezen hem in 1453, in den oorlog tegen de *Engelsen*. In 1455, gelukte het hem, door velerlei listen en omkopingen, zijn bastaard-zoon DAVID VAN BOURGONDIEN, den Bisschoppelijken zetel van *Utrecht* te doen optreden. Ten jare 1456, herstelde hij de *Kennemers*, *Kennemervolgers* en *Westfriesen* in de privilegien en vrijheden, welke hun in 1426, om de ondernemingen tegen *Haarlem* en *Hoorn*, benomen waren. Die van *Dordrecht* en *Zuidholland*, omtrent dezen tijd, wegens het agterhouden der Graavlijke tollen, in 's Hertogen ongenade vervallen zijnde, verzoenden zig insgelijks met hem. Ook deedt hij in dit jaar enige pogingen, om 't gebied te krijgen over *Friesland*, waar na de *Hollandse* Graven zo lang vergeefs gestaan hadden; doch doordien deze pogingen niet door 't geweld der wapenen ondersteund werden, vielen zij zo wel niet uit, als zijne ondernemingen in het *Stigt*.

Het wangedrag van vele Ambtenaren, met name van zulken, die over de geldmiddelen gesteld waren, gaf FILIPS, in 1457, enige moeite; doch hij magtigde zes voorname Heren, om 'er onderzoek op te doen, en zulken, die zij schuldig zouden vinden, van hunne ambten te ontzetten; dit middel hadt ook zodanige uitwerking, dat, eerlang, dit gebrek gebeterd wierdt. Dan de heerszugt van zijnen zoon KAREL, deedt hem ter dezer tijd meer verdriet aan, en wikkelde hem eerlang in

ehen krijg met *Frankrijk*, die door een verdrag te *Conflans*, op den 5 october 1465 geſloten, een einde nam.

Hertog FILIPS was, ſedert enigen tijd door de jaren, en meer dan ene gevaarlijke krankheid, dermaten verzwakt, dat men hem geen lang leven meer toelei. Zijn zoon KAREL, Graav *van Charolois*, die zig gedurende den winter des jaars 1466 in *Holland* en *Zeeland* opgehouden hadt, beſloot in februarij des volgenden jaars, naar *Brabant* en *Vlaanderen* te keren, ten einde bij 't overlijden des ouden Hertogs tegenwoordig, of ten minſten nader bij de hand te zijn. FILIPS lag, ten dezen tijde, krank te *Brugge*; doch beterde allengskens; ook ſcheen hij in de maand junij volkomen herſteld in gezondheid; doch ſchielijk ingeſtort, overleedt hij, aan ene ontſteking in de keel, van hete en gelurige koortzen vergezeld, op den 15 der gemelde maand, in het 72ſte jaar zijnes ouderdoms. De Graav *van Charolois*, die enige uren te voren, van *Gent*, te *Brugge* gekomen was, zag zijnen vader ſterven.

FILIPS is drienialen gehuwd geweest; zijne eerſte vrouwe was MICHAËLE, dogter van KAREL DEN VII, Koning van *Vrankrijk*; de twede, BONNA, dogter van den Grave *van Artois*; die zo wel als de eerſte zonder kinderen ſtierf; en ten derdenmale trouwde hij met ISABELLA, dogter van JAN, Koning van *Portugal*; deze baarde hem drie zonen, waar van KAREL, zijn opvolger, hem alleen heeft overleefd. Doch men vindt gemeld, dat hij bij verſcheiden vrouwsperſonen negentien onegte kinderen, tien zonen en negen dogters, verwekt heeft. In zijnen jongſten uiterſten wil, die al op den 8 december 1443, gemaakt was, hadt hij, aan verſcheiden' dezer natuurlijke kinderen, legaten beſproken; ook onder anderen aan de Kloosters, behoeftige kerken, gasthuizen, en andere godsdienſtige geſtigten in *Holland* en *Zeeland*, enige giften gemaakt. Doch hij hadt zijnen zoon KAREL tot zijnen eigen erfgenaam en opvolger, in alle zijne Staten, benoemd. KAREL trad dus, ook uit hoofde van dezen uiterſten wil, in het wettig bezit derzelven.

Om welke reden men aan dezen Graav den bijnaam van

Ken

den Goeden gegeven heeft, blijkt niet duidelijk. Zijne ſchranderheid, voorzigtigheid, grootmoedigheid, die van velen hoog geroemd wordt, konden hem den naam van *goed* niet waardig maken. De rijkelijkheid en grootsheid zijner hofhoudinge mogten hem dien doen verkrijgen bij zulken, die 'er voordeel van trokken; doch 't gemene land, welke 'er den last van droeg, kon 'er niet alleen niets loffelijks in vinden, maar veelêer met grond te berispen, dooidien zijn Hof een der wellustigden van dezen tijd is geweest; en, men 'er gedurig grootſe en kostbare maaltijden hieldt; ja de gemeenzame verkering van mans- en vrouwsperſonen gaf 'er ook tot velerlei ongebondenheid aanleiding; en 'er waren zelvs badſtoven voor de beide kunnen gemeen; in een woord, de ontugt des Hertogs was van verderflijken invloed op de Hovelingen. De ſtrengheid, met welke hij ſommige wederſpannigen heeft doen ſtraffen, kon hem ook den naam van *goed* niet doen verwerven; zo min, als de tomeloze heerszugt, die hem aandreef, om vrouw JAKOBA van haar vaderlijk erfgebied te verſteken. Heeft het aanzien, dat hij zig bij uitheemſe Vorſten hadt weten te verkrijgen, iet toegebragt om den koophandel hier te lande, te doen bloeijen; hij wist ook middel, om 's lands ſchatten in zijne geldkist te ſlepen, waar toe hem zelvs het dwaas ontwerp van enen *Turkſen* togt, te ſtade kwam. Men vindt dat hij 400000 kronen aan gemunt goud, 72000 mark zilverwerk, en voor meer dan twee millioenen, aan 't pragtigst huisraad, boeken en ſchilderijen nagelaten heeft. Ene verbazende ſchat ten dezen tijde, in welken het geld zeer veel ſchaarſer was, dan ruim een halve eeuw later. Misſchien dat de zugt in Hertoge FILIPS, die hem aangeſpoord hadt, tot het doen ener geloſte om de *Turken* te beoorlogen, de voornaamſte oirzaak geweest is, dat men hem dien naam heeft toegevoegd. Hoe het hier mede ook gelegen mag zijn, ſchijnt egter uit het voorverhaalde, te blijken, dat men met meerder regt, den naam van *Geweldenaar*, dan van *den Goeden*, op hem zou kunnen toepaſſen. —— *Ægid.* DE ROJA *ad annum* 1424. C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Analect. Belg.* Tom. II. p. 22.

MEYERI, *Annales ad annum* 1429. fol. 274. MIRÆI, *Opera Diplom.* Tom. II. p. 1250 &c. VELDENAAR, *Kron.* bl. 117. 131. REIGERSB., *Kron.* II. D. bl. 300. BOXHORN, *op Feig.* II. D. bl. 388, 389. MIERIS, *Charterb.* IV. D. bl. 102. MIERIS, *Ned. Verſten*, I. D. bl. 8 enz. WAGEN., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 431. 461. 465, 466. 484. 489. 496. 507. 509. 513. IV. D. bl. 21. 30. 36. 38. 42. 53. 56. 58. 61. 69. 94, 95. T. BOEY, *Bedenk. over de outheijt &c. van den Hove van Holland*, bl. 1 enz. IDSINGA, *Staats-Recht*, II. D. bl. 391. en volg.

BOURGONDIEN (FILIPS VAN), de LVIIſte Biſſchop van *Utrecht*, was de broeder van DAVID VAN BOURGONDIEN, welke te voren, gedurende veertig jaren, die zelvde waardigheid had bekleedt. Hij was insgelijks een natuurlijke zoon van FILIPS VAN BOURGONDIEN, Graav van *Holland*, verwekt bij ene *Bruſſelſe* Juffer, MARGARETA VAN DER POST genaamd; zijnde ene vrouwe, welke niet alleen in lighaamlijke ſchoonheid uitmuntte, maar teffens ook met uitſtekende zielsvermogens begaafd was. Het was onder hare ogen, dat FILIPS in zijnen jeugdigen tijd ene deftige opvoeding erlangde, en in zodanige wetenſchappen wierd onderwezen, als hem in 't vervolg bekwaam maakten om aanzienlijke krijgs-waardigheden, zo wel te water als op het land, met roem te bekleden.

FILIPS was Zee-Admiraal, toen hij in 't jaar 1517 door den affland van FREDERIK VAN BADEN, en het gezag van Koning KAREL, van *Spanjen*, tot geen gering hartzeer van den Koning van *Frankrijk*, en van Hertog KAREL VAN GELDER, op den Biſſchoppelijken zetel van *Utrecht* wierd verheven. Des Paus toeſtemming koste hem twaalf duizend dukaten. Doch toen men van deze reeds verzekerd was, moesten de Staten des lands van *Utrecht* nog bewogen worden, om van Heer te verwiſſelen, waar toe zij niet dan ſchoorvoetende kwamen; onder andere redenen bijbrengende, dat zij met de Staten van *Overijſſel* daar nog niet over hadden geraadpleegd. Waarom de Afgezanten van Koning KAREL, in het volgende jaar tot *Zwolle* kwamen, om die van *Overijſſel* op hunne zijde te trekken.

De

De Staten van *Utrecht* waren niet zonder reden bedugt, dat Koning KAREL toeleg maakte, om 't wereldlijk gebied over 't *Stigt* ten enemalen magtig te worden; waar toe het aanſtellen van enen Biſſchop uit den Huize van *Bourgondie*, een grote ſtap zoude zijn. Doch de ſteeds toenemende grootheid des Konings, en de ſlegte toeſtand der *Stigtſe zaken*, was oirzaak, dat zij zig niet openlijk kanten durfden tegens zijne begeerte. De Stadhouder van *Holland* en enige andere Koninglijke Raden, waren reeds in december 1516, naar *Utrecht* afgevaardigd geweest, om de Staten, tot het aannemen van enen nieuwen Biſſchop te bewegen. Uit de onderhandelingen toen gehouden, blijkt wel, dat de Staten, voor verdere vervreemding van 't *Stigt* bedugt waren. 't Liep derhalven aan, tot in april 1517, eer zij FILIPS VAN BOURGONDIEN tot Biſſchop aannamen; alleenlijk enige punten van klein belang bedingende, die Koning KAREL nog niet dan ſchoorvoetende toeſtond. De tolvrijheid door 's Konings landen, op welke de ſtad *Utrecht* lang aanhield, wilde KAREL egter niet inwilligen. Doch hij nam het land van *Utrecht*, van dezen tijd af, in zijne bijzondere beſcherming; 't welk den Staten tot ene grote gunst wierdt toegerekend, doch eniglijk diende, om Koning KAREL gelegenheid te geven, tot het oeffenen van meerder gezag in 't *Stigt*, dan 'er de vorige Graven van *Holland* gehadt hadden. De nieuwe Biſſchop, met enen ſtoet van omtrent duizend paarden, op den 19 meij, binnen *Utrecht* gekomen, wierdt, naar gewoonte, in den Biſſchoppelijken zetel geplaatst, en in zijne hoge waardigheid erkend. Men merkt, bij deze gelegenheid, aan, dat de Biſſchop den eed wel deed aan de ſtad, doch dat de Raad en de Gemeente de gewoonte niet hadden van hem wederom te zweeren. In augustus bevestigde Keizer MAXIMILIAAN, Biſſchop FILIPS in 't wereldlijk bewind des Bisdoms, en in februarij des jaars 1518, ontving hij de Geestelijke Ordens eerst, wordende, eindelijk, tot Biſſchop ingewijdt.

FILIPS was reeds in september 1517, in de drie hoofdſteden van *Overijſſel*, tot Landsheer aangenomen; en, ingevolge het be-

bevel van dezen nieuwen Bisschop, leiden de Ridderschap, de Drosten, en de Overheden der kleine steedjes, in tegenswoordigheid van de Afgezanten der drie hoofdsteden, op den *Spoolderberg*, weinige dagen daar na, den eed van getrouwheid af.

Omtrent dezen tijd maakte FILIPS, benevens de Ridderschap en de drie hoofdsteden, veelvuldige verbeteringen op het Landrecht van *Overijssel*; onder anderen werdt daar bij verboden, dat de Kloosterlingen geen eigendom van goederen ofte renten aanwinnen mogten, en dat indien enig *Leen* of *Heerlijk goed* op den een of ander van hun verstierf, zulks niet aan het klooster mogte komen, maar overgaan tot de naaste in den bloede, een wereldlijk persoon zijnde. Ook wierd bij deze ordonnantie bevolen, dat de kleine steden, te weten die ontvested waren, benevens de buurschappen of marken, tegen vijandelijke aanvallen, den vierden man moesten gereed houden, om in 't veld gebragt te kunnen werden onder bevel van hunnen Schout, ter plaatze daar het de nood vereischte. Dit egter is niet nieuw door den voorzeiden brief ingevoerd, maar was reeds voor lange in gebruik; hoewel enige maatregelen daar omtrent bij den brief zijn vastgesteld. Deze Wetbrief, welke meer andere punten behelsde, wierd op den 9 augustus 1515, door Gemagtigden uit de Ridderschap van *Zalland*, *Twente*, *Vollenhove*, en door de drie hoofdsteden, op het slot te *Vollenhove*, bezegeld.

Van ouds her, hadden de Bisschoppen van *Utrecht* enen tol op den *Yfselstroom* gehadt, hun door de Keizeren vergund, die al voor lang aan de stad *Kampen* verkogt was, en sedert door dezelve geheven wierdt. Zeker stroomtje, eerst de *Vecht*, en in vervolg van tijd het *Zwarte Water* genoemd, bespoelde oudtijds, de stad *Zwolle*; doch was, eerst sedert enige jaren, door het ontvangen van een' groten overvloed van water uit de nabijliggende turfvenen, zodanig wijd en diep geworden, dat het matige schepen voeren kon. Van toen af, hadden de kooplieden, om den *Kamper-tol* te ontwijken, hunne waren over *Zwol*, naar en van de *Zuiderzee* begonnen te voeren,

waar

waar door die van *Kampen* geene geringe afbreuk leden. De Regering van *Kampen*, zig hier door bezwaard vindende, beweerde, dat men haar, in haar oud, door aankoop verkregen regt, te kort deedt, en ſtelde een' nieuwen tol aan 't *Zwarte Water* op. *Zwol* kantte zig hier op ene ſterke wijze tegen. 't Geſchil borst, eenlang, tot zulk ene hevigheid uit, dat men elkanders ſchepen en goederen aantastte.

Bisſchop FILIPS ſtelde al zijn vermogen in 't werk, om den twist, door vriendelijke tusſenſpraak, bij te leggen. De Keizer zelv' zond FRANÇOIS COBEL, Raad van *Holland*, ten zelvden einde, aan de ſteden af. Doch alles was vrugteloos. In dezen ſtaat der zaken, liet KAREL, Hertog van *Gelderland*, die van *Zwol* aanzoeken, om hem voor Beſchermheer te ontvangen; waar toe zij, in junij 1521, beſloten. Hier uit ontſtond een oorlog in *Overijſel*. De Bisſchop was genoodzaakt, zijn krijgsvolk en oorlogstuig, te water, over *Heern*, derwaarts te voeren, 't welk veel tijd ſpilde. De Hertog VAN GELDER voerde, daarentegen, den krijg met zo veel voorſpoed, dat hij de *Overijſſelſen*, in october 1522, noodzaakte, tot een verdrag, waar bij zij hem meester lieten van de plaatſen, die hij reeds inhadt, en beloofden, na 't afſterven van FILIPS, geenen Bisſchop te zullen erkennen, dan die zwoer met de *Gelderſen* in vrede te zullen leven.

Bisſchop FILIPS, na alle mooglijke pogingen aangewend te hebben, om de rust in *Overijſel* te herſtellen, bragt het ook eindelijk zo verre, dat hij de drie hoofdſteden genoegzaam verenigde, en dus hadt hij rede om te hopen, dat hij in het toekomende aangenamer dagen zoude ſlijten; dan hij erlangde egter het genoegen niet om de vrugten van dit blijde vooruitzigt te genieten, dewijl hij den 5 april 1524, door ene hevige ziekte wierdt aangetast, die in den aanvang reeds door de Geneesheren voor dodelijk wierdt gekeurd; ook overleed hij twee dagen daar na te *Wijk te Duurſtede*, in den ouderdom van 59 jaren, na het Bisdom in ene geſtadige onrust, gedurende ſlegts het tijdvak van zes jaren, zeven maanden, en veertien dagen, bekleed te hebben. Hij wierdt aan de linker zijde van zijne

broeder DAVID in de *St. Jans Kerk* te *Wijk* begraven, alwaar het volgende graffchrift in het latijn te lezen ftaat:

Hier rust FILIPS, in 't krijgs-beftier ervaren,
Maar die den krijg en onrust heeft gehaat.
Zijn eed'le ziel rust nu bij de Eng'len fcharen
Daar hem geen krijgs-geweld te duchten ftaat.
Als hij door list en fchandelijke ftreken
Nog in den krijg onnozel wierd verward,
Wist zijn geduld des vijands magt te breken
Die hem zo trots ten ftrijd hadt uitgetart!
Hoe prachtig zijn de Sloten en Kasteelen,
Op zijne beurs in 't Bisdom opgehaald!
Fluks kwam de Dood haar perfonaadje fpeelen,
Zijn lighaam fterft, zijn faam hier eeuwig praalt.

Volgens HEDA, zoude Bisfchop FILIPS buitengemeen heerszugtig geweest zijn, daar bij wraakgierig, en zig eerder doende vrezen dan beminnen; voorts, dat hij weinig achting voedde voor den Godsdienst, en de Geestlijken; dan het is zeer waarfchijnlijk, dat deze Schrijver niet onpartijdig was ten aanzien van FILIPS, om reden, dat hij der kerk-hervorming, welke door LUTHERS leer in dezen tijd verfpreid wierdt, niet ongenegen fcheen; want van hem werdt getuigd, dat hij zijne gedagten, over 't verbeteren van enige misbruiken, gaan liet; fprekende met zijne gemeenzame vrienden dikwils van 't verminderen der Feestdagen, van 't betomen der knevelarijen van Proviforen en Dekens, van 't aanftellen van goede en 't weeren van zwetfende en domme Predikers, gelijk 'er velen onder de Bedelmonniken waren, en van verfcheidene andere zaken, die op de kerk-hervorming zagen. Een groot deel der levens van de Heiligen, hieldt hij voor grollen; lezende, in derzelver plaats, de Heilige Schriften, welker gemene latijnfe overzetting hij gewoon was met die van ERASMUS, voor wien hij grote achting voedde, en zelv' briefwisfeling met hield, te vergelijken. Hij betuigde ook zeer te verlangen naar dien tijd, in welken den Geestlijken het huwelijk mogt vrijgelaten

wor-

worden. Hoewel ſommigen dit verlangen, aan zijne bijzondere geneigdheid tot de vrouwen toeſchreven. Van den Paus, de Kardinalen en 't ganſe Roomſe Hof, welk hij gezien had, ſprak hij niet dan met verontwaardiging; verklarende rondelijk, dat de Heidenen beter plagten te leven, dan zij, die na den Christenen wetten voorſchreven. Voorts was Biſſchop FILIPS vriedelievende, had veel verſtand, en was daarbij in verſcheidene weetenſchappen bedreven. Doch velen beſchuldigen hem, dat hij merkelijke misſlagen in het regerings-beſtier begaan heeft, en de ſchadelijke raadgevingen van zijne vleijers te veel gehoor verleende, om daar door onbezorgder te kunnen leven. Ook was hij zeer genegen tot de vrouwen, en liet drie bastaarden na, bij ééne bijzit verwekt. —— BEKA & HEDA, *Hiſt. Ultr. cum notis* BUCHELII, *in* HEDAM, p. 325. ſqq. NOVIOM., *Phil. Burg.* p. 183--185. 203. A. MATTH., *Anal.* Tom. I. p. 162. SCHOOCK., *de Canonicis Ultraj.* p. 436. SLIGTENH., *Geld. Geſchied.* bl. 350. *Kerk. Oudh. der VII Prov.* I. D. bl. 319. 325. WAGEN., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 409, 410. 418, 419. 437, 438. VAN HATTUM, *Beſchrijv. van Zwolle*, II. D. bl. 109, 110. 116. 287.

BOURGONDIEN (FRANS VAN), een zoon van BOUDEWYN VAN BOURGONDIEN, Baron van *Falaix*, een bastaard van FILIPS *den Goeden*, hier voor beſchreven, leefde omtrent 't midden van de XVIde eeuw. Hij was een zeer kundig man, en verkreeg groten roem door zijne bedrevenheid in het behandelen van ſtaatszaken, ook is hij aan verſcheidene Hoven als Afgezant geweest, doende zig overal achten, door zijn beminnelijk karakter en vlug verſtand. Hij heeft geſchreven: 1. *Itinerarium* PHILIPPI II. *Principis Hispaniarum in Belgium.* 1555. 2. *Poëmata varia: Jambi ſenarii, Aurea Carmina Pythagoræ, &c.* —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 225. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. I. p. 395.

BOURGONDIEN (GILLIS VAN), geſproten uit het huis van dezen naam, door den basterd JAN VAN BOURGONDIEN, was een broeder van NIKLAAS, hier beneden, en leefde in het

laatſte van de XVIde en verder in de XVIIde eeuw. Hij beoeffende de regtsgeleerdheid, en, na den trap van Licentiaat in die wetenſchap bekomen te hebben, verkoos hij *Gent* tot zijne verblijfplaats, en nam aldaar de bediening waar, van Advokaat Fiskaal bij het hoge Gerigtshof van *Vlaanderen*. Dat hij ook een liefhebber der latijnſe digtkunde was, bewijzen de door hem in 't licht gegevene ſtukken. 1. *Ad Epicheremata Politica, ſive Animantium Hominumque certamina litesque & luſus* Ἀπόφασις, *ſive Appendix. Fani D. Bavonis Incendium. Gand.* 1642. 4*to*. 2. *Carmen in conſecrationem Rmi. Domini* NICOLAI HAUDION, *VIII. Brugenſium Epiſcopi. Ib.* 1642. 4*to*. —— VAL. ANDR., *Bibl Belg.* p. 856. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 27. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 392.

BOURGONDIEN (HERMAN VAN), Graav van *Falaix*, geſtorven in 1626, in de lente zijner jaren, was zeer ervaren in verſcheidene talen, en hadt zijn geest verſierd met de beoeffening van bijna alle de wetenſchappen. Wij hebben van hem: *Davidis Monomachi libri II. Davidis Adulteri liber I. Abſalonis fratricidæ liber I. Miſcellanea. Leod.* 1624. 4*to*. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 379. *Théat. de la Nobl. de Brab.* pag. 12.

BOURGONDIEN (KAREL VAN), bijgenaamd *de Stoute*, wierdt geboren den 10 november 1433. Zijn vader was FILIPS VAN BOURGONDIEN, boven gemeld, en zijne moeder ISABELLE, Infante van *Portugal*. Al vroeg beſpeurde men in hem ene ſterke zugt tot den oorlog, die zijn vader gaarne gematigd zou hebben, doch hier was geen kans toe. Toen de *Genſe* beroerte aan 't uitberſten was, zondt FILIPS, beſpeurende dat zijn zoon gaarne op 't water was, hem in 1451 naar *Zeeland*. Waarſchijnlijk heeft hij hem toen, of al eerder, tot *Stadhouder Generaal* zijner *Landen van herwaards over* verklaard, welke waardigheid men weet, dat hij, in 1454 bekleed heeft. Gedurende zijn verblijf in *Zeeland*, hief hij 'er ene Bede ten behoeve van den Hertog, zijnen vader; en zo dra was dit niet geſchied, of hij ſpoedde zig naar *Brabant*,

om

om deel aan den togt tegen de *Gentenaars* te hebben. FILIPS zogt hem te *Brusſel* op te houden, onder voorwendzel, dat men nog geene wapenrusting voor hem gereed hadt. Doch hij verklaarde: „ liever in zijn wambuis ten ſtrijde te willen „ trekken, dan zijnen vader, de wederſpannige *Gentenaars* niet „ helpen bedwingen." Ook woonde hij, ſeevert, de gevaarlijkſte gevegten bij, zeggende, als zijne moeder hem, van wege den Hertoge en de Landzaten, poogde te bewegen, om ten hove te blijven: „ dat het den Landzaten voordeliger zou „ zijn, hem jong te verliezen, dan naderhand eenen losſen „ Heer aan hem te hebben." Na 't eindigen van den *Gentſen* krijg, kwam hij wederom herwaards. In of omtrent 1454, hieldt hij de hoge Graavlijke vierſchaar te *Zierikzee*; voor welke de Heer VAN HAAMSTEDE, en FLORIS en ARENT VAN HAAMSTEDE, gebroeders, wegens veelerlei gewelddaden, werden aangeklaagd; zij hadden zig, onder anderen, verſcheide heerlijke regten, op de duinen en van de zeedijken ten onregte aangematigd. Hier van overtuigd, wierden zij ten lande uitgebannen, en hunne goederen verbeurd verklaard. Deze ſtrenge regtspleging des Graven VAN CHAROLOIS, maakte hem ontzaglijk hier te lande.

Toen hij na dit verrigt te hebben, naar *Flaanderen* was te rug gekeerd, trouwde hij in october dezes zelvden jaars 1454, voor de tweede reize, met ISABELLE, dogter van KAREL, Hertog van *Bourbon*. Voor de eerſte reize, was hij nog maar een kind zijnde, in 't jaar 1439 verbonden geweest, aan KATRINA, dogter van Koning KAREL DEN VII, van *Frankrijk*, die, zonder kinderen na te laten, op den 28 julij 1446, overleden was. ISABELLE zijne tweede gemalin, baarde hem op den 13 februarij 1457 ene dogter, MARIA genoemd; die naderhand de enigſte erfgenaam der wijduitgeſtrekte *Bourgondiſe* heerſchappijen geworden is. Zie op haar Art. hier beneden.

Intusſen ontſtond 'er eerlang een ongelukkige twist, tusſen Graav KAREL en zijnen vader Hertog FILIPS. Misnoegen op zijnen vader, als te veel het oor lenende aan een zijner voornaamſte Staatsdienaren, was het voorwendzel, doch, veelligt,

ligt, zugt naar meerdere magt, 'er de voorname grond van. Want hoewel de Hertog aan hem de algemene landvoogdij over de *Nederlanden* hadt afgeſtaan, zogt hij egter nog zijn aanzien te vermeerderen, door verſcheiden' Heerlijkheden aan zig te doen opdragen; dus wierdt hij Heer van *Gooiland*, en bekwam de Heerlijkheden van *Putten*, *Strijen* en *Arkel*; ook deedt hij een ſtreek lands aan de *Maze*, tegen over *Rotterdam*, bedijken, en naar de landſtreke *Charolois*, in *Bourgondie*, waar van hij Graav was en den tijtel voerde, aldus benoemen. Het land van *de Tonge*, bij *Sommelsdijk*, deedt hij insgelijks droog maken; en hij wist zig eindelijk ook in 't bezit te ſtellen van *Asperen*, *Heukelom*, *Voorne*, *Leerdam* en *Schoonrewoerd*.

De verwijdering tusſen vader en zoon, begost inmiddels toe te nemen; en klom eerlang tot zulk ene hoogte, dat FILIPS last gaf, om KAREL te pakken en in hegtenis te brengen; doch hij wierdt gewaarſchouwd, en ontkwam door de vlugt het gevaar dat hem dreigde. Hij begaf zig naar *Holland*, en oeffende aldaar veel gezags; want in 1642, veranderde hij te *Dordrecht* buitenstijds de Regeeringe; en, het Gerigtshof van *'s Gravenhage* bragt hij op 'een' anderen voet, door het getal der Raden, van 28 op 8 te verminderen, en in dezelven niet zo zeer ene adelijke geboorte, als ervarenheid in de regten te vorderen. FILIPS bevestigde, ſedert, de gemaakte ſchikkingen; doch onthief den Raad, ten zelvden tijde van het horen der rekeningen, verenigende de Rekenkamer van *den Hage* met die te *Brusſel*, werwaards hij dezelve overbragt.

Omtrent dezen tijd, geraakte Graav KAREL in twist met LODEWYK DEN XI, Koning van *Frankrijk*. Zekere ſchikking door dezen gemaakt, ſtrekkende, naar KARELS mening, tot nadeel van zijn huis, was 'er de oirzaak van; weshalven hij een verbond aanging met de vijanden van LODEWYK; die zulks zo euvel nam, dat hij enige rappe gasten herwaards zondt, om den Graav van *Charolois*, die zig thans te *Gorinchem* onthieldt, te vatten, en voorts gevankelijk naar *Frankrijk* te voeren; doch een voorlopig gerugt van den toeleg deedt de uitvoering te niet lopen. KAREL ſtrafte deswegens de *Franſen* op den 16

julij

julij 1465, door hun de nederlaag te doen hebben in een bloedigen veldſlag, die hij bij *Monthleri* met hun ſtreedt; ook ondervonden de *Luikenaars*, die met Koning LODEWYK verbonden waren, gevoelig des Graven wraak.

In 1467 overleedt Hertog FILIPS, zijnde KAREL bij zijn ſterven tegenswoordig; ook volgde hij zijn vader in alle deszelvs Heerlijkheden op. Bij 't aanvaarden van 't bewind, vondt hij de *Nederlanden* in tamelijken welſtand en rust; de koophandel hadt overvloed en weelde gebaard, niet alleen in *Braband* en *Flaanderen*, maar zelvs ook in *Holland* en *Zeeland*, die daarom, ten dezen tijde, met meer regt nog dan ten tijde van Grave JAN DEN II, den naam van *rijke landen* dragen mogten.

De *Luikſe* krijg, en enige andere beletzels, met name ook zijn derde huwelijk met MARGARETA VAN JORK, welke eerst in den aanvang van julij des jaars 1468, te *Damme* in *Flaanderen* voltrokken werdt, hadden den Hertoge nog geenen tijd gelaten, om zig in *Holland* en *Zeeland* als Graav te doen huldigen. Doch op den 13 der gemelde maand, vertrok hij, van enige *Zeeuwſe* Heren verzeld, over *Sluis*, naar *Middelburg*, in *Zeeland*, alwaar hij voor Grave erkend werdt; en terſtond daar na, wierdt hij ook in de andere *Zeeuwſe* ſteden, ingehuldigd. Voorts naar *Holland* gereisd zijnde, kwamen de Edelen en Gevolmagtigden uit de ſteden, en verſcheiden' *Noordhollandſe* dorpen, op den 21 in *'s Hage* bijëen, alwaar de inhuldiging, met veel ſtaatſie geſchiedde.

Hertog KAREL nauwlijks voor Grave aangenomen, deedt eenen zwaren *eisch* of *bede* van de *Hollanders* en *Zeeuwen*. Hij vroeg niet minder dan 532800 ſchilden, alle van vijftien ſtuivers waarde, geſchikt tot verſchillende gebruiken; van welken, *Holland* en *Westfriesland* 372800; *Zeeland* 160000 ſchilden opbrengen moest, in den tijd van 15 halve jaren. De Graav toeſtemming op zijnen harden eisch verkregen, en de voorregten der ſteden, bij open' brieven, bevestigd hebbende, keerde in 't begin van augustus, naar *Brusſel* te rug.

In den aanvang van dit zelvde jaar, was 'er een *Verbond van beſcherming* met Koning EDUARD DEN IV, van *Engeland*, ge-

gefloten, welk eniglijk op *Frankrijk* zag. Hertog KAREL hadt, op den dag zelv' van 't overlijden zijn's vaders, het *Verbond van vriendſchap* en *onderlinge beſcherming*, door hem, te voren als Graav *van Charolois*, met EDUARD DEN IV. gemaakt; als Hertog *van Bourgonie*, bevestigd. Sedert handelde hij, door middel zijner moeder, met de *Engelſe* Gezanten, te *Brusſel*, over een *Verdrag van koophandel*, welk eindelijk, op den 24 novembei 1467, voor den tijd van 30 jaren, gefloten, en door EDUARD en KAREL beide, bekragtigd werdt. Vervolgens was men in onderhandeling getreden, over het wegruimen van enige geſchillen, ontſtaan, voornaamlijk, uit zekere belastingen, wederzijds, op de koopwaaren gelegd. Doch het voornaam oogmérk dezer onderhandelinge, was de verbindtenis tegens *Frankrijk*, die, op den 14 februarij dezes jaars 1468, te *Brusſel* geteekend werdt. Na vervolgens zijnen vijand Koning LODEWYK DEN XI, tot vrede genoodzaakt te hebben, toog hij naar *Zeeland*, om ene heftige beroerte te *Zierikzee* ontſtaan, te ſtillen. De komst des Hertogs op den 30 januarij 1473, werdt in die ſtad, met veel angst te gemoet gezien; doch om hem te vermurven, trokken Geestelijken en Wereldlijken, ſchreijende en wanhavenig, ter poorten uit, biddende om vergiffenis der bedreven' misdaad. De Hertog ſchonk hun het leven, mids zij voortaan zijne bezetting in de ſtad gedoogden, en hem ene boete van 30000 guldens, in negen reizen te betalen, opbragten. Van *Zierikzee* vertrok KAREL naar *Dordrecht*, alzo hij om tweeſpalt in die ſtad en de tegenkanting der gilden, van wegen dezelve tot nog toe niet gehuldigd was; dan met veel plegtigheid wierdt thans zulks verrigt. Voorts doorreisde hij ten dezen tijde, de voornaamſte *Hollandſe* ſteden; wordende alomme verzeld, door Here REINOUD VAN BREDERODE, dien hij onlangs van ene langduurige en harde gevangenis ontſlagen hadt.

Hertog KAREL altoos bedagt om zijne magt uit te breiden, ontmoette, omtrent dezen tijd, daar toe gelegenheid in de onenigheden tuſſen Hertog ARNOUD *van Gelder*, en deszelvs zoon ADOLF. Meermalen zogt hij dezelven met malkanderen te verzoenen, doch telkens zonder vrugt. Toen

Toen nu Hertog ARNOUD om zijn verloren bewind wederom te bekomen, verpligt wierdt, de wapenen tegen zijnen zoon en de wederſpannige *Gelderſen* te voeren, vervoegde hij zig bij Hertoge KAREL, om onderſtand. Dit was het eigentlijk, 't geen de ſtaatkundige Vorst zogt; want gaarne wilde hij ARNOUD met geld onderſteunen, mids dat het Hertogdom *Gelder* en Graavſchap *Zutphen* daar voor verpand werden. Men ſloot dan, op den 30 december 1472 eene overëenkomst te *Brugge*, volgens welke: „ *Gelder* en *Zutphen*, voor 300000 Rijnſe guldens „ aan Hertoge KAREL afgeſtaan werden, om dezelve in pand„ ſchap, naar *Duitſen* regte, te bezitten, mids dat die, door „ het betalen der gemelde ſomme en der verdere onkosten, „ door Hertoge KAREL, in en ten behoeve van deze land„ ſchappen gemaakt, ten allen tijde, wederom zouden konnen „ ingelost worden." Hertog ARNOUD overleedt, nog geene twee maanden na 't ſluiten der gemelde overëenkomst, op den 23 februarij des jaars 1473. Niet zonder tegenkanting der Landzaten, deedt KAREL zig zedert, in de onderſcheidene ſteden, tot Hertog van *Gelder* en Graav van *Zutphen* huldigen; en ten einde om hem gelukkig te doen ſlagen, moesten de *Hollandſe* ſteden haren Grave manſchap leveren, en terwijl hij met zijn leger te velde lag, van mondbehoeften voorzien. In november hier aan volgende, deedt hij den Keizer, FREDERIK DEN III, te *Trier* hulde, wegens deze nieuw aangewonnen Vorſtendommen, die, van ouds, gehouden werden, onder 't Rijk te behoren. De Hertog *van Bourgondie* zag dus, voor 't einde des jaars 1473, zijne heerſchappijen met twee *Nederlandſe* gewesten vermeerderd.

Zo veel magtsvermeerdering, deedt Hertog KAREL na een hoger tijtel ſtreven. Het is waar, hij hadt zig wel naar *Trier* begeven, om het leen van *Gelder* en *Zutphen* van den Keizer te komen verheffen, maar deze reize hadt nog een inzigt voor hem, van meerder belang; en dit beſtondt, om zig door den Keizer met den tijtel en waardigheid van *Koning* te doen vereëren. In overoude tijden, was 'er een Koningrijk van *Bourgondie* geweest; de naam was derhalve niet nieuw; ook be-

betoonde zig Keizer FREDERIK genegen, om KAREL tot *Koning van Bourgondie* te verheffen. De kroon, de ſcepter, en andere koninglijke ſieraden waren reeds gereed gemaakt, en de tijd tot de kroninge beſtemd. Doch terwijl elk in de verwagting was, dat de plegtigheid eerstdaags zou verrigt worden, vertrok de Keizer onverhoeds, zonder affcheid te nemen van Hertoge KAREL, die zeer geſtoord was, dat hij zig te leur geſtéld zag. Men kon toen de reden dezer ſchielijke verandering niet bevroeden; doch naderhand begreep men, dat de Keizer den Hertog de koninglijke kroon niet beloofd hadt, dan onder beding, dat MAXIMILIAAN, zijn zoon, met MARIA, dogter van Hertoge KAREL, vooraf in den egt verbonden zou worden. De Hertog wilde hier in niet bewilligen, waar op de onderhandeling afgebroken werdt. KAREL hadt reeds verſcheiden' jonge Vorſten, en onder dezen ook MAXIMILIAAN, met de hoop gevoed, van hun zijne enige dogter, MARIA, tot ene vrouwe te zullen geven. KAREL, Hertog *van Guijenne*, broeder van LODEWYK DEN XI, NIKLAAS, Hertog *van Kalabrie*, FILIBERT, Hertog *van Savoijen*, en verſcheiden' anderen, waren mede van dit getal geweest. Doch 't ſchijnt, dat de Hertog VAN BOURGONDIEN, alleenlijk voorhebbende zig vrienden te maken, door middel van zijne dogter, vastgeſteld hadt, haar nimmer bij zijn leven, uit te huwelijken. Men verhaalt, dat hij plagt te zeggen: *dat hij Monnik wilde worden, op den zelvden dag, als hij zijne dogter uittrouwde.*

In zijne bejaging van de koninglijke waardigheid te leur geſteld, zogt egter, de heerszugtige KAREL, zijne magt hoe langs hoe wijder uit te breiden. Langs den *Rhijnkant* deedt hij ten dien einde, zijne krijgsbenden optrekken. In den jare 1574, ſloeg hij het beleg voor *Nuis;* doch de ſtad werdt zo dapper verdedigd, en men deedt zo menigen gelukkigen uitval, dat Hertog KAREL ras bemerkte, dat het bemagtigen dezer veſting hem meer werks kosten zou, dan hij gewaand hadt. Hij bevondt ook, dat het hem aan geld ontbrak, dit deedt hem het bevel afkondigen aan alle geeſtelijken, kloosterlingen, kerken, gast- en godshuizen van *Holland*, *Zeeland* en *Westfriesland*,

om

om de goederen, welke zij zestig jaren herwaards bezeten hadden, in geſchrift te ſtellen, op dat men hen, naar gelange hunner inkomſten, zoude kunnen ſchatten. Niet zonder zware tegenkanting, vooral in *Holland*, en alleen door geweld wierdt men overgehaald tot het opbrengen van deze afgeperſte belastingen. Uit de ſteden vertrokken bovendien, vele Poorters om den Hertog in zijne krijgsbedrijven te helpen; ook moesten de Edelen en Leenmannen den Hertog met manſchappen ondersteunen, of zulks met geld afkopen; zware beden moesten, daar te boven tot het voeren van deze uitlandſe oorlogen, door de Landzaten worden opgebragt. Hij voerde zijne krijgsbedrijven tot in *Zwitzerland* uit, en ten tweedemalen trok hij met zijn leger voor *Nancij*; doch deze ſtad ſtondt thans het beleg kloekmoediger uit dan de eerſte reize. De Hertog wendde te vergeefs zijne uiterſte pogingen aan, om haar te bemagtigen; want Hertog RENÉ, door *Frankrijk* en enige *Duitſe* Vorſten ondersteund, hadt ondertusſen een aanzienlijk leger bijëen verzameld, met welk hij zig, niet verre van *Nancij*, nederſloeg, van zins om KAREL, tot het opbreken van 't beleg, te noodzaken. RENÉ hieldt heimelijk verſtand in 't *Bourgondisch* leger met NIKLAAS, Grave VAN CAMPOBASSO, enen *Napolitaan*, op wiens trouwe Hertog KAREL veel te gerust was. In den aanvang des jaars 1477, raakten de legers aan malkanderen; en naauwlijks was men handgemeen geworden, of den ſchelmſen CAMPOBASSO liep, met omtrent 160 mannen van wapenen, tot den vijand over. Het *Bourgondisch* leger werdt gebeurlijk verſlagen. Hertog KAREL zelv' ſneuvelde, of door de hand zijner vijanden, of, naar ſommigen verhaal, door enige verraders van CAMPOBASSO's aanhang, die den ongelukkigen Vorst, zo dra het leger aan 't wijken was, in koelen bloede, van 't leven beroofden. De ſlag viel voor op den 5 januarij; en twee dagen later, werdt het lijk des Hertogs gevonden, naakt uitgeſchud, op drie plaatzen gewond, en met het aanzigt, in enen poel, waar in hij geſmoord was, vastgevroren.

Zulk een jammerlijk einde trof onzen Graav, Hertog KA-

KEL VAN BOURGONDIEN, midden in den loop zijner onbezonnen' ſtaatzugtige ondernemingen, na ene korte doch met geſtadige onrust verzelde loopbane van ruim 43 jaren, ten einde geſneld te hebben. De namen van *ſtrijdbaren*, *ſtouten*, *ſchrikkelijken*, en dergelijken, welken hij bij zijn leven, en na zijnen dood, in de Geſchiedſchriften, gedragen heeft, zijn alles wat hij, met zijne onvoorzigtige krijgstogten, heeft gewonnen. De voorſpoed maakte hem opgeblazen, en deedt hem wanen, dat niemand hem in magt konde te boven ſneven. De tegenſpoed veroorzaakte in hem ook geenzints neerſlagtigheid, maar veeleer wierdt hij 'er driftig, wreed en verwoed door. De *Lotaringſe* en *Zwitſerſe* krijg, zo ſchandelijk uitgevallen, als roekeloos ondernomen, zal tot een altoosdurend bewijs verſtrekken van de ongeziene middelen, door welke de Voorzienigheid ſlaatzugtige Vorſten ten val brengt.

Hertog KAREL liet ene enige dogter, ene verwarde regering, berooide onderzaten, en ene ledige ſchatkist agter. De Landzaten, onenig onderling, werden, daarenboven, met uitheemſen oorlog, gedreigd. De welvaart, op welke men, onder de regeringe van Hertoge FILIPS, zijnen vader, geroemd hadt, ſcheen geheel den lande uit geweken. Doch ene zaak was 'er, in welke KAREL, zijnen vader overtrof; hij was namelijk kuis en matig, meer egter uit hoofde zijner geſteldheid, dan uit deugd. Daar zijn geen ſporen, welke aanduiden, dat hij enige onegte kinderen heeft verwekt; en hij liet geen kroost na, dan MARIA, het enigſte kind dat hem bij zijne drie vrouwen ten dele viel. De grootsheid der *Bourgondiſe* hofhoudinge, van welke nog ene omſtandige beſchrijving voorhanden is, was min in KAREL te verſchonen, dan in zijn vader FILIPS; alzo KAREL te veel gelds in den krijg maakte nodig te hebben, om, ten laste der ſchamele gemeente, nog grote ſchatten in dertele plagt te ſpillen. —— AMELGARD., *Gest. Ludov. XI.* lib. IV. cap. 8, 9. ADR. DE VETERI BUSCO, *Rer. Leod.* col. 1359. *Annal. Noves. ad annum* 1477. c. 620. A. MATTHÆ', *Vet. avi Anal.* Tom. I. pag. 253. MEYERI, *Annal. ad annum* 1467. fol. 342. DUCLOS, *Hiſt. de Louis XI.*

Tom.

Tom. II. p. 96. 205, 206. 222. BOXHORN *op Reigersb.* I. D. bl. 377. WAG., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 43--46. 70--80. 84. 97. 99. 103. 106, 107. 110. 115. 118. 123--127. 135. 140. 145. 147. 149. 152--162.

BOURGONDIEN (MARIA VAN), geboren den 13 februarij 1457, was de enige dogter van KAREL DEN STOUTEN, Graav van *Charolois*, vervolgens Hertog van *Bourgondien*, en van IZABELLA, dogter van KAREL, Hertog van *Bourbon*; en is geweest de enigſte erfgenaam der wijduitgeſtrekte *Bourgondiſe* heerſchappijen, en de onſchuldige oirzaak van oorlogen, welker wortel, tot op dezen dag toe, nog niet ten enemalen is uitgeroold.

MARIA verloor haren vader in den ongelukkigen veldſlag van *Nancij*, alwaar hij den 5 januarij 1477 ſneuvelde, toen zij den ouderdom van bijkans twintig jaren bereikt hadt. Zij was enige dagen onzeker omtrent 's Hertogs omkomen, doch kreeg 'er eerlang zekere tijding van te *Gent*, alwaar zij zig bevondt, in 't gezelſchap van de Hertoginne weduwe, MARGARET VAN JORK, van JAN, Hertog van *Kleve*, ADOLF, Here van *Raveſtein*, zijnen broeder, GUY VAN BRIEMEU, Here van *Imbercourt*, WILLEM HUGONET, Kanſelier van Hertoge KAREL, en enige anderen; de Stedehouder van *Holland*, LODEWYK VAN GRUTHUIZEN, en WOLFERD VAN BORSSELE, Heer van *Vere*, begaven zig, insgelijks, ſpoedig derwaarts. Het netelig tijdgewrigt in 't welk men zig bevondt, bragt de *Bourgondiſe* Groten, in benaarde verlegenheid. Men zag geen' kans om de landen buiten oorlog te houden, en Vrouw MARIA in 't bewind van dezelve, te bevestigen. Meest was men voor LODEWYK DEN XI. bedugt; die op de eerſte gerugten van de nederlaag bij *Nancij*, reeds bevel gegeven hadt, om uit zijnen naam, het Hertogdom en het Graavſchap *Bourgondie* in bezit te nemen. Het Hertogdom was zijn's oirdeels, wettiglijk aan de *Franſe* kroon vervallen, doordien Hertog KAREL, wiens overgrootvader, FILIPS *de Stoute*, dit Hertogdom van Koning

Jan ter leen ontvangen hadt, zonder mannelijke erfgenamen na te laten, geſtorven'd was.

In *Holland* was, terſtond na den dood van Hertoge KAREL, weinig om enige beweging ontſtaan. De *Hoekſen*, die lang buiten bewind geweest waren, begonden te klagen: „ dat de „ ambten aan vreemdelingen gegeven, en de Landzaten voor„ bijgegaan werden; dijvende voorts, dat het nu de regte „ tijd was, om deze en andere misbruiken herſteld te zien, „ dat men zig maar onderling verenigen moest, om van de „ jonge Vorſtinne te verkrijgen, 't gene men begeerde, met „ name herſtelling der aloude voorregten en gebruiken." De *Hoekſen* en *Kabbeljauwſen* vereenigden zig, in ſommige ſteden, d'er anderen te *Dordrecht*, plegtelijk en bij handtaſtinge, met elkanderen, belovende: „ dat niemant huhner, immer bij eni„ ge Heren of Hoven, geeſtelijk of wereldlijk, om vernieu„ wing van de regering der ſtad aanhouden zou, dan bij ge„ meen goedvinden van het Gerecht, den Oudraad, de Agten, „ de Dekens der Gilden, en gemene Neringe." Men hieldt d'gemeenten te *Haarlem*, te *Leijden* en in *'s Hage*, en kwam overeen, dat men elkanderen, noch van, noch op 't kuſſen zou zoeken te helpen; maar eenpariglijk 's lands oirbaar ter herte nemen; ook op de algemene dagvaart te *Gent*, 't gemene welzijn, boven alle dingen voorſtaan. Voorts werdt 'er een ontwerp opgeſteld van de voorregten, welke men oirdeelde, door Vrouwe MARIA, van nieuws bezworen te moeten worden; waar na zig de Gemagtigden van de Staten van *Holland*, te gelijk met die van *Zeeland*, naar *Gent* begaven.

Hier hieldt men hun voor: „ den groten last, in welken „ Vrouw MARIA en de landen ſtaken, ter oirzake van de „ vijandſchap en kwaadwilligheid van den Koning van *Frank„ rijk*, die zonder regt of reden, verſcheiden' *Bourgondiſche* „ plaatzen hadt," en men verzogt hun, de Hertginne, in dezen nood met raad en daad te willen bijſpringen. De Gemagtigden, de genegenheid der Landzaten betuigd hebbende, den Vrouwe MARIA, naar vermogen, bij te ſtaan, verklaarden

den te gelijk, rondelijk: „ dat de Landen door de oorlogen, „ die Hertog KAREL, tot aan 't einde zijns levens, gevoerd „ hadt, zeer *beernt*, *ontgoed* en *t'ondergaan* waren, en derhal„ ven eerder behoorden verligt, dan meer bezwaard te wor„ den." Zij voegden 'er bij: „ dat 'er, federt enige jaren, „ merkelijke inbreuken waren geſchied, op der landen en „ ſteden vrijheden en voorregten; welke zij gaarne herſteld „ zouden zien." Zij ſtonden hier op zo ſterk, dat Vrouw MARIA hun, eindelijk, op den 14 maart 1477, het GROOT-PRIVILEGIE, gelijk men 't, federt, genoemd heeft, verleende, waar bij de oude voorregten der Landzaten bevestigd werden, en de Graavlijke magt bepaald. De *Hollanders* en *Zeeuwen* hebben altoos veel werks van dit Privilegie gemaakt, ſchoon enige der opvolgeren van Vrouwe MARIA, hunne Graven, oirdelende, dat het der jonge en onmondige Hertoginne, met geweld, afgedrongen was, niet goedgevonden hebben, zig, aan h tzelve, verbonden te rekenen. Den voornaamſten inhoud van dit beroemd *Privilegie*, vindt men gebeekt bij WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 167-170., uit welken Geſchiedſchrijver wij ook merendeels, het bovenſtaande ontleend hebben. Alleen dient hier nog aangemerkt, dat dit *Groot-Privilegie*, behalven door Vrouwe MARIA, ook bezegeld werdt door JAN, Hertog van *Kleve*, door LODEWYK VAN BOURBON, Biſchop van *Luik*, en door ADOLF VAN KLEVE, Here van *Ravenſtein*, die thans de waardigheid van algemenen Stadhouder der *Verenigde Nederlanden* bekleedde.

Aan de andere *Nederlanden* werden, ten zelfden tijde, dergelijke *Handvesten* verleend als het *Groot-Privilegie* inhield, met name aan *Vlaanderen*, allermeest gezeid op het behouden en vermeerderen der oude voorregten. De Hertogin of haar Raden hadden nu reeds goedgevonden, een gezantſchap aan LODEWYK DEN XI. te zenden; waar toe de Kanſelier WILLEM HUGONET, GUY VAN BRIENEN, Here van *Imbercourt*, WOLFERT VAN BORSSELE, Here van *Vere*, en LODEWYK VAN GRUTHUIZEN, toen nog Stadhouder van *Holland*, benoemd werden. Zij vonden den Koning te *Parijs*, die eer bij hun aankon-

hunnen last te openen, elk hunner in 't bijzonder, door vlei ende beloften zogt te winnen. Hij wendde voor, dat hij de Hertogin, voor zijnen zoon KAREL, een kind van zeven jaren, ten huwelijk begeerde. BORSSELE en GRUITHUIZEN gaven hem hier toe geene hoop altoos; doch HUGONET en VAN BRIEMEU beloofden, dat zij hem zijne begeerte zouden helpen verkrijgen. Toen hij hen zo ver gebragt hadt, was het hem weinig moeite, hen verder in te wikkelen. Na dat de Gezanten hunnen last, ſtrekkende tot het ſluiten van een verbond van vrede, welken de Koning, op geen andere voorwaarden, maken wilde, geopend hadden, bewoog hij deze twee om hem *la Cité* een gedeelte van *Atrecht* in handen te doen ſtellen. Doch dit bedrijf en hun verdere handel in *Frankrijk*, kwam hun naderhand, noodlottig te ſtaan; want de *Gentenaars*, zig van den perſoon der Hertoginne, en daar door van een klem der regeringe, meester gemaakt, en ſedert, in *Frankrijk*, vernomen hebbende, wat 'er geſloten was, deden, op hunne terugkomst, HUGONET en BRIEMEU vatten, en openlijk onthoofden. Men heeft nog een brief van HUGONET, aan zijne gemalin, LOUISE, op den dag zijnes doods geſchreven, in welken hij betuigt, dat hij onſchuldig leedt, en alleen, gelijk men zeide, om het volk te voldoen. Ook beweren ſommigen, dat hij en VAN BRIEMEU zig zo diep niet met Koning LODEWYK ingewikkeld hadden, als de *Gentenaars*, die thans meester waren, voorgaven. Zij hadden zig, inzonderheid, bij de *Gentenaars*, gehaat gemaakt, doordien zij een' brief van de Hertoginne aan Koning LODEWYK gebragt hadden, waar bij deze verzogt: „ dat de Koning, 't gene hij haar wilde laten „ weten, alleen aan vier perſonen geliefde te vertrouwen, „ te weten, aan de Hertoginne weduwe, aan ADOLF, Here „ van *Raveſtein*, en aan BRIEMEU en HUGONET, met welke „ vier, zij verklaarde hare zaken alleen te willen beſtieren." LODEWYK hadt dezen brief den *Gentſen* Afgevaardigden, die, kort hier na, met hem waren komen handelen, op een berigtſchrift, waar bij Vrouw MARIA verklaarde, niets te willen ſluiten dan bij rade der Staten, vertoond en medegegeven.

En,

En, 't gezigt van dezen brief, dien men Vrouwe Maria zelve onder de ogen bragt, verbitterde de *Gentenaars* dermate, dat zij Briemeu en Hugonet aan hunnen haat opofferden, zonder dat de jonge Hertogin, die, eerst op 't ſtadshuis, en toen op de openbare markt, in ſlegt rouwgewaad, met de tranen in de ogen, om het leven harer ongelukkige Staatsdienaren gebeden hadt, in ſtaat geweest was, omze van de jongſte ſtraffe te bevrijden; uit welk zonderling voorval, men aan de ene zijde, ziet, hoe zeer Maria thans onder 't bedwang der *Gentenaren* geweest zij; en aan de andere, met welk een ſlinks inzigt, zij den *Nederlanden* zulke wijdluftige privilegien hadt toegeſtaan, en hoe weinig zij gezind ware, dezelve te houden. Midlerwijl hadt Lodewyk *Doornik*, het ander gedeelte van *Atrecht*, en enige andere plaatzen bemagtigd.

In *Holland* was, terſtond na het houden van de dagvaart te *Gent*, het vuur van oneenigheid tusſen de *Hoekſen* en *Kabbeljauwſen*, of van beide deze partijen tegen de Overheid, wederom op 't hevigſt ontſteken. De zware laſten die men nog dragen moest, hadden de Gemeente, in verſcheiden' ſteden, aan 't morren geholpen. Te *Gouda*, begonden de ingezetenen, meest *Hoeksgezind* op te ſtaan tegen Here Jan van Kats, die der *Kabbeljauwſe* zijde toegedaan was, en onlangs de Slotvoogdij van Vrouwe Maria verworven hadt. De *Hoekſe* gemeente, niet gediend met dezen Slotvoogd, klaagde, dat hij haar zogt te verdrukken. Ook eischte zij van de Overheid rekening van de inkomſten der ſtad, en ſtondt hier zo ſterk op, dat de Vroedſchap, meest *Kabbeljauws*, allengskens ter ſtad uitweek. De *Hoekſen* namen toen de verlaten' plaatzen in, en verwierven, eerlang, door middel van Jan van Montfoort, enen der *Hoekſe* hoofden, dat Vrouw Maria de Slotvoogdij aan Engelbert van Nassau, Here van *Breda*, opdroeg, de *Hoekſe* Overheid te gelijk in hare dienſten bevestigende. Te *Schoonhoven* weken de *Kabbeljauwſe* Regenten, ook geene kans ziende om de gevorderde rekening te doen, een weinig later, insgelijks, ter ſtad uit; waar door de *Hoekſen*, hier mede op 't kuſſen raakten. Te *Dordrecht*, begon de be-

roerte, zo dra de Gemagtigden van de *Gentſe* dagvaart te rug gekeerd waren. *Hoekſen* en *Kabbeljauwſen* beide riepen, dat zij van alle lasten en ſchattingen, onder Hertoge KAREL op de landen gelegd, terſtond ontheven wilden zijn, en rekening hebben van der ſtede middelen. De Overheid beloofde 't een en ander; doch de Dekens der gilden begeerden haar in hegtenis te houden, tot dat de rekening gedaan zou zijn. Hier over ontſtondt een geweldige oploop. Wel veertig van de voornaamſte Burgeren, *Hoekſen* en *Kabbeljauwſen*, werden vastgezet en genoodzaakt rekening te doen. Men bevondt toen, dat de *Kabbeljauwſen* ene goede ſomme gelds onder zig geſlagen hadden, welken zij, binnen twee a drie jaren, beloofden te vergoeden. Sedert op vrije voeten geſteld zijn e, weken zij, de een voor, d'ander na, ter ſtad uit. Te *Hoorn* vielen geen mindere bewegingen voor, en deze waren van te verder uitzigt, om dat de Huislieden der dorpen daar in deel namen, na dat men hun hadt diets gemaakt, dat MAARTEN VEELAAR zijn Schoutsambt gekogt hadt voor penningen die hun waren afgeperst. In andere ſteden vielen ook vele ongeregeldheden voor; doch ſommigen, gelijk *Haarlem*, *Delft* en *Amſteldam*, alwaar de *Kabbeljauwſen* verre weg de magtigſten waren, bleven ten dezen tijde, van oproer vrij.

De *Gentenaars*, de Hertoginne weduwe en ADOLF VAN RAVESTEIN hebbende doen vertrekken, om met de Regeringe en Vrouwe MARIA, naar hun welgevallen, om te ſpringen, zagen egter haast, dat zij een aanzienlijk Legerhoofd nodig hadden, om den *Franſen* 't hoofd te bieden. Zij wierpen derhalve 't oog op ADOLF VAN GELDER, die, tot omtrent dezen tijd toe, te *Vilvoorden*, of volgens anderen te *Kortrijk*, in hegtenis gezeten hadt. Terſtond, ſtelden zij hem op vrije voeten, en hem, die nu al verſcheidene jaren weduwenaar geweest was, met de hoop vleiende van het huwelijk der Hertoginne, droegen zij hem het bevel op over een leger, uit *Gent*, *Brugge* en *Yperen* bijëen gebragt. ADOLF trok terſtond naar *Doornik*, toen in de magt der *Franſen*, en ſtak den brand in de voorſteden. De bezetting hier op uitvallende, dreef de *Flamingen*

met

met zwaar verlies op de vlugt. ADOLF zelv' ſneuvelde hier, op den 22 julij 1477.

Zijn dood was oirzaak, dat men een ſpoediger beſluit nam, omtrent het huwelijk der Hertoginne. En ſchoon 'er thans nog verſcheiden' Groten naar dit huwelijk ſtonden, waren egter de *Daufijn* KAREL, en MAXIMILIAAN, Hertog van *Oostenrijk*, zoon van Keizer FREDERIK DEN III, de enigſte partijen, die, in aanmerking kwamen. Hertog KAREL hadt MARIA, reeds bij zijn leven, aan den *Daufijn* beloofd, en LODEWYK DE XI. ſcheen in 't eerſt, ernſtig naar dit huwelijk te ſtaan. Doch ſommigen verzekeren, dat hij, oirdeelende, de Staten van Hertoge KAREL te kunnen magtig worden, zonder dat hij den *Daufijn* aan MARIA behoefde te verbinden, ſedert van andere gedagten geworden is. Anderen beweren, daarentegen, dat de Koning, de hoop, om zijnen zoon, door het huwelijk met MARIA, in 't bezit der *Bourgondiſche* Staten te ſtellen, niet opgegeven heeft, voor dat hij zag, dat hier toe geen kans was. MAXIMILIAAN ſtondt in de gunſt der *Centenaren*, die thans 't bewind in handen hadden; zij beweerden, dat de Hertogin aan niemant dan aan hem behoorde uitgehuwd te worden, alzo Hertog KAREL haar hem, reeds voor lang, toegezegd hadt; doch zij namen niet in aanmerking, dat dit ook omtrent verſcheiden' anderen geſchied was. De Hertogin gaf eindelijk haare ſtem tot dit huwelijk, en de Hertog werdt herwaarts ontboden. Men wil, dat de *Vlamingen* een gedeelte der reiskosten betalen moesten, alzo MAXIMILIAAN weinig inkomſten hadt, en de Keizer voor den gierigſten Vorst van zijnen tijd gehouden werdt. Na de overkomst van den Hertog, werdt het huwelijk op den 18 augustus 1477 te *Gent* voltrokken. Volgens de huwelijksvoorwaarden: „ moesten de „ kinderen, die uit dit huwelijk zouden geboren worden, den „ eerſtſtervenden in alle ſtaten en bezittingen opvolgen; of, „ zo 'er geene kinderen nableven, vervielen dezelven aan „ de wettige erfgenamen, zonder dat 'er de langſtlevende „ enige aanſpraak op behieldt." Groot vier weken hier na, werdt 'er een beſtand met *Frankrijk* getroffen, en Vrouw MA-

RIA wierdt in *Holland* en *Zeeland* als Gravinne gehuldigd, zijnde deze plegtigheid omtrent het einde van october geſchied te *Dordrecht*, in tegenwoordigheid der Afgevaardigden van de *Hollandſe* ſteden, die aldaar ter dagvaart verſchenen waren. MAXIMILIAAN voerde, na alvorens als kerkelijke Voogd en Momboir van Vrouwe MARIA, in de lente des volgenden jaars, den eed aan de bijzondere ſteden en landen gedaan te hebben, al de titels zijner gemalinne, terwijl de namen van MAXIMILIAAN en MARIA aan 't hoofd der opene brieven gelezen wierden. Ook verklaarde Keizer FREDERIK, bij brieven van den 19 april, dat MAXIMILIAAN, *Gelderland* en *Zutphen*, benevens *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, uit naam van Vrouwe MARIA, behoorlijk van hem verheven hadt; waar uit blijkt, dat de Keizer deze landen als lenen van het Keizerrijk wilde aangemerkt hebben.

De rust, hier door te wege gebragt, hadt een gunſtig vooruitzigt van beſtendig te zullen zijn, te meer, wijl MAXIMILIAAN en MARIA, op den 12 julij van dit zelvde jaar, een nieuw verbond van vrijen koophandel en visſerij met EDUARD DEN IV, Koning van *Engeland*, ſloten, en het beſtand met *Frankrijk* voor nog een jaar verlengden. Dan met dit al ſchenen 'er op nieuw onweersbuijen ſamen te pakken, die de rust dreigden te ſtoren. De *Gelderſen* namelijk, hadden, na den dood van hunnen Hertog ADOLF, de voogdij over zijne twee onmondige kinderen, KAREL en FILIPPA, zig destijds te *Gent* bevindende, opgedragen, aan zijne zuster KATRINA, welke door een plegtig gezantſchap, zo veel bij LODEWYK DEN XI. te wege bragt, dat hij zig verbondt, om de twee gemelde kinderen tegen geheel den *Bourgondiſen* aanhang te beſchermen. MAXIMILIAAN en MARIA lieten zig, ſchoon daar toe door Vrouw KATRINA ernſtig verzogt, nogthans niet bewegen, om haar broeders kinderen te rug te zenden. 't Gevolg hier van was, dat de *Gelderſen* meer en meer van MAXIMILIAAN en MARIA vervreemd wierden, en zig ſterk maakten, om de *Bourgonders* gewapenderhand aan te vallen. De woede, met welke deze kleine krijg gevoerd wierdt, regtſtreeks niet tot

ons onderwerp behorende, verwijzen wij zodanige onzer Lezers, die begerig zijn, onderrigt daar van te bekomen, naar de Schrijvers, die ten flotte van dit artikel zullen worden aangewezen. Wij vergenoegen ons derhalven, met aan te tekenen, dat men aan beide zijden de rampen des oorlogs moede, in januarij 1481, te *Nunfpeet* op de *Veluwe* in *Gelderland*, een beftand floot, ingevolge van 't welk, MAXIMILIAAN en MARIA, federt in de fteden van *Gelderland* en *Zutphen*, op ene plegtige wijze, gehuldigd wierden, fchoon al hun regt op deze beide landfchappen, enkel op de overweldiging van MARIA's vader, Hertog KAREL, gegrond kon worden.

In 't voorjaar van 1482, wierdt de Hertogin MARIA haren egtgenoot en den landen, in den opgaanden bloei haarer jaren, door een onverwagten en rampfpoedigen dood, ontrukt. Drie kinderen hadt zij reeds ter wereld gebragt, FILIPS en MARGARET, die nog leefden, en FRANS, die kort na de geboorte geftorven was. Nu was zij wederom zwanger, doch hadt zig door enen val van 't paard, terwijl zij buiten *Brugge* uit fpeleneijen reedt, zwaar bezeerd; en, doordien zij zulks voor MAXIMILIAAN verborgen hieldt, deels om hem niet zwaarmoedig te maken, deels om dat zij uit vrouwelijke fchaamte, fchroomde enen Heelmeester te gebruiken, brak het kwaad, dus zonder hulpmiddel gelaten, wel haast ten haren nadele met zo veel geweld uit, dat zij 'er na verloop van drie weken, doch anderen zeggen binnen vier dagen, aan overleedt op den 27 maart. MAXIMILIAAN, die haar teder beminde, was over dit verlies zodanig getroffen, dat men verhaald vindt, dat hij gedurende zijn ganfen levensloop, niet van haar kon fpreken zonder tranen te ftorten. Ook was zij inderdaad, ene zeer fchone, vriendelijke en beminnelijke vrouw, blank van vel en aanminnig van wezen; fris van leden, en daar bij gezond en fterk van lighaam. Ook hadt zij door hare gulle opregtheid, voorzigtigheid en godsvrugt, de liefde tot zig getrokken van allen, die met haar verkeerden. Nuttige boeken te lezen, en zig door deskundigen de gebeurtenisfen van vroegere en latere tijden te doen verhalen, verftrekte haar tot

een

een aangename uitſpanning; alleen vindt men als een gebiek in haar karakter, opgeteld, dat zij wat oplopend van aart is geweest. Van bekwaamheid tot de regeringe heeft zij nauwelijks enigen blijk kunnen geven, zijnde zij na den dood van Hertoge KAREL, niet van onder de voogdijſchap der *Gentenaren* ontſlagen, dan om onder die van haren egtgenoot over te gaan. Ook had zij 't ongeluk, van hare Landen, zo lang zij regeerde, door binnenlandſe beroerten en uitheemſe oorlogen, jammerlijk te zien verwoeſten en vanëen rijten; rampen, die genoegzaam altoos aan de vrouwelijke regeringe over deze Landen verknogt waren geweest, en waar van men inzonderheid twee treffende voorbeelden ontmoet, in de lotgevallen van de Gravinne ADA en JAKOBA VAN BEYEREN. —— PONTI HEUTERI, *Rerum Auſtr.* Lib. I. p. 60. 65. *Acta publ. Angl.* Tom. V. P. III. p. 85, 86. 89. DUCLOS, *Hiſt. de Louis XI.* Tom. I. p. 83. Tom. II. p. 222. Tom. III. p. 367. COMMINES, *Mem.* Liv. V. chap. 13, 16, 17. M. BALEN, *Beſchrijv. van Dordr.* bl. 787--790. WAGEN., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 46. 163. 166--171. 179--181. 185. 206. *Levens van Mann. en Vrouw.* X. D. bl. 279--288.

BOURGONDIEN (NIKLAAS VAN) of BURGUNDUS, geſproten uit het doorluchtige huis van dezen naam, door den bastaard JAN VAN BOURGONDIEN, wierdt geboren te *Anguien* den 29 ſeptember 1586. Zijne eerſte letteroeffeningen te *Mons* volvoerd hebbende, ging hij naar *Leuven* in de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid ſtuderen, alwaar hij zig teffens op de litteratuur en digtkunde toeleide. De voortgangen, die hij in zijne ſtudien maakte, trokken tot hem de genegenheid en vriendſchap van zijne voornaamſte meesters, welke waren de Hoogleraren GERARD CORSELIUS en ERYCIUS PUTEANUS. Met de waardigheid van Licentiaat in de regten bekleed, keerde hij naar *Gent* te rug, alwaar hij als Advokaat praktizeerde, en de achting van een ieder, door zijn braafheid en rondborſtig karakter, tot zig trok; inzonderheid was hij zeer gezien bij de latijnſe Digters JER. PIERSSENÆUS en MAXIMILIAAN DE VRIENDT.

In 1627 wierdt hij door MAXIMILIAAN, Hertog *van Beijeren*, tot Hoogleraar in de regten te *Ingolſtad* beroepen. Vervolgens benoemde hem die Vorst tot zijnen Raad en Geſchiedſchrijver; 't welk insgelijks door Keizer FERDINAND geſchiedde. Na een twaalfjarig verblijf in *Beijeren*, keerde hij naar de *Nederlanden* te rug, en wierdt lid van den Hogen Raad van *Brabant*, in welke bediening hij omtrent 't jaar 1646 is geſtorven. Hij heeft uitgegeven: 1. *Oratio de gradibus ad Eloquentiam. Francof.* 1615. 12*mo.* 2. *Poëmata: Heroicorum liber I. Elegiarum V. Sylvarum II. Antv.* 1621. 16*mo.* 3. *Ad conſtitutiones Flandriæ, aliarumque gentium Tractatus Controverſiarum &c. Antv.* 1621. 12*mo.* 4. *Epithalamium in nuptias* CASPERII GEVARTII. *Antv.* 1625. 4*to.* 5. *Hiſtoria Belgica ab anno* 1558. *Ingolſt.* 1629. 4*to.*, van dit werk zijn verſcheidene herdrukken, van welke voor de beste wordt gehouden, die door den Hoogleraar N. H. GUNDLING te *Halle* in 1708 in 4to. is uitgegeven. 6. *Apologia de Electoratu Palatino, pro* CHRISTOPHORO GEWOLDO, *& contra* MARQUARDUM FREHERUM. *Ingolſt.* 1634. 4*to.* 7. *Comment. de Evictionibus practicus & theoreticus. Ib.* 1636. 12*mo. Lovan.* 1647. 12*mo. Colon.* 1662. 16*mo.* 8. *Historia Bavarica, ſeu* LUDOVICUS IV. *Imperator. ac ejus vita & res gestæ ab anno* 1313. *Ingolſt.* 1636. 4*to. Amſt.* 1645. 4*to. Helmſt.* 1705. 4*to.* 9. *Commentarius de duobus reis, ſive de Obligatis in ſolidum. Lovan.* 1657. 12*mo.* 10. *Commentarius de periculis & culpis in Contractibus, deſumptus ex lectionibus Ingolſtadienſibus. Lov.* 1646. 12*mo.* 11. Alle de bovenſtaande werken van NIKLAAS VAN BOURGONDIEN zijn te ſamen bijëen gedrukt, onder den titel van: *Opera omnia. Brux.* 1647. 4*to. Ib.* 1700. 4*to.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 573. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 681. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 902. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Bibliothec.* Part. V. p. 256, 257. C. SAXI, *Onom. Liter.* Pars IV. p. 253, 254. D. CLEMENT., *Bibl. curieuſe.* Tom. V. p. 430. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 385–391. A. PARS, *Naamrol van de Bat. en Holl. Schrijvers*, bl. 281. Jo. FRID. JUGLERS, **Beytraege zur Juriſtiſchen Biographie.** III. Th. ſ. 364–371.

BOU-

BOURICIUS (HECTOR), een zoon van JAKOB BOURICIUS die volgt, en BAUKJE BUIGERS, wierdt te *Leeuwarden* geboren, omtrent 't jaar 1593. De triviale ſcholen met veel lof doorgelopen zijnde, en zig vooraf in de wijsbegeerte geoeffend hebbende, wierdt hij den 4 meij 1608, als Student te *Franeker* ingeſchreven, en leide zig met veel ijver op de regtsgeleerdheid toe, makende ten dien einde gebruik van de leſſen der Profeſſoren MARKUS LYKLAMA A NYEHOLT en TIMÆUS FABER, bij wien hij als commenſaal woonde. Het geſloten beſtand tuſſen dit Gemeenebest en den Aartshertog ALBERT, in hem den luſt gewekt hebbende, om de *Spaanſe Nederlanden* te zien, reisde hij derhalven derwaards, en ging naar *Leuven* zijne ſtudien vervolgen, alwaar hij in 1610 de waardigheid van *Baccalaureus* in de regten verkreeg; hier was het ook, dat hij gemeenzaam met ERYCIUS PUTEANUS verkeerde, en van denzelven leſſen nam in de fraije letteren. Van hier ging hij naar *Douai*; bezogt voorts *Dole*, *Parijs* en *Orleans*, in welke laatstgenoemde ſtad, hij de waardigheid van Meester in beide de regten bekwam. Vervolgens was zijn voornemen om naar *Italien* over te ſteken, doch hij veranderde van gedagten, en ſcheepte zig in naar *Engeland*, alwaar geland zijnde, zijn eerſte bezigheid was, om den beroemden IZAAK CASAUBONUS op te zoeken, en naderhand den dood van dien geleerden man vernomen hebbende, verëerde hij diens geheugen met ene lijk-oratie. Te *Leeuwarden* te rug gekeerd, liet hij zig den 20 meij 1612 in de *matricula* 's Hofs van *Friesland*, als Advokaat optekenen, en hij praktizeerde voor deze hoge Regtbank in die hoedanigheid tot in 1620, toen men hem als Hoogleraar aan *Frieslands* Hogeſchool beriep, waar van hij op den 29 junij van dat zelvde jaar, bezit nam. Hij verliet in 1625 deze post, om die van Griffier bij het Hof Provintiaal waar te nemen, dat enkel een trap was om hem tot de waardigheid van Raadsheer in dat zelvde Hof te doen opklimmen, welke gewigtige bediening hem wierdt toevertrouwd den 30 maart 1626, na het afſterven van zijnen ſchoonvader GELLIUS VAN HILLEMA, die teffens Curator van 's Lands Hoge-

geſchool te *Franeker* was geweest. Vervolgens wierdt Bouricius als ordinaris Gedeputeerde ter vergadering van hun Hoog Mogenden naar *'s Hage* gezonden; deze post, die geheel niet van zijn ſmaak was, nam hij egter enige jaren met de grootſte trouwe waar, zonder dat hij egter de beoeffening der ſtudien verwaarloosde, die hij in zijne uren van ambtsledigheid als ene uitſpanning ter hand nam. Hij hadt ſlegts 42 jaren bereikt, toen de dood hem den 3 januarij 1635, te *Franeker* zijnde, wegrukte. Zijne moeder overleefde hem, zo wel als zijne huisvrouw Houkje van Hillema, aan wie hij den 19 julij 1618 gehuwd was, en die den 11 december 1669, in den ouderdom van 70 jaren ſtierf; zijn broeder en zuster overleefden hem insgelijks. Uit zijn huwelijk liet hij een zoon na, welke het onderwerp van een volgend artikel uitmaakt; benevens ene dogter, Lucia genaamd, geboren den 4 meij 1623, en getrouwd den 7 meij 1643, met Eelke van Glinstra, uit een der eerſte patrice familien in *Friesland* geſproten, die vele waardige Mannen, uit welke hun vaderland in de gewigtigſte ſtaats- en krijgsambten met veel trouwe hebben ten dienst geſtaan, zijn voortgekweekt, en waar van nog ter dezer ſtond, waardige afſtammelingen in de provintie van *Friesland* aanwezig zijn.

Hector Bouricius, heeft de volgende werken door den druk gemeen gemaakt: 1. *Oratio anniverſaria, dicta honori* Isaaci Casauboni. *Leov. apud.* Jo. Starterum. 1615. 4*to.* 2. *Diſſertationes Academicæ. Quibus accedit Lectionum Juris liber, quo varia Juris civilis loca, præcipuè in Inſtitutionibus* Justiniani *Imperatoris, explicantur. Amſt. & Franeq.* 1612. 4*to.* 3. *Oratio de Ambitu, ſive Diſſertatio ad Legem Juliam. Franeq.* 1623. 4*to.* 4. *Oratio funebris in obitum* Timæi Fabri. *Franeq.* 1623. 4*to.*

——— Konigii, *Bibl. Vet. & Nov. voc.* Val. Andr., *Bibl. Belg.* p. 340, 341. J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* p. 432. Pier. Winsem., *Orat. funebr. Franeq.* 1636. E. L. Vriemoet, *Athen. Friſ.* p. 206–211. C. Saxi, *Onom. liter.* Pars IV. p. 253. Paquot, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 365–367.

BOURICIUS (JAKOB), omtrent het midden van de XVIde eeuw te *Dokkum* geboren, leidde zig in zijne jeugd op de beoeffening der regtsgeleerdheid toe, wierdt Meester in die wetenſchap, en praktizeerde als Advokaat te *Leeuwarden*, vervolgens wierdt hij Penſionaris van die ſtad. Het juiste tijdſtip van zijn overlijden is mij onbekend; maar het is zeer zeker, dat hij nog in 1620 leefde, hebbende als toen de begraaffenis van Graav Willem Lodewyk als oudſte Advokaat bijgewoond. Jakob is getrouwd geweest met Baukje Buigers, dogter van den Advokaat Jan Buigers te *Leeuwarden* en van Reinskje Peters Auckema. Hij heeft uit zijn huwelijk eene dogter en twee zoons verwekt, waar van de oudſte, Gysbert Bouricius, te *Leijden* heeft geſtudeerd, en Advokaat te *Leeuwarden* is geweest; van den jongſten, Hector, is hier boven geſproken. Men heeft van hem in druk: 1. *Advocatus. Arnh.* 1606. 4*to*. *Leov.* 1643. 12*mo*. *Harl.* 1666. 4*to*. 2. *Captivus, ſive Enchiridion defenſionum. Leov.* 1610. 12*mo*. *Ib.* 1644. 18*mo*. 1645. 4*to*. 3. *Liber ſingularis, ſive Panegyricus ad Pandectas Juris Civilis, eorumque Auctores, & præcipuè ad Ulpianum. Leov.* 1613. 4*to*. 4. Jacobi & Johannis Bouricii, *Opera Juridica. Franeq.* 1700. 4*to*. *It. Arnſt.* 1701. 4*to*. Dit zijn de werken van den grootvader en kleinzoon te zamen genomen. —— Suffr. Petri, *de Script. Frif.* p. 101--105. J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* p. 504. E. L. Vriemoet, *Athen. Frif.* p. 206, 207. Paquot, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 362--364.

BOURICIUS (JOHANNES), de zoon van Hector Bouricius en Houkje van Hillema, wierdt te *Franeker* geboren, tuſſen de jaren 1620 en 1630. Hij beoeffende de fraije letteren en de regtsgeleerdheid, naar 't voorbeeld van zijnen vader en grootvader, en wierdt in 1656 Raadsheer in het Hof van *Friesland*; welke zwaarwigtige post hij gedurende het tijdvak van 18 jaren bedienende, zijnde in 1674 overleden. Van hem is in druk: 1. *Tractatus de Officio Judicis. Harlingæ* 16 8. 4*to*. 2. *Satyricon in corruptos hujus ſæculi mores.* 4*to*. *Eccleſiastes Salomonis, carmine redditus.* 4*to*. —— E. L. Vriemoet, *Athen. Frif.* p. 206. *& in Addend.* p. 5.

BOU-

BOURIGNON (ANTOINETTE DE), is een van die dweepzieke Zusjes geweest, welke door bijzondere aandriften en hemelſe ingevingen waanden beſtierd te worden, en zulks is de reden, dat men haar niet zonder grond voor uitzinnig heeft gehouden. Zij heeft een groot aantal Boeken in 't licht gegeven, met de allervreemdſte leerſtellingen vervuld; en, van hare kindsheid af, tot aan hare gevorderde jaren toe, heeft men ene zonderlinge wending in haren geest kunnen opmerken. Zij wierdt den 13 januarij 1616 te *Rijsſel* geboren, en vertoonde zulk een affchuwelijk lelik ſchepzeltje bij hare komst in de wereld, dat de naastbeſtaanden in overweging namen, om haar als een monſter te ſmoren; doch deze wanſchapenheid allengskens verminderende, werdt 'er beſloten om haar op te voeden. Vier jaren bereikt hebbende, beſpeurde zij reeds, dat de Christenen geen levenswandel leiden, die met hunne beginzelen overëenſtemde; hierom begeerde zij, dat men haar naar 't land der Christenen zou brengen; waar in zij zig niet kost verbeelden zig te bevinden, doordien zij vermerkte, dat men niet overëenkomſtig de voorſchriften van den Heiland leefde.

Een der grootſte wederwaardigheden, welke haar in 't ouderlijk huis ontmoetten, was, dat men haar wilde uithuwelijken: dit voornemen ſtrookte geenzints met haren aart, en een klooster ſcheen haar meerder verkiesbaar dan een man. De toeſtand van hare moeder kwam haar al te ongelukkig in het huwelijk voor, om te durven wagen van een dergelijk lot te ondergaan; en behalven dat, was zij met zulk ene verwonderenswaardige kuisheid begaafd, dat zij meer dan eens zelve betuigd heeft, gedurende haar gantſen levensloop, zelvs niet bij overijling, de minſte aanvegting te hebben ondervonden, die in ſtaat was, de ſtrengſte regelen van kuisheid en ingetogenheid te bezoedelen.

Dan haar vader, die zig des weinig bekreunde, beloofde haar aan een *Fransman* ten huwelijk; de tijd tot het houden der bruiloft was reeds bepaald, en zij wierdt genooddrongen, ten einde 'er de volvoering van te ontgaan, op paaschdag van 't

jaar 1636 de vlugt uit het ouderlijke huis te nemen, niet om in een klooster een' ſchuilplaats te zoeken, doordien zij wist, dat de geest des Euangeliums haren zetel ook niet in deze ſtille verblijfplaatzen heeft gevestigd; maar het was om enige wildernis of eenzaam afgelegen woud op te zoeken. Dit meende zij in het *Henegouwſe* gevonden te hebben, en trok aldaar een kluizenaars gewaad aan; doch in een dorp nabij de plaats gelegen waar zij zig onthieldt, kreeg men vermoeden, dat zij een vrouwsperſoon was, en hier op wierdt zij aangehouden. Dan nimmer liep zij groter gevaar, ten aanzien van haren maagdelijken ſtaat, want zij was in handen van een krijgsman gevallen, die niet los liet dan door een ſoort van wonderwerk. Het was de Priester van de plaats daar zij zig bevond, die tot een middel voor hare verlosſing ſtrekte, en in haar Gods geest menende te ontdekken, ſprak hij 'er van met den Aartsbisſchop van *Kamerik*, die haar kwam ondervragen, het kluizenaars leven ontriedt, en door zijne vriendelijke aanmaningen haar wist te bewegen, om tot haar vader te rug te keren. Doch zij was niet lang te huis geweest, of zij wierdt op nieuw lastig gevallen met huwelijksvoorſtellen; 't welk ten laatſten zo dringende werdt aangeſchroefd, dat zij zig in de noodzaak bevondt, ten tweedenmale de vlugt te nemen. Zij gaf hier op een bezoek aan den zelvden Aartsbisſchop, en verkreeg van hem verlof, om benevens enige andere Meisjes van hare denkwijze, een ſoort van genootſchap te vormen, ten dien einde een huis in het dorp *Blaton* hurende, daar zij hare zamenwoning vestigden. Dan ſpoedig beried zig de Aartsbisſchop, en hij trok zijn verlof in; 't welk ANTOINETTE in de noodzaak bragt, naar *Luikerland* te wijken, van waar zij egter, na 'er een kortſtondig verblijf gehouden te hebben, naar *Vlaanderen* te rug keerde, alwaar zij gedurende een tijdvak van verſcheidene jaren, in de grootſte eenvoudigheid en afzondering haar leven ſleet; in dien tusſentijd nogthans boezemde zij ene hevige liefde in aan een man, die de rol van godsdienſtigen ſpeelde, ten einde bij haar toegang te krijgen; hij ſprak haar van trouwen, doch haar ten aanzien van dit onderwerp onbuig-

bulgzaam vindende, tragtte hij met geweld aan te vullen, 't geen hij in overtuigende welſprekendheid te kort ſchoot; doch zij nam den wereldlijken arm te bate, zo dat deze ſchijnheilige, die op een devoot Meisje ſcheen belust te zijn, zig bij een ander vergeeſtelijkt zusje aandiende, die hij leerzamer vondt.

Na dat BOURIGNON een geruimen tijd dus in afzondering geleefd hadt, keerde zij andermaal naar *Rijsſel* te rug, daar zij tot aan den dood van hare moeder, en vervolgens ook nog enigen tijd bij haren vader verbleef; waar na zij haar voorgaand eenzaam en afgezonderd leven hervatte. Na het overlijden van haren vader, wilde zij voor alſoos afſtand van zijn erfgoed doen, dat vrij aanzienlijk was, doch zij veranderde van beſluit, en de nalatenſchap harer ouderen groeide merkelijk aan, onder haar beſtuur.

In 1653 wierdt zij beſtierdſter van het gasthuis van onze *lieve Vrouwe der zeven ſmerten* te *Rijsſel*; en omhelsde vijf jaren later den Nonnenſtaat, met zig onder de orden der *Augustijnen* te begeven; doch door een zonderling onheil, wierdt de hekzerij zo algemeen in dit gasthuis, dat 'er geloofd wierdt, dat alle de jonge meisjes die 'er in onderhouden wierden, een verbond met den Duivel hadden aangegaan. Dit verſchafte ſtoffe aan de kwaadſprekendheid, om wijd en zijd te verſpreiden, dat de Beſtierdſter van dat huis, ene Toverkol was. De Regering van *Rijsſel* liet 'er zig aan gelegen liggen, zonden de Gerechtsdienaars naar het klooster, en lieten ANTOINETTE ter ondervraging voor zig komen; zij antwoordde zonder bewimpeling en nauwkeurig; doch met welk een klem van redenen zij zig ook verdedigde en hare onſchuld aantoonde, ſchenen hare vijanden meer invloed te hebben dan hare vertogen, dus zij het veiligst achtte, met de ſtille trom naar *Gent* te vertrekken; dit nu viel voor in 't jaar 1662. Zo dra was zij niet te *Gent*, of GOD (zegt zij) *openbaarde haar diepzinnige geheimen.* Te *Mechelen* verkreeg zij een vriend, die haar altijd getrouw is gebleven; zijn naam was KRISTIAAN DE CORT; dit was om zo te ſpreken, haar eerſte geeſtelijke kinderteling;

maar die met dat zonderlinge verzeld ging, dat zulks aan BOURIGNON de zelvde weeën en fmerten veroirzaakte, als doorgaans ene wezentlijke kinderbaring verzellen.

Deze man, tot tweemalen toe, kort na elkander, en met zware bedreigingen, zo hij niet aan de roeping gehoor gaf, door een hoger dan menfchelijk bevel opgewekt, hadt het grootfte gedeelte zijner bezittingen toevertrouwd, aan enige zijner naastbeftaanden, die ondernomen hadden een eiland in het *Holfteinfe*, *Noordftrand* genaamd, dat door de zee was overftroomd, door bedijking droog en vrugtbaar te maken; hier door was hij in het bezit geraakt van de *tienden*, van het *opperbeftuur*, en zelvs van een gedeelte der *landerijen* dezes eilands. Hij hadt het ontwerp gevormd, om zig, benevens zijne geestelijke vrienden en vriendinnen, met 'er woon derwaarts te begeven, en onder deze klasfe behoorde ook onze BOURIGNON.

Men vertrok dan ten einde dit voornemen ten uitvoer te brengen, in 1668, gezamentlijk naar *Amfteldam*; hier liet ANTOINETTE haar werkje drukken, getijteld: *Over het licht der Wereld*. Onder hunne reisgenoten bevondt zig een goed aantal Janfenisten, die voornemens waren, zig nevens haar naar de zelvde plaats van afzonderinge te begeven. Haar verblijf te *Amfteldam*, met haren waarden bekeerling DE CORT, duurde langer dan zij in den beginne gedagt hadt; zij wierdt 'er door allerlei foort van menfchen bezogt, zonder 'er de *ingebeelde Profeten* en *Profetesfen* van uit te zonderen. Dit deedt haar hopen, dat de hervorming die zij predikte, enige vrugten zoude voortbrengen; nogthans wierden 'er weinigen gevonden, die een vast befluit namen, om hare beginzels te volgen. LABADIE, en zijne leerlingen, zouden wel gewenst hebben om zig met haar naar *Noordftrand* te begeven, en CORT zoude zulks gaarne gezien hebben, doordien LABADIE grote fommen gelds aanbood, om het gantfe eiland te kopen; maar juffer BOURIGNON wees hunnen voorflag en aanbieding van de hand, voor reden gevende, dat de gevoelens en de geest, welke LABADIE en zijne leerlingen bezielde, van een gants

an-

anderen aart, en ſtrijdig waren met het licht en den geest welke haar beſtuurde. Zij hadt ten aanzien van LABADIE, reeds enige inwendige waarſchouwingen van GOD en een hemels gezigt gehadt, waar in GOD haar een man in den geest hadt vertoond, klein van geſtalte, volkomen aan LABADIE gelijk, die bezig was om met een groten haak in de hand, den val van een groot huis of van een inſtortenden tempel af te keren; en door een geſprek, 't welk zij met hem hadt gehouden, en waar in zij, hoewel vrugteloos, hem hadt zoeken te weerhouden, van het Sijnode van *Naarden* te tarten, en hem van zijne doling wegens de verkeerde leer der voorbeſchikkinge te rug te doen komen, was zij ten vollen overtuigd, dat hij zijne begrippen uit de zelvde bron ſchepte als de overige Geleerden; en dat hij ten aanzien van zijn gedrag, niet inwendig door GOD verlicht, noch door de zagte golvingen der Goddelijke ingevingen beſtuurd wierdt.

Gedurende haar verblijf te *Amſteldam*, geraakte zij meermalen in geſprek met de *Carteſianen*, inzonderheid met HEIDANUS en BURMAN; doch hunne beginzels waren geheel en al niet naar haren ſmaak, en mishaagden haar dermate, dat zij betuigde: „ door GOD zelv' onmiddelijk te zijn gewaarſchouwd, dat „ de *Carteſiaanſe Wijsbegeerte*, de ſnoodſte en de vervloekſte „ van alle ketterijen was, welke immer in de wereld geleerd „ zijn, ene volſlagene Godverlochening of verwerping van „ GOD, in wiens plaats de verdorvene reden zig zogt in te „ dringen." Zij ſchreef in deze ſtad ook meer boeken dan zij 'er aanhangelingen maakte; ook hadt zij hier veelvuldige openbaringen, in welke haar ene overgrote menigte gants zonderlinge zaken ontdekt wierden; onder anderen gaf zij voor, aan haar medegedeeld te zijn, dat ADAM, alvorens hij zondigde, in hem de beginzels der beide ſexen bevatte, en de kragt bezat, om zijn's gelijke zonder behulp ener vrouwe voort te brengen; en dat de nooddruft die tegenwoordig ieder ſexe behoeft, om zig tot de voortteeling de een met de andere te vereenigen, een gevolg is van de veranderingen, die de zonde in het menſchelijk ligbaam heeft veroirzaakt. „ De men-

„ ſchen" zegt zij, „ denken door God in dien toeſtand geſcha-
„ pen te zijn geworden, als zij zig nu bevinden, en zulks is
„ zo niet; doordien de zonde in hun het werk van God heeft
„ ontcierd; en in deplaats van menſchen die zij toen waren,
„ zijn zij wanſchepzels in de natuur geworden, onmagtig om
„ alleen hun's gelijken voorttebrengen, zo als de bomen en
„ planten doen, welke in dat opzigt meerder volkomenheid
„ bezitten dan de mannen of vrouwen, onbekwaam om alleen
„ voortteteelen zonder de vereniging met een ander, en met
„ ſmerten en ellenden." Ook zag zij in ene verrukking ADAM zodanig hij voor den zondenval was, en op welk ene wijze hij alleen menſchen koste voortbrengen. Die luſt heeft de omſtandige beſchrijving van dit hersſenſchimmig ſtelzel in zijn geheel te lezen, raadplege: *Vie continuée de Madem.* BOURIGNON. *pag.* 315. en BAYLE, *Diction. Art.* ADAM. *not.* (G.)

Intusſen was ANTOINETTE's kwekeling DE CORT, naar *Noordſtrand* vertrokken, daar hij niet lang na zijne aankomst leefde, maar op den 12 november 1669 overleed, hebbende BOURIGNON tot zijn univerſele erfgenaam benoemd; doch zij hadt zeer vele hinderpalen te boven te ſtreven, alvorens zij in het rustig bezit van dezen vetten brok geraakte. In 1671 verliet zij *Holland* en reisde naar *Noordſtrand*, doch hieldt zig onderweg enigen tijd op verſcheidene plaatzen van het *Hol. ſteinſe* op, en wierdt genoodzaakt aan enigen van hare volgelingen den zak te geven, doordien zij ontwaar wierdt, dat een ieder hunner inzonderheid zijn eigen gemak en voordeel betragtte, zij begreep, dat zulks het middel niet was om een kudde nieuwe Christenen te vormen. Te *Noordſtrand* gehuisvest zijnde, leide zij ene drukkerij aan, want hare pen was zo vlug als de tong van anderen; op deze drukkerij liet zij hare werken, in 't frans, hoog- en nederduits drukken, die zij gulhartig aan enen ieder wegſchonk.

Het mangelde Juffrouw BOURIGNON ook aan geene tegenſtrevers, die hare leerſtellingen en daden op het ſnerpendſte gispten, en de ongerijmdheid van velen daar van, in het helderſte dagligt ſtelden; zij verdedigde zig tegens deze aantij-

gin-

tingen, door een werk, waar aan zij den tijtel gaf van *Getuigenis der Waarheid*, waar in zij de Kerkelijken op een verregaande wijze hekelde. Doch dit was olie in 't vuur, en geenzints een middel om vrede te bewerken; het duurde ook niet lang, of twee *Lutherſe* Leraars lieten de zware alarmklok brommen, en beweerden in verſcheidene geſchriften tegens haar, dat men eertijds menſchen onthoofd en verbrand hadt, wier leerſtellingen dragelijker waren dan de hare. Ook ſchreven de *Labadisten* tegens haar; en hare wederſtrevers wisten het zo verre te brengen, dat haar het verder drukken en verſpreiden van hare werken werdt verboden.

In december 1673 begaf zij zig naar *Flensburg*, daar zij egter niet lang bankte, doordien het gemeen tegens haar opgeruid zijnde, haar voor een Toverkol uitmaakte; en het zou erg met haar gelopen zijn, zo zij niet door een tijdige vlugt het gevaar was ontweken. Vervolgens zogt zij ene ſchuilplaats te *Tonningen*, *Sleeswijk*, *Huſum* en elders, doch vondt die nergens, en wierdt van plaats tot plaats zo wreedelijk vervolgd, dat zij ten laatſten genoodzaakt werdt het *Holſteinſe* te verlaten, en de wijk naar *Hamburg* te nemen; daar zij egter ook niet langer veilig was, dan hare aankomst verborgen bleef; want, zo dra was het niet bekend, dat ANTOINETTE DE BOURIGNON in die ſtad was, of men zogt haar te vatten, 't welk zij ter goeder ure door ene tijdige vlugt ontdook, doordien zeer waarſchijnlijk het niet best met haar zoude afgelopen zijn, indien zij in handen van ene Regering was gevallen, die toen ter tijd een gunſtig oor leende aan den vervolgzieken raad van ſommige Kerkelijken. Na zig enige dagen verborgen te hebben gehouden, week zij naar *Oostfriesland*, alwaar zij door den Baron VAN LUTTRUKE in beſchermſng wierdt genomen. Het gelukte haar in deze landſtreek, Beſtierderesſe van een godshuis te worden, aan welkers welzijn zij alle hare zorgen en vernuft, doch geenzints hare beurs toewijdde. De ongeſtoorde rust die zij hier genoot, was egter van geen langen duur; zij wierdt op nieuw van ſommige heethoofdige *Lutheriſten* vervolgd, zo dat zij te

1680 beſloot, de wijk naar *Holland* te nemen; dan op deze reize wierdt zij zukkelende ziek, en ſtierf te *Franeker*, den 30 augustus van dit zelvde jaar.

De rampſpoeden en wederwaardigheden, die haar in *Duitsland* troffen, verhinderden niet, dat zij een menigte boeken ſchreef en door den druk gemeen maakte, met inzigt, om hare zonderlinge dweperijen wereldkundig te maken, en ware 't mogelijk aanhangelingen te lokken; dan 't zou een zeer moeijelijke taak zijn, om een aanëengeſchakeld en ſtellig denkbeeld van het leerſtelzel dezer dweepzieke Maagd te ſchetzen; alle hare leringen zijn zo duister, en daarbij op ingebeelde grondſtelzels van onmiddelijke ingevingen gebouwd, dat 'er niets zekers, dat op vaste gronden rust, is uit op te maken. Ten aanzien van den Antichrist, voedde zij een allerzonderlingst begrip; naar haar inzien, was het een gevleesten Duivel; ja zij hadt hem in ene verrukking van zinnen gezien, en zo nauwkeurig onderſcheiden, dat zij de grootte, gedaante en houding van dien gevleesten Duivel, op 't nauwkeurigſte beſchreef. Toen men haar vroeg, of het mooglijk ware, dat 'er menſchen door de werking van den Duivel voortgebragt wierden? antwoordde zij volmondig: „ja; doch niet „ dat de Duivel zulks alleen konde doen, zonder menſchelijke „ medewerking; maar dat hij gezag voerende over ontugtige „ mannen, wanneer zij een misbruik maken van de begin„ zels der vrugtbaarheid, en de misdaad van ONAN begaan „ (GEN. XXXVIII. vs. 9.) de Duivel zulks door zijne duivel„ſe tuſſenkomst, in de Toverkollen weet te voeren, waar uit „ hij godloſe menſchen doet geboren worden, die gants en al „ aan hem zijn overgegeven, dat wezentlijke Antichristen „ zijn, en dat de Duivel, op de zelvde wijze, in het vlees „ zal verſchijnen."

PETRUS POIRET, was een van de voornaamſte navolgers van Juffrouw BOURIGNON; deze heeft ook de gedrogtelijke en zo wanſtaltig aanëengeſchakelde hersſenſchimmige denkbeelden van haar, op een konſtige wijze weten te rangſchikken, en daar aan de gedaante van een geregeld ſamenſtel gegeven; in zijn uit-

uitvoerig werk: *l'Oeconomie Divine ou Syſtême univerſel &c.*, in VII Delen in 8vo., en vervolgens ook in den jare 1686, in het latijn, in twee lijvige 4to. boekdelen, te *Amſteldam* gedrukt.

De karakterſchets van deze Juffrouw, levert geen zeer bevallig tafereel op. Zij was grillig en knorrig van humeur, daarbij verbazend oplopende, en wraakzugtig ten aanzien van die genen welke haar beledigd hadden; ook was zij een onverzoenbare vijandin van de zulken, welke haar leerſtelzel aanrandden, en het ongerijmde daar van wereldkundig maakten; en ſchoon zij ruime middelen bezat, ſchonk zij zeldzaam iets aan den armen, voorgevende, dat zij geen' ware armen ontmoette, en dat zij vreesde, dat men een misbruik zou maken van 't gene zij gaf. Zie hier 't geen SECKENDORF, *in Apolog. Act. Lipſiens.* pag. 76, 77. 100. van haar getuigd: *Multa veſtigia in ſcriptis ejus apparent, ex quibus judicari poſſet, fœminam hanc duram, immiten, pervicacem, ſtomachabundam, rixoſam .... fuiſſe.* Haar humeur wierdt ten laatſten zo ondragelijk, dat niemand dat langer konde dulden, en dat de dienstmeiden van haar wegliepen. *Unde factum ut nemo ejus moroſitatem tolerare poſſet, minimé omnium fœminæ quas in ſodalitium aut famulitium aſciverat: exercebatur nempe in illas, ut luſit Satyricus,* „ *Præ-* „ *fectura domus Sicula non mitior aulâ.*" Zij wilde niet, dat hare oplopentheid als een gebrek zou aangemerkt worden: zij noemde die, liefde voor de regtvaardigheid; en beweerde, dat toorn ene ware deugd was, welke door de geſtrengheid die de Profeten en Apostelen hebben uitgeoeffend, gewettigd wierdt.

Vele, ja zeer vele werken heeft zij geſchreven, die alle veelëer aan ene diep gezonkene dweperij en ontſteld harsſengeſtel, dan aan een gezond oirdeel moeten worden toegeſchreven; ook verzekert men, dat zij flegts eenmalen, en dat nog ter loops, het N. Testament heeft gelezen, voorgevende, door ene onmiddelijke bevinding, 't gene daar in voorkwam, reeds aan haar geopenbaard te zijn; voorts verachtte zij alle boeken en geleerdheid, en ſchatte hare eigene ſchriften, zo niet boven, ten minſten gelijk met den Bijbel; zij telde

CHRISTUS en ADAM onder die genen, die van een dubbeld geſlagt zijn, en door zig zelven hun's gelijken konden voortbrengen; ook lochende zij de Godheid van CHRISTUS. Hare werken zijn in ruim 20 Delen in 't frans in 12°. gedrukt, en in 19 Delen in 't nederduits, in 8vo. formaat; ook heeft men 'er ene uitgave van in 't hoogduits, als mede in 't engels en in 't ſchots; in welk laatſte rijk, haar ongerijmde leerſtelzel, vrij wat begunſtigers heeft gevonden. Dr. COCKBURN, een ſchrander Godgeleerde, heeft op ene bondige wijze, haar ongerijmd ſtelzel wederlegt, in zijn werk getijteld, *Bourignonianism relected, ſive detectio Bourignonianismi*; hier in ſtelt hij voor en wederlegt hij, het gevoelen dat POIRET, DE CORT, en de *Engelſe* vertaalder van de *Lux mundi*, van ANTOINETTE DE BOURIGNON gevormd hebben; en hij toont middagklaar, dat hun gezag noch aangevoerde redenen, voldoende zijn, om te bewijzen, dat zij geenzints van het Opperwezen voorbeſchikt was, om het Christendom te verbeteren. In een volgend ſtuk toonde hij: 1. Dat de levenswijs van ANTOINETTE, geenzints ſtrookte met de voorname rol die zij voorſtelde te ſpelen; 2. Dat zij geen kenmerken hadt, die aan zulke perſonen eigen zijn, welke GOD heeft goedgevonden, om zijnen wil aan het menschdom bekend te maken; 3. Dat zij grond heeft gegeven, om haar of van bedrog verdagt te houden, of wel in verbeelding met den Duivel te hebben verkeerd. 4. Dat hare bijzondere leerſtellingen, hoe kunſtig ook omzwagteld met den ſluijer van ene tedere godsvrugt, egter aan de ware godsvrugt, regtſtreeks zijn tegengekant. ——

A. H. LACKMANNI, *Annal. Typograph. Hamb.* 1740. 4*to.* pag. 47–50. G. STOLLE *ad Heumannum*, pag. 1053. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. p. 1719. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. pag. 150. *Anal.* p. 609. *Vie exterieure & continuée de Made.* ANT. DE BOURIGNON. *Nouvelles de la Republ. des Lettres, Avril* 1685. *Art. IX.* P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 646–651. *Levens van enige voorn. Mannen en Vrouwen.* III. D. bl. 209–219.

BOURNONVILLE (ODOARD DE), Ridder, Graav *van Hennin*, Heer van *Capres*, uit een der aanzienlijkſte geſlagten geboren, dat in 't vervolg nog meer luister bekwam, doordien de Koning van *Spanje*, bij opene brieven in 1658, de Heerlijkheid *Buggenhout*, ten gevalle van ALEXANDER DE BOURNONVILLE, Grave *van Hennin*, tot een Prinsdom heeft verheven. ODOARD was ten tijde van 't *Verbond der Edelen*, aan de zijde der vrijheidminnaren, blijkende zulks uit zijne ondertekeninge van die verbintenisſe. Het ſchijnt egter, dat hij, gelijk enige anderen, niet ſtandvastig was; want in 1572, ſchikte hij zig aan den kant der *Spaanſen*, en diende, onder Don FREDERIK, in 't beleg van *Haarlem*. Doch vier jaren later, was hij een der krijgshoofden van de algemene Staten, en diende tegen de *Spanjaarden*, van welken hij gevangen genomen werdt. Bij de uitwisſeling ten jare 1577, bekwam hij zijne vrijheid. Deze wispelturigheid zal den Spanjaard RODA aanleiding gegeven hebben, om BOURNONVILLE voor een' verrader uit te krijten; waarlijk een geringen loon, voor een' groten weiffelaar! Hij voegde zig naderhand bij de misnoegden, bekend onder den naam van *Malkontenten*; en verpligtte zig, bij ondertekeninge, om zig met zijne bende bij die van *Artois*, *Henegouwen* en *Douai*, te voegen, en allen die van de *Gentſe bevrediginge* afweken, met kragt tegen te ſtaan. Hier in liet hij niets onbeproefd; en, ſedert dien tijd, gaf hij blijken van ijver en trouwe voor den Koning; zonder dat ook de grootſte aanbiedingen van WILLEM DEN I, Prinſe *van Oranje*, in ſtaat waren, om hem daar van af te trekken. Het moet dus niet vreemd voorkomen, dat Koning FILIPS DE IV. getuigde, dat ODOARD VAN BOURNONVILLE, Graav *van Hennin*, opgevoed aan het Hof van Keizer KAREL DEN V, grote dienſten gedaan hebbe aan Koning FILIPS DEN II, gedurende de beroerten in *Nederland*, vooral door de *Waalſe* gewesten weder te brengen onder 's Konings gebied; die hem een brief van dankzegginge toeſchikte, en hem aanſtelde tot Bevelhebber van *Arras* en 't landſchap *Artois*, met bijvoeginge van andere aanzienlijke posten, in welken hij zig alzins tot genoegen kweet.

Hij

Hij overleedt den 28 december 1585; en liet een' zoon na, geteeld bij MARIA KRISTINA VAN EGMOND, dogter van den onthoofden Grave VAN EGMOND; welke hertrouwde, met Prins KAREL VAN MANSFELD. —— F. STRADA, Dec. I. lib. VIII. p. 503. 506. IX. 522. Dec. II. lib. I. pag. 6. 39. 47. 49. 57. DE TASSIS, *Comment.* lib. III. pag. 221. 223. 261. lib. V. pag. 331. 390. 407. CHRISTINÆUS, *Jur. Herald.* Part. I. p. 173. J. LE CARPENTIER, *Hiſt. Geneal. des Païs-Bas*, Part. I. p. 68. 171--176. P. BOR, *Nederl. Hiſt.* VI. B. bl. 109. XIII. B. bl. 91. 96, 97. G. v. LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* III. D. bl. 134, 135. WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 125. 414. VII. D. bl. 113. 269. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen*, II. D. bl. 273--275.

BOUSSUT (NIKLAAS), zeer waarſchijnlijk naar de plaats zijner geboorte genaamd, zijnde een dorp twee uren ten zuiden van *Leuven* gelegen, wierdt tot Meester in de vrije konſten en Doktor in de medicijnen bevorderd, in het laatst van de XVde of begin van de XVIde eeuw, aan het Hogeſchool van genoemde ſtad; hij hadt reeds hoge jaren bereikt, toen hij in 1527, de vraagſtukken verdedigde in het volgende werk bevat, dat hij opdroeg aan den Kardinaal ERARD DE LA MARK, Biſchop en Prins van *Luik*. NICOLAI DE BOUSSUT, *Artium & Medicine Doctoris, trium Quæſtionum, quodlibetarum Diffinitio prima: Plaga terre medie zone coeli ſubjacens quam adustam ac torridam vocant, habitabilis ſit necne?* Secunda: *quomodo apud Scitas ſive Tartaros Neuri in lupos, & rurſus in eos qui fuere mutentur, ubi tamen omnium philoſophantium ſententia ſpecies rerum in ſe invicem transmutari nequeunt, niſi in ſua elementa reſolvantur?* Tertia: *Quomodo Turbith complexione calidum & ſiccum attrahit & educit phlegma, ubi tamen* GALENI *ſententia, tertio de ſimplici medicina humorem proprium attrahet & educit quæ ſibi ſimilis ſit & non contraria? Lovanii apud* GILB. MAES, *anno virginei partus* 1528 *menſe May die penultima. In* 4*to.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. II. pag. 353, 354.

BOUSSY (PIETER DE), geboren te *Doornik*, leefde in 't laatst van de XVIde eeuw. Hij hadt zig op de franſe digtkunde toegelegd, en het ſchijnt dat hij een gedeelte van zijn leven in *Frankrijk* heeft doorgebragt, alwaar hij liet drukken: MELEAGRE, *Tragédie en vers. Caen*, 1582. —— CROIX DU MAINE, *Bibliot. franc.* p. 387. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 410.

BOUT (NIKLAAS), Konſtſchilder, denkelijk van *Brusſel* afkomſtig, is ons weinig anders van bekend, dan dat hij in zijne ſchildertrant, voor niemand anders ter wereld behoefde te wijken, en dat hij even geeſtrijk was als DAVID TENIERS, in het ſchilderen van kleine boeren, volgeladen wagens met kermisgasten, en balſpelende benevens naar het wit ſchietende huislieden. Hij heeft een aanzienlijk getal landſchapjes van den Konſtſchilder BOUDEWYNS geſtoffeerd, met die voornoemde aangename voorwerpen, en wie weet of hij den FLUWEELEN BREUGEL niet naar de ſchilderskroon hadt getoken, bijaldien hij zo vroeg niet was komen te overlijden. Ten jare 1749, den 19 augustus wierden op de verkoping van ANNA THERESIA VAN HALEN te *Antwerpen*, twee *Landſchappen* van dezen Meester verkogt, voor 86 guldens. —— J. C. WEYERMAN, *Nederl. Konſtſchilders*, III. D. bl. 345. GER. HOET, *Naaml. van Schilderijen*, II. D. bl. 259.

BOUTELLIER of BOUTILLER (JAN), Heer van *Trolmont*, Regtsgeleerde, eertijds zeer gevolgd en beroemd, waarſchijnlijk geboren in het kleine ſtadje *Mortaigne*, tuſſen *Valenciennes* en *Doornik* gelegen; ſchoon anderen hem uit *Frankrijk* doen voortkomen, 't welk waarſchijnlijk tot oirzaak heeft, doordien hij Raadsheer in het Parlement van *Parijs* is geweest; denkelijk, heeft hij in 't laatst van de XIVde en begin van de XVde eeuw geleefd, ten minſten is zijn testament van den 16 ſeptember 1402. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat hij enen groten naam heeft gemaakt, door zijn werk, getijteld: *Somme Rural, contenant la pratique de Court-Laye* &c. *Abbeville* 1486. *in folio;* zedert zijn 'er nog ten minſten wel

tien

tien drukken van uitgekomen, waar van 'er ene aan DIONYS GOTHOFREDUS wordt toegeſchreven, dat misſchien niet anders is, als zijn *Praxis Civilis ex antiquis et recentioribus Autoribus Germanis, Italis, Gallis, Hiſpanis, Belgis et aliis, qui de Practica ex profeſſo ſcripſerunt, collecta; ſummariis, notis etiam interdum, aucta. Francof.* 1591. *folio.* Het werk van BOUTELLIER is gene verzameling van gewoontens, zodanig het de tijtels der laatſte drukken zouden kunnen doen denken, maar het bevat de praktijk of beoeffening van de regtsgeleerdheid in *Frankrijk*, in zijn leeftijd gebruikelijk. CUJACIUS noemt het *Optimus liber*, en D. GODFRIED ſchroomt niet, om te beweren: dat het even noodzaaklijk is om het costumiere te leren, als het *Codex* van JUSTINIAAN, tot verſtand van het regt. Die geleerde Jurist voegt 'er bij: *Si quis ruſticanum ſapere . . . . . arguat, quid quæſo refert, modo bene ſapiat, modo legentem doceat, eique plenisſime ſatisfaciat.*

> *Quæ tibi dant* CODEX, *quæ dant* DIGESTA, *quod* USUS?
> RURALIS *paucis hæc tibi* SUMMA *dabit.*

Ook zijn 'er verſcheidene drukken van dit werk in 't nederduits vertaald, onder den tijtel: Somme Ruijrael / ſpreeckende van allen Rechten / door JAN BOTTELGIER, ghecorrigeert bij een experten Practijn / Advocaat in den hoghen Raet des Conings van Caſtilien / Granaten / Etc. te Mechelen reſiderende. Zijnde hier van de zeldzaamſte uitgave, die van *Delft* in 1483 gedrukt. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 464. MAITTAIRE, *Annales Typogr.* Tom. I. p. 449. LA CROIX DU MAINE, *Bibl. franc.* p. 210. DU VERDIER, *Bibliot.* p. 658. SIMON, *Bibl. des Auth. de Droit.* Tom. I. p. 61. 232. PROSP. MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 144, 145. 209. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 45--48.

BOUWEMA, is de naam van een *Fries* Edelman, welke in 't jaar 1568, op vonnis van den Bloedraad, is onthalsd; de Heer TE WATER twijffelt, of het de zelvde zij met WILLEM BUMA, waar van wij op zijn plaats zullen ſpreken. HOTTIE Bou-

BOUWEMA door ALVA ingedaagd, in meij 1569, om dat hij zig bij Grave LODEWYK gevoegd hadt, zal onbewijfeld zijn bloedverwant geweest zijn. ——— HOOFT, *Nederl. Gesch.* V. D. bl. 192. *Sententien van* ALVA, bl. 188, 189. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen.* II. D. bl. 272.

BOUWENS (KRISTIAAN), van *Maſtricht* geboortig, is geweest Pastoor in *Vleijtingen*, en heeft geſchreven: 1. *Ariana linguæ Teutonicæ. Leodii* 1629. 8vo. 2. *Romani Imperii ſymmetriam cum Corpore humano*; *De initio, progeſſu, ſtatu & fine Imperii ad usque finem mundi. Ibid. eodem anno.*

BOUWENS (REYNIER LEENDERT), geboren in het jaar 1755, uit een aanzienlijk burger-geſlagt; is na de revolutie van 1795 geweest, Lid van het Committé van Juſtitie te *Amſteldam.* Hij ſtierf op den huize *Voorzigt* in de *Watergraavsmeer* nabij *Amſteldam*, den 6 junij 1798.

BOUWENS, was een der 29 Leden van de Commisſie tot onderzoek naar het politiek en finantieel gedrag der Leden en Ministers van het vorige Bewind, in *Holland*, en welke Commisſie ingevolge decreet van de proviſionele Repreſentanten van het Volk van dat gewest, op den 21 januarij 1796, benevens derzelver Secretaris en verdere aanhorigen, van derzelver werkzaamheden wierdt gehouden voor gedechargeerd en ontſlagen.

Deze ontſlaging kwam den Burger BOUWENS te prœmatuur voor, en zulks om vele redenen die hij aanvoert, en hem deden beſluiten, de ſtukken welke onder hem waren berustende, benevens die redenen in openbaren druk uit te geven; dit nu heeft gelegenheid gegeven tot de geboorte van het werk, getiteld: R. L. BOUWENS *aan zijne Committenten*, en wel inzonderheid gerigt aan de Burgers der ſtad *Amſteldam*, zijne bijzondere Committenten. Hoe gretig dit werk is ontvangen, kan men afnemen, doordien binnen den korten tijd van weinige maanden, tweemalen is gedrukt; ook behelst het ene collectie waar onder vele belangrijke ſtukken, die wel verdienen

ene

ene plaats bij de ſtaatsſtukken des tegenswoordigen tijdkrings, te bekleden.

BOUWER (JOHAN GUILIAM), van *Straatsburg* afkomſtig, is geweest een uitergaloos konſtig Schilder, van gebouwen, landſchappen en kleine figuurtjes, op perkament in waterverf. In 't jaar 1634, bevondt hij zig te *Rome*, aan 't hof van den Hertog BRESSANO, welke in dien tijd een van de warmſte begunſtigers der vrije konſten was, bij den welken BOUWER enige jaren agtereen heeft gewerkt, verkierende voor denzelven, zijn paleis op verſcheidene wijzen in perſpectief, als ook de galerijen, lustprieelen, fonteinen en marmeren beelden, nevens al het gewoel van koetſen, paarden en lijfwagten. Hij hadt de konst geleerd bij FREDERIK BRENDEL, die een goed Miniatuurſchilder was, door welks vlijt, veel werk is na gebleven. Van hem wordt getuigd, dat hij op een ſtukje perkament van een kleinen omtrek, hadt geſchilderd, het krijgsleger van Koning DAVID, en de plaats daar ABSALON aan een boom hangende, van JOAB met een ſpeer werdt doorſtoten. Van *Rome* trok hij naar *Napels*, daar hij veel geld won, en ook langer zoude gebleven zijn, maar zo men verzekert, om de liefde tot zijn maitres, zig gedrongen vondt naar *Rome* weder te keren.

Van onzen BOUWER gaat in prent uit, de *Hiſtorien van* OVIDIUS *Herſchepping*, de *Pastor Fido*, of *getrouwe Herder*; als ook de *Paſſie* of 't *lijden van* CHRISTUS in 24 kwartplaten, konſtig door MELCHIOR KUSZEL van *Augsburg* geëtst. Ook nog verſcheiden gezigten van Roomſe gebouwen, paleizen, lusthoven en ſpringbronnen, opgeſierd door menigte van beeldjes, die hoewel klein, elke onderſcheiden in geſlagt, door hun eigen dragten of kledingen bekend konden worden. Ja men kon zelv' aan hunne wijze van ſtaan en gaan, zien, welk een turk, perſiaan, ſpanjaard, fransman, moskoviter, duitſer of hollander was. Ook wordt verhaald, dat ſchoon geheel alleen, hij met ſchilderen bezig zijnde praatte, evenëens of hij met de onder handen zijnde voorwerpen redenwisſelde.

Ein-

Eindelijk begaf hij zig naar *Wenen* in *Oostenrijk*, daar hij voor FERDINAND DEN III, verſcheiden' konſtwerken maakte, en van een onverwagte ziekte overvallen zijnde, in 't jaar 1640 overleedt. —— HOUBRAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 332, 333.

BOVILLIUS (PIETER), geboortig van *Furne* in *Flaanderen*, in de XVIIde eeuw, is geweest een zeer welſprekend, en in de griekſe en latijnſe talen en geſchiedenisſen wel ervaren Jeſuit. Ook roemen te regt der Jeſuiten-kollegien te *Luik* en te *Furne* op zijne beſtieringe, en de gantſche Societeit op zijn bekomen lof, van een der bekwaamſte en vloeiendſte Predikers van zijnen tijd geweest te zijn; hij heeft daarenboven verſcheidene Verhandelingen geſchreven, te weten: 1. *Hiſtoria inventionis & miraculorum B. M. Virginis Marchionis*, 4to. 2. De lieve Vrouw van goeder hoop bij Valenciin; als mede de lieve Vrouw der Barmhertigheid bij Marchiennes au Pont. Ook vindt men van hem een latijns en grieks gezang naar de wijze van PINDARUS, voor het werk van enen beroemden Geneeskundigen. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.*

BOXELIUS (HUGO), van *Gorinchem* geboortig, is geweest een voornaam Regtsgeleerde, en welſprekend Pleiter. Hij heeft aantekeningen en vermeerderingen gevoegd bij het werk van HECT. FELICIUS, *J. C. Ital., de Communione et Societate, deque lucro et quæstu. Gorich.* 1666. *in* 4to. Insgelijks bij CORN. NEOSTADIUS, *de Feudi juris ſcripti et Hollandici Westfriſicique ſucceſſione. Ibid.* 1670. *in* 12mo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 491.

BOXHORN (HENDRIK), die door PAQUOT wordt genaamd BOCHORINC, en die, zegt hij, in 1550 te *Brusſel* uit behoeftige, doch eerlijke ouders wierdt geboren, alwaar zijn vader, MELCHIOR BOXHORN, Doodgraver zoude zijn geweest, en zijne moeder, GUDULA LABUSE genaamd. Na de wijsbegeerte beoeffend te hebben, ſtudeerde hij in de theologie te

Leuven, wierdt Licentiaat in die wetenſchap, en tot Prieſter geordend, waar na hem de paſtorie van *Tirlemont* wierdt opgedragen. In den aanvang van dezen zijnen loopbaan, liet hij zulk een warmen ijver voor den Roomſen godsdienst doorſtralen, dat men hem Inquiſiteur maakte; doch allengskens aan 't weiffelen geraakt zijnde over enige leerſtukken van zijne geloofsbelijdenis, inzonderheid wat de transſubſtantiatie en het verbod van trouwen aan de Geestelijken, betreft, beſloot hij eindelijk aan de leere van het Pausdom vaarwel te zeggen, en vlugtte ten dien einde met SYBILLA STYLS, een meisje voor wie hij liefde hadt opgevat, uit *Tirlemont* naar *Mondorf*, in het hertogdom *Berg*, alwaar hij haar in januarij 1580 trouwde; vervolgens begaf hij zig naar *Warmskirchen* in 't land van *Kleef*, alwaar hij den Roomſen godsdienst afzwoer, en gedurende het tijdvak van zeven jaren aldaar, als Gereformeerd Predikant den dienst waarnam; vervolgens ging hij naar *Woerden* het zelvde beroep uitoeffenen, alwaar hij zig in 1595 bevondt. Na verloop van enige jaren, wierdt hij als Predikant te *Breda* beroepen, daar hij zeer gezien was, en door zijne loffelijke hoedanigheden in de gunst van den Gouverneur JUSTINUS VAN NASSAU wist te dringen, die gemeenzaam met hem verkeerde, en hem dikwils aan zijne tafel nodigde. *Breda* in 1625 op nieuw in de magt der *Spanjaarden* geraakt zijnde, ging BOXHORN naar *Leijden* wonen, alwaar hij de opvoeding van zijnen kleinzoon MARKUS ZUERIUS, waar van in het volgend artikel nader, beſtierde, en daar hij in 1631 nog leefde.

HENDRIK was een warm verdediger der door hem aangenomene geloofsbelijdenis, en een ijverig beſtrijder der Roomsgezinde leer. Het mangelde hem ook aan geene tegenſtrevers, waar van de voornaamſte was, HENDRIK CUYCKIUS, Hoogleraar in de wijsbegeerte te *Leuven*, Groot Vikaris en Officiaal van den Aartsbisſchop van *Mechelen* en eindelijk Bisſchop van *Ruurmonde*, die met ene pen in gal gedoopt, tegens hem heeft geſchreven, en hem met vele en verregaande misdrijven heeft beſchuldigd, welke alle door PAQUOT, als bewezene waarheden

zijn

zijn overgenomen, ſchoon mannelijk door BOXHORN wederlegd, en de onwaarheid van de meesten, benevens de kwaadaartige verdrajingen van anderen middagklaar door hem zijn aangetoond, in de beide volgende werkjes. 1. *Apologeticus adverſus* HENRICUM CUYCKIUM. *Lugdbat.* 1595. 12*mo.* 2. *Anticuyckius et Commentariorum de Euchariſtiæ Harmonia, libri III. Adverſus* HENRICI CUYCKII, *Cancellarii Academiæ Lovanienſis, Orationem paræneticam, Tranſubſtantionem Pontificiam, Miſſæ Idolomaniam, et manducationem carnis Jeſu Christi corporalem. Acceſſit juſtitia Reformationis, congregationisque Eccleſiæ Woerdanæ, ad Chriſtianam communitatem, cum Hollandiæ et aliarum Provinciarum Belgicarum Eccleſiis ex Dei verbo reformatis,* HENRICO BOXHORNIO, *Theologo Licentiato Lovanienſi, Miniſtro Euangelii* JESU CHRISTI, *auctore. II. Tom. Lugdbat.* 1598. 12*mo.* —— LAMB. BARLÆI, *Orat. funebr.* M. ZUERII BOXHORNII. ANT. MATTHÆI, *Sylloge Epiſtol. Ep.* 48. BAYLE, *Diction. Tom. IV. ed. de* 1730. p. 560. not. (A). PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 410--416.

BOXHORN (MARKUS ZUERIUS), Hoogleraar te *Leijden*, de zoon van JAKOB ZUERIUS, Predikant te *Bergenopzoom*, en van ANNA BOXHORN, dogter van HENDRIK voorſchreven, wierdt geboren in genoemde ſtad in ſeptember 1612, benevens zijn mede tweeling HENDRIK, die de oudſte was, Predikant is geweest, en in 1640 ſtierf, enige dagen meer als 28 jaren bereikt hebbende; het was een geleerd man, daar veel van wijs te verwagten. Nog maar zes jaren oud zijnde, ſtierf MARKUS zijn vader; waar op hij met zijn moeder naar *Breda* trok, en aldaar huisvestte bij zijn grootvader, ter tijd toe, dat de *Spanjaarden* zig in 1625 meester van die ſtad gemaakt hebbende, hij als toen vertrok met zijn grootvader naar *Leijden*, die geen mannelijk oir hebbende, wilde dat hij zijn naam zou dragen. Onze jonge ſcholier maakte zulke aanzienlijke vorderingen, en dat met zodanigen ſnellen ren, dat hij in 't jaar 1629, al vrij goede digtſtukken vervaardigde, over de verovering van *'s Hertogenbosch* door Prins FREDERIK HENRIK, en enige andere overwinningen door dien vorst op de *Spanjaarden* be-

behaald. Hij was toen ter tijd nog maar 17 jaren oud, en had maar zo bereikt, toen hij reeds verſcheidene aanzienlijke werken door den druk gemeen maakte: als *Theatrum Urbium Hollandiæ; Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ cum Animadverſionibus ac Notis; Poëtæ Satyrici minores, cum commentariis; Plinii Panegyricus*; zo dat hij ruim verdiende ene plaats te bekleden onder de reije van de beroemde en geleerde Jongelingen, waar van BAILLET zulk een nauwkeurige lijst heeft gegeven. Zijne groote kunde maakte hem zodanig beroemd, dat de Curatoren van *Leijdens* Hogeſchool, hem nog in dat zelvde jaar 1632, tot Profesſor in de welſprekendheid aanſtelden. Hij vervulde die taak met zulk een ongemeenen luister, dat de Kanſelier OXENSTIERN, toen ter tijd buitengewoon Gezant wegens het *Sweedſe* Hof in *'s Hage*, hem uit naam van Koningin KRISTINA een aanzienlijk ambt aanbood; maar BOXHORN den toeſtand waar in hij in zijn vaderland geplaatst was, boven alle creposten verkiezende, wees zulks van de hand; en aanhoudend, zo door zijne leſen als uitgeven van werken de doorſtaandſte blijken gevende, van zijne ſchrandere letterkunde, en uitmuntende bedrevenheid in de ſtaatkunde en geſchiedenis, wierdt hij in die vakken tot Hoogleraar beroepen, in de plaats van DANIEL HEINSIUS, dien men *Emeritus* maakte. Hij kweet zig van deze waardigheid op ene wijze, die even roemruptig voor hem als nuttig voor de hoorders zijner leſen was. Hij leefde enigen tijd in geſchil met SALMASIUS, maar deze twist, die hem noodzaakte de pen tegens dezen gedugten Critiek op te vatten, wierdt door tuſſenkomst van enige vrienden bijgeleid. Zijne onverſtoelde werkzaamheid, in het ſtuderen en ſamenſtellen van een menigte boeken, veroirzaakte hem ene ſlepende ziekte, die hem allengskens verzwakte, den eetlust benam, en hem eindelijk den 3 october 1653 in 't graf rukte, in den ouderdom ſlegts van 41 jaren. LAMB. BARLÆUS, Hoogleraar in 't grieks te *Leijden*, heeft ene lijk-oratie over hem gedaan, en HENDRIK BRUNO verëerde zijne nagedagtenis met deze digtregels:

Cu-

Cujus adorandæ concesſit laurea linguæ,
Quem coluit patrius, quem peregrinus homos.
Qui toties lauro præclaros dixit utraq æ
Magnaque ſive toga nomina, ſive ſago:
Nunc tacet æternum, numero nunc ille ſilentum
Additus, emeritis lætus inerrat avis.
Leida, quid illius præconia dicere tentas?
Nulla capit ZUERI *linguave menſve decus.*
Dedidicit ſe nunc ævi facundia ZUERI
Deſiit (hoc uno noverat) ore loqui.

BOXHORN is getrouwd geweest aan SUSANNA DUVELAAR, eene dogter van N. DUVELAAR, Burgemeester van *Middelburg*, en JOHANNA VAN DE PUTTE; bij deze vrouwe heeft hij twee dogters verwekt, ANNA en ANNA JUSTINE, latende bij zijn afſterven haar van het derde kind zwanger.

Onze Hoogleraar heeft over veelerlei ſoorten van onderwerpen gewerkt, en met name over de *uitvinding der Drukkunſt*; hij voerde daaromtrent een gevoelen aan, 't welk geheel en al verſchillende was met dat van MALLINKROT, en nogthans heeft zijne verhandeling over dit onderwerp, hem de achting en vriendſchap van dezen geleerden Man doen winnen. Voorts beſtudeerde hij grondig de oirſpronkelijkheden der *Gaulen*, 't welk hem geleidde tot het onderzoek der *Schytſe* taal en de oudheden van die Natie, waar over hij opgemeen vernuftig zo in het nederduits als latijn heeft geſchreven. Ook hadt hij gewerkt aan de *Boekzaal der Vrouwen, die zig door hare geleerdheid en ſchriften beroemd gemaakt hebben*; doch dit werk is nimmer in het licht gegeven.

Dat BOXHORN buitengemeen werkzaam is geweest, weet wist, en met een vlugge pen opſtelde, getuigen de veelvuldige werken, die hij gedurende zijnen kortſtondigen levensloop heeft uitgegeven. Want behalven de door mij reeds opgenoemde oude Schrijvers, die hij in den aanvang van zijne letterkundigen loop met zijne aantekeningen verrijkt, en drukperſſe heeft vervaardigd, gaf hij naderhand nog uit, [illegible]

TINUS, TACITUS, de *Brieven van* PLINIUS, DION. CATONIS *Diſticha*, alle met zijne oirdeelkundige aanmerkingen voorzien. Behalven dezen en een goed aantal latijnſe redenvoeringen over verſchillende onderwerpen, heeft hij nog door de uitgave van de volgende werken een onſterfelijken naam verworven: 1. *Poëmata.* 1629. 12mo. 2. *Respublica Moſcovitica. Amſt.* 1630. 24mo. 3. *Granatorum horrendæ & ſtupendæ in bello virtutis Encomium. Leid.* 1630. 4to. 4. *Theatrum, ſive Hollandiæ Comitatus et Urbium deſcriptio. Qua omnium Civitatum, præcipuorumque locorum Icones, Origines, Incrementa, Res domi foriſque geſtæ, Jura, Privilegia, Immunitates, ipſis Principum Tabulis expreſſa, et Viris illustri exhibentur. Amſt.* 1630. *fol. oblong.* 5. *De Republica Leydenſi Auctores præcipui etc. Amſt.* 1633. 24mo. 6. *Apologia pro Navigationibus Hollandorum, adverſus* PONTUM HEUTERUM, *qua præcedentium Sæculorum Navigationes, earumque Jura et Inſtituta, ex Tabulis præſertim publicis aſeruntur etc. Lugdbat.* 1633. 1638. 12mo. 7. *Emblemata Politica et Orationes. Amſt.* 1635. 16mo. 8. *Grammatica Regia, ſive nova et facillima ratio diſcendi Linguæ latinæ præcepta, pro* CHRISTINA *Sueciæ Regina. Holmiæ* 1635. 12mo. 9. *Romanæ et Germanicæ linguarum ſymphonia etc. Lugdbat.* 1650. 12mo. 10. *Quæstiones Romanæ, quibus ſacri et profani ritus, eorumque cauſſæ et origines, plurima etiam Antiquitatis monumenta eruuntur et explicantur etc. Lugdbat.* 1636. 4to. 11. *Character cauſſarum Patroni. Lugdbat.* 1637. 4to. 12. *Character amoris. Ib.* 1637. 4to. 13. *Panegyricus Celſ. Arauſionenſium Principi* FREDERICO HENRICO *poſt Bredam oppugnatam dictus. Ib.* 1637. *fol.* 14. *Monumenta illuſtrium Virorum et elogia. etc. Amſt.* 1638. *fol.* 15. *Panegyricus in claſſem Hiſpanorum profligatam. Lugdbat.* 1639. *fol.* 16. *Hiſtoria obſidionis Bredanæ et rerum anno* 1637, *in Belgio aut alibi geſtarum. Lugdbat.* 1640. *fol.* 17. *De Typographicæ artis inventione et Inventoribus etc. Lugdbat.* 1640. 4to. 18. *Diſſertatio de Trapezitis, vulgo Longobardis, qui in fœderato Belgio menſas fœnebres exercent. Lugdbat.* 1640. 12mo. *It. Groningæ* 1658. 4to. 19. Spiegeltien van 't lanck haijr ende haijrlocken bij de Hollanders ende Zeelanders gedraagen. Middelb. 1644. 12mo.

20.

20. Spiegeltien vertoonende 't hoft haijr bij de Hollanders en de Zeelanders jonghſt gedraagen / en van de vremde ontſtent. Middelb. 1644. 12mo. 21. Nederlandſche Hiſtorien. Leijd. 1644 en 1649. 4to. herdrukt, met den Nederlandſchen Stulpitius van Jakob Baselius, uitgegeven door Melchior Leydekker, Utr. 1700. 8vo. 22. Chronijk van Zeeland / eertijds beſchreven door Joh. Reygersberghen, nu verbetert ende vermeerdert / 2 Delen / Middelb. 1644. 4to. 23. Bedieninge van de tot noch toe onbekende Afgodinne Nehalennia / over eenige honderd jaren onder 't ſant begraven / ende onlanghs ontdeckt op het Strandt van Walcheren / met platen / Leijd. 1647. 4to. 24. Antwoord op de Vragen / voorgeſtelt over de bediedinge van de Afgodinne Nehalennia, in welcke de gemeijne herkomſte van de Griecken / Romeijnen / ende duijtſche tale nijt de Schrijfters duijdelick beweſen / ende verſcheijden Oudheden ontdeckt / ende verklaert worden. Leijden 1648. 4to. 25. *Commentariolus de Statu Confœderatarum Provinciarum Belgii. Hagæ* 1649., zijnde naderhand nog verſcheidene malen herdrukt. 26. *Diſſert. de Græcæ, Romanæ, & Germanicæ linguarum Harmonia. Lugdbat.* 1650. 16mo. 27. *Hiſtoria univerſalis ſacra & profana, a nato Chriſto ad annum* 1650. *Lugdb.* 1651 *&* 1652. *&* 1654. 4to. *It. Colon. Allobrog.* 1674. 4to. 28. *Originum Gallicarum liber, in quo veteris & nobiliſſimæ Gallorum gentis origines, antiquitates, mores, lingua, & alia eruuntur & illuſtrantur. Cui accedit antiquæ linguæ Britannicæ Lexicon Britannico-Latinum, cum adjectis & inſertis paſſim ejusdem Auctoris Adagiis Britannicis, ſapientiæ veterum Driudum reliquiis, & aliis antiquitatis Britannicæ Gallicæque nonnullis monumentis. Amſt.* 1654. 4to. Dit is een fraai, geacht, en zeer zeldzaam werk. 29. *Ideæ Orationum è ſelectiori materia moderni ſtatus Politici deſumptæ. Lugdbat.* 1657. 16mo. *It. Lipſ.* 1661. 16mo. 30. *Inſtitutionum ſeu Diſquiſitionum Politicarum Libri II. quibus proponuntur ac deciduntur caſus Politici, cum notis* Georgii Hornii, *Lugdbat.* 1657 *&* 1668. 16mo. *It. Lipſ.* 1659 *&* 1672. 16mo. *It. Amſt.* 1663. 16mo. 31. *Epiſtolæ & Poëmata. Amſt.* 1662. 16mo. *It. Lipſiæ* 1679. 16mo. Bij dezen Leipziger druk heeft Jakob Thomasius, Hoog-

leraar in de welſprekendheid, ene voorreden gevoegd, die lezenswaardig is. —— TOB. MAGIRI, *Eponymolog. voc.* BOXHORNIUS. MART. HANCKIUS, *de Scriptor. Rer. Roman.* Lib. I. p. 295, 296. Lib. II. p. 419, 420. KÖNIGII, *Bibliotheca Vet. et Nov. voc.* Scherpelijk wordt hij berispt door JOH. FRID. GRONOVIUS in *Epiſtola ad* SALMASIUM, p. 335. *Syllog. Epiſtol.* BURMANN. *Tom. II.* Daar meer andere dwalingen van hem worden opgegeven, door Jo. GEORG. GRÆVIUS, *in Præfat. ad Tom. V. Theſaur. Antiquitat. Roman.* 309--320. MORHOF., *Polyh.* Tom. I. p. 498. Tom. II. p. 512. CRENII, *Animadv. Philol.* Part. VIII. p. 167. PETR. DAN. HUETIUS, *in Comment. de rebus ad eum pertinentibus.* G. KRANTZIUS, *ad* CONRINGIUM, *Sæc. XVIII.* p. 219. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 841--844. DAN. GERDES, *Florileg.* p. 46. FR. GOTTL. FREYTAG, *Analecta litteraria*, p. 150. *Catal. Bibl.* BUNAV., Tom. I. Vol. II. p. 1105. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 354--356. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. IV. p. 560--568. BAILLET, *Jugemens*, Tom. II. p. 225. DAV. CLEMENT, *Biblioth. cur.* Tom. V. p. 169--171. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 416--432. PARS, *Naamr. der Batav. en Holl. Schrijvers*, p. 98--100. 214. 276. 296. 346, 347. 381.

BOY (DOMINIKUS JANSSENIUS), geboortig van *Zierikzee*, is geweest Dominikaner Monnik, en Apostolisch Zendeling naar 't Rijk van *Denemarken*; hij heeft verſcheidene werkjes in 't hoogduits geſchreven, tot wederlegging van de lere der Protestanten. Deze DOMINIKUS heeft nog drie broeders gehadt, die ook te *Zierikzee* zijn geboren, en leden der Dominikaner orden geweest zijn; namelijk, KORNELIS, LEENDERT en NIKLAAS, welke hier op hunne naamorde volgen. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 193. *Oudh. en Geſt. van Zeeland*, bl. 194. P. DE LA RUE, *Gel. Zeeland*, bl. 174.

BOY of BOEY (KORNELIS), Regtsgeleerde, is geboren te *Zierikzee*, van goeden huize. Na volvoerde letteroeffening tot Doktor in de regten bevorderd zijnde, praktizeerde hij als

Ad-

Advokaat in *'s Hage*, en wierdt daar na Advokaat-Fiskaal en Prokureur-Generaal over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*. Hij was een geleerd man en een der edelſte geesten van zijnen tijd, daarbij een goed latijns en nederduits Digter.

In het jaar 1653, toen 'er ene algemene gisting onder de aanhangers voor het huis van *Oranje*, inzonderheid in *Holland*, ontſtond, met oogmerk om den jongen Prins WILLEM DEN III, tot de waardigheden zijner voorouderen te bevorderen; was in *'s Hage* de gemeente insgelijks zeer onrustig, en ſtelde alle pogingen te werk, om dit voornemen te begunſtigen. De Schutterij aldaar in meij optrekkende, toonde niet ſlegts hare zugt voor dit huis, met juichen en blazen van *Wilhelmus van Nasſouwen*; maar ſchoot zelvs door de vaandels, om dat 'er 't wapen van zijne Hoogheid uit genomen was; dan 't bleef hier niet bij, want ter gelegenheid, dat de jonge Prins, in 't begin van augustus, van *Breda*, daar hij ingehuldigd was, te rug verwagt werdt, hadt een grote hoop *Haagſe* jongens van 't geringſte foort zig gereed gehouden, om hem in te halen, ten dien einde dagelijks optrekkende, verſierd met oranje-vendels, ſluijers en pluimen van oranje papier, en met gedrukte wapentjes van het huis van *Oranje*. Eindelijk werdt hun de Prins, die bij donker in den *Hage* gebragt was, des anderendaags, zijnde den 7 augustus, voor de venſters van 't binnenhof, getoond, waar op zij de trompet ſtaken, en een groot geſchreeuw maakten. De Staten van *Holland*, hier uit meerder opſchudding te gemoet ziende, hadden aan onzen Fiskaal Boy last doen geven, om de jongens te verſtroijen, gelijk hij deedt. Zekere Barbier, zig hier tegen willende verzetten, bejegende den Fiskaal met ſcheldwoorden; en hier op volgde, dat een hoop van 't ſlegtſte grauw naar zijn huis ſnelde, daar de glazen uitgeſmeten werden. Doch de lijfwagt te paarde, hier op toeſchietende, verſtrooide den hoop. Nogthans werdt ten zelvden tijde, ook diergelijke baldadigheid gepleegd aan de logementen van *Dordrecht* en *Amſteldam*, en aan drie of vier andere huizen, terwijl de bewoners, en vooral de Raadpenſionaris JOHAN DE WITT, voor

Schelmen en *Prinſenverraders* geſcholden werden; doch door het ſterker bezetten van *'s Hage* met krijgsvolk, en door het vatten en ſtraffen van enige handdadigen, raakte eindelijk, alles in rust.

Boy heeft ter vrouwe gehad Anna van Brandwyk, dogter van den Heer Blokland, Burgemeester van *Dordrecht*, en hij overleed in 1665. De volgende werken zijn door den druk van hem gemeen gemaakt. 1. *Urbium Zelandiæ comitatum conſtituentium et reliquarum encomia. Hagæ Com.* 1637. 4*to.* 2. *Amores Blondæ*, te vinden in Strateni *Venus Zelanda. Ib.* 1641. 12*mo.* 3. Jac. Catsii, *Faces Auguſtæ, latino carmine celebrata. Lugdbat.* 1656. 4*to.* 4. Pſalmen Davids / volgende de nieuwe overſettinge des Bibels. Rott. 1648. 8vo. 5. Het nieuwe Werck der Pſalmen van den Koning Davids. Leijden 1659. 12mo. 5. Oerijmde Uitbreijdinghe op ieder Bede van 't Vader onſe. 's Hage 1659. 12mo. 6. Th. a Kempis Navolginge Chriſti / uit het latijn vertaald. 's Hage 1655. 12mo. 7. Latijnſe en Nederlandſe Verſen / geplaatſt in J. v. Beverwyks Uitnementh. des Vrouwelijken Geſlagts. Dordr. 1643. 8vo. —— P. de la Rue, *Gelett. Zeeland*, bl. 171, 172. Wagen., *Vad. Hiſt.* XII. D. bl. 283.

BOY (KORNELIS JANSSENIUS), wierdt aangenomen in het Dominikaner klooster te *'s Hertogenbosch*, toen de Roomſe godsdienst daar nog in bloei was. Te *Leuven* zijne ſtudien voltrokken hebbende, wierdt hij Voorlezer in de godgeleerdheid te *Bologne*, en naderhand tot Apostoliſen zendeling in *Nederſaxen* aangeſteld; van hier te rug gekeerd, moest hij op bevel zijnes Overſten, den dienst als Pastoor te *Monnikendam* in *Noordholland* waarnemen; vervolgens ter zee naar *Rome* reizende, heeft hij met zijnen neef, Ambrosius Janssen Boy, mede een Dominikaner Monnik, den 11 october 1637, ſchipbreuk geleden, en is jammerlijk in de golven verſmoord. Hij heeft geſchreven: *Replica in defenſionem libri Fratris* Nicol. Janssenii Boy, *contra* Joannem Mullerum, *Lutheranum Prædicantem Hamburgenſem.* Doch dit Boek is, eer het gedrukt was,

met

met den Schrijver vergaan. Nog heeft hij uit het italiaans overgezet: Miraklen van O. H. V. Dominikus te Soriano: bij een vergaderd door den eerw. P. F. Sylvester Fr. Ngipani. Antw. 1643. 8vo. —— Bern. de Jonghe, *Defol. Bat. Dom.* p. 118, 119. P. de la Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 173.

BOY (LEENDERT JANSSENIUS), is Dominikaner Monnik te *'s Hertogenbosch* geweest, en heeft in 't latijn overgezet: M. Hyacinthus Choquetius *de SS. Belgis Ordinis Prædicatorum.* —— Bern. de Jonghe, *Defol. Bat. Domin.* p. 116, 117. P. de la Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 174.

BOY (NIKLAAS JANSSENIUS), is zo wel als zijn overige broeders de orden van St. Dominikus toegewijdt, en daar te boven Licentiaat in de godgeleerdheid geweest. Te *Antwerpen*, alwaar hij woonde, hieldt men hem, om zijne welsprekendheid en uitlokkende ſtem, voor een beroemd Theologant en Prediker. Als zendeling van den Roomſen ſtoel naar *Denemarken* gezonden zijnde, is hij met allen ijver aldaar zwoegende om het Lutherdom te keer te gaan, te midden van dien arbeid geſtorven. De ſchriften van hem gedrukt, zijn de volgenden: 1. *Vita* S. Dominici, *Ord. Prædicatorum fundatoris. Antv.* 1622. 8vo. 2. *Scholia & animadverſiones in Apologiam de vita & morte* Joan Duns, *Scoti, Ord. S. Francisci. Colon.* 1622. 8vo. 3. *Defenſio fidei Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ, oppoſita Oppoſitioni neceſſariæ* Joh. Mulleri *Lutherani, Prædicantis Hamburgenſis. Antv.* 1631. 8vo. 4. *Beneficia F. F. Prædicatorib. e D. Virgine collecta. Ib.* 1632. 12mo. 5. *Inſtructio Sacerdotum, ex Hiſpanico* Ant. de Molina. *Ib.* 1618. 8vo. 6. *Summa Caſuum* Petri de Ledesma, *Ordin. Prædicat. Cathedr. Salmanticenſis, ex Hiſpanico.* —— Val. Andr., *Bibl. Belg.* p. 689. *Oudh. en Geſt. van Zeel.* bl. 95. P. de la Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 174.

BOYE (ANDRIES DE), geboortig van *Furne* in *Flaanderen*, was een Jeſuit, die agt jaren in het kollegie van dat genootſchap te *Winoksbergen* heeft gewoond. Hij is te *Antwerpen* den 22 januarij 1650 geſtorven, genoegzaam den ouderdom van

80 jaren bereikt hebbende. Deze ſchriften heeft hij nagelaten: 1. *Vitae Sanctorum conjugatorum. Antv.* 1631. 2. *Gloriam magnorum Patriarcharum* JOACHIMI & ANNÆ. *Ib.* 1636. 3. *Hiſtorias & Vitas Patriarcharum, Prophetarum, Judicum & Regum Vet. Test.* 4to. 4. *Devotum Patrem-Familias. Ant.* 1645. 8vo. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 50.

BOYLEAU, zie BOUILLON.

BRA (HENDRIK VAN), Doktor in de medicijnen, geboren te *Dokkum*, den 20 ſeptember 1555, was de zoon van LUBBERT VAN BRA, Geneesheer in genoemde ſtad, afkomſtig uit een eerlijk *Oostfriesch* geſlagt, en van ANNA VAN BESTEN, een meisje van aanzien uit het graafſchap *Bentheim*. Hij begost zijne letteroefeningen in de plaats zijner geboorte; vervolgens ging hij naar *Norden* in *Oostfriesland*, om zig verder te bekwamen, en van daar naar *Keulen*, om in de medicijnen te ſtuderen, alwaar hij twee jaren doorbragt. Zijn vader, in het tijdvak van zijn verblijf aan deze Hogeſchool, geſtorven zijnde, vertrok hij naar *Wenen* in *Oostenrijk*, en vervorderde 'er verder zijne ſtudien. Enige huisſelijke zaken hem te *Dokkum* te rug geroepen hebbende, begaf hij zig aldaar voor een korten tijd aan de praktijk; want zedert reisde hij naar *Italien*, en bleef een geheel jaar te *Rome*, alwaar hij de openbare lesſen hoorde van den geleerden ALEXANDER TRAJAAN PETRONIUS, een beroemd Wijsgeer en Medicus, geboortig van *Caſtiglione*, een groot vriend van den Stigter der Jeſuiten IGNATIUS DE LOYOLA, en Lijfartz van Paus GREGORIUS DEN XIII. Men heeft van hem de verhandelinge: *de Victu Romanorum, et ſanitate tuenda, Propoſita ſeu Aphorismi Medicinales: de Morbo Gallico: de Aqua Tiberina; Dialogi de re Medica etc.* Voorts bezogt DE BRA ter loops de Hogeſcholen van *Sienna*, *Florence* en *Ferrare*; doch toefde iets langer te *Bologne*. Na dus twee jaren zijn verblijf in *Italien* gehouden te hebben, trok hij naar *Frankrijk*, en bezogt 'er enige Hogeſcholen, inzonderheid die van *Parijs*; doch de burgergeſchillen die aldaar tot een openbaren oorlog waren uitgeborſten, beletten hem om

Nog

naar *Montpellier* te gaan, maar hij hieldt zijn verblijf gedurende enige maanden te *Bazel*, alwaar hij in 1580 tot Doktor in de medicijnen wierdt bevorderd. Eindelijk in *Friesland* te rug gekeerd, oeffende hij twee jaren de praktijk te *Leeuwarden*, van waar hij te *Kampen* als ſtads Doktor wierdt beroepen. Gedurende omtrent agt jaren deze post waargenomen hebbende, trok hij naar *Dokkum* in die zelfde hoedanigheid. De liefde tot zijne vaderſtad was de ſterkſte drijfveer die 'er hem heen voerde, ten minſten zo als SUFFRIDUS PETRI ons verzekert; maar deze drijfveer was egter niet beſtand tegens de voordelen, die hem in 1593 overhaalden, om op nieuw naar *Kampen* te trekken, alwaar hij ter tijd toe verbleef, dat de Regering van *Zutphen* hem rijker en aanzienlijker voorwaarden aanbood, met hem in 1603 de post van ſtads Doktor, benevens die van het gantſe graavſchap op te dragen. Verder ontmoet men niets van zijn levensloop na dit tijdvak. Zijne werken getuigen dat hij verſtandig was, en veel gelezen heeft. Hij was in den Roomſen godsdienst geboren en opgevoed; doch tot Doktor gepromoveerd zijnde, geraakte hij aan 't weifelen, en was niet zo dra te *Dokkum* van zijne reizen te rug gekeerd, of hij aanvaardde de geloofsbelijdenis der Gereformeerden. WILLEM BAUDART, Predikant te *Zutphen*, was een van zijne gemeenzaamſte vrienden. Onze VAN BRA heeft geſchreven en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Medicamentorum ſimplicium, & facile parabilium, ad Calculum, enumeratio: & quomodo iis utendum ſit, brevis Inſtitutio. Franeq.* 1589. 16*mo. Ib.* 1591. 16*mo.* 2. *Medicamentorum Simplicium & facile parabilium, ad Ictterum et Hydropem, Catalogus: et quomodo iis utendum. Lugdbat.* 1590. 12*mo. It.* 1597. *Id.* 1599. 12*mo.* 3. *De nova quodam Morbi genere* (de Varen) *Friſiis, Westphalis et Geldris peculiari Obſervatio; una cum D.* JOANNIS HEURNII *ad eam responſione*; gevoegd agter de *Obſervationes Medicæ* van PIETER FORREST of FORESTUS, *lib. XIX. & XX. p.* 414. *Lugdbat.* 1595. 8*vo. & Francof.* 1619. *fol.* 4. *De Curandis Veneris per Medicamenta ſimplicia et facile parabilia, lib. II. Arnhemi* 1603. 16*mo. Ib. Leovard.* 1616. 16*mo.* 5. *Catalogus Medicamentorum Simplicium*

cium et facile parabilium adverſus Epilepſiam, et quomodo iis utendum ſit, brevis Inſtitutio. Arnh. 1603. 12*mo. Ib.* 1605. 12*mo.* Dit werkje is opgedragen aan den Magiſtraat en het Volk van *Dokkum.* 6. *Catalogus Medicamentorum ſimplicium et facile parabilium Peſtilentiæ veneno adverſantium*, ANTONII SNEEBERGERI *Tigurini; recognitus et multorum remediorum acceſſione adauctus opera et ſtudio* HENRICI à BRA. *Franeq.* 1605. 12*mo.* Met een opdragt aan de Staten van *Friesland*, gedagtekend van *Zutphen* in de maand maart 1604. *It. Leovar.* 1616. 12*mo.* ——— SUFFRID. PETRI, *Script. Frif. edit.* 1699. p. 470--474. MERKLINI, *Lindenius renovatus*, pag. 391, 392. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 435. FREHERI, *Theatr. Vir erud.* p. 1304. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 85--90. JÖCHER, Gelehrten Lexicon.

BRACHELIUS (JOHAN ADOLF), geboren te *Keulen*, verkoor het Monniken leven, na zig alvorens in de eerſte beginzelen der letterkunde geoeffend te hebben. Hij ſtierf reeds in den bloei zijner jaren, in ſeptember 1652. De *Hiſtoria ſui temporis de ann* 1618. *usque ad ann.* 1652. heeft hem zeer beroemd gemaakt. Daar is ook ene vertaling van zo wel in 't hoog- als nederduits. CHRIST. ADOLP THULDERUS, Kanunnik te *Keulen*, heeft dit werk vervolgd tot op 1661, en HENDRIK BREWER, tot den jare 1672.

BRACHT (TIELMAN VAN), zoon van JAN VAN BRACHT, een braaf Burger te *Dordrecht*, wierdt in die ſtad geboren, den 29 januarij 1625. Hij leide zig vroegtijdig op de beoeffening der fraije letteren toe, maakte zig zeer bekwaam in de griekſe taal, en verſtond daar te boven, behalven zijne moederſpraak, het latijn, hebreeuws, fransch en hoogduits. Hij hadt veel ſmaak voor de nederduitſe poëzij, en beoeffende ook de wijsbegeerte, de ſterrekonst, de kerkelijke geſchiedenis, de oudvaders, en de godgeleerdheid, ingevolge de grondbeginzelen der Mennoniten. Ook wierdt hij door het genootſchap van deze belijdenis te *Dordrecht* in 1648, tot hunnen Predikant gekozen. Hij oeffende deze bediening met groten

lof

lof en ſtigting uit, gedurende een tijdvak van 16 jaren, en ſtierf in den omtrek van *Moord*, aan de boorden van den *Yſel*, den 7 october 1664, in het 39ſte jaar zijnes ouderdoms; hij is begraven in de grote kerk te *Dordrecht*, alwaar men deze regels op zijn grafzerk vindt gebeiteld:

Hij die aan 't *weerloos-Volk*, een zuijl was in haar Kerk:
Na dat Hij zestien jaar had 't *Leer-Ambt* waargenomen,
Is hij die kudde ontrukt; beſloten in dees zerk:
En wacht d'opſtandinge der Dooden, metten Vromen.

Het beste afbeeldzel, dat van TIELMAN voorhanden is, heeft de Konſtenaar BLOTELING in 't koper geſneden. Men heeft van hem de volgende werken in druk: 1. Schole der zedelijcke Deugd/ geopent voor de Chriſten Jeugd. Dordr. 1657. in 12mo. Meer dan 25 drukken zijn 'er zedert van dit zo nuttig leerboekje voor de Doopsgezinde jeugd, in 't licht gegeven. 2. Het bloedig Tooneel/ of Martelaars-Spieghel der Doopsgezinde en weerloze Chriſtenen enz. Dordr. 1660. in folio. De tweede druk van dit werk is merkelijk vermeerderd met fraije platen van J. LUIKEN, Amſt. 1685. 2 Delen. in folio. 3. Een en vijftig Predikaatzien over verſcheidene onderwerpen. Amſt. 1669. 4to./ na zijn dood door zijn broeder in 't licht gegeven. 4. Uitbreiding over 't Hooglied Salomons en Pſalm XLV. Dordr 1664. 5. Gouden Orgel. Dordr. 1653. 8vo. 6. Gewichte Kruiwagen tot opboering der ſtad Dordrecht. Zijnde een klein digtſtukje, van welken aart hij 'er meer heeft uitgegeven. —— HERM. SCHYN, *Hiſt. Mennonit.* p. 298--300. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVII. p. 344--348. P. BALEN, *Beſchrijv. van Dordrecht.* bl. 223.

BRAEM (ANTHONY), geboren te *Rijsſel*, omtrent 't jaar 1617, wierdt in 1636, den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende, Jeſuit; beſtierde elf jaren als Rector de lagere ſcholen, was vier of vijf jaren Directeur der Congregatien van de H. Maagd, en ſtierf zeer godvrugtig te *Valenciennes*, den 16 october 1656, in den fleurigſten bloei zijner jaren. Men heeft

heeft van hem in druk: *Theſaurus variarum Exercitationum ſpiritualium in Gratiam Sodalium Beatæ Virginis Mariæ. Tornaci* 1653. 12*mo.* —— SOTUELLUS, p. 67, 68. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XV. p. 304, 305.

BRAHE (JAN JAKOB), oirſpronkelijk uit een aanzienlijk *Zweeds* geſlagt, is geboren te *Delft*, den 13 november 1726, in welke ſtad zijn vader JAN JAKOB MAURITZ BRAHÉ, toen ter tijd als gepenſioneerd Luitenant, zijn verblijf hieldt; naderhand begaf hij zig met 'er woon naar *Amſteldam*, en wierdt aldaar Geweldige of Provoost van de ſtads bezetting, huisvestende in die hoedanigheid in den *Jan Roopoorts toren.* De moeder van onzen BRAHÉ was ELIZABETH HOLTIUS, dogter van GUALTHERUS HOLTIUS, Predikant te *Koudekerk.* Hij doorliep de latijnſe ſcholen te *Amſteldam*, en oeffende zig daar vierdehalf jaar aan het *Gijmnaſium*, waar na hij het Hogeſchool van *Utrecht* ging bezoeken Hier werdt hij inzonderheid opgeleid tot de kennis der godgeleerdheid en den predikdienst, bedienende zig ten dien einde voornamelijk van 't onderwijs van den Hoogleraar W. VAN IRHOVEN. In 't jaar 1749 werdt hij Proponent, en ten volgenden jare als Predikant beroepen in de Hervormde Gemeente te *Watergang*, onder de klasſis van *Edam.* Zijn verblijf was daar nog geen twee jaren geweest, toen hij beroepen wierdt naar *Vliſſingen*, alwaar hij den 9 januarij 1752 zijn intrede deed, en tot zijnen dood toe, die den 5 julij 1776 voorviel, verbleven is.

In zijnen eerſten egt trouwde hij met MARIA KATHRINA LIGTHART, welke in het kraambedde overleed, nalatende een zoon, die den 3 december 1764, zijne moeder naar de eeuwigheid volgde. Ten jare 1754, trad hij in een tweede huwelijk, met ANNA KORNELIA EVERTSEN, dogter van den 't. Generaal KORNELIS EVERTSEN en MARTHA KORNELIA OCKERSE, uit welk huwelijk hij twee zonen en ene dogter won. De twee zonen zijn beiden jong overleden, doch de dogter MARTHA KORNELIA BRAHÉ, leeft nog (1798), en is genuwd aan Mr. A. C. DE THOMÉSE, voorheen Raadsheer in den Hogen Rade van *Holland*, *Zeeland* en *Westfriesland.*

JAN

JAN JAKOB BRAHÉ was een man van zeer grote bekwaamheden. Bij zijne uitgebreide kundigheden in de talen en godgeleerdheid, was hij ook een vloeijend Digter en een welſprekend Redenaar. Verſcheiden digtſtukken zijn met en zonder zijn naam in druk uitgegeven. Hij was in 1753 een der eerſte Oprigters van 't *Vliſſings* digtlievend Konstgenootſchap *Conamur tenues gaudia*, en lid van verſcheiden Digtgenootſchappen.

In 't jaar 1769 wierdt BRAHÉ lid en tweede Secretaris van 't *Zeeuws Genootſchap der Wetenſchappen te Vliſſingen*, in het eerſte deel van wiens *Verhandelingen*, gevonden wordt een zeer fraaij ſtuk van hem, genaamd: SALOMO's **Kroonregt verdedigt; en** ADONIA, ABJATHAR **en** JOAB **wegens hoog verraad geſtraft.** Ook kan men onzen BRAHÉ den lof niet ontzeggen, dat hij een der eerſte Digters en bevorderaars van laatstgemeld genootſchap geweest zij.

Bekend zijn de geſchillen onder de Godgeleerden, bijzonder der Klasſis van *Walcheren*, over de *leer der regtvaardigmaking des Zondaars voor God uit en door het Geloof*. De Heer BRAHÉ hadt hier toe aanleiding gegeven, door het ten jare 1758 uitgeven, van: **Aanmerkingen over de vijf Walcherſche Articulen**; waar in hij beweerde: *dat de Regtvaardigmaking ging voor het Geloof, en dat het Geloof alleen was het middel waar door de Geregtvaardigde van zijn regtvaardigmaking verzekerd wierd.* Hier tégen verzetten zig bij geſchrifte de Heren P. BODDAERT en A. v. D. SLOOT, terwijl anderen de verdediging der lere van BRAHÉ op zig namen. Deze geſchillen waren zo hoog gerezen, dat de Staten van *Zeeland* zig genoodzaakt vonden, bij beſluit van den 18 ſeptember 1761, 'er in te voorzien, en een einde te maken aan dezen twist; men zie voorts daar over, het Berigt voor de nagelaten Gedigten van Mr. P. BODDAERT.

In den jare 1765, gaf onze Schrijver uit: **Ethans onderwijzing/ in den LXXXIX. Pſalm geopend en verklaard.** Amſt. 1765. 4to. Ten jare 1768 een **Lijkreden op** Ds. WILHELMUS SCHORTINGHUIS, **Predikant te Rondekerk in Walcheren;** en, ten jare 1769, een **Verkelijke Redevoering ter inwijing**

van het nieuwe Orgel in de groote of St. Jakobs Kerk te Vlissingen; eindelijk nog in den jare 1772 en 1773, Kerkelijke Redevoering ter gelegenheid van het tweede eeuwfeest der Vlissingsche vrijheid op den 6 van grasmaand 1772; en Vlissings eeuwgezangde, op den tweehonderdsten gedenkdag harer vrijheid, op den 6 van grasmaand 1772.

Alle deze werken strekken tot zo vele getuigen van 's mans geleerdheid en grote gaven, en men heeft rede zig te beklagen, dat verscheiden handschriften door hem nagelaten, agtervolgens zijne begeerte, niet zijn in 't licht gegeven, waar toe zig BRANÉ's voormalige ambtgenoot en boezemvriend, PIETER NIEUWLAND, hadt aangeboden.

In oktober 1775, wierdt BRANÉ overvallen van een beroerte, waar door hij buiten staat gesteld wierdt, om zijn ambtsbezigheden waar te nemen. Hij was dus genoodzaakt, van de Staten van *Zeeland* ontslag te verzoeken als Emeritus Predikant, 't geen hem ook *salvo honore & emolumento*, werdt toegestaan, den 27 junij 1776. Van welke gunst egter hij geen genot hadt, daar hij zijn werkzaam leven eindigde den 4 julij deszelfs jaars. —— GODEW. VROLIKHERT, *Vlissingse Kerkbeurt*, bl. 300--311. *Neues Gelehrtes Europa*, XV. Th. f. 817. *Boeks.*, 1749. *a.* bl. 465. 1750. *a.* 364. *b.* 152. 1751. *b.* 355. 1752. *a.* 109. 1776. *b.* 124.

BRAKEL (VAN), is de naam van een zeer edel oud *Hollands* geslagt, dat zig met verloop van tijd door verhuwelijking, aankoop, en ervinge van goederen verder verspreid heeft door *Gelderland* en *Utrecht*. Ons komt in de oude Vaderlandse jaarboeken al voor ten jare 1340, RICHOLD VAN BRAKEL, Schildknaap; Schepen der stad *Dordrecht*, in 't jaar 1340. In 't jaar 1351, heeft hij het slot *Develstein* in zijn geslagt gebragt; en was gehuwd met MARIA BOOTH, dogter van KORNELIS BOOTH, Schepen van *Dordrecht* en var GEERTRUID VAN DER MERWEDE. RICHOLD verwekte bij zijne huisvrouw drie zoons, als JOHAN, GODSCHALK en HERBAARN VAN BRAKEL, die gewaagt is Schepen te *Dordrecht* ten jare 1370; staat mede ver-

vermeld op de lijst der Edelen, die op den vredehandel tusſen Vrouw JAKOBA en Hertog JAN VAN BEYEREN, haren oom, binnen *Woudrichem* in 't jaar 1419 gemaakt, tegenswoordig zijn geweest. Deze ſchijnt niet gehuwt te zijn geweest, ten minſten geen afſtammelingen te hebben nagelaten.

(A.) JOHAN VAN BRAKEL, oudſte zoon van RICHOLD, Schildknaap, Heer van *Oudelands-Ambagt;* was in 1390 Burgemeester te *Dordrecht*; hij huwde ene dogter van HERMAARN VAN RIEDE, afkomſtig uit een jonger zoon van het geſlagt van MERWEDE bij *Dordrecht*, en won bij haar twee zonen. 1. WILLEM VAN BRAKEL, Schildknaap, Heer van *Oudelands-Ambagt*, *Sparendam* en *Matena*, Schout van *Dordrecht* in den jare 1404. Hij liet een zoon na, JAN VAN BRAKEL genaamd. 2. GODSCHALK VAN BRAKEL, ten jare 1408 Schout van *Dordrecht*, verwekte ene dogter, GEERTRUID VAN BRAKEL, gehuwd geweest met JAN VAN BOLLAND, Ridder.

(B.) GODSCHALK VAN BRAKEL, tweede zoon van RICHOLD en MARIA BOOTH, is geweest Raad en Rentemeester Generaal van *Zuidholland*; in 't jaar 1383 Schepen, en in 1389 Raad te *Dordrecht*, wierdt in 1383 bezitter van *Develſtein*, en verwekte in wettigen egt vier kinderen, als 1. JOHAN VAN BRAKEL, Schildknaap, ten jare 1380 Bailjuw van *Gouda*, tradt voor 't egtaltaar met GEERTRUID BOOTH, dogter van AART BOOTH, Ridder op *Duiveſtein*, Burgemeester van *Dordrecht*, en ELIZABETH OEM VAN BARENDRECHT, doch heeft geene kinderen nagelaten. 2. WILLEM VAN BRAKEL, Schildknaap, is Schout geweest van *Dordrecht* in de jaren 1407 en 1408. Hij wierdt den 11 meij des laatstgenoemden jaars, tusſen *Rotterdam* en *Overſchie* door enen JAKOB VAN KUYVRE en deszelvs medehelpers, doodgeſlagen, waar over Hertog WILLEM VAN BEYEREN, Grave van *Holland* enz., een brief van den volgenden inhoud aan de Regering van *Dordrecht* zondt: *Lieve en getrouwen. Wi hebben verſtaen, dat* WILLEM VAN BRAKEL *dootgeſlaegen ſoude weſen tuſſchen* Rotterdam *ende* Onderſchiede, *daer ons van gueder herten liet toe is, en hebben daeromme geſcreven aen onſe Baelju van* Delfland, *en aen anders allen*

onſen Dienaeren overal in onſen lande, dat ſi die ſonder vertreck aentasten ende vangken, en van den kerchove nemen, daer ſi die bevinden konden in den onſen, en willen daer alſho over doen rechten, waer wije gevunden konnen, dats hem eyelic een ander hoeden ſal, begherende daeromm aen u vriendelic, dat gi u en der gheſeijnte hier mede te vreden ſetten wilt, want waer wi vernemen datter ijemant tacts of dacts aen ſouldig weſen magh, daer willen wi onſ alſoe in bewiſen, dat gi vernemen ſult, dattet ons van gueder herten loet is. God ſi met u. Geſcreven in den Hage, XI *dyghen in Meije.* WILLEM liet maar een zoon na, JAN genaamd, die zonder kinderen is overleden. 3. REINOLD VAN BRAKEL, Schildknaap, vermeld op het jaar 1412, bewoo de 't ſlot *Develſtein*, huwde met JANNETTE EGERT, dogter van WILLEM EGERT, Schildknaap, Heer van *Purmerende*, en verwekte bij haar 4 kinderen, waar van hier beneden nader onder (C). 4. MACHTILD VAN BRAKEL, is getrouwd geweest met FREDRIK VAN UITENHAM, Ridder, en ten jare 1418 Maarſchalk van *Utrecht*.

(C.) De kinderen van REINOLD VAN BRAKEL en JANNETTE EGERT, vier in getal, waren: 1. JOHAN VAN BRAKEL, Schildknaap, ten jare 1421, Heer van *Oudelands-Ambagt*, bij overdragt van zijnen neef JAN VAN BRAKEL, *Willemsz.*, waar nevens hem een gedeelte van *Develſtein* heeft toebehoord. Hij heeft een zoon nagelaten, insgelijks JAN genaamd, die in 1434 met de Ambagtsheerlijkheid van *Ouderland* wierdt verrijd, en den 29 julij 1442, *Develſtein* verkogt aan WILLEM DIRK *Arentsz.*, Burgemeester van 's Heeren wege te *Dordrecht*. Deze JAN liet twee zoons na, zie (D.) 2. WILLEM VAN BRAKEL, Schildknaap, Schepen te *Dordrecht* in de jaren 1442 en 1443. Hij huwde met SUETA DE BEVEREN, Vrouwe van *Dorsmonde*. Hij overleedt in 1400, en zij in 1404, nalatende een zoon, insgelijks WILLEM genaamd, die in 1504 te *Leuven* studerende, ongehuwd is overleden. 3. GODSCHALK VAN BRAKEL, wordt ten jare 1454 als Priester vermeld. 4. REINOLDA VAN BRAKEL, getrouwd geweest met JAKOB VAN DEN WOUDE, Heer van *Wormerd* en *Alkemade*, zoon van JAN VAN DEN WOU-

DE,

ben, die tot Ridder wierdt geflagen, in den oorlog tegens de *Friesen*, en van AGNES, dogter van Heer JAN VAN KRUININGEN in *Zeeland*. Zij overleedt in 't jaar 1499 en hij in 1531, nalatende een zoon en twee dogters.

(D.) De beide zoons van JOHAN VAN BRAKEL waren: 1. JOHAN VAN BRAKEL, die in egt hadt KATRINA VAN LEEFDAAL, zo als blijkt uit de huwelijks-voorwaarden des jaars 1475, en een magenfcheid van zijn broeder in 't jaar 1477. Twee zoons heeft hij nagelaten; zie (E.) 2. ZWEDER VAN BRAKEL, is getrouwd geweest met THEODORA VAN DELFT, bij wie hij een zoon heeft verwekt, WILLEM genaamd, die waarfchijnelijk ook een tekenaar van het *Verbond der Edelen* is geweest. Hij trouwde in 1529 met KATRINA VAN NISPEN. Deze tak heeft zig te *Utrecht* gevestigd; doch 'er zijn zo ver men weet, geene afflammelingen meer van in wezen.

(E.) De kinderen van JOHAN en KATRINA VAN LEEFDAAL waren; 1. KORNELIS VAN BRAKEL, deze wierd na 't overlijden van zijn vader ten jare 1502, in deszelvs goederen beleend; hij huwde met MARGRIET VAN BOECOOP, en teelde bij haar een zoon, JOHAN genaamd, die in egt nam JOHANNA VAN MEERTEN tot *Ingen*, dogter van DIRK VAN MEERTEN en BERTA VAN ECK, en verwekte bij haar drie kinderen, zie (F.) Dit blijkt uit een transport in 't jaar 1580, en een magenfcheid met hare kinderen ten jare 1580. Hij behoorde onder de verbonden Edelen. 2. LODEWYK VAN BRAKEL, is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerfte vrouw was ANNA VAN ISENDOORN, die geen kinderen heeft nagelaten; bij de tweede ANTOINETTA VAN WYHE, verwekte hij een zoon, DIRK VAN BRAKEL, die ook tot het getal der verbonden Edelen heeft behoord; hij nam ter vrouwe ANNA VYGH, waar bij hij twee kinderen verwekte; zie (G.)

(F.) De nagelaten kinderen van JOHAN VAN BRAKEL EN JOHANNA VAN MEERTEN, zijn geweest: 1. LODEWYK VAN BRAKEL, welke getrouwd is geweest met KATRINA TEMMLER; en heeft bij haar een zoon verwekt, gelijk blijkt uit een magenfcheid met zijne broeders en zusters, na 't overlijden van

deszelven moeder, ten jare 1600. Deze zoon JOHAN VAN BRAKEL genaamd, tradt ingevolge de daar van voor handen zijnde huwelijksvoorwaarden, ten jare 1615, in egt, met HENDRIKA MILLINK, en verwekte bij haar een zoon; zie (H).

(G.) DIRK VAN BRAKEL en ANNA VYGH, hebben twee zoons nagelaten: 1. FLORIS VAN BRAKEL, Drost ter *Lede*, is gehuwd geweest met GEERTRUID BENTINK, dogter van KAREL BENTINK en ANTOINETTE VAN DEELEN; zij wonnen DIRK VAN BRAKEL, getrouwd met JOSINA VAN BORSSELE, die bij haar heeft geteeld twee zoons; zie (I). 2. DIRK VAN BRAKEL, in 't jaar 1599 getrouwd met N. VAN ZUILEN VAN HARDENBERG.

(H.) JOHAN VAN BRAKEL, zoon van JOHAN en HENDRIKA MILLINK, is getrouwd geweest met MARIA LOUISA VAN LIERE, ingevolge de huwelijksvoorwaarden ten jare 1669; en hebben te zamen verwekt een zoon, WILLEM FREDRIK VAN BRAKEL genaamd, die in egt nam JAKOBA POMPE, en twee dogters naliet: 1. LOUISA ISABELLA, getrouwd in 't jaar 1720, met WILLEM VAN LIERE, Here van *Katwijk*, Drosfaard van *Heusden* en *Breda*, Hoogheemraad van *Rhijnland*. 2. HENRIETTA PHILIPPINA, in egt verenigd met CHRISTIAAN REINOUD VAN WYHE, Here van *Echtelt*. De geleerde TE WATER vermoed met veel grond, dat deze JOHAN geweest zij de Kapitein en naderhand Schout-bij-Nagt J. VAN BRAKEL, die den roemrijken togt naar *Chattam* ten jare 1667 bijwoonde, en den hevigen zeeftrijd voor *Soulsbaai* in 1672.

(I.) DIRK VAN BRAKEL heeft twee zoons gehad, namelijk: 1. FLORIS ADRIAAN VAN BRAKEL, die gehuwd is geweest met MARGARETA GYSBERTA STEELAND, en bij haar heeft verwekt een zoon, DIRK LOUIS VAN BRAKEL, die bij zijn huisvrouw JAKOBA WOUTRINA DE LANGE, gewonnen heeft: 1. FLORIS ADRIAAN VAN BRAKEL, beschreven geweest in de Ridderschap van *Nijmegen*. 2. JAKOB VAN BRAKEL, getrouwd met MARIA KATARINA VAN BORSSELE, dogter van ADRIAAN VAN BORSSELE VAN DER HOGE, Here van *Geldermalsem*, en van GEERTRUID VAN WELDEREN. Zij hebben drie kinderen geteeld, als: 1. DIRK VAN BRAKEL, Kollonel geweest onder 't regiment

M.

Marſiniers van DOUGLAS. 2. PHILIP JAKOB VAN BRAKEL, wegens *Zeeland* afgevaardigd geweest ter vergaderinge van hun Hoog Mogenden. 3. JAKOB DIRK VAN BRAKEL, beſchreven geweest in de Ridderſchap des kwartiers van *Nijmegen*. —— J. CARPENTIER, *Hiſt. Geneal. des Païs-Bas.* Tom. II. p. 791. 1082. *Connoiſſance de la Nobleſſe d'Utrecht*, pag. 26. 41. A. FERWERDA, *Ned. Geſlacht-, Stam- en Wapenboek, druk van* 1785. I. D. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verb. der Edelen.* IV. D. bl. 234-240.

BRAKEL (JAN VAN), zeer waarſchijnlijk een zoon van JOHAN VAN BRAKEL en HENDRIKA MILLINK, behoort onder het getal van die beroemde *Nederlandſe* Zeehelden; welke ze hun vaderland door hun beleid en dapperheid veelvuldige dienſten te hebben bewezen, eindelijk hun leven daar voor hebben opgeofferd. Hij is geboren in 't jaar 1617 of 1618, en door den edelen inborst van zijne voorzaten bezield, trad hij met zijn 22ſte jaar in dienſt van den Lande ter zee.

Ten jare 1665 ontmoet men hem het bevel voerende over een brander, in de vloot van den Admiraal DE RUITER, beſtemd om de *Oostindiſe* retourſchepen uit *Bergen* in *Noorwegen* af te halen. In 1666 was hij aan boord van het brandſchip *Rotterdam*, tegenswoordig in den vierdaagſen zeeſlag tegens de *Engelſen*, op den 11, 12, 13 en 14 junij; vervolgens op den brander 't *Lammertje Queek* genaamt, geplaatst zijnde, woonde hij op den 4 augustus van 't zelvde jaar, het vijfde zeegevegt bij, gevende hier aanvankelijk blijken van dien onverzaagden moed en beleid, die hem altoos in een ruime mate zijnde bijgebleven, hem trapswijze tot de reije der beroemdſte Zeehelden heeft verheven; want in 't hevigſte van 't gevegt, plaatſte hij zig tusſen de beide Admiraalſchepen van DE RUITER en MONK, en hadt het ongeluk dat zijn ſchip in den grond werdt geſchoten en zonk; doch BRAKEL ontzonk hier door de moed niet, maar zig met zijn volk in de sloep hebbende gered, roeide hij onverſchrokken naar een *Engelſen* brander, die hij merkte dat het op den Admiraal VAN GENT had

gemunt, om namelijk deszelvs ſchip in brand te ſteken; dan de Bevelhebber van dezen brander onzen Zeeheld zo ſtoutmoedig ziende naderen, verliet zijn vaartuig, na het in brand te hebben geſtoken, en ontkwam het benevens zijne manſchap met de vlugt. Deze dappere daad van BRAKEL was door de Vlag-Officieren opgemerkt, en bleef niet onbeloond, doordien hem in 't volgende jaar 1667 het bevel wierdt opgedragen over het oorlogſchip *de Vrede*, gemonteerd met 40 ſtukken en 135 koppen.

Met zijn ſchip wierdt hij geplaatst onder het eskader van den Lt. Admiraal JOSEF VAN GEND, die met 17 ſchepen van de vloot, waar over DE RUITER het bevel voerde, en die in het *Koningsdiep* ten anker lag, vooruit werdt gezonden, naar de *Theems*, met last om enige oorlogs- en koopvaardijſchepen, welken men verſtaan hadt, dat aldaar lagen, aan te tasten en te vermeesteren. Omtrent 1000 landſoldaten, onder bevel van den Kolonel THOMAS DOLEMAN, enen *Engelsman* in *Staatſen* dienst, werden op dit eskader verdeeld. De Ruwaard KORNELIS DE WITT, begaf zig op het ſchip, welk VAN GEND voerde; en dus wel gemoed, ging men den 19 junij onder zeil, en kwam den 20ſten voor de ſterkte *Sheerneſs*, gelegen op een eilandje, aan den hoek der riviere van *Rochester* of *Chattam*, *Medwai* genoemd, en uitlopende in de *Theems*. *Sheerneſs* werdt terſtond beſchoten en ingenomen; doch, als niet te houden zijnde, geſlegt en verlaten. DE RUITER hadt zig, door den Ruwaard DE WITT ontboden zijnde, middelerwijl, met een vaartuig, laten voeren naar 't eskader onder VAN GEND, welk de rivier opliep digt onder *Chattam*, daar de meeste Koningsſchepen lagen. De *Engelſen* hadden hier vier branders en twee grote ſchepen laten zinken, ten einde de doorvaart te beletten. Ook hadden ze den ſtroom geſloten met enen zwaren ijzeren keten, lopende over katrollen, die op vlotten dreven. Men hadt nu enigen tijd ſchutgevegt gehouden; wanneer Kapitein VAN BRAKEL, onder 't ſchieten des vijands uit de ſchepen en van twee batterijen, ſtoutelijk vooruit en voor den keten zeilde; waar na hij een

En-

JAN VAN BRAKEL,
Schout bij Nacht van Holland
en Westfriesland.

Engels fregat aantastte en veroverde. Toen werdt de keten aan ſtukken gezeild, door JAN DANIELSZOON VAN DEN RYN, die, met zijn brandſchip, een *Engels* oorlogſchip aanſtak; hoewel ſommigen willen, dat de keten los gemaakt werdt, door enige matrozen, die op last van den Schout-bij-Nagt, DAVID VLUG, aan land gegaan waren. Nog een derde *Engels* ſchip werdt toen in brand geſteken, en een der grootſten, de *Royale Charles* genoemd, van al 't volk verlaten zijnde, ligtelijk veroverd. Toen ſtak men den brand nog in een vierde *Engels* oorlogſchip, en voorts de rivier hoger opgelopen zijnde tot omtrent het kasteel van *Upnor*, in nog drie anderen; waar na 's Lands ſchepen de rivier wederom afdreven. DE RUITER bleef nog enigen tijd in de *Theems* liggen; doch men vondt, daar na, raadzaam, dezelve van buiten te bezetten, met een groot deel der vlote, terwijl de overige ſchepen uitgezonden werden, om te kruiſen. Dus gelukte de onderneming op de *Engelſe* oorlogſchepen, die, zo ſommigen oirdeelden, door te weinig of te veel winds, wel deerlijk hadt kunnen mislukken, en, derhalve, dagten zij, niet te voorzigtig was aangelegd. Doch de Staten vonden geraden, den Ruwaard DE WITT, den Admiraal DE RUITER en den Lt. Admiraal VAN GEND, wegens 't wel ſlagen dezer onderneming, ieder met enen gouden kop te beſchenken; later ontving de Ruwaard nog een rentebrief van 30000 guldens van de Staten van *Holland*, in erkentenis der grote dienſten, door hem, in den vermaarden togt op *Chattam*, gedaan. Ook wierdt onze Kapitein JAN VAN BRAKEL, door de algemene Staten, wegens zijnen betoonden heldenmoed, onvertzaagdheid en bewezen dienst, onderſcheidelijk beloond. Hem en zijn Bootsvolk, werdt boven het genomen ſchip, nog 12000 guldens verëerd, en aan hem in 't bijzonder nog een gouden keten, met ene medaille, ter waarde van 1200 guldens. DE RUITER zeilde, eerlang, op bevel der Staten, de rivier van *Londen* wederom op; doch de *Engelſen* hadden door 't zinken van verſcheiden' ſchepen, en door 't planten van geſchut ter wederzijde, de doorvaart zo eng en gevaarlijk gemaakt, dat men

te rade wierdt, te rug te keren; toen poogde men 't kasteel te *Harwich* te bemagtigen; doch deze toeleg mislukte. 's Lands vloot, daar na, heen en weder zeilende, hielde de *Engelſe* kusten in gedurige vreze voor ene landing; ook kwam zij ten anker voor *Torbai*, daar enig volk aan land ging, zonder eenige merkelijke ſchade te doen.

Aan VAN BRAKEL werdt daar na als Kapitein het bevel gegeven op een kloek nieuw oorlogſchip, genaamd *Waſſenaar*, van 54 ſtukken geſchut, en bemand met 210 matrozen en 35 ſoldaten; hier mede ging hij in 1671, met 's Lands vloot, onder het eskader van den Admiraal DE RUITER in zee; doch op dien togt viel weinig van belang voor.

Ten volgenden jare 1672, werdt VAN BRAKEL wederom als voren in dienst genomen, en aan hem 't bevel over het ſchip *Groot Hollandia*, met 60 ſtukken kanon gemonteerd, toevertrouwd; en geplaatst onder het eskader van den Lt. Admiraal VAN NES. Toen den 21 meij 's Lands vloot zes mijlen weſtelijk van het *Noordvoorland*, ten anker gekomen was, kreeg BRAKEL bevel om met zes ſchepen als buitenwagten, van de *Duinkerkſe banken* tot het *Noordvoorland* toe, tot den den 24ſten der maand, op kondſchap van de vijandlijke *Franſe* en *Engelſe* vloten, te kruiſen.

Een doorſlaande proef, hoe veel vertrouwen DE RUITER in VAN BRAKEL ſtelde, bleek den 16 junij daar aan volgende, wanneer uit ieder eskader van des gemelden Admiraals vloot, twee oorlogſchepen benevens twee branders, benoemd wordende, om, wanneer men den vijand zoude genaderd zijn, een weinig vooruit te zeilen, en onder begunſtiging van de kragt en rook van hun geſchut, en van dat der andere ſchepen, de gemelde branders wel te beſteden; hij, nevens Kapitein PIETER THOMASZ. ZITTER, uit het eskader van den Lt. Admiraal VAN NES, daar toe beſtemd wierdt. Hij voerde ook den volgenden dag, toen men met de vijanden ſlaags raakte, een daad uit, waar in onvertzaagde ſtoutmoedigheid en teffens ſchrander beleid doorſtraalde; een daad, die ſchoon enigzins tegens het aan hem gegeven bevel aanliep, door

deszelvs gelukkige uitkomst, niet alleen verſchoning, maar zelvs lof verdiende. Ingevolge het beraamd ontwerp, en de aan hem gegeven orders, moest hij tegens de *rode Vlag* van de *Engelſen* en *Franſen* ſlaan; maar, bevindende, dat hij voordeliger konde handelen en den vijand meerder afbreuk doen, deinsde hij in het begin van den ſtrijd ter regterhand af, verzeld van den brander, daar DIRK DE MUNNIK het bevel over voerde, zette zijn koers om de noord, naar den Admiraal der *blauwe Vlagge*, MONTAIGUE, Grave *van Sandwich*, en zeilde regt op hem aan, zonder een enkeld ſchot te doen, hoe zeer ook enige *Engelſe* ſchepen hun kanon op hem losten; ook vuurde MONTAIGUE, om hem af te weren, zo aanhoudend en vreesſelijk op hem, dat het kogels ſcheen te regenen, en de zee door het ſtorten van kogels en bouten zodanig opſtoof en aan 't zieden raakte, even als of 'er een aantal walvisſen aanwezig waren; maar BRAKEL, ſchoon 'er veel volks van hem wierdt doodgeſchoten, wagde met vuren, tot dat hij het ſchip van MONTAIGUE, de *Royal James* genaamd, 't welk al zijn geſchut hadt gelost, aan boord was geklampt; dit gelukt zijnde, gaf hij hem de volle laag, met zodanigen uitſlag, dat 'er een menigte manſchap ſneuvelde, en de lugt weergalmde door het hartbrekend jammeren van nog groter aantal gekwetſten. Als toen ontſtond 'er een ijsſelijk gevegt, tusſen ongelijke partijen, doordien BRAKELS ſchip bij dat van MONTAIGUE, niet kwalijk naar een boot geleek; want hij voerde niet meer dan 62 ſtukken en 300 man, daar de *Engelſe* Admiraal 104 ſtukken kanon en ruim 1000 koppen aan boord hadt. BRAKEL lag hem intusſen anderhalf uur op zij, ſchoot verwoed en zonder ophouden, en bragt zijn vijand in zo benarden toeſtand, dat hij meer dan eens op het punt ſtondt, om zig over te geven. De *Engelſen* deden intusſen hun best, om door overmagt van volk, dat hun telkens met ſloepen versch aangevoerd wierdt, BRAKEL te overmeesteren, en hadden ook al verſcheidene reizen het bovenſchip in; doch onze Zeeheld verweerde zig met zijn volk zo dapper, dat zij niet verder kosten komen; met dit al was zijn

ſchip

ſchip en want zodanig doorboord, dat het geen langer zeil konde voeren; en het zou denkelijk op het ergſte met hem afgelopen zijn, hadt niet MONTAIGUE, enige andere *Nederlandſe* ſchepen op zig ziende aankomen, BRAKELS ſchip laten los hakken. Hier op wierdt MONTAIGUE's vaartuig deerlijk door BRAKEL's geſchut geteisterd; waar bij nog kwam, dat het brandſchip *de Vrede*, beſtierd door den Kommandeur JAN DANIELSZ. VAN DEN RYN, zig aan 's Admiraals boord wist te hegten, waar door het in brand raakte, en ſpoedig in ligter laaije vlam ſtondt; het volk, om 't vuur te ontgaan, ſprong buiten boord, en de Admiraal MONTAIGUE, benevens zijn zoon, zig door middel van een boot of ſloep zoekende te redden, wierdt deze zodanig met volk overladen, dat zij zonk, waar door beide deerlijk omkwamen. BRAKEL's ſchip was intusſen zo reddeloos, dat het lag te dobberen, zonder verder iets te kunnen uitvoeren of voort te komen; gelukkig voor hem dat het tegens den middag, door het fregat van den Kapitein AARSEN, op bevel van den Lt. Admiraal VAN NES, uit de vloot en verder naar *Zeeland* wierdt geſleept, op hebbende 150 zo doden als gekwetſten, welke laatſten met hem naar *Schoonhoven* werden gezonden, om genezen te worden.

Ten jare 1673 wierdt BRAKEL op nieuw in dienſt geſteld, en aan hem het kommando over het ſchip *de Voorzigtigheid*, van 84 ſtukken en 480 man, zo matrozen als ſoldaten, opgedragen. Hij kweet zig weder met den dapperſten moed, in het gevegt tegen de zamengevoegde *Franſe* en *Engelſe* vloten, den 7 junij des gemelden jaars, bij *Schoneveld*, onder het beſtuur van den Admiraal DE RUITER voorgevallen. Geen minder moed liet hij in den jongſt daar op volgenden zeeſlag blijken, en waar in zijn ſchip zodanig reddeloos wierdt geſchoten, dat hij verpligt wierdt enigzints agteruit te deinzen, om zijn zeilen en lopend want te herſtellen; hier in ſlaagde hij zo gelukkig, dat hij den 19 junij daar aan volgende, onder de vlag van den Schout-bij-Nagt DE HAAN, nevens elf andere oorlogſchepen, twee branders en vier advijsjagten, naar de rivier van *Londen* gezonden wierd, om door het opzeilen van de

ad-

advijsjagten, die met bekwame perſonen voorzien waren, in de gemelde rivier, nader kennis te nemen van de geſtalte en gelegenheid der vijandelijke vloten.

Den 21 augustus van dit zelvde jaar, gaf hij wederom blijken van zijn onverſchrokken moed, in een toen gehouden zeedag; want, zig in 't heetst van 't gevegt en nevens den Admiraal DE RUITER houdende, wierdt zijn ſchip zodanig geteisterd, dat hij benevens die, waar over de Lt. Admiraal TROMP, de Schout-bij-Nagt DE HAAN, en de Kapitein DE JONG, het bevel voerden, opgezonden wierdt, om binnen gnats herſteld te worden.

De oorlog door het ſluiten der vrede een einde genomen hebbende, deedt VAN BRAKEL een kruistogt in de *Middelandſe zee*, tegens de *Barbarijſche* rovers; en wierdt zedert tot Schout-bij-Nagt, bij het kollegie der Admiraliteit op de *Maze*, verkozen. Ook was het in deze hoedanigheid, dat hij den togt van WILLEM DEN III, Prins *van Oranje*, naar *Engeland*, ten einde zijnen ſchoonvader JAKOB van den throon te bonzen, heeft bijgewoond. De dappere daden, tot nu toe door onzen VAN BRAKEL uitgevoerd, worden in de volgende vaarzen, met de vlugge pen van den uitnemenden Heldendigter JOHANNES ANTONIDES, dus geſchetst:

Als BRAKEL inzeilt op het onweêr der Kartouwen
En kogels, al de kust verdonkerde aan weêrzij,
Daar hij met SANDWICH pleit, wie 't zeeregt zal behouwen,
En laaten Gode alleen de Waterheerſchappij;
Hij daagt hem, vol van moed, ter vierſchaar van de baaren,
En ſpreekt met vuur en vlam uit monden van metaal:
Of als hij langs den *Theems* tot *Chattam* opgevaaren,
De haven-ketens breekt, en, bruisſchende over ſtaal
En ijzer, openrukt het *Britſche Damiaten*,
Zet 's Konings magazijn en krijgsvloot in den brand,
Of ſchokt gansch *Barbarije*, en doet de Vlag der Staaten
Een doodſchrik wekken op 't *Algierſch* en *Tunisch* ſtrand.

Het jaar 1690 was noodlottig voor VAN BRAKEL, want in het

het zeegevegt, op den 10 julij dezes jaars voorgevallen, tusſen de *Staatſe* en *Engelſe* gecombineerde vloten, tegens die der *Franſen*, verloor onze Schout-bij-Nagt het leven. Deze zo rampſpoedige ſcheepſtrijd, waar van de ongelukkige uitkomst aan de weerloosheid van den *Engelſen* Admiraal TORRINGTON wordt toegeſchreven, vindt men dus opgetekend in 's Lands Geſchiedverhalen. De Lt. Admiraal GELLIN EVERTSEN geleidde de voorhoede der verëenigde vloten; de middeltogt ſtondt onder den Admiraal HERBERT; terwijl de Admiraal TORRINGTON de agterhoede gebood. 's Morgens ten negen uren begon EVERTSEN het gevegt, op de hoogte van *Beveſier*, tegen den voortogt der *Franſe* vloot. Het duurde drie uren, toen hielden de *Franſen* af, en EVERTSEN konde hen niet vervolgen, ter oirzake van de ſtilte; welke zelvde ſtilte ook de vloten het ſcheiden belette. De ſtrijd werdt dan hervat; en de *Franſen*, ziende, dat TORRINGTON niet kwam opdagen, namen deze verzuiming te bate, en drongen in op het agterſte ſmaldeel van den voortogt onder EVERTSEN. Toen werdt 'er fel gevogten, van wederzijde, tot 's namiddags ten vijf uren. 't Eskader onder EVERTSEN werdt deerlijk beſchadigd, en bijna alle deszelvs ſchepen reddeloos geſchoten. Groot, ja zeer groot was ook, gelijk men denken kan, 't getal der doden; onder dezen telde men onzen JAN VAN BRAKEL en JAN VAN DIK, Schouten-bij-Nagt onder de kollegien van de *Maze* en het *Noorderkwartier*; ook ſneuvelde de Kapitein ADRIAAN NOORDHEI. 't Schip van Kapitein VAN DER GOES, maſteloos geſchoten zijnde, werdt bij den vijand veroverd. Twee andere *Staatſe* ſchepen, geheel onbekwaam om dienst te doen, werden, na den dag, op bevel van EVERTSEN, vernield. Nog vier zwaar beſchadigde oorlogſchepen en een brander zijn, daar na, verongelukt, of den vijand in handen gevallen. Doch 's lands ſchip *de Maze*, gevoerd door Kapitein SNEL, tusſen *Reije* en *Hastings* aan ſtrand geraakt, en door de *Franſen* overvallen zijnde, ontkwam hunne handen, en werdt, ſlegts ene mast meer ophebbende, in *Goeree* binnen gebragt. De *Franſen* vervolgden de onzen en de *Engelſen*, tot op de hoogte van

Duin-

Downes; dan de verëenigde vloten bergden zig, grotendeels, op de *Theems*. Met dit al, geraakte men in de onaangename verpligting, om verfcheiden' reddeloze *Staatfe* fchepen, door de onzen te doen vernielen, ten einde te vermijden, dat zij den vijand niet in handen vielen. De ongelukkige uitkomst van dezen ftrijd werdt, beide in *Engeland* en Hier te *Lande*, den Grave VAN TORRINGTON geweten, die zig, bijna geheelelijk, buiten 't gevegt gehouden hadt. Ook werdt hij, te *Londen* komende, terftond, als Staatsgevangen, naar den *Tour* gezonden. De *Franfen* fchreven, dat zij geheel geene fchepen verloren hadden; ook gedroegen zij zig, na deze overwinning, als meesters van de zee, deden, eerlang, ene landing op de *Engelfe* kust, die egter geen gevolg hadt, en benamen den *Engelfen*, *Hollanderen* en *Zeeuwen*, een groot getal van koopvaardijfchepen. Koningin MARIA, die, terwijl Koning WILLEM in *Ierland* was, de regering van *Engeland* in handen gehad hadt, zondt, terftond na den flag bij *Beveflet*, den Heer HERBERT naar *'s Hage*, om de Staten aan te moedigen, tot het herftellen en verfterken hunner vloot; waar toe zij van zelven genoeg gezind waren. TORRINGTON wierdt, eerlang, te regt geftelt; doch van wangedrag zuiver gefchouwd, en ontflagen.

Intusfen wierdt het lijk van onzen Schout-bij-Nagt JAN VAN BRAKEL, naar *Holland* gevoerd, en te *Rotterdam* in de *St. Laurenskerk* begraven, alwaar op zijnen grafzerk het volgende ftaat gebeiteld:

HIER RUST DE HEER JOHAN VAN BRAKEL, SCHOUT BY NAGT VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND, GESCHOTEN IN DE BATAILJE TEGEN DE FRANSCHE KONINGSVLOOT, DEN 10 JULIUS 1690.

Boven hetzelve ziet men zijn Beeldtenis, zijnde een borstftuk van wit marmer, rondom met een laurierkrans verfierd, en met het koninglijke wapen van WILLEM DEN III. daar boven, benevens een latijns opfchrift, en dit nederduitfe vaers daar onder:

Door

Door ketens, donder, loot en ſtaal en blixemſtraalen,
Te vliegen, en een roof op 's vijands grond te haalen,
Was BRAKEL's werk, die zijn triomf rukte uit den brand:
Zijn naam en krijgsdeugd ſiert zijn Graf en Vaderland.

Ook heeft de Digter JOH. PLUIMER 's mans roemrijke daden opgezongen. in zij e aanſpraak aan de *Nederlandſe Zeehelden*, na het gevegt tegens de *Franſen* in voorgemelden jare, alwaar hij VAN BRAKEL dus aanſpreekt:

——— ——— ——— Gij, BRAKEL, die den nijd
Door eene onſterflijke eer reeds ver te boven zijt,
Het heugt o s nog te wel, dat gij ten dienst der Staaten
De ketens brijzeide van 't tweede *Damiaten*,
't Geen nu vereenigt met den vrijgevogten Leeuw
Mij dwingt te zwijgen de geſchiedenis dier eeuw.
Ik moet voor 't laast uw lijk ten grave helpen leiden.
Gansch *Neêrland* zal met mij uw droeve dood beſchreijen.
Ik weet geen groter lof voor uw verdiende faam,
Dan dat men ſlegts uw graf verſiere met uw naam.

VAN BRAKEL is getrouwd geweest met MARIA LOUISA VAN LIERE, bij wie hij een zoon heeft verwekt, WILLEM FREDRIK genaamd, die ten vrouwe nam JAKOBA POMPE, bij wie hij geen mannelijk oir, maar alleen twee dogters, heeft geteeld. ——— G. BRANDT, *Leven van* DE RUITER, bl. 576. 583. 670. 674. *Leven der Zeehelden*, bl. 747. *Holl. Merc.* 1690. bl. 190--213. WAG., *Vad. Hiſt.* XIII. D. bl. 261--263. XIV. D. bl. 25. XVI. D. bl. 112. G. v. LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* III. D. bl. 56. *Levens van voorn. Mannen &c.* I. D. bl. 282--293.

BRAKEL (THEODORUS á), afkomſtig uit *Braband*, van ouders die den *Roomſen* godsdienst waren toegedaan, werdt in 't jaar 1608 te *Enkhuizen* geboren, zodanig blijkt uit 's mans voorreden, voor zijn werkje, het *Geeſtelijk leven* getijteld. Na de lage klaſen in zijn geboorteſtad te hebben doorlopen, begaf hij zig naar het Hogeſchool te *Franeker*, beoefende aldaar de godgeleerdheid, en wierdt op den 13 maart 1638, op het dorp

dorp *Beers* in *Friesland*, als Predikant beroepen; hier heeft hij 14 jaren de kudde geweid, en zo door zijn voorbeeldig leven als ſtigtelijke predikatien, en ijverig waarnemen van het overig dienſtwerk, ongemeen veel goeds bij die gemeente uitgewerkt; in 1652, aanvaardde hij het beroep aan den *Burg* op *Texel*, doch hier geviel het hem niet; waarom hij met blijdſchap de roepſtemme gehoor gaf, die hem het volgende jaar in het welgelegen *Friesſe* vlek *Makkum*, nodigde; hier verbleef hij tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 14 februarij 1669.

THEODORUS, heeft ter vrouwe gehadt MARGRIET HOMMA, een nigt van den *Amſteldamſen* Predikant LAURENTIUS HOMMA, bij wie hij zes kinderen heeft verwekt, vijf dogters, die alle voor hem zijn overleden, en een zoon, die ten onderwerpe van 't volgende artikel verſtrekt.

Deez' brave mensch is even zo wel door zijne pen, als voorbeeldigen wandel en getrouw waarnemen van zijne hoogwigtige bediening, van groot nut geweest; getuige hier van de twee door hem uitgegevene ſtigtelijke werkjes, getijteld: Geeſtelijk Leven / en Trappen des Geeſtlijken Levens / welke beide meermalen in 8vo. zijn gedrukt. Zijn afbeelding gaat in zwarte konst, door VERKOLJE, zeer ſchoon in prent uit.

BRAKEL (WILLEM á), een zoon van THEODOOR en MARGRIET HOMMA, wierdt te *Leeuwarden* geboren den 10 januarij 1635. Van der jeugd af aan, gaf hij reeds blijken dat hij de godvrugtige voetſtappen zijner brave ouders drukte; en na de latijnſe ſcholen in zijn geboorteſtad doorlopen te zijn, ſtudeerde hij met zeer veel vlijt en ijver, eerst te *Francker*, en vervolgens te *Utrecht*; waar na hij een loffelijk examen ondergaan hebbende, Proponent wierdt. Ten jare 1662, wierdt hem het beroep van *Exmorra* in *Friesland* opgedragen; hier huwde hij in 't volgende jaar met SARA NEVIUS. In 1665 werdt hij beroepen te *Staveren*, in 1670 te *Harlingen*, in 1673 te *Leeuwarden*, in 1678 te *Middelburg*, voor welk beroep hij bedankte, en eindelijk in 1683 te *Rotterdam*, daar hij ten ein-

de van zijn leven toe, door enen godzaligen wandel en het getrouw waarnemen van de pligten aan zijn zwaarwigtige bediening verbonden, zijn naam in gezegende aandenking bij die bloeijende gemeente heeft vereeuwigd. Hij ſtierf den 30 october 1711.

Dat WILLEM à BRAKEL buitengemeen werkzaam is geweest, getuigen de menigvuldige ſchriften, welke uit zijne pen zijn gevloeid, en inzonderheid tot ſtigting van eenvoudige Christenen met veel vrugt kunnen gebruikt worden. Men vindt 'er eene optelling van bij ARKOUDE en ARRENBERG, *Naamregister van Nederd. Boeken*, bl. 67. Zijn werk getijteld: REDELYKE GODDIENST, in welke de Godlijke waarheden des Verbonds worden verklaart / tegen alerley Partijen beſchermt / en tot de practijke aangedrongen: als mede / de Bedeelinge des Verbonds / en de handelinge Gods met zijne Kerke in het Oude Testament onder de ſchaduwen: ende in het Nieuwe Testament onder de verbeelinge / vertoond in een Verklaringe van de Openbaringe JOHANNES. III Delen in 4to. kwam voor de eerſtemaal in 't licht ten jare 1700, en wierdt in een tijdvak van ruim een halve eeuw tot 18 malen toe herdrukt en gretig verkogt; zijnde de laatſte uitgave hier van bezorgd ten jare 1767, door A. BLUSSÉ *en zoon*, Boekhandelaars te *Dordrecht*. Het ongemeen vertier van dit boek, waar van genoegzaam geen voorbeeld kan bijgebragt worden, vordert dat wij aan onze Lezers een beknopt verſlag van deszelvs inhoud mededelen.

De geleerde P. RABUS, geeft 'er in zijne *Boekzaal over den jare* 1701, bl. 2 enz., het volgende getuigenis van: „ van „ verleije boeken te gewagen, was altijd onder andere in„ zigten ook het minſte niet, dat men die den Lezer aanbe„ veelde, om des Boekverkopers gedrukte papieren aan den „ man te helpen, doch dit heeft omtrent deze bladen geen „ plaats. Want de Eerw. Schrijver heeft dezelve op zodani„ gen loffelijke wijze aan de wereld willen mededelen, dat „ geen Drukker, (veel min hij zelv) daar meê zijn beurs, „ maar een onderzoeker en oeffenaar van den *Redelijken Gods-*

„ *dienst*

„ dienst zijn ziel zoude verrijken. 't Welk zo wel gelukte,
„ dat reeds afdrukzels in zes maanden, veel eer als te grabbel
„ weggehaald, dan uitverkocht zijn. Niet weinig godgeleerde
„ schriften zijn mij onder de penne gevallen, die een leer-
„ zaam vernuft, groot nut en vermaak aanbrengen. Derzel-
„ ver Makers hebben ook geen ander oogwit, dan dat goed
„ en stigtelijk was: het zij dat sommige van henluiden wigtige
„ Bijbelsexten wisten op te helderen; sommige d'ene of d'an-
„ dere Geschiedenis uit de Heilige Boeken in haren samenhang
„ verklaarden; enige wederom hun werk maakten, van de
„ verschillen in het Christelijke Geloof zeer verstaanlijk voor
„ te stellen, en de Waarheid uit te vorschen; of het zij dat
„ andere zig afsloofden in de omzwagtelde rollen der Profeten
„ te openen, en de diepe geheimenisen veler eeuwen, daar
„ in verzegeld, stigtelijk op een gezetten tijd thuis te bren-
„ gen. Maar het werk van den Heere Brakel, heeft boven
„ alle zulke vorensgenoemde iets vooruit. Het begrijpt geen
„ stuk of brok van Bijbelstoffen, maar een volkomen ligbaam
„ van de Godgeleerdheid der *Gereformeerden*, op een wijdlufte
„ doch tevens zonderling beknopte manier toegesteld; in dier
„ voege, dat Leraars (Aankomelingen voornamentlijk) zo
„ wel als Leerlingen, zig daar van met grote vrugt konnen
„ bedienen."

Het *eerste Deel* van dit werk behelst de Geloofsleer. 't Beloop der Hoofdstukken, waar in de leerpunten der *Hervormde Kerk* behandeld worden, verschilt niet van 't gene men bij andere Stelzelschrijvers ontmoet. Eerst handelt de Schrijver over de *natuurlijke Godgeleerdheid*, vervolgens over de *Heilige Schrift*, over God, over *Gods besluiten*, over de *Schepping*, de *Voorzienigheid*, het *Werkverbond*, de *Zonde* en derzelver gevolgen. Dit loopt af in XV hoofddelen. Hier op handelt hij van het *Genadeverbond*, van Jesus *voldoening*, van Jesus *Godlijke* en *Menschlijke natuur*, van zijne *Ambten* en *Staaten*, van de *Kerk*, en wijders van de *Roeping*, *Wedergeboorte*, *Geloof*, *Rechtvaardiging*, van den *Doop*, van het *Avondmaal*, en van het *Leven des Geloofs op de Beloften*. Alle deze stukken zijn breedvoerig

bearbeid in XXVII hoofddelen. En eindelijk beſluit hij met eene *waarſchouwende Beſturing tegen de Piëtisten, Quiëtisten en dergelijke afdwalende tot eenen natuurlijken en geestlozen Godsdienst onder de gedaante van Geestlijkheid.* Dit ſtuk, over 't geheel genomen niet kwalijk geſchreven, is een aanhangzel op het *Eerſte Deel*, en is ook afzonderlijk door den Schrijver uitgegeven. In dit deel van 's Mans werk, treft men hier en daar ſchone zaken aan, die waardig zijn overwogen te worden; maar ook zal een kundig Lezer 'er wel iets in ontdekken, 't welk de proef van zijn gezond oirdeel niet kan doorſtaan. Vele bewijzen voor de leer, welke de Schrijver voordraagt, doen ſomwijlen niets af, en bederven zelvs vaak de beweerde ſtelling. Trouwens het boek is geſchreven in tijden, waar in men de waarheden van alle kanten nog zo wel niet bekeken hadt, als thans. Dit in het oog gehouden, moet men van des Mans leerſtelzel zeggen, dat het zeer wel opgeſteld, vrij wel gezuiverd van ſcholastikerij, en in een populairen ſmaak ingeligt zij. De praktiſche aanmerkingen, waar mede het doorvlegten is, en welken voornamelijk ter toepaſſing bij elk hoofdſtuk gevoegd zijn, maken hetzelve over 't algemeen nuttig en ſtigtelijk. BRAKEL was een regtzinnige *Voetiaan*; doch hij was regtzinnig uit overtuiging, en niet uit ſlaaffe eerbiediging van menſchelijk gezag. En men moet van den braven Man zeggen, dat, ſchoon hij eigenlijk voor het ongeletterd gemeen geſchreven heeft, hij zig egter geheel niet geſchikt hebbe naar de volksdwalingen van zijne eeuw. *Bladz.* 368, 711--713, 715--717, 796, 1052, 1057--1059, enz., ſpreekt hij van de *onbepaalde en welgemeende aanbieding van* CHRISTUS, *aan allen, die onder het Euangelie leven*, op eene regt verſtandige en manlijke wijze, en gants niet naar de denkbeelden van de zogenoemde oude lichtdijvers. En ten aanzien van het *uiteinde der voor het redengebruik ſtervende kinderen*, laat hij zig ook uit in termen, die aan den meesten hoop der eenvoudigen niet wel ſmaken zullen. *Bladz.* 968. ſchrijft hij: „ Alle „ kinders der bondgenoten, (die van gedoopte ouders) 't zij „ bekeerde of onbekeerde, 't zij voor of na het ontvangen

„ des

„ des Doops, in hare jonkheid ſtervende, moeten gehouden
„ worden zalig te zijn, uit kragt van het *Verbondt* GODS, in
„ welke zij geboren zijn, en alzo te zijn kinderen des Ver-
„ bonds: zijn de ouders onbekeerd en trouwloos in het Ver-
„ bondt, dat is op haar eigen rekeninge; de *Zone zal niet dra-*
„ *gen de misdaad des Vaders.*" En, *Bladz.* 969. „ In CHRIS-
„ TUS *geheiligd te zijn*," zo als in het Doopformulier gelezen wordt, „ is deel te hebben aan CHRISTUS." Het *Tweede Deel* van 's Mans arbeid is een zedekundig ſtelzel, waar in hij, zo als in het hoofdſchrift gelezen wordt, handelt over het *heilig leven der Bondgenoten in derzelven toenemen, afnemen en ſtrijden.* Hij begint met de *Heiligmaking.* Dit ſtuk hadt hij in het leerſtelzel der Geloofspunten, als zijnde geheel praktikaal, overgeſlagen. Hier op gaat hij over tot de *Godlijke Wet*, de *Tien Geboden*, als het rigtſnoer der heiligheid. Hij verklaart dezelve. Hij neemt vervolgens tot zijne onderwerpen de *liefde tot* GOD en *den Here* JESUS, de *gehoorzaamheid aan* GOD, de *hoop op* GOD, de *vergenoeging*, de *lijdzaamheid*, de *opregtheid*, het *gebed*; hier bij geeft hij enige ophelderingen en toepaſſelijke aanmerkingen over het *Gebed des Heren.* Wijders prijst hij allerlei christelijke deugden aan, als *nedrigheid*, *zagtmoedigheid*, *vreedzaamheid*, *naarſtigheid*, *milddadigheid*, enz. Voorts geeft hij zijne beſtieringen aan den Christen, in 't gene hem bij 't beoeffenen van zijn Christendom hier in dit leven dwarsbomen kan. En, ten flotte, laat hij iets volgen over den *dood*, den *ſtaat der afgeſcheiden geesten*, de *opſtanding*, 't *laatſte oordeel*, en het *eeuwige leven.* Dit *Deel* bevat LXI hoofdſtukken. In hetzelve ſtraalt zeer veel godvrugt en naauwgezette tederheid van hart voor GOD door. Men heeft 'er hier en daar gemoedelijke leſſen, die met ſtigting kunnen gelezen worden. Hadt de Schrijver thans geleefd, hij zoude verſcheiden zaken met meer kiesheid en oordeelkunde voorgeſteld hebben; 't gebrek hier aan moet men in een man van de zeventiende eeuw, met een verſchoonend oog overzien. De ſmaak is zints dien tijd zeer verbeterd. In de daad; bijaldien 'er thans geene zaken en voor de gemene ſtichtelijkheid geſchikter zedeken-

dige werken waren, zouden wij het bij voortduring als een nuttig Huisboek aan ongeletterde Christenen aanbevelen. Het *Derde Deel*, bevat de *bediening des Verbonds*, en Gods *beſtuur in zijne Kerk van* Adam *tot aan het laatſte der dagen*. Dit *Deel*, voornaamlijk de Verklaring van Johannes *Openbaring*, welke 'er in voorkomt, is het minst belangrijke, en dient van eenvoudigen met voorzigtigheid en met geen te groot vertrouwen op des Schrijvers uitlegkunde gebruikt te worden. Brakel moet groten arbeid aan dit werk beſteed hebben; zijne uitgegeven *Leerredenen* ten minſten ſteken 'er ſterk bij af, en hebben op verre na zo veel goeds niet.

Zie daar Lezer, het in alle opzigten uitmuntend berigt, 't welk den geleerden en oordeelkundigen A. Ypei, ons van dit zo ruim verſpreide, en door vele Christenen zo gretig gelezene boek van vader Brakel geeft, in zijn fraaije werk, getijteld: *Beknopte Letterkundige Geſchiedenis der Sijſtematiſche Godgeleerdheid enz.* Wij hebben dit zo veel te liever overgenomen, om dat wij met den verſtandigen Berigter, het volkomen eens zijn; dat namelijk: „ dit geſchrift van Brakel bij „ zeer vele Hervormde Christenen, thans geheel geene of „ altoos ene geringe waarde heeft, en hetzelve toch die al„ gemene verachting niet verdient."

BRAKENBURG (REINIER), Konſtſchilder, weten wij niets anders van te melden, dan dat hij bij de beoefening des penſeels teffens die der luit voegde, en ook bemoeide hij zig met vaarſen maken. Hij ſchilderde konſtig burger- en boerengezelſchappen, die binnenshuis zitten te troeven en te drinken, op de manier van Ostade. Hij was een leerling van Mommers, en won veel geld met ſchilderen, dat hij meesterlijk wist om te zetten, want hij verviel in zijne laatſte jaren verregaande aan den dranк. Waarſchijnlijk heeft hij in *Friesland* gewoond, ten minſten is hij in dat gewest geſtorven. Veel ſtukjes heeft hij geſchilderd met enkelde beeldjes daar in, als een *Keukenmeisje*, *Lierſpeeldertje*, *Fraijcurieus* enz. Den 12 ſeptember 1703, wierden op ene verkoping te *Amſteldam*, verſchei-

ſcheidene ſtukken door dezen meester vervaardigd, verkocht, als onder anderen: de *Moſesleeters*, voor 95 guld. Twee *Berkhijes*, 103 guld. Twee *Binnenhuisjes*, 97 guld. Op de verkoping van ANTH. GRILL te *Amſteldam*, den 14 april 1725, een *Vrolijk Gezelſchap*, 185 guld. enz. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schild.* III. D. bl. 229. GER. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 128, 129. 326.

BRAKONIER (ABRAHAM JOSUA), geboren den 8 october 1670, te *Amſteldam*, alwaar zijn vader ABRAHAM BRAKONIER handel dreef, en Ouderling in de Franſe kerk was. Zijne moeder was MARIA DE COLENAAR. Even den ouderdom van tien jaren bereikt hebbende, verloor hij beide zijne ouders genoegzaam gelijktijdig, want zijne moeder ſtierf op het ogenblik, dat het lijk van zijn vader ſtondt opgenomen te worden, om ter begraafplaats te voeren. ABRAHAM geraakte dus onder het opzigt van voogden. Hij doorliep de triviale ſcholen met veel vlugheid, en ſtudeerde vervolgens nog vijf jaren te *Amſteldam*, aan het doorlugtige ſchool. In 1689 bezogt hij de *Franeker* Akademie, toefde aldaar twee jaren, waar na hij *Utrecht* ging opzoeken, alwaar hij gedurende het tijdvak van een jaar nieuwen voorraad van geleerdheid opdeed, en ging toen nog een jaar naar *Leijden*, ten einde zijnen akademiſchen loop met de leſſen van de Hoogleraars TRIGLAND en FRANCKENIUS te beſluiten.

In 1697 wierdt hij in de klaſſis van *Amſteldam* tot Proponent aangenomen, en in januarij 1698, te *Liſſe* bij *Haarlem* als Predikant beroepen, doch door de Ambagtsvrouwe gansch probeert. Hier op verviel BRAKONIER in een langdurige en kwijnende ziekte, die hem, door ene overgebleevene zwakheid, gedurende den tijd van vierdehalf jaar, belette den predikſtoel te beklimmen; doch zijne krachten allengskens te rug bekomen hebbende, ging hij op verzoek van den Kerkenraad van *den Haag* bij *Leijden*, op die vakante plaats prediken, en gaf aldaar zo veel genoegen, dat hem het beroep met veel genegenheid door den Kerkenraad wierdt aangeboden; doch [illegible]

ſchijnt niet naar den ſmaak van den Ambagtsheer geweest te zijn, doordien deze hem improbeerde.

Dus bleef BRAKONIER nog Proponent tot op den 14 october 1703, dat hem het beroep van *Nijmegen* werdt opgedragen; vervolgens wierdt hij den 26 november 1705 te *Dordrecht* beroepen, doch gaf aan deze roepſtemme geen gehoor, maar bedankte; volvaardiger was hij om het beroep den 1 maart 1706 te *Utrecht* op hem gevallen, te aanvaarden, en hier is hij verbleven tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 30 maart 1736.

Den 30 maart 1708 begaf ABRAHAM zig in het huwelijk met KATRINA DE WILDE, dogter van PIETER DE WILDE, Drosſaart, Bailjuw en Dijkgraav van *Woudrichem* en den lande van *Altona*, en ANNA SPOORS; bij welke hij een zoon heeft verwekt, die zijn vader heeft overleefd. 'Er zijn vele ſchone dichtwerken in het licht, onder den naam van *Vrouwe* C. P., welken zijn van de Vrouw van BRAKONIER, misſchien CATRINA PIETERSDOGTER. De letterarbeid die van dezen man is in 't licht gegeven, beſtaat in de volgende werken. 1. **Lijkreden op Ds.** DE RUITER. 4to. 2. **Onderwijs in de grondwaarheden des Chriſtendoms volgens den Catechismus. Utr.** 1755. 8vo. 3. **Uitgezogte Leerredenen. Utr.** 1750. 4to. 4. **Uitgezogte Keurſtoffen. Utr.** 1758. 4to. 5. **Uitgelezen Bijbelſtoffen. Utr.** 1743. 4to. —— *Boekz.*, 1736. *a.* bl. 499--503. ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamr. druk van* 1773. bl. 67.

BRAMER (LEONARD), Konſtſchilder, geboren te *Delft* in't jaar 1596, begaf zig, door reislust aangeſpoord, reeds met zijn 18de jaar op weg naar *Atrecht*, in het land van *Artois*; van daar toog hij naar *Amiens*, *Parijs*, *Marſeilje*, *Genua*, eindelijk naar *Rome*, daar hij zig enige jaren heeft opgehouden, met ijverig en naarſtig zijn konst naar zo veel heerlijke voorwerpen voort te zetten, waar door hij een braaf Schilder wierdt, gelijk een menigte van zijne konsttaferelen kunnen getuigen. Hij is aan verſcheiden' *Italiaanſe* Hoven zeer gezien geweest, en inzonderheid bij den Prins MARIA FARNESE, Hertog van *Parma* en van *Plaiſance*, voor den welken hij vele zo grote als kleine werken heeft geſchilderd; voorts bezogt

hij

hij *Venetie*, *Florence*, *Mantua*, enz. Zijne konstwerken die hem voornamelijk hebben beroemd gemaakt, waren, eene *opwekking van Lazarus*, heel woelig van ordonnantie, wel getekend en geestig van dag en schaduwe. Voorts, een *verloochening van* PETRUS, en enige anderen; en, doordien hij meer op naam dan op geld gezet was, vergenoegde hij zig daar mede, dat zijn naam door gants *Italie* beruft wierdt; en trok weder naar zijn vaderland, om daar ook zijne konst te doen zien. Het huis te *Rijswijk* pronkt nog met een voornaam staal van zijnen loffelijken geest. Men ontmoet veeltijds ook onder de beminnaars van konst, van zijne kleine historiestukken op koper geschilderd, die fraaij van vinding en konstig gedagt zijn. Ook muntte hij zonderling uit in het schilderen van gouden en zilveren vasen, drinkbekers, en meer gelijkfoortige dingen. Op de verkoping van HENDRIK SCHUT, den 8 april 1739, wierdt een *Doktor die pis bekijkt*, van zijn maakzel verkogt, voor 61 guld. ——— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 164. J. C. WEYERMAN, *Leven der Konstschild.* I. D. bl. 392. GER. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 574.

BRANDE (FILIPS VAN DEN), Burgemeester te *Middelburg*, vindt men tot tweemalen toe in 's Lands geschiedverhalen opgetekend, als zig in zeer benarde omstandigheden bevindende. Ten jare 1672 namelijk, toen een gedeelte van de *Bataafse* Republijk door de wapenen der *Franfen* was gewonnen, bevondt zig genoegzaam de gantse provintie van *Zeeland* in rep en roer, door de vreze geprangd, dat de krijgsbenden van die Natie, toen onze vijanden, doch thans onze broeders genaamd, eene landing in dat gewest mogten ondernemen. Zo als het doorgaans in onstuimige tijden van oorlog en beroerten gaat, wierden vele brave Regenten vuil geschouwd, en als met den vijand heulende. VAN DEN BRANDE deelde in een ruime mate in die verachtelijke verdenking, en hadt zig inzonderheid den haat van de muitzugtige *Walcherse* boeren op den halze geladen, doordien aan hem werdt toegeschreven, dat het *parool* of *wagtwoord*, sedert enige dagen, hun naar ge-

woonte niet was medegedeeld. Intusſen openbaarde zig een alge nene kreet te *Middelburg*, dat de *Franſen* bezig waren met te landen; ſchoon dit gerugt nu, door doemwaardige aanſtokers verſpreid, die voordeel uit verwarring met derzelver deerlijken naſleep dagten te rapen, ten eenemalen vals en ongegrond wierdt bevonden; baatte zulks weinig, want het grauw geraakte aan 't hollen, en Burgemeester VAN DEN BRANDE werdt door een hoop dolle en door den drank verhit gemaakte wijven, uit zijn huis gehaald, jammerlijk gefleurd en deerlijk geſlagen. Kort hier na trokken de boeren met allerhande tuig gewapend, ter *Noordpoorte* in de ſtad, haalden VAN DEN BRANDE van 't ſtadshuis, daar hij, door de Schutters, geborgen was, en voerden hem benevens zijne Raadsvrienden, de Burgemeesters DE SAGE, BROUWER, VRYBERGEN, den Penſionaris DE HUYBERT, en den Secretaris REIGERSBERGEN, gevangkelijk ter ſtad uit, dezelven in een bierkroeg, onder den naam van *Nadorst* bekend, in bewaring houdende. Toen zondenze om Gemagtigden uit de Burgerij, die, nevens hen, de *Verraders*, want beter naam kregen ze niet, zouden onderzoeken; dit geſchiedde ruwelijk en op de onbehoorlijkſte wijze; ook zoude het leven van deze Mannen, die zig in het geweld van zulke verbitterde en eenzijdige Regters bevonden, die ook niet weinig door den drank verhit waren, groot gevaar gelopen hebben, hadt niet de Heer VAN ODYK het middel gevonden, om den woesten hoop een weinig tot bedaren te brengen. De berugte BERONICIUS, dien wij aan onze Lezers, in het *II. Deel* van dit werk, *bl.* 375 enz. hebben doen kennen, legt in zijne *Georgarchontomachia*, naar de vertaling van P. RABUS, dien Heer, als Eerſten Edele van *Zeeland*, de volgende woorden in den mond:

Wel vrienden, hebt gij voor, het ongelijk te wreken,
Welk VAN DEN BRANDE u heeft, door zijn verzuim gedaan?
Het zij zoo! laat hem geen verdiende ſtraf ontgaan!
Maar zulks kan muiterij, noch wapentuig beſlechten;
Men vordert niets met die; wij hebben burgerrechten,
En wetten; heeft hij deze opzettelijk vertreên,
Dat blijv' niet ongeſtraft! Hij ſlide 'er voor, met reên!

En

En leer, door eigen ſchade en ſchande, dat na dezen
Elk, wien 't wordt aanvertrouwd, wel toezien moge en vrezen,
Dat hij den draak nooit met zijn medelandsliên ſteek,
Of maak dat hun het *woord* ten buitenpoſte ontbreek.

VAN DEN BRANDE, benevens zijne medegevangene Raadsvrienden, wierden door de Burgers wederom naar de ſtad gevoerd, op het ſtadshuis in bewaring gebragt, en, eerlang, onder borgtogt ontſlagen. Doch de oproerigen lieten zig niet ſtillen, voor dat Prins WILLEM DE III, die, te vergeefs, door de Regering verzogt was, in de ſtad te komen, ook te *Middelburg*, zo als op vele plaatzen reeds was geſchied, enige verandering in de regeringe gemaakt hadt; waar door vele bekwame lieden uit het bewind geraakten, en zig andere driftige en geringe menſchen, ter regeringe wisten in te dringen; een kwaad dat zig doorgaans bij alle revolutien inkankert, en waar van wij de wrange vrugten in onzen leeftijd meer dan eens, en inzonderheid in deze laatſte tijden, zo volmondig geſmaakt hebben.

Na dode van Koning WILLEM DEN III, die den 19 maart 1702 overleed, zonder kinderen na te laten, verviel van zelve het Stadhouderſchap van zes provintien; en zulks hadt mede ten gevolge, dat in de bijzondere ſteden, de jaarlijkſe verandering der Regeringe, die veelal door den Stadhouder pleeg te geſchieden, thans wederom in den boezem van het Volk te rug keerde, of wel aan die genen verviel, welke zig door privilegien daar toe gewettigd rekenden. Doch het kost niet misſen, of hier door rezen op vele plaatzen dikwils verregaande twisten, doordien die privilegien en voorregten niet door een ieder even eens begrepen wierden, en er dan veeltijds partijſchappen uit geboren wierden, die niet zelden deerlijke gevolgen naar zig ſleepten.

Dit hadt inzonderheid ten jare 1704, in *Gelderland* en *Zeeland* plaats. Te *Middelburg* was in den aanvang van dit jaar, uit die bron, ene geweldige beroerte voortgevloeid, die niet dan met veel moeite geſtopt werdt. De Kiezers in deze ſtad, die deel plagten te hebben in de aanſtellinge der jaar-

lijk-

lijkſe Wethouderſchap, hielden zig zeer gebelgd, dat deze aanſtelling, ten jare 1702. geſchied was, zonder hen te kennen, naar behoren. Na vele vergeerſe pogingen ter hand genomen te hebben, ten einde in hun vermeend regt herſtelt te worden, beſloten zij eindelijk een vertoog, tot ſtaving hunner voorregten aan de Regering der ſtad in te leveren. Zulks geſchiedde, en zij verſchenen ten dezen einde in vollen getale, ten raadhuize op den 26 januarij, leverden hun vertoog in, doch begeerden, dat 'er niet over geraadpleegd werdt, in 't bijzijn van drie Schepenen, welke zij hielden, ten onregte ter Regeringe ingedrongen te zijn. Doch nauwlijks was dit verrigt, en zeven dier Kiesheren in een naastgelegen vertrek gegaan, om 't beſluit des Raads af te wagten, of men wierdt voor het raadhuis enen zeer geweldigen oploop gewaar, aangevangen zo door enige misnoegde ingezetenen dier ſtad, als van de ſteden *Goes*, *Vliſſingen*, *Veere* en *Arnemuijde*, en dat om de nieuwe Regering af, en de oude weder aan te ſtellen. De zaal van 't raadhuis raakte vol volks. Burgemeester VAN DEN BRANDE, die een verwonderijke bedaardheid en tegenswoordigheid van geest bezat, vernomen hebbende wat 'er gaande was, ſcheidde ogenblikkelijk de vergadering, waar op de hollende gemeente zig van het raadhuis meester ziende, de Magiſtraat, doch egter zonder de zo lang beweerde benoeming der Kiezeren thans te vorderen, naar haar eigene zinnelijkheid veranderde, door 't afzetten van enigen en aanſtellen van anderen, verzeld voorts nog met een afgekondigd bevel, van de aldus aangeſtelde Regering, op zware ſtraffe te gehoorzamen. Inmiddels hadt de naar huis gegane Burgemeester VAN DEN BRANDE de meeste Burgerij in de wapenen gebragt, onder wier geleide de hier voor van het raadhuis gewekene Regeerders, met ſlaande trommen eerlang weer derwaarts trokken; doch zekeren VERSLUIS, die tot Raad en Penſionaris aangeſteld was, zogt den uitſlag hier van te beletten, en bragt ook zijnen aanhang in 't geweer; zig daarenboven, met geweld, meester makende, van enige vendels der Schutterij. VAN DEN BRANDE wist intusſen uit te werken, dat de kom-

pagnien door hem in de wapenen gebragt, van de geweken' Regenten, ſchriftelijken laſt ontvingen, om met ſcherp te ſchieten, op elk die hun tegenſtand boodt; aan 't hoofd van dezelven tot bij 't raadhuis genaderd zijnde, ontmoette hij aldaar een yendel Schutters, welk de zijde der herſtelde Regenten ſcheen te houden, doch, ſchoon des gelast, weigerde op hunne medeburgers te ſchieten. De geweken Regenten, de meeste manſchap bij zig hebbende, deden 't raadhuis, welk geſloten was, terſtond beklimmen en overweldigen, verdreven de anderen, die omtrent drie uren geregeerd hadden, en namen hunne vorige plaatzen wederom. Ook wisten zij zodanige heilzame maatregelen ter hand te nemen, dat het oproer beteugeld, en eerlang de rust herſteld wierdt. —— VALKENIER, *Verward Europa*, I. D. bl. 755 enz. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* IV. D. bl. 414, 415. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 218, 219. XVII. D. bl. 246--250.

BRANDE (JOHAN PIETERSSE VAN DEN), afkomſtig uit het aanzienlijk geſlagt van dien naam, 't welk in de provincie van *Zeeland* de luisterrijkſte eer- en ſtaatsambten bekleed heeft, was de zoon van PIETER VAN DEN BRANDE en van JOHANNA DE WITTE VAN BLOYS. In zijn grafzerk in de Oudekerk te *Middelburg*, wordt gezegd, dat hij door de *Spaanſe* factie in 1574 verjaagd was. Hij ſchijnt de wijk genomen te hebben naar *Bergenopzoom*, en naderhand, namelijk den 23 meij 1582, Gecommitteerde Raad van *Zeeland* geworden zijnde, door zijn wijzen raad, die ſtad gered te hebben; denkelijk tegens den aanſlag van PARMA in 1588. Zie BOR, XXV. B. bl. 13. Hij is overleden den 25 november 1589. Daar gaat een portrait van hem in prent uit, met de zinſpreuk: *adverſa erudiunt*, en daar onder leest men dit vierregelig vaars:

Ziet hier het regte beeld van een opregte Vader
Des Vaderlands, verdrukt door Spaanſche tirannij.
Hij werdt van 't Zeeuwſche Hof gecoren tot een rader,
Om door zijn wijzen raad te houden Bergen vrij.

JAN

JAN PIETERSSE VAN DEN BRANDE, is gehuwd geweest, met SOPHIA VAN RESEN, bij wie hij vier kinderen heeft verwekt.

BRANDE (KORNELIS VAN DEN), zoon van JOHAN JANS PIETERSSE VAN DEN BRANDE, Schepen en Raad der ſtad *Vliſſingen* en Rentemeester der geeſtelijke goederen in *Walcheren*, en van PETRONELLA VAN BORSSELE VAN DER HOOGE, kleinzoon van den hier voren vermelden JOHAN PIETERSSE VAN DEN BRANDE. Hij hadt den krijgsdienst omhelsd, en behaalde veel roem ten jare 1648, zijnde als toen Kollonel van een regiment Infanterij en Bevelhebber over 't leger in den ſlag van *Garacapes* in *Braſil* waar over zie L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* III. D. fol. 338. Ook was hij wegens de *Weſtindiſe Kompagnie*, Kommandant van *Hoenbacca*, *Paraiba*, *Los Marcos* enz. Hij overleed den 28 februarij 1652, en lag begraven te *Middelburg* in de *St. Peters* of Oude Kerk, alwaar zijn wapen en de gewone eeretekenen van een Krijgsbevelhebber boven het zelve. Op den zark ſtaan zijne waardigheden en de dag van zijn affterven gebeiteld.

Zijne Afbeelding is voor handen, door A. VAN BARLDER getekend en in plaat geſneden door R. VAN PERSYN. Boven aan ſtaat zijn wapen, en daar nevens deze zinſpreuk: *Zonder Godt is 't ijdelheijt.* In den omtrek leest men: *d'Ed. Manh'fte Heer* KORNELIS VAN DEN BRANDE, *Overſte van een regiment Infanterie &c.* Onder op het voetſtuk zijn de volgende vier digtregels geplaatst:

Dit Adelijck gemoet, in deughden opgewaſſen,
Past op geen vijandts list noch laat ſich niet verraſſen,
Soo dat bleeck in *Braſil*, daer hij den vijandt ſloegh
Op *Garacapes* bergh, en uit den velde joegh.

KORNELIS is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was MARIA DE MEYER, bij wie hij twee kinderen heeft verwekt. De tweede, MARIA DE LOOPER, weduwe DANIEL RADEMACHER, heeft geen kinderen gebaard. —— Zie ook, P. DE LA RUE, *Heldhafdig Zeeland*, bl. 142, 143.

BRAN-

BRANDENBURG (N VAN), wordt als teelt naar van het *Veeland der Edelen* vermeld. Hij behoorde zeer vermoedelijk tot het geſlagt van dien naam, in *Brabant* en *Vlaanderen*, gelijkende de XVIde eeuw, in bloei zijnde. KAREL Baron VAN BRANDENBURG, Burggraav *van Eſſeeij*, werdt den 23 maart 1596, Ridder gemaakt. KATRINA VAN BRANDENBURG, omtrent dezen tijd, getrouwd met JAN VAN COUTERAU, of COTTERAU, Baron van *Jauche*, Here van *Puiſieux*, was eene dogter van DIRK VAN BRANDENBURG, en ISABELLE VAN HEMRAIS. In het begin der XVIIde eeuwe, leefde KAREL VAN BRANDENBURG, gehuwd met KLAUDIANA VAN MERODE. —— *Nobiliaire des Pais Bas*, Tom. I. pag. 101. Tom. II. pag. 420. LE CARPENTIER, *Hiſt. Geneal. des Païs-Bas*, Tom. III. pag. 432. 1007. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen*, II. D. bl. 278.

BRANDO (JOANNES), geboren te *Hontenisſe*, een dorp in *Vlaanderen*, onder het regtsgebied van *Hulst*, is geweest Monnik der Ciſtercienſer orden. Hij is geſtorven te *Brugge* den 13 julij 1428, en heeft geſchreven: *Chronicon ab origine Abbatiæ, ad annum ferè* 1413; waar van JAKOB MEYERUS veelvuldig gebruik heeft gemaakt in het ſamenſtellen van zijne *Annales Flandriæ*. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 589.

BRANDON (JAN HENDRIK), Konſtſchilder, uit *Frankrijk* herkomſtig, en die waarſchijnlijk om de geloofsvervolging zijn vaderland heeft verlaten, zette zig in *'s Hage* ter neder. Hij wierdt ten jare 1696 lid van *'t Haagſe* Konſtgenootſchap, en was in 1703 Beſtierder daar van. Hij was een goed Portraitſchilder, die de afbeeldzels van veel aanzienlijke lieden heeft geſchilderd. De Treveskamer pronkte tot op de revolutie van den jare 1795, met vier uitmuntende ſchilderſtukken van hem, zijnde de afbeeldzels van WILLEM DEN I, MAURITS, FREDRIK HENRIK en WILLEM DEN II, gevolgd naar de originelen die op de beſognekamer van het vernietigde kollegie der Staten Generaal, voormaals hebben gehangen. Doch het fortuin moet hem in deze hofplaats, niet gunſtig genoeg

naar

naar zijnen zin toegelachgen hebben, doordien hij zig in 1708 met 'er woon naar *Utrecht* verplaatfte, daar hij zijnen loop voleindigd heeft, en in 1716 geftorven is, ene dogter die geheel gebrekkelijk van lighaamsgeftalte was, nalatende. —— J. VAN GOOL, *N. Schouwb.* I. D. bl. 293, 294.

BRANDS (N.), Konstfchilder, geboren te *Keulen* in de XVII.e eeuw, doch van Gereformeerde ouders; hebbende in die ftad ook nog een broeder wonen, die 'er als Predikant onder 't kruis 'en Hervormden godsdienst verkondigde. Volgens getuigenis van J. C. WEYERMAN, die hem in 1709, in *'s Hertogenbosch* ontmoette, moet het een kluchtige fnaak geweest zijn, die zes a zeven onderfcheidene talen 'prak; portrait fchilderde, doch groter meester was in het fchilderen van dieren en beesten. Hij hadt een flordig gedrag en verteerde al wat hij won in de kroegen: ook ftierf hij in de uiterfte armoede en ellende, zeer waarfchijnlijk te *Antwerpen*. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 37.

BRANDT (GERARD), de grootvader van den beroemden GERARD BRANDT, die zig door zijne uitgegevene nuttige fchriften, zo verdienftelijk heeft gemaakt; wierdt den 14 october 1570 te *Antwerpen* geboren; hij verbond zig in den egt den 25 october 1592 te *Amfteldam*, met BAIKE JASPERS, zijnde het huwelijk ingezegend, in de *kalverftraat*, in het huis *de halve goude Reaal* genaamd, door den Predikant JOOST POPULIER, ten bijwezen van wederzijdfe ouders, en getuigen, FRANS SCHOT en DIRK ALEWYN. Bij deze vrouw heeft hij vijf kinderen verwekt; als 1. MARTYNKE BRANDT, geboren den 9 auguftus 1593 en geftorven den 25 october 1638. 2. GERARD BRANDT, die volgt. 3. JACPER BRANDT, geboren te *Middelburg*, den 26 januarij 1596, verdronk in 't ijs, op 't Y voor *Amfteldam*, den 6 december 1644. 4. JOOST BRANDT, geboren den 1 februarij 1600. 5. ANDRIES BRANDT, geboren den 6 october 1602, ftierf den 13 januarij 1603.

BRANDT

BRANDT (GERARD), oudſte zoon van den bovenſtaanden, en van BAIKE JASPERS, wierdt geboren te *Middelburg*, den 2 october 1594. Hij huwde den 27 augustus 1623 te *Amſteldam* met NEELTJE JEROENS, zijnde zij geboren den 1 julij 1589, en geſtorven den 17 december 1644; en heeft bij deze vrouwe verwekt agt kinderen, waar van de meesten vroegtijdig zijn overleden. In november des jaars 1645, hertrouwde hij met MARRETJE STER, daar hij geen kinderen bij heeft gehadt. Hij ſtierf den 4 februarij 1659. GERARD was een Horlogiemaker van handtering, een zeer vernuftig werkman, die daarbij zonnewijzers en andere mechaniſe werktuigen en aardige konſtſtukken vervaardigde, die zo verre boven die van anderen uitmuntten, dat de ſchrandere CARTESIUS kennis met hem maakte; waar door BRANDT ook vele nuttige onderrigtingen in het beoeffenen zijner konst, van dezen Wijsgeer bekwam. Ook was hij een der hoofden van den Schouwburg, en een ijverig beminnaar en kenner van de nederduitſe poëzij.

BRANDT (GERARD), zoon van den bovenſtaanden, en van NEELTJE JEROENS, wierdt geboren te *Amſteldam*, den 25 julij 1626. In zijne jeugd beoeffende hij 's vaders handwerk; doch gaf reeds vroegtijdig blijken, dat hij groten lust voor de teken- en digtkunde hadt. Nauwelijks 17 jaren oud, digtte hij een Treurſpel, *de veinzende Torquatus*, 't welk, met veel toejuiching, ten tonele gevoerd werdt, en den jongen Digter bekend maakte bij BARLÆUS, die 't ſpel met een lofvers vereerde. Hij vervaardigde, ſedert, nog enige andere gedigten; doch trok nog geen 21 jaren oud zijnde, een algemene achting tot zig, door het opſtellen ener Lijkreden in onrijm, op den Ridder P. C. HOOFT, die, door den Toneelſpeler VAN ZJERMSZ. op den Schouwburg uitgeſproken werdt. BARLÆUS, HUIGENS, VONDEL in 't bijzonder, die deze redevoering hadden aangehoord, waren opgetogen van verwondering over de zuiverheid en kragt van tale, die in dezelve uitſtaken. De laatſte liet 'er zig, naar 't gene 'er ANSLO van meldt, in de *Lof- en Lijkgedigten op* G. BRANDT, bl. 75, dus, openlijk, over uit:

—— Dees heeft natuur te baat,
Het zij hij ſchrijft op maat of zonder maat,
Zijn oordeel is ervaren:
't Verſtand quam voor de jaaren.

In 't volgende jaar zong BRANDT een korten treurzang op het overlijden van BARLÆUS, wiens dogter, SUSANNA, die in verſtand en deugd uitmuntte, daarbij een liefhebſter der digtkonſt was, hem, zedert enigen tijd, bekoord hadt, terwijl zij hem ook niet ongenegen was. Doch BRANDTS beroep, het Horlogiemaken, ſtondt haar tegen. Om haar te behagen, leerde hij de latijnſe taal, en oeffende zig vervolgens, drie jaren, in de godgeleerdheid, in het kweekſchool der Remonſtranten te *Amſteldam*, onder den Profeſſor STEPHANUS CURCELLÆUS. In 1652, werdt hij tot Leraar der Remonſtranten, te *Nieukoop*, beroepen; 't welk JAN VOS, in het II. Deel zijner *Gedigten*, bl. 295. ſchamper genoeg deedt ſchrijven, dat *de liefde, van een' Toneelpoëet een' Predikant gemaakt hadt.* Hij trádt, kort daar op, met SUSANNA VAN BAERLE voor het egtaltaar, welke op den 14 julij 1674, in den ouderdom van 52 jaren overleed, na hem zes kinderen gebaard te hebben; welke waren: 1. KASPER, waar van beneden nader. 2. GERARD, geboren te *Nieukoop*, den 15 junij 1655, overleden den 19 april 1666. 3. GERARD, waar van nader. 4. JOHANNES, hier van ook nader. 5. KORNELIA, geboren te *Hoorn*, den 7 maart 1666; trouwde den 30 november te *Rotterdam* met FRANS DE HAAS, die in 1695 overleed, nalatende zijne weduwe met vijf kinderen. Zij hertrouwde in 1699 met REINIER LEERS, Schepen der ſtad *Rotterdam*, die in 1714 overleed, na twee kinderen bij haar verwekt te hebben.

In 1657 vong hij aan te arbeiden aan de *Hiſtorie der Reformatie*, waar van hij eerlang een kort begrip in 't licht gaf, welke zeer geprezen werdt, en waar van vijf drukken het licht zien; zijnde de eerſte van 1660 en de laatſte van 1730. Hij vervolgde dezen arbeid te *Hoorn*, werwaards hij in 't jaar 1660, beroepen werdt, en gaf drie jaren later, de X eerſte Boe-

Boeken in *octavo* uit, die tot aan 't jaar 1600 lopen. Doch deezen, die flegts het *eerfte Deel* van een grofer werk ftonden uit te maken, kwamen andermaal in 1671 in *quarto* te voorfchijn, en werden drie jaren daar na van een *tweede Deel* gevolgd, welke de *Hiftorie der Reformatie*, tot aan 't jaar 1618, en de beginzels der fcheuringe tusfen de *Remonftranten* en *Contraremonftranten*, inhielden. De *Noordhollandfe Sijnode* viel, over dit *tweede Deel*, klagtig bij 's Lands Staten, als behelsde het „ fcherpe en honende uitdrukkingen, tegen verfcheiden' Pre„ dikanten niet flegts, maar zelvs tegens de Prinfen VAN „ ORANJE, en daarenboven enige blijkbare valsheden." Zij verzogten niet minder, dan dat de ftukken, die van BRANDT's *Hiftorie der Reformatie* reeds het licht zagen, bij plakaat mogten verboden worden, het verleende octroi ingetrokken, en het uitgeven der verder Deelen verboden mogt worden; dan de Staten vonden, alleen, geraden, het octroi, welk zij op het werk verleend hadden, in te trekken, en den Schrijver te bevelen: „ zig in het fchrijven en uitgeven van het ver„ volg zijner Hiftorie, van alle aanftotelijkheid, zo omtrent „ de Regeringe als omtrent de Kerk, te onthouden." De twee volgende Delen, die de gefchiedenis der *Dordfe Sijnode* bevatten en in het jaar 1623 eindigen, zijn eerst, lang na des Schrijvers dood, in 't jaar 1704 uitgekomen. Middelerwijl was van BRANDT in 1662 in de latijnfe taal te voorfchijn gekomen, ene verzameling van verfcheidene merkwaardige gebeurtenisfen, welke in de *Hiftoria fui temporis* van THUANUS niet gevonden worden; zijnde dezelve door hem getrokken uit twee gefchriften, waar van het ene naar een handfchrift van dien doorlugtigen Schrijver zelve gefchreven was. Ten jare 1666, verëerde hij zijnen Landgenoten, doch zonder melding van zijnen naam, de *Hiftorie van Enkhuizen*, welke naderhand, namelijk in 1747, met een vervolg van SEBAST. CENTEN, en met fraaije platen verfiert, in 4to. is herdrukt.

Ten jare 1667, wierdt hij te *Amfteldam* beroepen, daar hem, gelijk wij reeds vermeld hebben, in 't jaar 1674, zijne waarde SUSANNA ontviel, die hij tederlijk beminde, en geen

wonder ook, doordien men haar als ene vrouwe van een zaghaartig karakter, en met uitmuntende zielshoedanigheden begaafd, omſchreven vindt. In 't jaar 1675, trad hij andermaal in egt, met KATRINA VAN ZORGEN, bij wie hij geene kinderen verwekt heeft. Sedert, bezorgde hij ene nieuwe uitgave van P. C. HOOFTS, *Nederlandſe Hiſtorien* en andere *Werken*, en van VONDELS, *Poëzije*, 2 Delen in 4to., welke uitgaven hij onder anderen, verſierde, met de levensbeſchrijvingen dezer vermaarde Mannen. De laatſte tijd van zijn werkzaam leven, beſteedde hij, aan de beſchrijvinge van 't Leven van den Admiraal MICH. DE RUITER, een werk, welk hij, met ongemene naarſtigheid, ſamengeſteld, en waar aan hij, 100 dagen, 14 uren 's daags, te kost gelegd hadt; en waar van men getuigd vindt, dat men mag twijffelen, of DE RUITER meer door de pen van BRANDT, of BRANDT door 't beſchrijven van DE RUITER's leven, is verceuwigd geworden. 't Was, in den herfst des jaars 1685, nauwlijks half afgedrukt, toen BRANDT zijne kinderen in *'s Hage* en te *Rotterdam* bezoekende, van koorts en buikloop werdt aangetast, die hem, ter laatstgemelde ſtede, op den 12 october, uit het leven rukte. Hij werdt in de Franſe kerk, ter aarde gebragt, en 't zelvde graf, daar zijn jongſte zoon GERARD, geacht Leraar onder de Remonſtranten te *Rotterdam*, twee jaren te voren, begraven geworden was.

In de *Beſchrijving van* BRANDTS *leven*, door den zoon zijner dogter, JOAN DE HAAS, opgeſteld, en, in 't jaar 1740 in 't licht gegeven, wordt nog van twee werken van onzen Hiſtorieſchrijver gewaagd, die, na zijnen dood, te voorſchijn kwamen; namelijk: de *Hiſtorie der Regtspleeging over de Heeren* OLDENBARNEVELD, HOGERBEETS *en* DE GROOT, en den *Dagwijzer der Geſchiedeniſſen*, beide in 4to. gedrukt; ook kan men 'er het *Onpartijdig Chronijxken* bijvoegen, 't welk door BRANDT tot aan 't jaar 1650, is gebragt, en naderhand, door anderen, veel gebrekkiger, vervolgd is.

Men heeft BRANDT, ten allen tijde, onder de reije der vermaarde Digters ene aanzienlijke plaats vergund, en vooral, on-

onder de beste *Nederlandſe* Geſchiedſchrijvers, zo ten aanzien van den vloeijenden ſtijl, als van de uitlokkende verhaalswijze, gerangſchikt; het waren alleen, ſommige Gereformeerde Predikanten, die in 't begrip vielen, dat hij, ingenomen met zijne gezindheid, de zaken der Remonſtranten te gunſtig heeft voorgedragen, in zijne *Hiſtorie der Reformatie.* Inzonderheid muntte hier in uit, de *Amſteldamſe* Predikant H. Ruyl, in een boekske door hem in 't licht gegeven, getijteld: G. Brandts, *ſtoute Gevoelsdheid en liefdeloze Geest*; dan dit is met zo veel drift en gal geſchreven, dat hij geenzints als een bevoegd beoirdelaar kan worden aangenomen. De kundige Digter Vollenhove, Predikant in *'s Hage*, die zulk een warm vriend van Brandt was, dat hij hem, ſomtijds, in zijne Brieven, *Broeder* noemde, liet zig, deswege, in zijn lijkdigt op onzen Hiſtorieſchrijver, in dezer voege, uit:

Indien 't geſchil, dat lant en kerk beroerde,
's Mans zucht voor zijn gevoelen niet vervoerde,
En bleek zijn vrêgezintheit niet verdwaalt
Van 't vredeſpoor in 't branden van zijn' ijver,
De kerk vernam van geen hiſtoriſchrijver
Haar kruïslot en bedrijf zo net verhaalt.

Men vindt evenwel nergens bewezen, dat Brandt immer der waarheid, in 't verhalen van 't gebeurde, te kort gedaan heeft. Voor 't overige, is hij, ſchoon niet t'eenmaal ongeacht bij de Gereformeerde Kerkelijken van zijnen tijd, met de gematigdſten van welken, hij zelvs briefwisſeling hield; egter meer gezien geweest bij lieden van Regeringe, ſommigen van welken zelvs zaken van gewigt aan hem vertrouwden, gelijk des noods, ingevolge de verzekering van den Here Wagenaar, met de ſtukken zou kunnen getoond worden. Het is ook zeer waarſchijnlijk, dat hij de *Arminiaanſe* Predikant is geweest, waar van de *Franſe* Ambasſadeur d'Avaux in zijne *Memorien* ſpreekt, en door wien hij de *Amſteldamſe* Regenten onderling, en met de provintien *Friesland* en *Stad en Lande* zogt te verenigen. d'Avaux hieldt hem voor een

man van verſtand, en van veel vermogen bij de Heren van Amſtelдam; en vergde hem, hierom, tot briefwisſeling, die BRANDT, nogthans, voorzigtiglijk afloeg, te kennen gevende, dat de berigten, die de Ambasſadeur herwaards wilde ſchikken, aan twee voorname leden der Regeringe konden gezonden worden, die 'er in de Vroedſchap, gebruik van zouden konnen maken.

De afbeelding van dezen braven mensch, wiens zedelijk karakter en gemeenzame verkeering met zijne huisgenoten, volkomen ſtrookte met zijne beminnelijke zielshoedanigheden, is in 't koper gebragt door P. VAN GUNST; een ander gaat van hem door SCHENK in zwarte konst uit, als ook een in groter formaat, door J. TANGENA. Onder het eerstgemelde, leest men dit vierregelig vaars van den *Deventerſen* Predikant ARN. MOONEN:

Wat man verbeeldt dees print? Den Kerkhiſtorifchrijver
Met zijn geſlepen brein en zedigheit en ijver;
Den Vrededichter die ten dienst van 't vrije landt
De vlugge veder voert: den arbeidſamen BRANDT.

—— PETR. BURMANNUS, *ad Syllogen Epiſtol.* Tom. I. p. 480. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 345, 346. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 520, 521. *Negociat. du Comte* D'AVAUX, Tom. I. p. 103. A. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 220--224. 405--407. G. v. LOON, *Ned. Hiſtoriepenn.* III. D. bl. 186. *Lof- en Lijkdichten op* G. BRANDT, bl. 75. J. DE HAAS, *Leven van* GER. BRANDT. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* VI. Stuk, bl. 73. XI. Stuk, bl. 304--310.

BRANDT (GERARD), den JONGEN gebijnaamd, derde zoon van den beroemden vader, hier boven beſchreven en van SUSANNA BARLÆUS, wierdt geboren te *Nieukoop* den 6 april 1657. Hij was in het vaderlijk huis, de vijfde, welke den naam van GERARD voerde, en die allen onder dezen naam, van vader tot zoon, elkander onder dien naam gevolgd waren, en ook allen den toenaam van BRANDT gedragen hadden. 's Vaders beroep in de Remonſtrantſe gemeente te *Hoorn*, gaf den

den zoon gelegenheid, om de eerſte beginzelen der letterkunde aan het latijnſe ſchool aldaar, te genieten. In 1667, wierdt de oude GERARD naar *Amſteldam* verroepen, en de zoon vervolgens, nevens zijnen broeder KASPER, in de vijfde ſchool geplaatst, onder den Conrector JOANNES PONTINUS. Hier zig met loffelijken naijver bevlijtigende, volgde GERARD zijn ouder broeder zo van nabij op de hielen, dat zij naar het hoogſte ſchool overgaande, beide waardig gekeurd wierden, om met ereprijzen te worden beſchonken. Ook was de Rector JUNIUS zodanig over hunnen vlijt voldaan, dat hij hen, bij de promotie, ten aanhoren ener talrijke menigte, hooglijk roemende, *Nobile par fratrum* noemde. In 't voorjaar van 1669 was GERARD reeds zo verre gevorderd in het geen op de ſcholen geleerd wierdt, dat men hem bekwaam oirdeelde naar het Hogeſchool te gaan, ter beoeffening van verhevener wetenſchappen, doch om zijne jongheid wierdt dit tot in 't voorjaar des volgenden jaars uitgeſteld; wanneer hij nog geen volle 13 jaren bereikt hebbende, door het doen van ene latijnſe redevoering, tot de verhevener oeffeningen wierdt bevorderd.

Aan het Remonſtrantſe kweekſchool te *Amſteldam* als Student verſchijnende, en reeds voorzien van een ſchat van taalgeleerdheid, beval hij zig aan het onderwijs van den Hoogleraar FILIPS VAN LIMBURG. Eerst oeffende hij zig in de voorbereidende weetenſchappen, als de talen, wijsbegeerte, geſchiedkunde enz., die in een ervaren Godgeleerde niet te ontberen zijn; waar na hij zig met de volle borst op het beoeffenen der godgeleerdheid toeleide. Ook ontloken toen reeds bij hem de eerſte kiemen, van dien beſchaafden ſchrijfſtijl, welke aan zijn geſlagt eigen was; en ten einde dien zorgvuldig aan te kweken, koos hij vele ſpreekwijzen uit HOOFT's *Geſchiedenisſen* en de *Gedigten* van VONDEL, die hij bijëen verzamelde, aante ende, of ook wel in zijn geheugen prentte, om 'er zig bij tijdsgelegenheid van te bedienen. Daarenboven ſchreef hij een lijst van vermaarde Mannen, welke hem onder het leſen voorkwamen, met hunnen lof en merkwaardigſte leven-

bedrijven; en ten einde zig verder in den nederduitſen ſtijl en tevens in de engelſe tale te oeffenen, vertaalde hij, op raad van zijnen vader, in zijne uren van uitſpanninge, zeker werk van PETRUS HEYLIN, Kapellaan van KAREL DEN I, Koning van *Engeland*, bekend onder den tijtel van: Hiſtorie van de vijf Artikelen / of een verklaaring van 't gebruik der Weſterſche Kerken in 't bijzonder in de Kerk van Engeland, in de vijf verſchilpunten / hedendaags overgehaalt onder den naam van Arminiaanrij / gedrukt te Rotterdam / in 8vo.

De zugt tot het beoeffenen en beſchaven der moederſprake, dreef bij onzen BRANDT ſteeds boven; en, hoewel hij zig de kennis der meest bekende hedendaagſe talen, en onder deze de *italiaanſe*, eigen maakte, verloor hij de taal, in welke hij voornamelijk meest ſpreken en ſchrijven, nimmer uit het oog. Met dit oogmerk onder anderen, om naamlijk zijnen ſchrijfſtijl meer en meer te beſchaven, ſchreef hij de tweejarige Geſchiedenis der jaren 1674 en 1675, welk werk ten jare 1678 met daar bij gevoegde platen, in 4to. werdt gedrukt, zonder melding van den naam des Schrijvers, die verkoos zig ſchuil te houden onder de letters V. T. V., en 't welk ſpoedig uitverkogt zijnde, te *Rotterdam* in 1700 is herdrukt. Alle liefhebbers van waarheid en vrijheid, hoewel den Schrijver niet kennende, lazen deze geſchiedenis met zonderling genoegen; en men vindt verhaald, dat de beroemde ABRAH. WICQUEFORT, na de ontkoming uit zijne gevangenis, zou betuigd hebben, dat hij voorſchreven werk, in zijnen *Haagſen* kerker, op de voorpoorte lezende, zig daar in buitengemeen hadt verlustigd, ja dat hij zedert de revolutie in 1672 voorgevallen, geen verhaal van zaken onder 't oog hadt gekregen, dat met zulk een fijn oirdeel, waarheidliefde en onpartijdigheid, was geſchreven.

Na dat BRANDT dus ſprekende bewijzen van zijne bekwaamheid, en vordering in zodanige wetenſchappen, die tot ſieraad van een welgeoeffend Godgeleerde verſtrekken, ten duidelijkſten hadt doen blijken, oirdeelde men dat zijn loopbaan ten einde ſtreefde, om het bedoelde wit van den pie-

predikdienst te bereiken; zulks wierdt ook vervuld den 27 ſeptember 1678; en hij las bij die gelegenheid aan de vergaderde ſocieteit der *Remonſtranten*, daar zig vele van andere gezindheden tegenswoordig bevonden, twee latijnſe verhandelingen voor, over de *opſtanding der Dooden*, en den *marteldood van* STEPHANUS, die ene algemene goedkeuring wegdroegen.

Kort hier op wierdt hij van een beroep voorzien, want zijn broeder KASPER, Remonſtrants Leraar te *Schoonhoven*, werdt naar *Hoorn* beroepen, en GERARD in deszelvs plaatſe aangeſteld, die zijn opgedragen post aanvaardde den 4 december 1678, onder voorwaarde egter, dat hij volgens een aloud gebruik der *Remonſtrantſe* Broederſchap, de herderloze gemeenten nog etlijke maanden zou ten dienſte ſtaan. Het duurde ook niet lang, of hij wierdt verpligt aan deze voorwaarde te voldoen, want de *Remonſtrantſe* gemeente te *Dokkum*, de enigſte die in de gantſe provintie van *Friesland* wordt gevonden, thans herderloos zijnde, kreeg BRANDT bevel om derwaarts te vertrekken, en haar gedurende den winter ten dienst te ſtaan. Na ene moeijelijke en enigzints gevaarlijke reize over de zuiderzee, in het ruwſte van den winter, wierdt hij aldaar met gulle vriendſchap ontvangen, en deedt te *Dokkum* zijne eerſte leerreden den 28 december. Ongelooflijk groot was bij hem ter kerke de toeloop van menſchen van allerlei gezinte, vooral Doopsgezinden, zelvs ook enige Gereformeerden van aanzien, welke bij aanhoudendheid zijne leerredenen kwamen horen, daar toe uitgelokt door zijnen ernst, gematigdheid van gevoelens en ſierlijkheid van tale. Onder de laatſten bevondt zig ook de beroemde ULRIK HUBER, Hoogleraar in de regten te *Franeker*, welke bij zekere gelegenheid genoodzaakt zijnde zig enigen tijd te *Dokkum* op te houden, de vergadering der *Remonſtranten* bijwoonde, en zo veel behagen vondt in den prediktrant van BRANDT, dat hij hem door een *Remonſtrant* van zijne familie, zijn genoegen deswegens liet betuigen, en hem vriendelijk nodigen te *Franeker* te komen, ten einde kennis met hem te maken.

Gedurende zijn verblijf te *Dokkum*, nam BRANDT somwijlen deel aan het ijsvermaak, ten einde de omliggende ſtreken, en inzonderheid *Frieslands* hoofdſtad *Leeuwarden*, te bezigtigen. Hier was het dat hij kennis maakte met den godgeleerden Hoogleraar VAN DER WAAYEN, met wien hij enige vriendelijke geſprekken hieldt over verſcheidene theologiſe onderwerpen; als onder anderen: over het *leerſtuk der Drieëenheid* en de *Coccejaanſe wijze om dezelve te bepalen*; a's mede: over *de voorzeggingen der Propheten*. Ook bezogt hij te *Leeuwarden*, zeker beroemd Regtsgeleerde, die den *Remonſtranten* ongemeen was toegedaan, en gaarne ene vereniging tusſen dezen en den *Gereformeerden* zoude hebben gezien. Deez' Heer ſprak van enige Predikanten onder de *Coccejanen*, welker gematigdheid en beſcheidenheid omtrent de leerſtukken, tusſen de *Remonſtranten* en *Contraremonſtranten* in geſchil, hij hooglijk roemde, hoedanige 'er ten allen tijde waren, en nog heden ten dage niet weinigen gevonden wierden. Voorts maakte hij gewag, van zekeren voorſlag, om met de *Remonſtranten* te vereenigen; 't welk op den volgenden voet, naar zijn begrip, best zou kunnen geſchieden: „ Eerst zouden alle *Remonſtrantſe* Leraars „ moeten afſtand doen van hunnen dienst, en met alle de Le„ dematen hunner Gemeente in de publijke kerk overgaan; „ doch onder deze voorwaarde: dat zo haast 'er een *Contra„ remonſtrants* Predikant ſtierf, ſtraks een *Remonſtrant* in zijn „ plaats zou moeten beroepen worden, bij voorkeure voor „ anderen, tot dat alle de *Remonſtranten* zouden voorzien zijn, „ en dat men ook in 't bevorderen der Proponenten, zonder „ aanzien van perſonen, in der liefde zou te werk gaan." Doch hoe welmenend dit ontwerp ook moge zijn, ziet men gemaklijk, met welke bijna onoverwinnelijke hindernisſen het zou hebben te worſtelen, zo lang de zogenaamde *Formulieren van Eenigheid* werden gehandhaafd, en dat dus een voorſtander der vrijheid, zo als wezentlijk BRANDT was, hetzelve niet kon beademen.

Intusſen naderde de tijd, dat onze Leraar naar *Holland* moest te rug keren, en zulks kost niet misſen of moest diep

droef-

droefheid aan de *Remonſtranten* in *Friesland* verwekken, doordien onder BRANDT's beſtier, hunne gemeente hand over hand in bloei was toegenomen, doordien vele anderzins ijverige *Contraremonſtranten*, ja zelvs leden der Magiſtraat, Ouderlingen en Diakenen der *Gereformeerde Kerk*, vlijtig zijne leerredenen kwamen horen, tot grievend hartzeer der Predikanten, die zig niet langer kunnende beteugelen, openlijk hun ongenoegen begonden aan den dag te leggen; doch zij vonden genoegzaam geenen bijval, want BRANDT was om zijne gematigdheid, godsvrugt en vriendelijke verkering, van een ieder geliefd en bemind, en zulks vuurde hunnen ſpijt niet weinig aan. Ook ſtelden de *Remonſtranten* alle mooglijke pogingen te werk, om hem te *Dokkum* te houden; onder andere lokmiddelen, tragtten zij hem door liefdekoorden te verbinden, met hem eene bevallige, jeugdige, en rijke gezellinne te willen bezorgen, van doopsgezinde afkomſte Doch alle aanbiedingen hoe voordelig ook, waren niet in ſtaat om hem tot blijven over te halen; de zugt tot vaderland, ouders, magen en vrienden, werkte bij hem te ſterk, om aan enig voorſtel van dien aart, hoe voordelig ook, gehoor te geven; hij nam dan afſcheid van deze gemeente op den 19 maart, en vertrok, niet zonder hevige gemoedsaandoeningen aan weerskanten, 's anderendaags naar *Amſterdam*.

BRANDT hadt nauwelijks 22 jaren bereikt, toen hij van zijnen dienst in de gemeente te *Schoonhoven* op nieuw eenen aanvang maakte; doch hij was hier in nog geen volle drie maanden bezig geweest, wanneer hij verzogt wierdt om de gemeente van *Kampen*, welke nu van langdurige vervolgingen bevrijd, adem begost te ſcheppen, en uit *Holland* van Predikanten wierdt verzorgd, enige weken te bedienen; 't welk hij geredelijk aannam. Hij bleef in die ſtad tot in 't midden van augustus, wanneer hij naar *Schoonhoven* te rug keerde en zijnen dienst aldaar hervatte. Kort na zijne te rugkomst, wierdt hij ontwaar, dat men vurig ijverde om verſcheidene der *Remonſtrantſe* jeugd van beiderlei ſexe, door middel van catechiſatien, tot de publijke kerk te lokken. Dit bewoog hem eene

dier-

diergelijke weeklijkſe oeffening aan te vangen, in welke hij, telkens, het een of ander leerſtuk van den Chriſtelijken Godsdienſt verklaarde. Vele *Contraremonſtranten* woonden die met genoegen bij, doch bij anderen verwekte het ongemeen veel misnoegen. ARNOLDUS MONTANUS, een der ſtads Predikanten, die reeds den ouden GERARD BRANDT op een ondeugende wijze hadt gelaſterd, verleende nu den vrijen teugel aan zijne kwaadaardigheid tegens den zoon, zeggende in zekere proefpredikatie: „ dat men leider een tijd beleefde, dat de „ gedulde *Arminiaanſe* ſecte een catechiſatie hadt opgerigt, daar „ de *Sociniaanſe Arminiaanſe Blaffaart* de waarheid godloosliik „ hadt beſtre'en, doch dat het met Gods hulp haast zou ge„ ſtuit worden, en dat hij 'er zijn best toe zou doen." Ook verzekerde hij naderhand aan een lid van de *Remonſtrantſe* broederſchap, dat hij uit zoude werken, dat zodanig catechizeren wierdt verboden. Doch BRANDT's gematigdheid, en MONTANUS zijn ſchelden en razen, wekten al langs hoe meer de nieuwsgierigheid op der zijnen, die zig in een ruim aantal in de *Remonſtrantſe* catechiſatie lieten vinden, en door 't horen, tot nader onderzoek opgeleid wierden. Zulks ontſtak het grimmend misnoegen van den *Schoonhovenſen* Kerkleraar dermate, dat hij, in zekere leerrede, den *Remonſtrantſen* Leraar noemde: „ dien BRANDT, dien ſtokebrand der Kerke, dien „ Sociniaan, dien leerling van CURCELLÆUS, wiens boek ver„ boden was." Doch de volgende gebeurtenis gaf aanleiding, dat deze onaangenaamheden ophielden, en de ziedende galle van MONTANUS aan 't bedaren raakte. BRANDT werdt, namelijk, door enen der *Remonſtrantſe* Predikanten te *Rotterdam* verzogt, zijne gaven aldaar te laten horen; dit deedt hij verſcheidene malen, en zulks tot algemeen genoegen, zo dat welhaast het algemeen geroep ontſtondt, dat deze de man was, welke zekeren afgeleefden Leraar moest vervangen. Met eenparige ſtemmen verkoos de *Rotterdamſe* broederſchap BRANDT tot haren Leraar, op den 5 april 1680, een dag vroeger dan hij den ouderdom van 23 jaren hadt bereikt. Het gerugt zijner welſprekendheid, bedaardheid en andere uitmuntende predik-

gaven wierdt welhaast rugtbaar, en lokte velen ter kerke; een aantal Heren van aanzien en geleerdheid, Hoogleraars, Predikanten, ja zelvs Roomsgezinden, hoorden hem met aandoening en genoegen; nimmer hadt men een voorbeeld gezien van iemand, die in zijnen leeftijd met zo veel lof en toejuiching wierdt gehoord. Doch deze toejuichingen maakten hem niet opgeblazen, maar hij behieldt onder dezelve ſteeds een nedrig hart.

Terwijl hij dus met veel roem het Leraarsambt bekleedde, wierdt hij ook bedagt, om zig ene gezellinne zijner jeugd te bezorgen. Men deedt hem vele voorſlagen desaangaande, die veelal op tijdelijk aanzien of vermogen zagen, zonder behoorlijk acht te geven op perſoon of hoedanigheden. Lang hadt hij kennis gehadt met ene juffer van eerlijken huize, doch matige middelen, ELIZABETH VERDUIN, deze behaalde bij hem den prijs, en hij tradt met haar in 't huwelijk den 20 november 1680.

Intuſſen vuurde BRANDT zijn ijver aan, ten einde het gevoelen welk de toehoorders van hem hadden opgevat, niet te doen dalen, naar gelang derzelver toeloop van tijd tot tijd groter wierdt. Zijn voormiddag predikatien, dewijl de aanzienlijkſte en verſtandigſte lieden, op dien tijd gemeenlijk ter preke kwamen, ſchreef hij geheel in 't nederduits; doch op andere tijden bediende hij zig dikwils van een kort ontwerp, in het latijn, 't welk hij zeer net en zonder enige hapering, in zuiver hollands, op den predikſtoel wist uit te breiden, zo dat zelvs verſcheiden van de kundigſte zijner toehoorderen nauwlijks onderſcheid konden merken. Omtrent dezen tijd overviel hem ene zeer gevaarlijke krankte, die genoegzaam drie maanden aanhieldt, voor dat hij volkomen herſteld was, en gedurende welken tijd zijne huisvrouw van ene dogter beviel.

In 't laatst van 1681, beproefde BRANDT enige onaangenaamheden van de zijde des beroemden JURIEU, Predikant in de walſe gemeente te *Rotterdam*, en teffens Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Kerkelijke geſchiedenisſen. Deze geleerde

de man, die wij reeds hier voor onder het Art. BAYLE, als een twistziek mensch en groot ijveraar hebben leren kennen, voer in zijne lesſen met ſcherpheid uit, tegen de zulke die van hem verſchilden. BRANDT zogt daarentegen zijne hoorders tot gematigdheid en verdraagzaamheid aan te ſporen; 't welk van die uitwerking was, dat van een Profesſor omtrent twee derden zijner toehoorderen, meest *Remonſtranten* of *Collegianten*, zig van de bijwoning zijner lesſen verwijderden.

Aangename gebeurtenisſen, vielen BRANDT gedurende den loop van 't jaar 1683 ten dele; want in het begin daar van, beviel zijne huisvrouw van een zoon; en de Kerkenraad, bedugt, dat hun geliefde Leraar, door voordelige aanbiedingen naar elders mogt gelokt worden, was al zedert enigen tijd bedagt geweest op middelen, om hem nauwer aan de *Rotterdamſe* gemeente te verbinden. In augustus vervoegden zig enige leden van den Kerkenraad tot hem, die last van hunne zenders hadden, om hem aan te zeggen: „ dat de Kerkenraad „ met eenparigheid van ſtemmen hadt goedgevonden, dat 'er, „ om den *Remonſtranten* aarleiding tot meerdere kennis te ge„ ven, wekelijks ene oeffening over godgeleerde zaken, bij „ wijze van ene les of redevoering, zou geſchieden, en dat „ ze hem daar toe verzogten, en voor dien bijzonderen „ dienst, nog hadden toegelegd, 500 guldens jaarlijks." Het antwoord was: „ dat hij zig den dienst der gemeente omtrent „ dat werk, dewijl 't zo eenpariglijk was goedgevonden, niet „ wilde onttrekken." De derde aangename gebeurtenisſe, die hem dit jaar te beurt viel, was, dat door het overlijden van KRISTIAAN HARTSOEKER, ene Leraars plaats in de *Rotterdamſe* gemeente open gevallen zijnde, de oudſte broeder van onzen BRANDT, KASPER, thans Predikant bij de broederſchap te *Alkmaar*, in deszelvs plaatze wierdt beroepen.

Toen te *Rotterdam* het voornemen van de *Remonſtranten* rugtbaar was geworden, om godgeleerde lesſen te houden, namen de Kerkelijken dit zeer euvel op, inzonderheid JURIEU, wiens ijvervuur hier door hevig ontſtak; zij zogten zulks door medewerking van den wereldlijken arm te beletten, doch hunne po-

pogingen daar toe vonden weinig ingang; en, BRANDT maakte, den 24 ſeptember, een aanvang zijner godgeleerde oeffeningen, in de kleine kerk, die vervuld was met toehoorders. In de eerſte leſſen handelde hij: *over de waarheid van* Gods *beſtaan*, en in verſcheiden volgende: *over de zekerheid der Godlijke Openbaringe* en *over de H. Schriften.* De toeloop om deze leſſen bij te wonen, nam ieder vergadering toe; men zag 'er allerlei ſlag van menſchen, Leraars van verſcheiden gezinten, ook vele Ledematen der publijke kerke, zelvs Ouderlingen en Diakenen. Het kost niet miſſen, of dit moest vele der Predikanten van den heerſchenden Godsdienst ten hoogſten ergeren, ook ſtelden zij alle mooglijke pogingen te werk, om deze leſſen te doen verbieden. Ten dien einde vervoegden zig ſommigen bij zekeren Burgemeester, tot hem zeggende: „ dat men hun hadt diets gemaakt, dat die vrijdaagſe *Remonſtrantſe* oeffeningen ſlegts ene *predikatie* zou zijn; maar datze „ bevonden, dat het ene *les* was, dewijl er geene toepaſſing „ wierdt gemaakt, noch voor noch na gebeden noch gezongen;" daar bijvoegende: „ dat zij, indien hij geen raad „ wist om dat te beletten, zig aan de Vroedſchap zouden „ rigten, en daar geen gehoor vindende, zouden zij het in „ de Klaſſis brengen, van daar in de Sijnode, en zo aan de „ Staten." De Burgemeester gaf hun tot antwoord: „ dat „ zij zig ſtil zouden houden, en dat hij daar in hoopte te „ voorzien." Hij zondt vervolgens enen zijner vrienden, om met BRANDT te ſpreken; en deze was van begrip: „ dat men, „ met het veranderen der omſtandigheden, den Kerkelijken „ wat behoorde te gemoet te komen, als met iets te laten „ voorlezen, terwijl 't volk vergaderde, en met iets tot ſtigting, met weinige woorden als een toepaſſing bij de les te „ voegen, of met een vaars voor of na te laten zingen." BRANDT gaf hier van kennis aan den Kerkenraad, en aldaar wierdt beſloten, op den volgenden vrijdag, voor en na de oeffening, een vaars van een Pſalm, op de verhandelde ſtoffe ſlaande, te zingen. Zedert liet gemelde Burgemeester aan

BRANDT

BRANDT weten: „ dat men nu gerust kon zijn, en dat die „ zaak bij de Wethouderſchap geen last zou lijden."

Doch 't geen onze godvrugtige BRANDT, in zijne vege ogenblikken tot zijnen broeder KASPER zeide: „ dat als wij „ 't naar onzen zin en wens menen te hebben, GOD dan „ dikwils verandering wil maken," wierdt, tot zijner bloedverwanten en vrienden bittere ſmarte, welhaast bevestigd; want kort na de gemelde voor hem zo aangename gebeurtenisſen, deedt hij ene reize naar *Amſteldam*; en weinige dagen na zijne te-rugkomst, viel hij in ene ziekte, die voor hem de jongſte was; na een langzaam verval van kragten, welk ruim een maand geduurd hadt, overleed hij op den 21 december 1683, in den bloeijenden ouderdom van 26 jaren en ruim 8 maanden, na dat hij de *Rotterdamſe* gemeente ſlegts drie jaren en zes maanden hadt bedient; nalatende ene bitter bedroefde weduwe en twee jonge kinderen, welke laatſten hem niet lang overleefden. Zijn vader, broeders, vrienden, zijne eigene en alle de andere *Remonſtrantſe* gemeenten, zelvs vele gematigde *Contraremonſtranten* wierden, door dit ſterfgeval, in den diepſten rouw gedompeld. Behalven andere gaven tot een volmaakt' kerkelijken Redenaar nodig, blonk inzonderheid in hem uit, die mannelijke en lieftalige welſprekendheid, waar door hij de gemoederen innam en de hartstogten wist te roeren. Vele mannen van oirdeel en geleerdheid betuigden, datze vele landen doorreisd, doch zijn's gelijken nimmer gehoord hadden. Zeker *Leijdſe* Hoogleraar, uit zijne predikatie komende, ontzag zig niet, opentlijk te zeggen: „ Al ware „ het dat twintig van de uitſtekendſte Godgeleerden hunne „ gaven zamenſmolten, zij zouden zulk een BRANDT niet „ uitmaken!" Zelvs den welſprekenden *Amſteldamſen Remonſtrantſen* Leraar IZAAK PONTANUS, een bevoegd regter in deze zaak, heeft men menigmalen horen zeggen: „ dat hij onder „ alle Predikanten, welke hij ooit gehoord hadt, zijn's gelij- „ ken nooit hadt gevonden, zo ten aanzien van de ſtoffe als „ welſprekendheid, en bekende, dat hij veel van hem hadt ge- „ leerd."

Zijn

Zijn ontijdig affterven is door JOACHIM OUDAAN, JOHAN ANTONIDES, PIETER RABUS, JOOST VAN GEEL, en andere voorname Digters, in uitgegevene lijk- en treur-digten op enen verheven trant beklaagd, even als zijne gedagtenis door enen in 't licht gegeven penning is vereewigd; op welks *voorzijde* zijn borstbeeld ſtaat met mantel en bef, omzoomd met dit randſchrift: GERAARDT BRANDT DE JONGE, GEBOOREN II APRIL MDCLVII. OVERLEEDEN XXI DECEMBER MDCLXXXIII. Boven de ſtad *Rotterdam*, gelegen aan de rivier de *Maas*, ziet men op de *tegenzijde*, ene ondergaande zon verbeeld, onder deze twee digtregels:

O LICHT VOL GEEST! O GEEST VOL VIER!
WAT STAAT UW ONDERGANG ONS DIER.

Ook gaat 'er een fraaij afbeeldzel van hem in prent uit, waar onder dit zesregelig vaars van JOACH. OUDAAN is geplaatst: blijkende daar uit, dat hij eerst na zijn affterven is geſchilderd.

Soo ſiet men GERARD BRANDT, den tweeden van dien naam,
Een naam met liefde in 't hert, met eer in alle monden:
Hoe wel den eeren-prijs, die haaren roem beſtaan,
Onmooglijk nae verdienſte op Aarde word gevonden:
'En ſchoon men tröf hem min in omtrek, dat's geen nood;
Men heeft zijn ſchaduw zelfs gedoodverft na den dood.

Op de zark die zijn graf bedekt, ſtaan de volgende twee regels van PIETER RABUS gebeiteld:

Hier rust welſprekentheid. Onkundige, ſta af!
BRANDTS opgeſlote ſtem barst lichtlijk uit het graf.

Van dezen uitmuntenden Leraar, zijn de volgende werken in 't licht gegeven: 1. III. Predikatien. Amſt. 4to. 2. XXXII. Predikatien. Amſt. 1694. 4to. 3. XXI. Predikatien. Leijden 1709. 4to. Voorts zijne Theologiſche Leſſen / die hij in 't latijn heeft geſchreven, doch die naderhand uit zijn eigen handſchrift zijn vertaald, en door den druk gemeen gemaakt.

Van zijne Geſchiedenisſen van de jaren 1673 en 1674 / is reeds hier boven van gewaagd. ——— C. SAXI, *Onom. litter.* Pars V. p. 228. G. v. LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* bl. 187, 188. *Levens van Nederl. Mannen &c.* IV. D. bl. 60--74.

BRANDT (JOANNES), jongſte zoon van den ouden GERARD en SUSANNA BARLÆUS, is te *Nieukoop* geboren den 6 julij 1660. Na zijne ſtudien voleind te hebben, wierdt hij in 1681, bij de *Remonſtrantſe Broederſchap* tot Proponent aangenomen. Eerst predikte hij te *Thiel*, en het jaar daar aan, werdt hij beroepen te *Warmond*, een vermakelijk dorp nabij *Leijden* gelegen; ten volgenden jare te *Hoorn*, daar na in *'s Hage*, en eindelijk te *Amſteldam*. Te *Hoorn* begaf hij zig in 't huwelijk, met WILHELMINA KLOPPER, bij wie hij vijf kinderen heeft verwekt, en onder anderen ene dogter, SUSANNA WILLEMINA BRANDT genaamd, welke den 1 julij 1716 met haren neef JAKOB VAN MERKEN trouwde, die de vader was van de vermaarde Digteresſe, LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN, de waardige egtgenote van den vaderlandſen Digter, NIKLAAS SIMON VAN WINTER; zij wierdt geboren den 21 auguſtus 1721. Van haar digtſtuk, getijteld, DAVID *in* XII *Boeken*, getuigt de Heer WAGENAAR: „ dat men op elke blad„ zijde twijffelt, of men door den deftigen zwier van 't *Hel„ dendigt*, dan door de bevallige ſchilderagtigheid van den „ *Velzang*, bekoord en verrukt worde." JOANNES BRANDT is den 13 januarij 1708 in den ouderdom van 47 jaren en 6 maanden overleden, en zijne huisvrouw volgde hem ruim agt jaren later in 't graf, zijnde den 28 februarij 1716 te *Warmond* overleden, na den ouderdom van 51 jaren en genoegzaam 10 maanden bereikt te hebben.

Hoe verre deze in vele wetenſchappen doorgeoeffende Kerkleraar, benevens zijnen broeder KASPER, in de kennis der *Nederlandſe* tale en digtkunde, op het loffelijk voetſpoor van hunnen vader GERARD, gevorderd zijn, bewijzen de raadgevingen van de grootſte meesters in die beide wetenſchappen, daar zij de BRANDTEN onder het getal van die genen rangſchik-

ſchikken, welke men als voorbeelden tot bevordering zijner kundigheden hebbe te raadplegen; ook verſtrekken hier toe tot onwraakbare getuigen, beider digtkundige ſchriften. Onze JOANNES gaf in 1701 te *Amſteldam* zijne Mengeldichten in 8vo. in 't licht, welke benevens die van zijnen broeder KASPER in 't jaar 1724 bij elkander, in 4to. zijn herdrukt. Voorts heeft hij nog uitgegeven: 1. *Clarorum Virorum Epiſtolæ centum ineditæ, de vario eruditionis genere; ex muſæo* JOANNIS BRANT. *Amſt.* 1702. *in* 8vo. 2. Brieven en Gedigten gewisſelt met A. MOONEN. 4to. 3. Verantwoording tegen LEIDEKKER. Amſt. 1709. 4to. 4. Leven en dood van MARIA STUART, Koninginne van Engeland / met de Lijkreden. Amſt. 1695. 4to. 5. IV Predikatien. 4to. 6. Predikatie op het Jubeljaar 1700. Amſt. 4to. 7. Leven van den Apoſtel PAULUS in XXVII Predikatien. Amſt. 1724. 4to. ——— Jo. FABRICII, *Hiſtor. Bibl. oth.* Part. VI. p. 327, 328. *Summarium vitæ* GERARDI BRANDT. p. 88. C. SAXII, *Onom. liter.* Pars V. p. 458, 459. WAG., *Beſchrijv. van Amſt.* XI. St. bl. 310.

BRANDT (KASPER), oudſte zoon van den ouden GERARD en SUSANNA BARLÆUS, wierdt geboren te *Nieukoop*, den 25 junij 1653. Zijn vader van hier naar *Hoorn* verplaatst zijnde, oeffende hij zig aldaar in de latijnſe taal, en verdere letterkunde, onder het opzigt van den Rektor JOH. VAN BRIEMEN; 't welk hij met geen minder ijver te *Amſteldam* voortzette, toen zijn vader aldaar in 1667 van de *Remonſtrantſe* gemeente tot haren Leraar geroepen was. Bij den Konrektor geplaatst, kweet hij zig met zulk een naarſtigheid, dat hij ten einde van negen maanden met den eerſten prijs, in de hoogſte ſchole onder opzigt van den geleerden Rektor ADR. JUNIUS overging, en in de lente van 't volgende jaar 1669, uit die ſchole tot de oeffening van verhevener wetenſchappen en 't horen der akademiſche leſen gevorderd wierdt. Waar op hij zig onder den Hoogleraar FILIPS VAN LIMBURG in de ſchole der *Remonſtranten*, in de wijsbegeerte en godgeleerdheid oeffende, tot dat hij ten jare 1675, na een behoorlijk examen, bekwaam geoor-

deeld wierdt; om het predikambt uit te oeffenen, wordende ook kort daar na tot Predikant in de *Remonſtrantſe* gemeente van *Schoonhoven* beroepen; alwaar hij drie jaren zijne bediening met grote ſtigting en getrouwe vlijt waargenomen hebbende, in 1678 naar *Hoorn* wierdt verplaatst; alwaar hij verbleef tot in 1681, toen hij zig liet overhalen om de gemeente van *Warmond* te bedienen; van hier wierdt hij te *Alkmaar* beroepen, daar hij ſlegts weinige maanden toefde, om aan de bloeijende gemeente van *Rotterdam* gehoor te geven, alwaar hem de Leraarsplaatze genoegzaam met eenparige ſtemmen wierdt opgedragen; van waar hij ten laatſten naar *Amſteldam* wierdt verroepen, bedienende zijn ambt voor zo verre het zijn zwakke ligbaamsgeſtalte toeliet, in alle opregtigheid, met kragt en ijver de menſchen tot deugd en geloof aanſpoorende, tot aan het einde zijnes levens toe, zijnde den 5 october 1696, wanneer hij den ouderdom van 43 jaren en ruim drie maanden bereikt hadt.

Driemalen is BRANDT getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was SARA ZWAARDEKROON, waar mede hij den 11 augustus 1681 te *Warmond* huwde, en daar bij vier kinderen verwekte; zij overleed den 23 julij 1685 te *Rotterdam*. In 1686 trad hij ten tweedemale voor 't egtaltaar in *'s Hage*, met LEONORA TONGERLO, welke den 9 december 1689 te *Amſteldam* ſtierf, na dat zij hem een zoon gebaard hadt. Zijne derde vrouw die hij den 5 maart 1691 te *Amſteldam* huwde, was AGATHA PAATS, waar bij hij geen kinderen heeft verwekt.

KASPER BRANDT is een man van diepe geleerdheid geweest, zagtzinnig van aart en van een gezellige verkering; dat hij daar te boven zeer geoeffend was in taal-kennisſe, en een verheven digtgeest bezat, getuigen zijne uitgegevene werken; welke zijn: 1. *Hiſtoria vitæ* JACOBI ARMINII. *Amſt.* 1724. *in* 8vo. 2. Het volmaakte Gebed des Heeren in X Predikatien. Amſt. 1709. in 4to. 3. Bede en Boetſtoffen in XI Pred. Amſt. 1707. in 4to. 4. Een en twintig Predikatien. Amſt. 1705. in 4to. Twee en dertig Predikatien. Rott. 1698. in 4to. 5. Poezij/ gevoegd bij die van zijnen broeder JOANNES, en te *Amſteldam*

in

in 1724. in 4to. gedrukt. 6. Leven van Hug de Groot, beſchreven door Kattenburg, 2 Deelen / met platen. Kunſt. 1730. in folio. ——— *Summarium vitæ* Gerh. Brandt. C. Saxi, *Onom. liter.* Pars V. p. 228.

BRANDT (SEBASTIAAN), die men ook Titio genaamd vindt, is in het jaar 1458 te *Straatsburg* geboren, en een vermaard Regtsgeleerde, Digter en Geſchiedſchrijver geweest. Hij beoefende te *Bazel* de wijsbegeerte, leî zig vervolgens met ijver op de regtsgeleerdheid toe, en gedurende zijn verblijf in die ſtad, heeft hij verſcheidene oude Schrijvers in 't licht gegeven. In zijn vaderſtad te rug gekeerd, wierdt hij aldaar Raad en Kancelier, en ſtierf in 1590, nalatende vele ſchriften in proſa en digt, waar van inzonderheid naam gemaakt heeft, zijn *Navis Narragoniæ vel Stultifera* of Das Narren Schiff / waar in hij op een geestige wijze, de gebreken van zijnen leeftijd bekelt en vinnig doorſtrijkt. Dit werk is in 't nederduits vertaald door Jan van Ghesten, en te *Antwerpen* in 1534 gedrukt, onder den naam van *Navis Stultorum*, oft / der Zotten Schip; naderhand wierdt het in 1610, bij H. L. van Haesten te *Leijden*, wanſtaltig en zeer verminkt herdrukt, onder den tijtel van: Zot-ghebeeldt Narren Speelschuijt. ——— T. Magiri, *Eponymolog. Crit. voc.* Schoettg. ad Fabricii, *Biblioth Lat. Med.* Tom. VI. p. 432–434. *Catal. Bibl.* Bunav. Tom. I. p. 1106. C. Saxi, *Onom. liter.* Pars II. p. 516. B. Huydecoper, *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, druk in 8vo. van 1784. II. D. bl. 154, 155.

BRANT (JAN), Secretaris der ſtad *Antwerpen*, wierdt aldaar den 20 September 1559 geboren, ſtudeerde in de wijsbegeerte te *Leuven* in 't kollegie van *'t Varken*, en vertrok, bij het doorbreken der binnenlandſe beroerten, naar de akademien van *Orleans* en *Bourges*, alwaar hij onder den beroemden Cujacius de regten beoefende, en door denzelven tot Doktor in die wetenſchap werdt bevorderd. Van hier reisde hij naar *Parijs*, bezogt aldaar de Hogeſchoolen, en keerde over *Rome* naar zijn vaderland te rug. Vijf jaren lang praktiſeerde hij

als Advokaat te *Brusſel*; doch te *Antwerpen* getrouwd zijnde, wierdt hij aldaar den 22 januarij 1591, tot Secretaris aangeſteld, welke bedieninge hij met veel roem gedurende het tijdvak van 31 jaren heeft waargenomen, waar na hij op zijn verzoek 'er van wierdt ontſlagen, en deszelvs zoon HENDRIK BRANT in zijne plaats daar toe aangeſteld. Zijn voornemen was, zig geheel en al aan de letteroefeningen toe te wijden, en de kring zijner dagelijkſe zamenleving te bepalen tot het gezelſchap van geleerde lieden, van welke klaſſe toen ter tijd een goed aantal te *Antwerpen* wierdt gevonden; doch hij geraakte in de verpligting om van dit ontwerp af te zien, doordien hij met eenparigheid van ſtemmen, tot Raadheer van die ſtad werdt aangeſteld. Zeventien jaren leefde hij nog onder 't waarnemen van deze bedieninge, en ſtierf den 28 augustus 1639, in den hoog gevorderden ouderdom van bijna 80 jaren. Hij werdt begraven in de *St. Michiels kerk*, en men leest op de zark die zijn ſtoffelijk overblijfzel bedekt, het volgende grafſchrift:

D. O. M. Sacr. JOANNES BRANTIUS *Jurisconſultus, Magni* CUJACII *auditor, hic ſitus eſt, qui cum huic Urbi Quatuor-Vir ab Actis & Conſiliis per annos XXX. eg egiam navaſſet operam, in Senatorum ordinem cooptatus, ut ſingulari prudentia, integritate, & abſtinentia Magiſtratum geſſit; ita præclaro opere de eadem dignitate recte adminiſtranda velut Polycletæo Canone evulgato Urbi orbique Senatorem perpetuum dediſſe conſeri jure potest. Liberis IV. turbato naturæ ordine ſuperſtes,* HENRICO *&* JOANNI *ICtis Cælibibus;* ISABELLÆ *&* CLARÆ, *quarum illa* PETRO PAULO RUBENIO *Equiti, Pictorum omnis ævi facile Principi, hæc* DANIELI FORMENTIO *Negotiatori ſedulo nupta fuit. Liberis omnibus, è libris clarum ſibi manſurumque nomen comparavit. Deceſſit octogenarius V. Kal. Sept. anm.* CIↃIↃC.XXXIX. CLARA DE MOY *ejus conjux ſingularis exempli matrona, deceſſit IX. Kal. Sept. ann.* CIↃIↃC.XXXVII. RUBENII FORMENTII *Nepp. Avo aviæque bene mer. PP R.Ƒ.P.*

Hij trouwde in 1590 te *Antwerpen*, met CLARA DE MOY, die een zuster was van MARIA DE MOY, huisvrouw van FILIP

RUB-

RUBBENS. BRANT verwekte een zoon en ene dogter bij haar, welke is getrouwd geweest aan den beroemden Schilder P. P. RUBBENS.

BRANT was een geleerd man, zedig, ongemeen beſchaafd en opregt, een warm voorſtander van de fraaije letteren, en 't geen men niet dan zeldzaam ziet, altoos geneigd, om die genen, welke haar beoeffenden, behulpzaam te zijn. Hij hadt tot zinſpreuk: *Libenter, ardenter, conſtanter.* De werken, die hij heeft in 't licht gegeven, zijn: 1. JULIUS CÆSAR *&c. cum notis* J. BRANTII, *Cura* G. JUNGERMANNI, *cum fig. Franc.* 1606. *fol. Ibid.* 1669. *4to.* 2. *Elogia Ciceroniana Romanorum domi militiæque illuſtrium, annis amplius ſeptingentis ab Urbe condita, usque ad Auguſti Imperium &c. Antv.* 1612. *4to.* 3. *Vita* PHILIPPI RUBENI *J. C. S. P. Q. Antv. à Secretis. Antv.* 1615. *4to.* 4. *Spicilegium criticum in omnia* APULEII *opera.* 5. *De perfecti & veri Senatoris officio. Lib. II. Antv.* 1633. *4to.* —— F. SWERTII, *Athenæ Belg.* p. 400. CRENII, *Animadv. Phil.* Part. XI. p. 1, 2. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. I. p. 90. SANDERI, *Chorog. Brab.* Tom. I. p. 119. P. FREHERI, *Theatr.* Part II. p. 1087. C SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 174, 175. D. CLEMENT, *Bibl. curieuſe.* Tom. V. p. 206. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 297--301.

BRANT (JOHAN ARNOLD VAN), Hoogleraar in de regten te *Duijsberg*, is geboren te *Deventer*, den 29 julij 1647, van een aanzienlijk geſlagt, 't welk zijn oirſprong uit *Vlaanderen* heeft. Zijn vader was KRISTIAAN VAN BRANT, die kort na de geboorte van dezen zoon, naar *Kleef* ging wonen, alwaar hij tot *Kur-Brandenburgſch* Regerings- en Kamerraad was aangeſteld; hier door kreeg onze jongeling in deze ſtad zijne eerſte opvoeding, en doorliep aldaar de latijnſe ſcholen. Vervolgens heeft hij verſcheidene Akademien bezogt, en zig naarſtig bevlijtigd tot het bekomen van wetenſchappen, inzonderheid de regtsgeleerdheid. In *Kleefsland* te rug gekeerd, bleef hij zig eenen tijdlang op bij JOHAN HINSEN, Advokaat te *Weſel*; en, in 1673, begondt hij zig in het gevolg van het *Kur-Brandenburgſche* Gezantſchap naar *Muskovien*. In 1683 wierd

hij tot Doktor in de regten bevorderd, en praktizeerde vervolgens als Advokaat te *Kleef*. Niet lang hier na wierdt hij tot Staatsraad verkoren, en in den jare 1686 tot Hoogleraar in de regten te *Duijsberg* beroepen. Hij ſtierf aldaar den 26 meij 1691, hebbende zig door al te veel ſtuderen afgeſloofd. Men heeft van hem in druk: *Purgatio veteris Juris*, en na zijnen dood heeft CHRIST. HENNIN zijne *Muſcovijſe reize* in 't licht gegeven, die te *Utrecht* in 1703 in II Delen in 8vo. is gedrukt. —— C. HENNINII, *Laudat. funeb.* 1691. 4*to.*

BRANTEGHEM (WILLEM VAN), zoon van JAN VAN BRANTEGHEM, Bailjuw en Ontvanger van *Borſſele* op *Zuidbeveland* in *Zeeland*, wierdt te *Aalst* op het einde van de XVde eeuw geboren. Hij wierdt Monnik in het Karthuizer klooster te *Kiel* nabij *Antwerpen*, en ſtierf waarſchijnlijk omtrent 't midden der XVIde eeuw. Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. Enige tweeregelige latijnſe vaarſen aan het hoofd van de *Viola animæ* van PIETER DORLANT, in 1533 te *Antwerpen* in 12mo. gedrukt. 2. *De præparatione ad Mortem. Lovan.* 1542. 12*mo.* 3. Een gheeſtelijck Boomgaert van dije oude ende nieuwe wetten der Bruijt Chriſti: met ſommighe figueren van dat begijnſel der werelt ende gheheel dat leven Chriſti; met Bedieghen bij elche figueren gheſtelt. Item noch andere Figueren van diverſche Sancten ende Sanctinnen behent / toegeſchict / geroepen / gerechtverdicht / ende eerlijck ghemaeckt van Gode enz. Antw. 1535. in 12mo. —— PETREII, *Biblioth. Cartuſiana*. p. 120. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 394. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 251--254.

BRASSER (GOVERT), is geweest Theſaurier Generaal der *Verenigde Nederlanden*, en in 1634 buitengewoon Gezant aan het Hof van *Engeland*, ter bemiddeling van de ontſtane onlusten in *Amboina*, waar van men het verhaal vindt bij WAGENAAR, in zijne *Vad. Hiſt.* XI. D. bl. 21--25.

BRASSER (JOOST), een broeder van GOVERT, behoorde onder de *Remonſtrantsgezinden*, welke men weet, dat na 't hou-

den

den der *Dordſe* Sijnode, alwaar hunne leerſtellingen wierden veroirdeeld, niet dan ter ſluik godsdienſtige vergaderingen konden houden en bijwonen. Van dien aart was de zamenkomst welke op den 19 december 1622, ten huize van onzen Joost Brasser geſtoord wierdt; en waar over men hem zogt te bewegen, om zijne zaak met den Schout af te maken, hem voorhoudende: „ dat zo hij vonnis verwagten wilde, enigen „ der voornaamſte Schepenen zig verpligt zouden achten, om „ uit de bank te gaan, alzo zij over geene zaken van Gods- „ dienst zitten wilden; doch dat zij zig hier door verdagt, en „ voor het toekomende onnut maken zouden." Doch hij verklaarde: „ liever, als 't niet anders zijn mogt, de volle „ boete te willen geven bij vonnis van Schepenen, dan vijf „ groot bij verdrag met den Schout. De Schepenen, zeide „ hij ook, moesten zo wel iet voor de vrijheid doen, als hij „ en de zijnen, die hunne welvaart en hun leven zelv' ter „ beſcheidenheid van 't wufte grauw ſtelden." Men vindt nergens gemeld, dat deze zaak verdere gevolgen heeft gehadt. Joost Brasser behoorde ook onder 't getal van die genen, welke benevens Rem Egbertszoon Bisschop en zijne huisvrouw, bij openbare afkondiging in de nieuwe kerke *geëxcommuniceerd*, of in den ban wierden gedaan, „ om dat zij niet „ flegts bij hun ketters gevoelen bleven, maar zig ook in de „ *Remonſtrantſe* en *Doopsgezinde* vergaderingen lieten vinden enz." —— G. Voetius, *Polit. Eccl.* P. IV. p. 939. P. a Limburg, *Vita* Episcopii. p. 203. Brandt, *Dagwijzer.* bl. 691. Brandt, *Hiſt. der Reform.* IV. D. bl. 610--617. 858. Wag., *Beſchr. van Amſt.* IV. St. bl. 252, 253.

BRASSEUR (FILIP), wierdt geboren te *Mons* of *Bergen* in *Henegouwen*, omtrent 't jaar 1597, in welke ſtad hij ook zijne eerſte letteroefeningen verrigtte. In 1613 ging hij zig te *Douai* in de wijsbegeerte oeffenen; vervolgens omhelsde hij den geestelijken ſtand, ſtudeerde in de theologie, wierdt tot Priester geordend, en bleef te *Mons* wonen, alwaar hij de bediening van Prediker en Biegtvader uitoeffende, misſchien in de

hoedanigheid van Vikaris ener parochie dier ſtad. Hij gebruikte zijne ſnipperuren om vaarſen te maken, en de gewijde oudheden van zijn land op te ſporen. Men wordt uit zijne ſchriften ontwaar, dat hij zig veel moeite gaf en geen kosten ontzag, om tot zijn doelwit te geraken. Ook heeft hij de oudheden en geſchiedenisſen van vele Abtdijen beſchreven, en door den druk gemeen gemaakt, waar van men bij PAQUOT de optelling ontmoet. Daar is reden om te denken, dat hij zijn loopbaan niet veel verder uitſtrekte, dan tot 't jaar 1650, welke het tijdvak is dat zijn laatſte werken wierden in 't licht gegeven. —— FR. SWERTII, *Athen. Belg.* p. 172. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1025. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIII. p. 260--277.

BRASSICA (JAKOB), die men ook KOOL genoemd vindt, is geboren te *Rotterdam*, en was een zuſterszoon van den bekenden REINIER SNOY van *Gouda*. Na een zeer werkzaam leven in het beoeffenen van vele delen der letterkunde en wetenſchappen geleid te hebben, ſtierf hij den 4 november 1637. Hij was een uitmuntend en zeer opregt man, die zijne uitgeſtrekte belezenheid en kennisſe in de beſchavende wetenſchappen, door het uitgeven van de volgende boeken, in het klaarſte daglicht heeft geſteld: 1. *De certo Vitæ genere deligendo: ad Filium.* 1598. 8vo. 2. *Conſolationem de Pestilentiæ morbo.* 1584 8vo. 3. *Iſagogen ſive introductionem ad Mortem.* 1587 8vo. 4. *Apologos, ſeu Facéte dicta.* 1586. 8vo. 5. *Saturnalia, ſive Sententias, ad imitationem Paradoxorum Ciceronis &c. Lugdb.* 1601. 6. *De Etymo Hollandiæ Libellus. Harl.* 1599. 8vo. 7. *Apolog. pro eadem adverſus* JANUM DOUSAM; *videlicet Reſponſionem ad Objectiones* DOUSÆ *Lugdb.* 1601. 8vo. 8. *Saliare ad* J. PHILOMUSUM. *Ib.* 1602. 8vo. *Poemata ad eundem. Delphis.* 1603. 8vo. Ook heeft hij in 't licht gegeven: REINERI SNOII, *de Rebus Batavicis, libros XIII. Francof.* 1620. *in folio.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 504, 505.

BRAUNIUS (JOHANNES), Hoogleraar in de godgeleerdheid te *Groningen*, is in 1628 geboren te *Keizerslauter*, een

Zaad

ſtad in de beneden *Paltz*, negen uren van *Worms* gelegen. Zeven jaren oud zijnde, trof hem de rampſpoed zijnen vader te verliezen, welke Burgemeester van die ſtad was, ten tijde dat die door de keizerlijke krijgsbenden wierdt veroverd, en deerlijk uitgeplunderd. Hij ging toen naar *Mentz*, en gewende zig aldaar zodanig aan het *frans* ſpreken, dat hij bij zijne te rugkomst, in de noodzaak was, op nieuw het *hoogduits* te leren; het geringe onderwijs dat hij hadt genoten, bragt te wege, dat hij de letteroeffeningen verliet, om zig op den koophandel toe te leggen; met dat inzigt begaf hij zig naar *Leijden*, en bleef aldaar een jaar op een komptoir. De Hoogleraar CONST. L'EMPEREUR, intusſen gunſtige geneigdheden tot de beoeffening der fraije letteren in hem ontwaar geworden zijnde, haalde hem over, om de ſtudie weder ter hand te nemen. BRAUNIUS trok welhaast door zijn noeste vlijt de achting van COCCEJUS, welke de godgeleerdheid aan die Hogeſchool onderwees, en onder wie hij zijnen akademiſen loop in vijf jaren volbragt. Vervolgens ging hij aan 't reizen; bezogt 't eerst *Frankrijk*, en hieldt zig enigen tijd te *Parijs* en *Saumur* op; in 1655, doorliep hij *Duitsland* en *Switzerland*. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, wierdt hij door het *Franſe* Sijnode, eerst naar *Zeeland*, en vervolgens naar *Delft* gezonden, ter ondersteuninge van de aldaar zijnde Leraren, en in 1661 wierdt hem het beroep van Predikant in de walſe gemeente te *Nijmegen*, bezorgd. De *Franſen* zig in 1672 meester van die ſtad gemaakt hebbende, wierdt BRAUNIUS 'er verregaande mishandeld, onder vele kwellingen noodzaakte men hem, onder ijdele voorwendzelen, een zware geldboete te betalen. In 1670 was hij hier in den egt getreden, en in 1680 verliet hij deze ſtad, om het aan hem opgedragen Hoogleraarsambt in de theologie en hebreeuwſe taal te *Groningen*, waar bij men nog dat van Akademie-Prediker gevoegd hadt, te aanvaarden. Deze hem aanbevolene posten heeft hij gedurende het tijdvak van 28 jaren, met veel roem en getrouwheid vervuld, en ſtierf aldaar in 1708, in het 80ſte jaar zijnes ouderdoms.

BRAUNIUS is een geleerd man geweest, van een onbegrijpe-

lijke werkzaamheid, zeer vlug en ſcherpzinnig van oordeel; ook was hij grotelijks bedreven in de gewijde letterkunde, zo wel als in de *Rabbinſe* en *Joodſe* oudheden, zonder echter die van *Roma* en *Griekenland* te verwaarlozen; en hoewel hij aan 't Hogeſchool te *Leijden*, in geene andere dan de *peripatetiſe* en *ſcholaſtieke* wijsbegeerte was onderwezen, las hij naderhand de werken van CARTESIUS, en wierdt 'er ten groten dele een voorvegter van. Voorts volgde hij in de godgeleerdheid meest den leertrant van COCCEJUS, waar door hij zig het ongenoegen van zijn kollega JOH. A MARCK op den hals laadde; wiens verbittering tegens hem zo bijster holde, dat hij hem van onregtzinnigheid beſchuldigde, en van *fabellianisterij* verdagt maakte; doch BRAUNIUS ging dezen laster in verſcheidene geſchriften te keer, en verdedigde op een mannelijke wijze zijne regtzinnigheid.

Door onzen Hoogleraar zijn de volgende werken geſchreven, en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Veſtitus Sacerdotum Hebræorum, ſive Commentarius amplisſimus in* EXODI *Cap. XXVIII ac XXXIX, & LEVIT. Cap. XVI, aliaque loca S. Scripturæ quamplurima; cum Indicibus locuplet., & Tabulis æneis elegant. Lugdbat.* 1680. *II. Vol. in 4to. It. ſecunda edit., auctior & emendatior. Amſt.* 1698. *II. Vol. 4to. It. Ibid.* 1701. *II. Vol. 4to.* 2. *Neceſſaria Defenſio contra Proteſtationem & Narrationem apologeticam* JOHANNIS MARCKII *&c. Gron.* 1687. *4to.* 3. *Reſponſio ad Appendicem Narrationis apologeticæ* JOH. MARCKII. *Gron.* 1687. *4to.* 4. *Doctrina Fœderum, ſive Systema Theologiæ Didacticæ & Elenchticæ, perſpicua atque facile methodo. Amſt.* 1688. *4to.* Dit werk is in 't nederduits vertaald, en gedrukt onder den tijtel van: Leer der Verbonden. Amſt. 1723. 4to. 5. *Selecta Sacra, libri V., cum Indicibus locuplet., & Tab. elegant. Amſt.* 1700. *4to.* 6. *Commentarius in Epistolam ad Hebræos; cum Indic. locuplet. & quibusdam Tab. æneis. Amſt.* 1705. *4to.* 7. *La Veritable Religion des Hollandois; avec une Apologie pour la Religion des Etats Generaux des Provinces Unies; par* JEAN BRUN, *contre le Libelle diffamatoire de* STOOPE, *intitulé: Religion des Hollandois. De plus, le conſeil d'extorſion, ou la volerie des*

Fran-

François exercée en la ville de Nimegue, &c. Amſt. 1675. 12mo. 8. *Avertiſſemens néceſſaires aux Egliſes ſur les Entretiens de Mr.* JONCOURT, *Miniſtre à la Haye, contre* COCCEJUS *& les Coccejens, & ſous leurs noms, contre les Voëtiens, & tous les plus excellens Theologiens de l'Egliſe Reformée &c. Amſt.* 1708. 12mo. —— ADAMUS MENSO ISINCK, *Orat. fun.* J. BRAUNII, *Gron.* 1708. 4to. CRENII, *Animadv. Phil.* Part. X. p. 169, 170. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Biblioth.* Part. IV. p. 93--95. *Catal. Bibl.* BUNAV. Vol. I. p. 1107. & Vol. III. p. 2155. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. pag. 229. HUET, *Diſſert. ſur differens Sujets, recueillies par Mr.* DE TILLADET, *edit. de Florence*, 1738. Tom. II. p. 206, 207. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 375--388.

BRAY (SALOMON DE), Konſtſchilder, is geboren te *Haarlem* in 't jaar 1597; wordende onder de bekwaamſte Schilders van zijnen tijd gerangſchikt, daar bij zeer geprezen door het loffelijk voortkweken dier konst in zijne twee zonen, die hij door zijne ſchrandere leiding, gedurende een aaneenſchakeling van jaren ten gidſe heeft verſtrekt; en den jongſten daar van, JAKOB genaamd, welke een der uitgelezenſte paarlen aan *Haarlems* ſtedekroon was, doordien hij een groot meester in de ſchilder- en tekenkonst is geweest, nog enige weken heeft overleefd.

Een groot ſtuk met levensgrote beelden van onzen JAKOB, berustte wel eer bij den konstminnenden A. v. HALEN te *Amſteldam*. Het zelve verbeeld Koning DAVID, daar hij in koorgewaad ſpelende op zijn harp, voor de Bondkist ſtaat, verzeld met zingende en ſpelende Levijten, 't welk konſtig getekend, vlieijerd, zuiver en kragtig is geſchilderd, en 'er zo wel uitziet, even als of het eerst uit het penſeel kwam. Uit zijne ſtukken is ligt te zien, dat hij het behandelen van 't naakt uitmuntend wel verſtaan heeft; en wat zijne tekeningen op papier en perkament konſtig en ten uiterſten uitvoerig, met zwart en rood krijt door malkanderen gebruikt, aanbelangt, die zijn overheerlijk, en daar van pleeg de konstlievende IZAAK

DEL

DEL COURT, wel de meeste en beste te bezitten. Hij ſtierf te *Haerlem* in 1664 in april, en zijn vader SALOMON volgde hem naar 't graf op den 11 mej. JAKOB liet een zoon na, DIRK genaamd, die in den beginne een goed Bloemſchilder en naderhand een vroom Monnik werdt, deze heeft zijn vaders borsbeeld in hout geſneden. ——— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 175, 176.

BREAUTE (KAREL), een jong Edelman uit de landſtreek *Caux* in *Normandijen*, die zig beroemd heeft gemaakt, door een tweegevegt, waar bij hij het leven inſchoot. Hij was buitengemeen dapper; doordien hij na 't ſluiten van den vrede tusſen *Frankrijk* en *Spanje* te *Vervins*, in *Frankrijk* geen verdere gelegenheid vondt, om zijne dapperheid op de proef te ſtellen, ging hij benevens enige andere jonge lieden, die hun fortuin in den oorlog zogten, naar *Holland*, en hij verkreeg 'er door het gezag van Prins MAURITS, een kompagnie kavallerie. Zijn Luitenant hadt het ongeluk van door een detachement uit het guarniſoen van *'s Bosch*, dat zwakker was dan zijn onderhebbende manſchap, geſlagen te worden. Hij zelvs wierdt gevangen en naar *'s Bosch* gebragt, van waar hij aan zijn Kapitein ſchreef, met dringend verzoek, om zijne vrijheid te bewerken; maar BREAUTÉ antwoordde hem, dat hij niet larger lieden voor zijne krijgsknegten wilde erkennen, die zig door een minder aantal *Flamingers* hadden laten kloppen, al hadden zij maar twintig tegens veertig geweest, zo als hij ten allen tijde aanbood om te beproeven. Deze brief volgens gewoonte door den Gouverneur van de veſting gelezen zijnde, voor dat die aan den gevangen wierdt ter hand geſteld, nam het voor ene beledigende ſnorkerij op, en deelde het mede aan GROBBENDONK, die Kommandant van het detachement was geweest, die den Luitenant hadt geklopt en gevangen genomen; deze ſchreef terſtond aan BREAUTÉ om hem in gelijk getal tot een gevegt uit te dagen. Zulks wierdt met gretigheid aangenomen; men bepaalde den dag, de plaats en andere voorwaarden, en kwam overëen, om op den 5 februarij 1600, 22 tegens

gers 22, te paard te vegten, de ſtrijdplaats was bepaald op de vugter-heide, nabij de ſtad *Hertogenbosch*.

Ter beſtemder tijd en plaats verſcheenen wederzijdſe kampioenen. De vijandelijke ruiters waren 't zwaarst gewapend, doch 't volk van BREAUTÉ hadt de voordeligſte plaats ingenomen. Doordien nu de Aartshertog ALBERT aan GROBENDONK hadt verboden, om in perſoon die vegtpartij bij te wonen, voerde GERARD ABRAHAMSZOON, *Lekkerkoetje* gebijnaamd, deze zijne ruiters aan, en werdt in den eerſten aanval door BREAUTÉ gedood. Voorts, ſchoot men zo hevig op elkanderen, dat de helft van de ene en andere partije, in weinige ogenblikken geveld werdt. Toen togen de overige *Fransen* op de vlugt, BREAUTÉ alleen latende, die meer dan eens, van paard gewisſeld, en, enen tijd lang te voet gevogten hebbende, zig, eindelijk, gevangen gaf. De onzen willen, dat hij 't leven bedongen hadt; de anderen, dat, voor 't gevegt, bepaald was, dat de overwonnenen niets dan den dood zouden te wagten hebben. De Schrijvers van beide kanten raadplegende, en waar van de bewijzen door den geleerden BAYLE onpartijdig beoirdeeld worden, ſchijnt de ſchale tot het eerſte over te hellen. Wat hier van zij; BREAUTÉ gevangelijk gevoerd naar *'s Bosch*, werdt, door enigen, uit de ſtad afgezonden, onder weg, in koelen bloede, met dertig wonden, vermoord. Hij werdt van de zijnen meer beklaagd dan geprezen, zijnde men in 't gemeen van begrip, dat zijne hittige jeugdigheid hem, in een nodeloos gevaar, gebragt hadt. Ook hieldt men 't onbetaamlijk, dat hij, van een voorname geboorte zijnde, zig in een lijfgevegt hadt willen wagen, met volk, welk, voor 't grootſte deel, door 't verraden van *Geertruidenberg*, eerloos geworden was. BREAUTÉ was getrouwd met de dogter van NIKLAAS DE HARLEY-SANSY, bij wie hij een zoon heeft verwekt, welke naderhand ook in een tweegevegt is gebleeven. Deze vrouw, die even deugdzaam als ſchoon was, was zodanig getroffen door het rampſpoedig einde van haren man, dat, ſchoon nog nauwlijks 20 jaren bereikt hebbende, en tot verſcheidene voordelige huwelijken aangezogt zijnde,

zij

zij aan de vermaken der wereld vaarwel zei, zig in een kloostet begaf, en Nonne wierdt. —— THUANI, *Hiſt. ſui temp.* Lib. CXXIV p. 900. GALLUCCIUS, *de Bello Belg.* Lib. XII. p. 557. H. GROTII, *Annales*, Lib. IX. *Hist. de l'Archiduc* ALBERT, *ed. de Cologne* 1693, p. 330--334. D'AUDIGUIER, *de l'uſage des Duels.* p. 345, 346. BAYLE, *Dictionn. ed. de* 1730. Tom. I. p. 660--662. P. BOR, *Ned. Oorl.* XXXVI. Boek, bl. 601. WAGENA, *Vad. Hiſt.* IX. D. bl. 72, 73.

BRECHT (VAN), is de naam van een oud en aanzienlijk geſlegt, in *Brabant* hebbende te huis gehoord. Ten jare 1345 vindt men vermeld, dat eenen GODEFROY VAN BRECHT ſtierf, zijnde getrouwd geweest met ALEID, dogter van JAN, Heer van *Gaſtel*; en hier van zijn afkomſtig, ANTHONY en JAN VAN BRECHT, beide tot het *Verbond der Edelen* behorende. —— A. FERWERDA, *Ned. Geſl. en Wapenb.* I. D. *druk van* 1785. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verb. der Edelen*, II. D. bl. 279.

BRECHT (ENGELBERTA PROOSTEN), was de egtvriendin van PIETER KIES, Burgemeester te *Haarlem*, en ene gelijkſoortige vrouwe van deugd en kloekmoedigheid, als de vermaarde MARIA VAN REIGERSBERG, en laat ik, om 'er een pronkſtel van te maken, de beroemde MARIA VAN UTRECHT, huisvrouw van JOAN VAN OLDENBARNEVELD, bijvoegen; deze om het verbergen van haaren man, gene om het doen ontkomen van den haren uit zijne gevangenis te *Loevеſtein*, en de derde om haar welgepast antwoord aan Prinſe MAURITS, ten einde haren gemaal nog na zijnen doed voor onſchuldig te verklaren. Voor dat *Haarlem* zig aan de *Spanjaarden* overgaf, viel het vermoeden op Burgemeester KIES, als of hij met ORANJE heulde. De Spaansgezinden loerden hierom op middelen om hem in handen te krijgen, daar inzonderheid de Schout dier ſtede, zeer gretig naar was; doch zijne huisvrouw wist hem zo wel te verbergen, dat zijne vervolgers hem niet ontdekten; en in dat bedrijf volhardde zij, tot dat hare zwangerheid kenbaar werdt. De Schout, zijnde haar naaste buurman,

man, kwam daar op andermaal huiszoeking doen, zeggende: „ dat daar zij bevrugt was, haar man niet verre van de hand „ kon zijn." Doch zij, zonder zig te ontzetten, en om het gebrekkige van zijn bewijs aan te tonen, gaf hem ten antwoord: „ dat de weg voorbij de deur lag." In alle ftilte verlost zijnde, ging zij, daags daar aan, voor de deur ftaan, eerlijk nabootzende, om haar man te beveiligen, het geen ligtvaardige vrouwen dikwijls in fchande doen. Doch niettegenftaande alle hare wel aangelegde maatregelen, geraakte KIES egter, met meer anderen, in hegtenis. Doodlijk zou het met hem afgelopen zijn, ware het niet dat MAXIMILIAAN VAN BOSSU op de *Zuiderzee* geflagen, en vele aanzienlijke *Spanjaarden* met hem gevangen waren genomen. Om dezen te bevrijden, wierde 'er gefproken om de gevangenen uit te wisfelen. KIES werd op zijn woord ontflagen, om met VERDUGO, die zig te *Amfteldam* bevondt, daar over te gaan handelen. Zijne ftandvastige en getrouwe egtgenote, willende volftrektlijk hem vergezellen, voer met hem in een open fchuitje van *Haarlem* naar *Amfterdam*. Enige *Hoogduitfe* foldaten deden verfcheidene fchoten, kwanswijs ter begroetinge van den Burgemeester; doch één der kogels vloog door den arm der brave vrouwe, die den oplopenden aart haars mans kennende, en vrezende dat hij te rug zou keren om zig op den dader te wreken, zig verpijnde, en niets van haar ontvangen leed ontdekte, tot dat eindelijk het bloed, dat over hare kleederen liep, het ongeval openbaarde. KIES wilde met geweld aan land; doch de fchuit voer voort, terwijl zijne halsvriendin alle mooglijke redenen gebruikte, om zijne gramfchap te doen bedaaren. Te *Amfteldam* gekomen zijnde, werkte hij bij VERDUGO uit, dat 'er eene uitwisfeling van wederzijdfe gevangenen toegeftaan werdt. ALVA zou gaarne tot koeling van zijne wreedaartige bloeddorst, de *Haarlemfe* Burgers hebben doen doden; doch het gevaar van de *Spaanfe* Edelen, die in de magt der *Nederlanderen* waren, beteugelde zijne gramfchap. Burgemeester KIES werdt uitgewisfeld tegen zekeren LIEVE VAN WELDAM. Zij malkander naderhand ontmoetende, zeide

de Burgemeester tegens LIEVE: „ Hoe! is uw ongeluk zo „ klein, of het mijne zo groot, dat een Brouwer van *Haar-* „ *lem* tegen een' Heer als gij zijt kan opwegen?" waar op deze antwoordde: „ Ik zou het mij niet belgen, al hadde „ ik tegen een Brouwers knegt moeten uitgewisseld worden." —— HOOFT, *Ned. Hist.*, bl. 338. VAN METEREN, *Ned. Hist.*, fol. 93.

BRECHT (LIVINUS VAN), geboren te *Antwerpen* omtrent het jaar 1515; volbragt een gedeelte zijner letteroefeningen in het kollegie van de *Valk* te *Leuven*; zedert begaf hij zig tot de orden der *Franciskaners*, en wierdt Monnik in het klooster der *Recolletten* van die ſtad. Zijne Opperſten hem vervolgens tot den predikdienst en hier toe wel bekwaam bevonden hebbende, vervulde hij die beroepsbezigheden met veel ijver en liefdadigheid; den tijd die hem hier van overſchoot, beſteedende tot het beoefenen der digtkonst, waar voor hij veel liefhebberij hadt. Vervolgens is hij geweest Gardiaan van het klooster te *Mechelen*, in welke ſtad zijn levensdraad wierdt afgeſneden, den 19 ſeptember 1558. Hij heeft in druk nagelaten: 1. *Carmen quo* CHRISTUS *in cruce extenſus et ſanguiniolentus cum Peccatore expoſtulat & eundem ad poenitentiam invitat. Antv.* 1543. 12*mo.* 2. *Euripus, Tragœdia Chriſtiana, de Vitæ humanæ inconſtantia. Lovan.* 1549. 12*mo.* Hier van zijn naderhand nog vijf bijzondere drukken uitgegeven. 3. *Memorabilis Hiſtoria, complectens agones illuſtrium aliquot Martyrum, adjectis Præfationibus, & piis Carminibus* F. LIV. BRECHTI, *Lov.* 1551. 12*mo.* 4. *Silva pionum Carminum &c. Lovan.* 1555. 12*mo.* Schoon deze werkjes veelal met een warmen ijver en tedere godsvrugt zijn geſchreven, verdienen zij egter ter nauwernood om in de klaſſe der middelmatige digtſtukken gerangſchikt te worden. —— F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 504. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 607 & 833. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 290. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 402--404.

BREDA (GERARD VAN); dus genaamd naar zijne geboorteplaats, 't welk de ſtad *Breda* is geweest, kwam waarſchijnlijk op

op 't laatst van de XVde eeuw ter wereld, begaf zig in de orden der *Karthuizers* van O. L. V. kapelle van *St. Enguien* in *Henegouwen*, daar hij, na dit huis door de zuiverheid zijner zeden, zijne vermaningen en door zijne ſchriften geſtigt te hebben, den 17 april 1474 ſtierf; met het getuigenis, dat hij een man is geweest van een voorbeeldige godsvrugt, diepe geleerdheid en uitnemende welſprekendheid. Hij heeft geſchreven: 1. *Vita Domini nostri* JESU CHRISTI, *rythmo*. 2. *In Pſalmum* LXVij, *Surge Domine*. 3. *De Religioſorum Profeſſione*. 4. *De Septem horis Canonicis*. 5. *De Sacramento Altaris, ſeu Euchariſtia*. —— P. SUTOR, *Vitae Cartuſ.* p. 577. DORLANDI, *Chronicon Cartuſ.* p. 444. MOROTII, *Theatrum Cartuſ. ordinis.* p. 88. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 270. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 14, 15. T. E. VAN GOOR, *Beſchr. van Breda*, bl. 304.

BREDA (KORNELIS VAN), geboren te *Prinſel* uit een aanzienlijk geſlagt, is een jongeling geweest van een uitmuntenden imborst, voorbeeldige zedigheid en fijn oirdeel; hij was zeer ervaren in de oudheden en geſchiedenisſen, hebbende te *Leuven* onder den beroemden ERYCIUS PUTEANUS, zig met een ongemene vlijt geoeffend. Hij was een liefhebber van reizen, zag gants *Italien*, en vondt zijn graf in *Bohemen*, toen hij in 1620, met Keizer FERDINAND II. naar *Kremnitz* trok, ten einde die veſting aan de oproerige *Bohemers* te ontweldigen. Hij heeft geſchreven: *Cymbam, ſive de Hora veſcendi Dialogum. Errores per Germaniam: quibus Germaniae veteris ritus ferè includit. Lov.* 1613. 4*to*. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194, 195.

BREDA (PIETER VAN), Konſtſchilder, is geboren te *Antwerpen* in 1630. Hij was een uitmuntend Landſchapſchilder, en wist zijne ſtukken met Romeinſe gebouwen, vermakelijke hoven, priëlen, fonteinen, en kleine beeldjes en beesjes op te ſieren. KORNELIS DE BIE getuigt van zijn werk, dat het is:

Zoo edel zuiver, net, volmaakt gelijk het leven,
Dat ook Natuur zelf geen volmaaktheid meer kan geven.

Hij heeft een reis naar *Spanje* gedaan, en bezogt vervolgens *Italië* en verſcheidene andere landſtreken, waar na hij in zijne geboortestad te rug kwam, alwaar hij ook geſtorven is. Om eenige kunde van de waarde der penſeelvoortbrengzelen van dezen Schilder aan onze Lezers te geven, dient: dat op de verkoping van den Ridder Baronnet, ROBBERT DE NEUVILLE, te *Leijden* den 15 maart 1736 gehouden, twee kleine ſchilderſtukjes op koper van hem, waar van het ene verbeeldde *Boeren en Boerinnen danſende om den meijboom &c.*, zijn verkogt voor 78 guldens. Nog *twee Landſchapjes* van hem op de verkoping van HENDRIK SCHUT te *Rotterdam* op den 8 april 1739 gehouden, voor 215 guldens. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* II. D. bl. 223. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 271. GER. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 462. 574.

BREDA (RUTGER VAN), Griffier der Staten van *Overijſſel*, van 1674 tot den 19 januarij 1693, zijnde tevens Secretaris honorair der ſtad *Kampen*. ARNOLD MOONEN heeft zijn' lof vermeld in dit onderſtaande graffchrift:

De vlugge en trouwe tolk der ſtaetgeheimenisſen
En raetsbeſluiten, al zijn rampen doorgeſtreên,
BREDA, de rechte hant van Ridderſchap en Steên,
Die zijn beſnede pen te vroeg, t'ontijdigh misſen.
Rust hier. De Kamper Kerk, te zwaer geſchokt door ſplisſen
Voor tweemael veertigh jaer, geſmolten in geween
En traenen, zijgt ſlaen neer met Raethuis en Gemeen,
Nu haer dees zuil begeeft, den twist gewoon te ſlisſen.
't Vernielde Raethuis der aeloude Burregſtadt
Treurt met twee Torens, die, voor't ſpatten ondervat,
Den tijt braveeren, al de boukunst tot een wonder.
Wat baet nu godtsvrucht, wat geſlepen ſtaetbewint
En zangkunde en de gunst, die men ten hove vindt?
In 's Lants Griffier gaên dees' geſtarnten tevens onder.

BREDAAL (NIKLAAS VAN), Kohstſchilder, is te *Antwerpen* geboren, alwaar zijn vader Kapitein van de Burgerij was,

was, en teffens ook de konst uitoeffende, zo dat hij den zoon tot onderwijzer verſtrekte. Wanneer nu deze gevoelde, dat zijne ſlagpennen den behoorlijken groei hadden bekomen, om op eigen wieken te kunnen drijven; nam hij affcheid van zijn vader en trok naar *Wenen*, daar hij wel ras bekend raakte, door zijn wel geordonneerde batailjeſtukken, belegeringen en meer anderen van dien aart, zo dat hij aan het Hof van Keizer LEOPOLD geraakte, tot wiens genoegen hij vele ſtukken heeft geſchilderd, die zo lang zij in wezen blijven, zijn naam zullen vereeuwigen. Twee ſtukjes van dezen Meester wierden ten jare 1738 den 21 julij te *Bruſſel*, in de verkoping van den Grave DE FRAULA verkogt, voor 64 guldens. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 103. GER. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 544.

BREDENBACH (JAN), geboren te *Duſſeldorp*, is de ſchrijver van een digtſtuk, getijteld: *Militia Christiana, qua docetur qui contra vitia & carnem pugnandum. Duſſeld.* 1560. Dit is al 't geen men ons van dezen man berigt, die waarſchijnlijk in de XVIde eeuw heeft geleefd, en misſchien vermaagſchapt was aan de beide volgenden. —— F. SWEERTIJ, *Ath. Belg.* p. 400. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* 467. PAQUOT, *Mem. litter. Tom.* V. p. 37.

BREDENBACH (MATTHIAS), is geboren omtrent 't jaar 1489 te *Kerp*, een dorp gelegen in 't hertogdom *Bergen*. Na de lage ſcholen doorgelopen te zijn, ſtudeerde hij te *Keulen* in de wijsbegeerte, en wierdt den 10 maart 1524 tot Licentiaat bevorderd; drie jaren later wierdt hij als Preceptor aan de hoogſte ſcholen te *Emmerik* geplaatst, en na gedurende het tijdrum van zes jaren met een onbegrijpelijken vlijt en ijver de werkzaamheid van die post waargenomen te hebben, volgde hij den Rector PIETER HOMPHÆUS VAN COCHEM in zijne bedieninge op.

BREDENBACH die deze ſcholen 26 jaren met zeer veel roem heeft bedierd, en in groten bloei gebragt, ſtierf op eene ſlegtelijke wijze den 5 junij 1559, in het 70ſte jaar zijnes ouderdoms,

doms, drie zonen en ene dogter nalatende. Hij was in zijn vak een ervaren letterkundige, doorkneed in de leerſtukken van den Roomſen godsdienſt, en ijverig daar aan verkleefd; voorts een braaf man, die zo zuinig op zijn tijd was, dat het hem altoos ſmertte, wanneer 'er maar iets van verloren ging. Men heeft van hem in druk: 1. *Introductiuncula in Græcas literas, quantum ad recte legendi & pronuntiandi rationem attinet, tum veterem juxta* ERASMI *Roterodami ſententiam, quam illam, quæ nostra utitur ætas.* Col. 1534. 12mo. 2. LUCIUS FENESTELLA, *de Sacerdotiis & Magiſtratibus Romanorum, correctus, reſtitutus, & ſcholiis illuſtratus.* Col. 1539. 12mo. 3. *De Diſſidiis, quæ nostra hac tempestate tanto cum terrore jactant Eccleſiæ navem, a quo, quibus rationibus hæc ſint excitata &c.* Col. 1557. 12mo. It. 1576. 12mo. 4. *Apologia de eo quod quibusdam viſus est, in ſuo de diſſidiis in Religione componendis libello, acerbius in* MARTINUM LUTHERUM *ſcripſiſſe.* Col. 12mo. 5. *Hyperaspistes pro ſuo de componendis in Religione diſſidiis libello adverſus calumnias* HENRICI PILEI *Mindani.* Colon. 1560. 12mo. 6. *In LXIX Pſalmos, ſeu Hymnos Prophetæ* DAVID *priores, & in S. Jeſu Christi Euangelium ſecundum* MATTHÆUM, *erudita, Catholica & pia Commentaria, ſecundum hebraicam veritatem, & veterum orthodoxorum Patrum monumenta, ſumma ſtudio elucubrata.* Col. 1560. 4to. 7. *Epistolæ duæ de negotio religionis, nunc primum excuſæ.* Col. 1567. 12mo. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 557, 558. HARTZHEIM, *Biblioth.* p. 239. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 658. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 37--41.

BREDENBACH (TIELEMAN), een zoon van MATTHIAS, wierdt te *Emmerik* geboren in 't jaar 1544. Zijne jeugdige letteroefeningen doorgelopen zijnde, beoefende hij de wijsbegeerte in het kollegie der *Drie Kronen* te *Keulen*, en wierdt in 1562 tot Meester in de vrije konſten bevordeid; vervolgens ging hij naar *Ingolſtad* in de theologie ſtuderen, en te *Keulen* te rug gekeerd zijnde, bekwam hij de waardigheid van Doktor in die wetenſchap. Zijne verdienſten, deden hem opvolgelijk benoemen, tot Kanunnik van O. L. V. te *Antwerpen*, toen in

1567

1567 van *SS. Florent en Casſius* te *Bonn*, alwaar hij twee jaren later Preſident van 't Sijnode was, en eindelijk van *St. Gereon* te *Keulen*. Hij ſtierf in die ſtad den 6 meij 1687, oud zijnde 43 jaren.

TIELEMAN BREDENBACH was voor 't tijdvak waar in hij leefde, een geleerd Theologant, zeer ijverende voor het geloof, een deugdzaam Priester, en die met vele aanzienlijke mannen in vertrouwelijke vriendſchap leefde, inzonderheid met den geleerden MARTINUS EISENGREIN, die hij naar *Rome* benevens den godvruchtigen Abt LODEWYK DE BLOIS hadt verzeld enz. De voornaamſte werken die hij in druk heeft nagelaten, zijn: 1. *Catechismus Catholicus &c. Col.* 1562. 12mo. *ed. ſec. Lovan.* 1577. *in folio.* 2. *Joëlis Prophetia pro concione explicata &c. Lovan.* 1563. 3. *Belli Livonici, quod magnus Muſcoviæ Dux anno* 1558 *contra Livones geſſit, nova & memorabilis Hiſtoria, lamentabilem univerſa Torpatenſis Provinciæ vaſtationem & excidium complectens, bona fide conſcripta. Col.* 1564. 8vo. 4. *De vindictis & poenis Sacrilegorum. Col.* 1565. 12mo. 5. *Orationes de Purgatorio. Ingolſt.* 1566. 6. *Inſinuationum Divinæ Pietatis &c. ibid.* 1579. 12mo 7. *Faſciculus piarum Precationum. Col.* 1580. 16mo. 8. *Sacrarum Collationum libri octo, quibus ad omnem vitæ humanæ uſum, familiaresque congreſſus, ſacra jucunda, & utili ſelectiſſimarum hiſtoriarum varietate Lectorius inſtruitur. Col.* 1583. 12mo. Benevens nog enige kleine digtſtukjes, en werken van zijn vader, die hij hoeft in 't licht gegeven. ——— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 696. EVERH. WASSENBERGII, *Embrica*, p. 282. HARTZHEIM, *Biblioth.* p. 302. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 840, 841. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 41--48.

BREDENBURG (JOHANNES), een *Rotterdammer*, heeft eenige Brieven gewisſeld met den Remonſtrantſen Profeſſor PHILIPPUS VAN LIMBORG, gedrukt te *Rotterdam*, 1686. in 4to., onder den titel van: *Zeer ſijne onderhandeling tuſſchen den Heer* PHILIPPUS VAN LIMBORG, *Profeſſor der Remonſtranten, ende* JOHANNES BREDENBURG, *raakende 't gebruik der Heyl.*

de Religie: waar op zijn gevolgd Eenige Conſideratien / enz.; en, eindelijk, JOHANNES BREDENBURGS Korte Aanmerkingen / enz.

BREDERO, zie BREDEROO.

BREDERODE, is de naam van een der oudſte en luisterrijkſte geſlagten van *Holland*, die men wil dat uit den ſtamme der Graven van dat gewest, zouden zijn voortgekomen, namentlijk uit ARNOLPH, ARNOLD of ARNOUD, den eerſten van dien naam onder de *Hollandſe* Graven, zoon van Graav DIRK DEN II; en dat SIEGFRIED of SICCO, de eerſte Heer van *Brederode* was. Tot opheldering van 't geen dit luisterrijk geſlagt betreft, oordelen wij niet beter te kunnen doen, dan hier te plaatzen het berigt, dat daar van de Heer JONA WILLEM TE WATER, zo grondig bedreven in onze Vaderlandſe Geſchiedenisſen en Oudheden, heeft medegedeeld, in deszelvs uitmuntend werk, getijteld: *Hiſtorie van het Verbond en de Smeekſchriften der Nederlandſe Edelen.* II. D. bl. 280--286. *aant.* (*).

Vele Oudheidkundigen hebben zig bevlijtigd, om de grijze oudheid, hogen adeldom, aanzienlijke bezittingen, roemrugtige verrigtingen, en nauwkeurige ſtamlijsten, van 't geſlagt VAN BREDERODE aan den dag te leggen. 't Zal genoeg zijn, hier te noemen JOANNES A LEYDIS *de origine & rebus gestis Dominorum de Brederode*, *in* MATTHÆI *Anal. vet. ævi*, *Tom. I. pag.* 587--740., die, naar den ſmaak van zijn' leeftijd, het geſlagtregister zo hoog ophaalt, als enigzints geſchieden kan, en 't zelve daarom begint van ADAM, den eerſten mensch; *Idem Ann. Regalium Abbatum Egmundenſium Cap. XIV. p.* 12, 13. *ed.* MATTHÆI; *Anonymi Chronica de Hollant et ejus Comitatu*, *in iisdem Analectis Tom. V. pag.* 529; P. BOCKENBERG, *Hiſtoria et Genealogia Comitum Brederodiorum*, *illustrisſimæ gentis Hollandicæ*, gedrukt te *Leijden*, in 't jaar 1588; P. HEUTERUS, *rerum Burgund. lib. VI. pag.* 230--233; P. VOET, kort Verhaal des oorſproncks, voortgancks en daeden der Doorluchtige Heeren VAN BREDERODE, uitgegeven in 't jaar 1656, in 't frans vertaald ten jare 1663, en hoofdzaaklijk in ſlegt nederduits rijm

ge-

gebragt, door P. VAN DEN BROECK, die in 't jaar 1657, uitgaf, de Doorluchticheijt VAN BREDERODE uit den Graeflijcke Huijfe van *Hollandt*; VAN LEEUWEN, *Bat. illuſt.* bl. 884--892.; SMALLEGANGE, *Chr. van Zeeland*, bl. 729--732. Ook bezitte ik eene uitvoerige Genealogie der BREDERODEN, in 't latijn geſchreven door eene onbekende penne, en lopende tot WALRAVEN VAN BREDERODE, die in 't jaar 1475, zijnen vader in verſcheiden heerlijkheden opvolgde. Men kan nog ſommige aanmerkelijke dingen, nopens de BREDERODEN, vinden bij den Here MEERMAN, *Orig. Typogr. Tom. I. pag.* 40--43., een werk, dat aan *Nederland* en den Schrijver eere aandoet, ook naar 't getuigenis van den Here DES ROCHES, ſchoon die geleerde man, anders, de eere der eerſte uitvindinge van de drukkunst den *Brabanderen* wil toegekend hebben. Zie *Mémoires de l'Académie Impériale et Royale de ſciences de Bruxelles. Tom. I. pag.* 515--539., waar hij ook onderzoek doet, of LAURENS KOSTER uit de BREDERODEN afkomſtig zij. —— Over het ongenoegen van Keizer KAREL, tegen REINOUT VAN BREDERODE, vader van den vrijheidlievenden HENDRIK, geſproten uit de veranderinge, welke hij in zijn wapen gemaakt hadt, kan men zien het Repertorium van de plakaten, bl. 26. 29.; *Connoiſſance de la Nobleſſe d'Utrecht, pag.* 41--43.; en MEERMAN, *l. c. pag.* 39. —— Wanneer HENDRIK VAN BREDERODE overleden was, verſpreidde zig een gerugt, dat het egte geſlagt der BREDERODEN, met hem, in 't manlijke geheel een einde genomen hadde: te meer, om dat hij zijne heerlijkheden en goederen, bij uiterſten wil, bemaakte aan zijne oudſte zuster, van welke zij kwamen op hare enige dogter, die, in 't jaar 1590, ongehuwd geſtorven is. Het is onzeker, of PIETER VAN BREDERODE, een bekend Regtsgeleerde in de XVIde eeuw, en Gezant van de algemene Staten aan de Hoven van verſcheiden *Duitſe* Vorſten, uit dit huis voortgeſproten zij; 't gene SCALIGER rondelijk ontkent. Men zie *Scaligerana ſecunda pag.* 243., FOPPENS, *Bibl. Belg. Tom. II. pag.* 966., BURMAN, *Not. ad Syllog. Epiſtol. Tom. I. pag.* 588. Doch, dat het gerugt, boven gemeld, geheel en al ongegrond geweest zij, is buiten alle bedenkinge.

Indien wij, op 't voetſpoor van den kundigen Here VAN GRYP-HORNE, die zig hier over breeder uitlaat in zijn *Graafſchap van Zeeland MS. II. Hoofdſtuk*, dit voorgeven aan onkunde toeſchrijven, zullen wij 't minſte iemand beledigen. Wanneer GERTRUID VAN VRONKHORST, gelijk gezegd is, in 't jaar 1590 ongehuwd geſtorven is, bleek weldaast, dat het doorluchtig geſlagt der BREDERODEN geen einde hadt genomen. REINOUT en WALRAVEN VAN BREDERODE toonden, dat zij uit dit zelfde huis, door wettige geboorte, afſtamden Vergel. VAN LEEUWEN, bl. 891. Zij kwamen in 't bezit der voorouderlijke goederen, doch niet zonder groten tegenſtand en vele moeilijkheden. Zij, en hunne nakomelingen, verkregen de hoogſte ecrambten, in en buiten ons vaderland; tot op WOLFERD, Heer *tot Brederode*, aan wien de Staten van *Holland* verboden, den titel van *geboren Grave uit den Adelijken Huize van Holland* te blijven voeren. Na zijn overlijden, ten jare 1679, vonden ook de Staten goed, de bezittingen van zijnen huize te trekken aan 's lands domeinen, doch de inkomſten daar van aan zijne zusters, voor haar leven, af te ſtaan. Hij was van oordeel, dat hem, uit hoofde zijner afkomſte uit de oude *Hollandſe* Graven, het regt van voorzittinge in de Ridderſchap, na den Prins VAN ORANJE, die hem ook in dit begrip ſterkte, toekwam. Hier over hadt hij een regtsgeding aangevangen tegen zeven Leden van de oude der Ridderſchap. Doch met zijn afſterven bleef deze twist ſteken. Zie WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* XV. D. bl. 38, 39.; die hem noemt, den laatſten bekenden mannelijken afkomeling uit dit oud en adelijk huis; en ſchrijft, dat zijn wapen, naar 's lands gebruik, met hem in 't graf gelegd zij, op dat niemand zig hetzelve, naderhand, ten onrechte, zou toeëigenen. Vergelijk VAN LEEUWEN bl. 892, en HOOGSTRATEN bl. 380. Aan de waarheid van dit laatſte verhaal twijffele ik niet. Men weet egter, zelfs door onwraakbare voorbeelden, dat het breken en begraven der wapenen, iet altijd, de uitſterving van een geſlagt voldinge. Zeker, in dit geval niet. Dit blijkt uit het gedeelte der ſtamlijſte van de BREDERODEN, te vinden bij SMALLEGANGE,

bl.

bl. 730, 731. —— En, dat het hoogadelijk geſlagt der BREDERODEN, tot op heden, niet geheel uitgeſtorven zij, zal ik nu, uit volzekere bewijzen, aantonen: waar mede ik hope mijnen Landgenoten een' aangenamen dienst te zullen doen. REINOUT VAN BREDERODE, de derde van dien naam, ging een heimelijk huwelijk aan, na het overlijden van FILIPPINA VAN DER MARK, met KATRYNA VAN HOLTEN, adelijke dogter uit het land van *Kleef*. Zij werdt door Heere REINOUT, den 21 ſeptember 1546, verlijd en beleend met zekere *Middelwaard*, gelegen in de rivieri *de Lek*, nabij *Lexmond*; doch onder voorwaarde, dat dit leen aan de heerlijkheid van *Vianen* zou wederkomen, indien zij zonder kinderen, bij hem verwekt, overleedt. Zo zij kinderen naliet, moest dit leen aan hun komen, en vervolgens op hun wettig koost erven, zo lang 'er iemand was, van zijn lijf gekomen. Welk verlij door Keizer KAREL DEN V, op den 28 april 1548, goedgekeurd, en, ten voordele van KATRYNA VAN HOLTEN, bekragtigd is. REINOUT VAN BREDERODE verwekte, door natuurlijke geboorte, bij dezelve drie kinderen, REINOUT, SANDERINA en SARA; over welken hij haar tot voogdesſe aanſtelde, den 8 december 1553. Het oorſpronglijk bewijs hier van is nog voor handen. Uit het zelve, gelijk ook uit ene menigte andere papieren van dien tijd, blijkt duidelijk, dat hij genoemde kinderen openlijk voor de zijnen erkénde: 't gene ene plegtige wettiging was, naar 't gewoon gebruik der grootſte Heren en Edelen in dien tijd. SANDERINA en SARA traden in egtverbintenisſe met Heren van geboorte en aanzien. REINOUT, Heer van *Bolswaard*, een kasteel in 't graavſchap *Vianen*, werdt beleend, na den dood zijner moeder, met gemelde *Middelwaard*, den 22 ſept. 1596. Hij ging een wettig huwelijk aan, met JOSINA VAN ARKEL *van Asperen* en *Vuuren*. Bij het aangaan der huwelijks-voorwaarden (Acte Antenuptiaal 4 aug. 1584. MS.) waren tegenwoordig: van zijne zijde, ARTHUS VAN BREDERODE, Raadsheer in 't Hof van *Holland*, ALBRECHT VAN EGMOND, LODEWYK VAN BREDERODE, en ROELOF GRAUWERT; van haren kant, PIETER VAN ASPEREN, Heer van *Vuuren*, GERRIT VAN ROON, PIETER

VAN

VAN DUITSCHLAND, Vrijheer tot *Rhoon* en *Pendrecht*, HARBERT VAN DER LANWYK, Heer van *Geldermalsen*, en MAXIMILIAAN VAN DER LANWYK, Heer van *Deil*. Behalven dezen, onderteekenden ook die voorwaarden M. VAN EGMOND VAN MIERIXHEIM, SANDERINA en SARA VAN BREDERODE. REINOUT liet, uit dit huwelijk met JOSINA VAN ARKEL, na, HENDRIK VAN BREDERODE, Heer van *Bolswaard*, Drosfaard van *Ameiden*, die, bij het leven van zijn' vader, verlijd is met gemelde *Middelwaard*, op de zelvde voorwaarden, in den voorgaanden leenbrief uitgedrukt (MS. Extract uit het Register van de Lenen, die verheven zijn aan WALRAVEN, Here *tot Brederode*). Hij hadt in huwelijk GEERTRUID VAN REEDE VAN AMERONGEN, gesproten uit een oud en adelijk geslagt, dat tot nu toe in hoog aanzien blijft. Zij hebben verwekt FREDERYK LODEWYK VAN BREDERODE, Here van *Bolswaard*, Drosfaard van *Ameiden* en *Tienhoven*, Hoogdijkheemraad van den *Alblasserwaard*. Hij werdt, na den dood van zijn' vader, den 22 julij 1676, beleend met de genoemde *Middelwaard*, door WOLFERD VAN BREDERODE, die zig, in 't hoofd van den verlijbrief, noemt, *geboren Graave uit den Graaflijken Huize van Holland, Souverain van Vianen* (MS. Extract uit het Register van den Leenhove van *Vianen*). Hij voert hier alleenlijk den naam van FREDERYK; doch, dat hij ook dien van LODEWYK gedragen hebbe, blijkt van elders. Uit zijn huwelijk met THEODORA ANNA VAN RENESSE VAN WULP, is geboren HENDRIK MAXIMILIAAN VAN BREDERODE, Heer van *Bolswaard*; die den 4 augustus 1684, verlijd is met de *Middelwaard* in de *Lek*, na dat zijn vader dezelve voor hem hadt afgestaan (MS. Extract uit het Register van 't zelvde Leenhof, beginnende Anno 1667). Hij trouwde, den 27 junij 1681, met BRIGITTA MARGARETA THERESIA NOOMS van *Aarlanderveen*, dogter van PIETER WILLEM NOOMS, Baron des H. Rijks, Here van *Aarlanderveen*, en van BEATRIX ADRIANA RAM VAN SCHALKWYK (MS. Extract uit het R. Katholijk Doop- en Trouwboek van de Pastoorkerke, gestaan hebbende in de west-agterstraat te *Vianen*). Het legt tot de oefeninge van de jagt, waar over hij in enige moeilijkheid

kwam,

kwam, werdt hem met de daad toegekend, bij twee onderſcheiden uitwijzingen van Heren Meesterknapen van de Houtvesterije van *Holland* en *Westfriesland*, den 9 december 1684 (MS. Extracten uit het Register der Rechtdagen van gemelde Houtvesterije, getekend, Rechtdagen van den jare 1683--1692). Waar uit men ſchijnt welgegrond te mogen opmaken, dat men deszelven adelijke afkomſte uit het geſlagt der BREDERODEN erkende en eerbiedigde. Hij was vader van LODEWYK PIETER VAN BREDERODE, Here van *Bolswaard* en *Aarlanderveen*, Ridder der orde van CHRISTUS in *Portugal*. Over deze Ridderorde, die ſedert het jaar 1319 bekend is, kan men lezen CHRISTINÆUS, *Jurispr. Her. Part. I. p.* 563--578. *Part. II. p.* 174, en VAN LEEUWEN, *Bat. illuſtr.* bl. 704. Hij was geboren in 't jaar 1684, en den 15 junij te *Vianen* gedoopt (MS. Extract uit het Doopboek der R. Katholijke kerke te *Vianen*). Na den dood van zijn' vader, is hij, den 1 auguſtus 1701, door FREDERYK ADOLF Grave VAN DER LIPPE, als Vrijheer van *Vianen*, beleend met de meergemelde *Middelwaard*: zijnde hem *aangekomen door dode van Jonker* HENDRIK (MAXIMILIAAN) VAN BREDERODE *van Bolsweerd, ſijn Vader zaliger* (MS. Extract uit het Register of Repertorium, gehouden bij den Edelen Leenhove van *Vianen* en *Ameiden*, fol. 20 verſo). Hij begaf zig, met verſcheiden anderen en enige oorlogſchepen van dit gemeenebest, als Kapitein ter zee in dienst des Konings van *Portugal*: gelijk ook blijkt uit de aanmerkelijke verklaringe, den 11 december 1731, door Drosſaart, Burgemeesteren, en Regeerderen van *Vianen*, gegeven; en waar in een nauwkeurig verſlag, nopens de afkomſte van dezen Heer, gevonden wordt. Te *Liſſabon*, ging hij een huwelijk aan met MARGARETA URSULA VAN ZELLER, dogter van JAN VAN ZELLER, Reſident des Konings van *Pruiſſen*, en van FRANCISKA MARIA PIPER. In het X boek van de aantekeningen der huwelijken van de parochiekerke der Heiligen binnen *Liſſabon* fol. 217. ſtaat, dat *den* 5 *november* 1732 *in huwelijk getreden zij Don* LOUIS PEDRO DE BREDERODE, *inboorling van de Verenigde Nederlanden, zoon van* HENDRIK MAXIMILIAAN *Baron van Brederode en van zijne*

huis-

Huisvrouwe DONNA MARGARITA THERESIA NOOMS *Baronesse des Heiligen Keizerrijks, met* DONNA MARGARITA URSULA VAN ZELLER *geez.* (MS. Extract uit gemelde Trouwboek, getekend door GONÇALO NOBRE DA SILVEIRA, den 5 maart 1771). Zij was gesproten uit een oud en hoogaanzienlijk geslagt in 't rijk van *Nimwegen*, waar uit verscheidenen onder de oude Hertogen van *Gelderland* gedient, en zig verdienstelijk gemaakt hebben. Dit blykt uit PONTANI *Historia Gelrica*, en van elders. Het geslagt van ZELLER verspreidde zig, naderhand, door *Vlaanderen*, *Spanje* en *Portugal*; in welk laatste rijk hetzelve de grootste eerbetoonen, waar op men anders zeer naauwziende is, bij het wapen voert. Uit deze ouderen is gesproten Jonker HENDRIK LODEWYK PIETER VAN BREDERODE, werkelijke Kamerheer van hare Keizerlijke Majesteiten, en Kollonel ten dienste dezer Landen. Hij werdt te *Lisabon* geboren, in 't jaar 1737 (MS. Extract uit het XVI Doopboek van de parochiekerke der Heiligen te *Lisabon* fol. 82. verso); en begaf zig in egt met KORNELIA MARIA KATHARINA ANDRIOLI, wier geslagt, oirspronklijk uit het hertogdom *Milaan*, tot den hoogsten luister verheven is: zijnde PIETER ANDRIOLI, haar oom, in 't jaar 1741, door hare K. K. Majesteit met den eertitel van Marquis begiftigd. De Heer H. L. P. VAN BREDERODE deedt, ten jare 1769, een Request overhandigen aan de Ed. Mog. Heren Houtvester en Meesterknapen van *Holland*, behelzende een verzoek: „ dat hun Ed. Mog. gelieften te „ verstaan en verklaren, na onderzoek van de overgelegde „ bewijsstukken, dat hij zijne qualiteit naar behoren heeft „ gejustificeerd, om als een *Hollands* Edelman binnen *Holland* „ en *Westfriesland*, op den voet van 't plakaat van den derden „ van oogstmaand 1750, op de houtvesterije en jagt in dat „ gewest, te mogen jagen." En is hier op, den 17 december 1771, goedgevonden en verstaan, te verklaren: „ dat „ gemelde Heer voortaan zal zijn gequalificeerd tot de exer- „ citie van de jagt, in de houtvesterije van *Holland* en *West-* „ *friesland*" (MS. Extract uit de Notulen en Resolutien der Houtv. van *Holland* en *Westfriesland* den 17 december 1771).

Men

Men ziet, derhalven, uit het gezegde, dat de Heer HENDRIK LODEWYK PIETER VAN BREDERODE lijnregt nedergedaald zij uit REINOUT VAN BREDERODE, die ook de vader was van HENDRIK VAN BREDERODE, het hoofd der verbonden Edelen. ——— Nog zijn 'er in *Noordholland* verfcheiden BREDERODEN, die, door natuurlijke geboorte, zedert omtrent die eeuwen, uit het oude huis der BREDERODEN afkomftig zijn. Hier van hebben zij volzekere bewijzen, welke, om meer dan eene reden, lezenswaardig zijn. Het Geflagtregister bij J. W. TE WATER, IV. Deel, bl. 57., is door eene kundige hand opgefteld, en behoorlijk door verklaringen bewaarheid. De brief van WALRAVEN VAN BREDERODE, nader bevestigd door zijn' zoon, toont onwraakbaar, dat WALRAVEN DIRKSZ. VAN BREDERODE, uit wien de tegenwoordige BREDERODEN in *Noordholland* afdalen, moete gehouden worden als een ftamgenoot van dat aanzienlijk geflagt. Hier uit zal men alleenlijk konnen afleiden, dat aan enige nakomelingen van genoemden WALRAVEN DIRKSZ. VAN BREDERODE, zelvs bij onzen leeftijd, de oeffening der jagt in de houtvesterije van *Holland* en *Westfriesland*, op befluit van Heren Meesterknapen, zij vergund geworden. Het voorbeeld van WALRAVEN, Here van *Brederode*, die zijne ftamgenoten, fchoon tot lager' ftaat vervallen, openlijk erkende, is des te roemwaardiger, om dat het zeldzamer is. ——— Zie ook de nauwkeurige *Geflagtlijsten*, in het IV. Deel van den Heer J. W. TE WATER, *Bijlage* lett. R. bl. 140--147. Voorts ook *Bijlagen*, lett. R. No. 2 en 3. Als mede: Geflachtboom van alle de mannelijke Nakomelingen uit het oud adelijk ftamhuis der Heren VAN BREDERODE, rustende op echte Stukken / het getuigenis der oude Kronijken / en latere Hiftorien van ons Vaderland / door JAKOB VAN DEN TOORN. Behoorende tot het Aanhangfel van de Vaderlandfe Hiftorie van JAN WAGENAAR. Amft. 1788. gr. 8vo. ——— Nu zullen wij nog ingevolge de ons voorgenomen taak, in ene alphabetife orde, uit dit aanzienlijk geflagt, enige berigten laten volgen, van Mannen, die zig den vaderlande verdienftelijk hebben gemaakt, of door

door hunne bijzondere bedrijven, verdienen gemeld te worden.

BREDERODE (FRANS VAN), de tweede zoon van RENOUT DE II, wierdt volgens JOH. A LEYDIS, geboren den 4 februarij 1466, maar ALKEMADE, *Jonker Fransen Oorlog*, zulks fleit op den 21 maart. Wat hier ook van mag zijn, 12 jaren bereikt hebbende, wierdt hij in 1478, door zijne moeder JOLANDE, naar de *Leuvenfe* Hogefchool gezonden; alwaar hij het tijdvak van omtrent 10 jaren doorbragt, zig in vele ridderlijke wetenfchappen oefenende. Twaalf, dertig jaren bereikt hebbende, werd hij in april des jaars 1488, door vrije voorname *Heeren*, het opperbevel over de toegenomen krijgstogten opgedragen. Hij nam zulks gereedlijk aan, ontwendende, de wapenen alleen ten dienfte van den jeugdigen PHILIPS, in den wandel *Philippe Monfieur* genaamd, te voeren; en begaf zig naar *Sluis* in *Vlaanderen*, alwaar te dier tijd de algemene verblijfplaats der *Hoekfen* en der *Vlaamfe* ballingen was. Van daar fchuimde hij langs de *Zeeuwfe* en *Vlaamfe* ftroomen op de *Hollandfe* koopvaarders, en bemagtigde gedurende dezen zomer, verfcheidene vaartuigen der *Leijdenaren*, met wolle en fchapenvellen geladen. Doch in den herfst bragt hij eene vloot van 48 fchepen in gereedheid, bemande dezelve met omtrent 2000 *Hollanders* en *Vlamingen*, en zeilde den 18 november, door een onbevaren diep, federt, naar hem, *Jonker Fransen Gat* genaamd, naar den mond der *Maas*. De toeleg was *Rotterdam* te bemagtigen; doch alzo men met de vloot, niet verder dan voor *Delfshaven* komen kon, doordien de *Maas* hier toegevrozen lag, ftapte BREDERODE met 850 man, aan land, trekkende langs den *Schiedamfen* dijk, regt op *Rotterdam* aan. De *Schiedamfe* poort, wierdt door enigen, die over de bevroren' gragt den muur beklommen, welhaast overweldigd. BREDERODE, met de overige manfchap, binnen gelaten zijnde, maakte zig, des nagts na den 19 november, in een ogenblik, van de gantfe ftad meester, zonder dat men van iemand gewaagd vindt, die bij deze overrompeling, het leven verloor.

De

De *Hoekſen* en *Flamingen*, die ſcheep gebleven waren, kwamen des morgens, ook allen in *Rotterdam*, alwaar BREDERODE terſtond oide op de regering ſtelde, zijnde den Bailjuw WILLEM VAN REIMERSWAALE, heimelijk ter ſtad uitgeweken. Ook deedt hij, zonder uitſtel, arbeiden aan 't verſterken der ſtad; 't welk met zo veel ſpoed, voortging, dat men, in den aanvang des volgenden jaars, 't geſchut op de nieuw aangelegde werken planten kon. De *Hoekſen* vloeiden, middelerwijl, van alle kanten, naar *Rotterdam*, dat opgepropt werdt van volk. BREDERODE liet zijne manſchap 't platte land alomme, en tot voor de poorten der ſteden, ſtropen. In december kwam ZWEDER VAN ZEVENBER, Bailjuw van *Schoonhoven*, door de *Kabbeljauwſen* van zijn ambt ontzet, te *Rotterdam*, en haalde BREDERODE over, tot het ondernemen van enen aanſlag op *Schoonhoven*. Men bemande terſtond tien *rijnſchepen*, negentien *kromſteven*, zeventien *roeijagten* en zes *buizen*, met omtrent 1000 man, die, onder bevel van JORIS, baſtaard van BREDERODE, den *lekſtroom* zijnde opgezeild, in den donkeren avond, voor *Schoonhoven* aan land kwamen; doch van de Burgers zo wel ontvangen werden; dat zij met verlies van meer dan 200 man, te rug deinzen moesten, en met agterlating van het meeste ſtormgereedſchap en enige vaartuigen, naar *Rotterdam* keerden. De *Rotterdammer Hoekſen* ſtaken, daarentegen, nog voor 't einde des jaars, den brand in *Delfshaven* en *Schoonerlo*. Ook bemagtigde JAN, Burggraav van *Montfoort*, het ſlot te *Woerden*. AREND VAN YSSELSTEIN bewaarde dit ſlot, doch liet het, uit gierigheid, ſlegts door enen wagter bewaken, waarom 't verraſſen van hetzelve den Burggrave weinig werks gekost hadt. Men hieldt het, ten dezen tijde, voor den ſleutel van *Holland*. MONTFOORT deedt den *Hollanderen* veel ſchade uit dit ſlot, ſtropende ten platten lande, of vorderende brandſchatting van de naaste dorpen en herenhuizen. BREDERODE zelv' maakte hier insgelijks zijn werk van. De ſchamele landman ſmaakte alomme de bitterſte vrugten van den binnenlandſen oorlog.

De toen regerende Graav van *Holland*, MAXIMILIAAN, die

teffens *Rooms-Koning* was, vernomen hebbende, hoe het in *Holland* geſchapen ſtondt, beſloot een keer derwaarts te doen, en alle *Kabbeljauwsgezinde* ſteden, tegen *Rotterdam*, in de wapenen te brengen. Op den 18 januarij 1489, deedt hij zijne intrede in *Leijden*, alwaar de Steden ter dagvaart beſchreven, en vergaderd waren. MAXIMILIAAN vermaande hier alle de leden, met zo veel welſprekendheid en ernſt, tot het beleg van *Rotterdam*, en het onderbrengen der *Hoekſen*, die hij *een ongebonden hoop plunderaars* noemde, dat men eenpariglijk beſloot, ene algemene heirvaart te beſchrijven, en *Rotterdam*, te water en te lande, te belegeren.

Zo beſloten zo gedaan, want omtrent den aanvang van februarij, was 'er reeds een aanzienlijk leger, te *Delft* bijëengebragt; ook verſcheen hier MAXIMILIAAN, om orde te ſtellen. Aan *Dordrecht*, *Gouda*, *Briele* en *Vlaardingen*, werdt het bewaren der ſtromen toevertrouwd; intusſen dat de Poorters van *Haarlem*, *Delft*, *Leijden*, *Amſteldam* en enige anderen binnen *Schiedam* werden gelegd, om die ſtad te bewaren; en het was aldaar, dat MAXIMILIAAN, op den 11 februarij, den *Amſteldammeren* het voorregt ſchonk, om zijne *Roomſe koninglijke Kroon*, boven hun wapen, te mogen voeren; ene gunſt, die de *Amſteldammers*, door het beſtrijden hunner landslieden, duur genoeg kopen moesten. De *Maas* werdt alomme met ſchepen bezet, en de ſtad, van de landzijde, ook ten nauwſten ingeſloten, zo dat 'er, niet dan met groot gevaar, enige voorraad in te brengen was. MAARTEN VAN POLHEIN en de Stadhouder EDMOND, hadden 't voornaam bevel over de belegering; terwijl MAXIMILIAAN zig intusſen te *Dordrecht* onthieldt.

BREDERODE, dit beleg voorziende, hadt de ſtad, uit de omgelegen dorpen, ruim van mondbehoeften verzorgd, en vondt zig in ſtaat, om een langdurige belegering door te ſtaan; zelvs deedt hij, van tijd tot tijd, uitvallen, ten einde de belegeraars te beſchadigen, die, gelijk de beurtwisſelende kans des krijgs loopt, nu tot zijn voordeel, dan tot zijn nadeel, uitvielen. Op den 14 februarij, ondernam hij om *Schiedam* te ver-

verraden; doch deze aanflag mislukte. In deze ſtad, lagen, behalven veele *Hollandſe* Poorters, ook een goed aantal vreemde krijgsknegten in bezetting, onder welken, BREDERODE heimelijk verſtand hieldt. De Poorters en krijgsknegten lagen geduriglijk ſamen overhoop, en BREDERODE vuurde den tweeſpalt aan; in zo verre, dat enige dezer krijgsknegten zig verbonden hem *Schiedam* te leveren, indien hij zig, op zekeren bepaalden tijd, derwaards begaf. De afſpraak bleef geheim genoeg; doch egter leuterde het, doordien de vreemde krijgsknegten, door zeker geſchreeuw, welke zij voor het beraamde teken hielden, misleid, den aanflag in de ſtad, een uur te vroeg begonden, en ſlegts kort na dat BREDERODE uit *Rotterdam* op weg was getogen. 't Eerst vielen zij aan op het huis, alwaar de *Haarlemmers* geherbergd waren: doch werden hier, en naderhand ook door de andere Poorters, geleid door WILLEM VAN BOSCHHUIZEN, zo wel ontvangen, dat zij, geenen onderſtand van BREDERODE bekomende, niet alleen te rug moesten deinzen, maar ſpoedig overmeesterd wierden. BREDERODE toen, bij *Schiedam* zijnde, vernam haast, dat de aanflag verhinderd was, en keerde, onverrigter zake, naar *Rotterdam* te rug. Wat later, trakt hij ook in heimelijke onderhandeling met enige Burgers van *Gouda*, die hem de ſtad beloofden te leveren; doch de Stadhouder EGMOND, kreeg hier de lugt van; deedt, onder anderen, vijf Burgers van 't kerkhof, alwaar zij hoopten veilig te zullen zijn, ligten, en openlijk onthalzen; waar mede deze onderneming insgelijks te loor liep. Op den 6 maart, gelukte het BREDERODE egter, *Overſchie* te bemagtigen, alwaar de belegeraars zig ſterk verſchanst hadden en eene talrijke bezetting hielden. Des anderendaags, ſtelde hij *'s Gravenhage* en *Haag-Ambagt* op ene brandſchatting van 200 *rijnſe guldens* ter maand; en dergelijk lot trof ook *Delfland*. Zelvs verkogt hij, tot in *Rijnland* toe, *Brieven van vrijwaringe*. Voor 't einde van maart, werdt 'er tuſſchen den Grave VAN EGMOND en de *Hoekſen*, in het dorp *Kapelle*, over een verdrag gehandeld, doch niets beſloten.

De belegering van *Rotterdam* duurde nog; en de leeftogt begon 'er, onder de Burgerije, langs hoe fchaarfer om te komen. BREDERODE befloot derhalve eenen fcheepstogt langs de *Lek* te doen, om mondbehoeften te halen. Agtentwintig groote *kraveelen* en *rijnfchepen*, twaalf *roeijagten* en *boizen*, bemand met 1400 koppen, ftaken af van *Rotterdam* op den 3 janij. JAN VAN NAALDWYK, FRED. VAN ZEVENDER, JAN VAN KROONENBURG en verfcheiden anderen hadden 'er 't bevel over. De *Oostenrijkfe* fchepen, die, hieromtrent, de ftroomen bewaarden, te weinig in getal zijnde om deze vloot aan te tasten, zonden naar beneden om hulpe, en haalden, met zes groote oorlogfchepen en verfcheiden' anderen, de *Rotterdammers*, die bij *Streefkerk* ten anker gekomen waren, den volgenden nagt, in. Hier ontftondt des morgens, een hevige fcheepftrijd, in welken, de *Rotterdammers*, overmand door het grof gefchut, van welke de *Oostenrijkfe* fchepen voorzien waren, de nederlaag kregen. NAALDWYK raakte, met 350 man, niet zonder gevaar, aan land, en nam de wijk naar de ftad *Bruinfoort*; een groot deel der andere manfchap fneuvelde, of werdt gevangelijk naar *Dordrecht* gevoerd; alwaar men zig de grootfte eer der overwinninge toefchreef; de meeste *Rotterdamfe* fchepen raakten insgelijks verftrooid, of vielen in vijandelijke handen. Ook bleef het niet bij deze ramp, want de *Rotterdammers*, enige vaartuigen met granen, van *Woerden*, door de veenen, naar huis voeren willende, werden, weinige dagen later, bij *Moordrecht*, door 2400 *Oostenrijkfen*, aangetast en t'enemaal verflagen. JAN VAN NAALDWYK en FREDERIK VAN ZEVENDER werden, bij deze gelegenheid, gevangen genomen. Van 1200 man, die uit *Rotterdam* getrokken waren, kwamen 'er niet meer dan 300 te rug.

NAALDWYK en ZEVENDER zaten niet lang te *Dordrecht* in hegtenis. ZEVENDER brak uit, door het heimelijk gemak, en raakte, door een eng watertje, aan, en voorts over de wallen. NAALDWYK werdt om een gering losgeld ontflagen; mids hij beloofde, zijn best te zullen doen, om *Rotterdam*,

bij

bij eerlijk verdrag, in MAXIMILIAAN's handen te doen overleveren.

Terwijl hij hier toe zijne poging bij BREDERODE aanwendde, hielden de Gemagtigden der ſteden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leijden*, *Amſterdam*, *Schiedam* en *Briele*, die den zwaarſten last van dezen binnenlandſen krijg te dragen hadden, den Bevelhebber VAN POLHAIN te *Gouda*, voor: „ dat het langdurig beleg van *Rotterdam*, en andere rampen van den te„ genwoordigen tijd de welvaart en nering, van onder 's Lands „ ingezetenen, verbannen hadden. Zij vertoonden hem, dat „ de bindwerken ſtil ſtonden, doordien vele Poorters, te „ *Schiedam* en te *Gouda* in bezetting moesten blijven liggen; „ dat het platte land, waar uit de ſteden een groot deel van „ haar welvaart trokken, woest lag, en geen voordeel gaf; „ dat de landhuinen onbetaald bleven; dat de ſteden ook gemene „ renten meer voldoen konden, en alomme buiten 's Lands „ bekommerd werden; dat de *Vlaamſe* kapers, met name die „ van *Sluis*, de ſcheepvaart onveilig maakten, en dat de Le„ vensmiddelen ondertusſen, hand over hand, duurder wer„ den." 't Slot dezer klagte was, een ernſtig verzoek: „ dat „ 'er toch een ſpoedig einde van den bangen binnenlandſen „ krijg gemaakt mogt worden; op dat de rust in *Holland* her„ ſteld zijnde, 's Lands welvaart eens wederom bloeijen mogt „ als te voren." POLHAIN, den ſteden niets dan goede voorden weenende te geven, verzekerde haar egter, dat de *Rotterdammers*, te einde adem gevogten, wel dra tot de overgave genoodzaakt zouden zijn. Terſtond hier na, deedt hij aan de *Rotterdammers*, die zig onder de gehoorzaamheid des *Roomſe Konings* begeven wilden, ſchriftelijk vergiffenis aanbieden: 't welk zodanige uitwerking hadt, dat de Burgerij Jonkheer FRANS op 't ernſtigst aanmaanden, om de ſtad, bij verdrag, op te geven. Hij beſloot 'er eindelijk toe. 't Verdrag werdt te *Kapelle* getekend. Volgens hetzelve, „ moest BREDERODE „ met al de zijnen de ſtad, binnen zes dagen, ruimen, de„ zelve met alle hare gerechtigheden den Prinſe of zijnen Ver„ heer overleverende, en alle oorlogsbehoeften afgeſtaande."

De Stadhouder EGMOND kwam, op den 25 junij, met 600 man, van *Overſchie* in *Rotterdam*; en des anderendaags verliet BREDERODE de ſtad, met 1050 man, ſcheep gaande naar *Sluis*, alwaar hij, op den vierden dag, behouden aankwam.

Op zodanige wijze eindigde de merkwaardige belegering van *Rotterdam*, die weinig minder dan zes maanden geduurd hadt. De Stadhouder EGMOND removeerde terſtond de Regering, en ſtelde ene andere, alle uit *Kabeljaauwsgezinde* beſtaande, in derzelver plaatze aan. Ook werden enige *Hoekſe* gevangenen, te *Delft* en elders, opentlijk onthalsd; onder welker getal zig bevondt ANDRIES LEPELTAK, die de ſtad voor BREDERODE hadt helpen bemagtigen, en hem, aldaar, ſedert als Procureur-Generaal gediend; nog JORIS, baſtaard van BREDERODE, die Bailjuw der ſtede geweest was, en WARMBOUT WARMBOUTSZOON, die Jonker FRANS eerst verwelkomd, en der ſtede ſleutels voor hem bewaard hebbende, door hem, tot Burgemeester was aangeſteld.

De *Hoekſen* te *Sluis* zaten ondertusſen niet ſtil. BREDERODE rustte ene vloot uit van 38 ſchepen, bemand met 1200 koppen. Hij zelv', die nu, of al vroeger, den naam van algemenen Stadhouder van den jongen Grave FILIPS, aangenomen hadt, voerde het opperbevel over deze vlote, en zeilde uit de haven van *Sluis* op den tweeden julij. Eerst deedt hij ene landing in de eilanden van *Overflakkee* en *Duiveland*, daar na in 't land van *Strijen*, alwaar, enige dagen, met plunderen en blaken geſeten werden; dit verrigt zijnde, wendde hij 't naar *Goerede*, welke ſtad, nevens de gantſe heerlijkheid van *Voorne*, aan welke MARGAREET VAN JORK, weduwe van Hertog KAREL, thans verlijftogt was, te voren *Brieven van wijwaringe* van hem bekomen hadt. Dan doordien hij begreep, dat hij, 't *land van Voorne*, met de ſteden *Briel* en *Goerede* in zijne magt hebbende, de vaart der *Hollanderen* en *Zeeuwen* merkelijk belemmeren kon, deedt hij eerst *Goerede*, ten behoeve van den jongen Grave FILIPS, opeisſen. Die van binnen gaven tot antwoord, dat zij zelven in ſtaat en gezind waren, om de ſtad, voor den Grave, te bewaren. Toen

deedt

deedt BREDERODE terſtond 't geſchut en 't ſtormgereedſchap voor de ſtede brengen, beſchietende dezelve, zeven uuren agter een. De ſtedelingen weerden zig egter zo dapper, dat de *Hoekſen* verpligt wierden af te houden. *Ouddorp* wierdt toen door hen geplunderd; ook ſtaken ze in de *Zwijndregtſe waard* en digt aan *Dordrecht*, verſcheiden huizen aan brand; 't welk verrigt zijnde, zij naar *Schouwen* vertrokken.

De Stadhouder EGMOND, in 't leger voor *Montfoort*, de mare gekregen hebbende van de vijandelijkheden der *Hoekſen*, deedt te *Dordrecht* ene aanzienlijke vloot *Hollandſe* en *Zeeuwſe* ſchepen bijeen brengen; met welke hij, den 21 augustus naar *Schouwen* ſtak. In 't gat van *Brouwershaven*, raakten de vloten, op den 23ſten, aan elkander. De *Hoekſe* vloot was verre de minſte, in getal van ſchepen en manſchap, egter werdt 'er fel van weerskanten gevogten; tot dat 'er met het vallen van 't water, 16 *Hoekſe* ſchepen aan den grond raakten, en onbekwaam werden, om dienst te doen. BREDERODE gaf den moed egter niet op; maar ſprong, met een goed deel volks, omtrent *Scrooskerke*, aan land; alwaar de ſtrijd, gelijk de *Kabeljauwſen* hem gevolgd waren, met gelijke woede hervat werdt. BREDERODE werdt eindelijk op twee plaatzen gewond; ook trof twee zijner neven en DIRK VAN HODENPYL dit zelvde lot; de overigen, toen aan 't vlugten ſlaande, werden allen afgemaakt, of gevangen genomen. JAN VAN NAALDWYK, die den ſcheepſtrijd nog enigen tijd aan den gang hielde, ontweek eindelijk, met negen ſchepen en omtrent 400 man naar *Sluis*, alwaar hij na vijf dagen ſukkelens, aankwam. BREDERODE gevangen genomen zijnde, werdt naar *Dordrecht* gevoerd, en op *Puttoks-toren* gezet, alwaar hij, op den 11 augustus 1490, nog maar 24 jaren oud, aan zijne wonden overleedt. Verſcheidene andere gevangenen werden te *Dordrecht*, te *Leijden* en elders, als landverraders, onthalsd. —— JOAN LEYDIS, *van de Heeren van Brederode in* MATTHÆI *Anal.* Tom. I. p. 644, 721. ALKEMADE, *Jonker Frangen Gerlofs* WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 245-266.

BREDERODE (GYSBREGT VAN), tweede zoon van Heer WALRAVEN, en JOHANNA van *Vianen* en *Ameide*, Proost van *St. Maarten* en *St. Salvator*, werdt den 7 april des jaars 1455 in de plaats van den overledenen Bisschop RUDOLF VAN DIEPHOLT, met genoegzaam eenparige stemmen, en zonder acht te slaan op verscheidene aanzienlijke en magtige mededingers, door de vijf Kapittelen, tot Bisschop van *Utrecht* verkozen, zijnde 'er alleen twee Kanunniken die op STEVEN VAN BEIEREN hadden gestemd. Voor den aanvang van de verkiezinge, hadt GYSBREGT, om dezelve te kunnen bijwonen, zig als Onderdiaken laten inwijden. Terstond na zijne aanstelling, werdt hij in 't koor der Domkerke, in den Bisschoppelijken zetel, geplaatst; toen, voor 't groot altaar, den volke vertoond, en openlijk, voor eenparig verkoren' Bisschop, uitgeroepen; wordende de plegtigheid met het zingen van het *Te Deum* en andere Kerkgezangen besloten. Agt dagen later, nam GYSBREGT, de voorregten der Geestelijkheid, des Raads en der Gilden van *Utrecht* plegtiglijk bezworen hebbende, met hun verlof, zijnen intrek in 't Bisschoppelijk paleis. Vervolgens gaf hij aan sommige ballingen, die, onder zijnen Voorzaat de stad hadden moeten ruimen, verlof om weder daar binnen te komen, en plaatste hen in den Raad; doch dit wierdt door de andere partij zeer euvel opgenomen; ja enigen begonden reeds samenrottingen te maken, doch zij verbeurden 'er hun burgerschap om; en verscheiden' werden 'er zelvs om onthalsd. Ook werdt de stads Banier, hier op, weggesloten, en de Gilden keurden, dat men elk, die, onder ene nagemaakte Banier, of *schuifwimpel*, vergadering maakte, vrijelijk en *sonder misdoen, slaen ende vaen* zou mogen. De meesten, die 't met den overleden' Bisschop gehouden hadden, weken, sedert, allengskens ter stad uit, naar *Amersfoort*.

Bisschop GYSBREGT, zig allenthalve in 't bewind des Bisdoms handhaven willende, verwierf kort hier na, de bevestiging in 't wereldlijk gebied van Keizer FREDERIK DEN III. Ook zondt hij een aanzienlijk gezantschap naar *Rome*, om de bevestiging zijner verkiezinge van den Paus te verwerven,

niet

niet verzuimende het geſchenk van vier duizend dukaten, welk hier toe ſtondt, ten ſpoedigſten naar *Rome* over te maken.

Hertog FILIPS VAN BOURGONDIEN zwol middelerwijl van ſpijt, om dat men DAVID, zijn natuurlijken zoon, te *Utrecht* voorbijgegaan was. Ook was de verkiezing van GYSBREGT VAN BREDERODE, voor den *Kabbeljaauwſen* in *Holland*, een ſteen des aanſtoots; zij maakten elkanderen dicts: „ dat REINOUD „ VAN BREDERODE, het hoofd der *Hoekſen*, als afkomſtig uit „ het geſlagt der oude *Hollandſe Graven*, toeleg hadt, om het „ graavſchap van *Holland* te bemagtigen; waar toe hem, dag- „ tenze, zijn broeder GYSBREGT, Biſchop van *Utrecht* blij- „ vende, de behulpzame hand zou kunnen bieden." En hoewel men getuigd vindt, dat dit vermoeden geen den minſten grond hadt, blies men 'er egter FILIPS zedert, de oren zo vol van, dat hij, die hier van zelven reeds genoeg toe neigde, eerlang beſloot, de bevestiging van Biſchop GYSBREGT, te *Rome*, te dwarsbomen, en DAVID, Biſchop van *Terouanne*, 't kostte wat het wilde, op den *Utrechtſen* zetel te plaatzen. Ten einde hier in te ſlagen, vaardigde hij terſtond JOHANNES GODEFRIDI, Biſchop van *Atrecht*, een geſlepen Kerkelijken, naar *Rome* af, die den Paus, thans KALIXTUS DEN III, voorhieldt: „ dat BREDERODE geen Biſchop zijn mogt, „ om dat hij zig in den krijg tegen de *Gentenaars* hadt bevon- „ den;" ene reden, die kwalijk paste in den mond eens Gezants des Hertogs VAN BOURGONDIEN, ten wiens behoeve deze krijg gevoerd was. Wijders verzogt hij: „ dat de Paus de „ bevestiging van BREDERODE weigeren, en DAVID VAN BOUR- „ GONDIEN met het Bisdom van *Utrecht*, beſchenken wilde." Men behoeft niet te twijffelen, of dit verzoek is ondersteund geworden, door rijkelijke giften. BREDERODE's gezanten werden, met goede woorden, opgehouden; de Paus ſtreek wel hunne medegebragte dukaten in zijn laadje, en behieldt die; doch hij verleende de verzogte bevestiging niet. De Biſchop van *Atrecht* ſlaagde beter; KALIXTUS leverde hem heimelijk de brieven over, bij welken DAVID VAN BOURGONDIEN, tot Biſchop van *Utrecht* werdt aangeſteld.

Dan alvorens men 'er, in 't *Stigt*, kennis van kon hebben, hadden de Geestelijkheid, Ridderſchap en Steden eenparig beſloten, hunnen verkoren' Biſchop, GYSBREGT VAN BREDERODE, bij voorraad, en tot dat hij van den Paus bevestigd zou zijn, tot voogd en beſchermer des lands daars aan te ſtellen; geſchiedende zulks op den 17 ſeptember. FILIPS hier van kennis bekomen hebbende; en voorziende, dat hij te *Rome* zijne begeerte verkrijgen zou, begaf zig, tegen den aanvang van november, naar *Holland*; van zins, om met het volgende voorjaar heirvaart te beſchrijven, en zijn baſtaardzoon DAVID, met gewelt, ten Biſdomme in te voeren.

Men kreeg, in 't *Stigt*, terſtond kennis van de toebereidzels, die FILIPS in *Holland* maakte, des werdt 'er beſloten, de ſtad *Utrecht* van krijgsvolk, benevens ammunitie en noodbehoeften, te voorzien. REINOUD VAN BREDERODE, HENRIK VAN MONTFOORT, en enige andere Edelen, die 't met den verkoren Biſchop hielden, trokken 'er binnen. Ook veroonden de Geestelijkheid en Ridderſchap van 't *Nederſtigt* en de ſtad *Utrecht* zig, op den 9 april 1456, met de ſtad *Reenen*, om GYSBREGT VAN BREDERODE te blijven aankleven, zo lang 'er geen ander Biſchop door den Paus bevestigd, en alomme in 't *Stigt* erkend zou zijn. *Amersfoort* neigde grotelijks tot Biſchop DAVID, en ſchijnt zig hierom in dit verbond niet te hebben willen begeven. Kort na het ſluiten daar van, verwekten de Gilden, te onvrede over het inbrengen van vreemd krijgsvolk, enen oploop onder 't grauw, dat, op 't bekkenſlag, gewapend, op de *Neude*, verſcheen, ſcheldende op de Vroedſchap, welke zij allerlei leed dreigden. Doch GYSBREGT VAN BREDERODE, met verſcheiden' edelen en knegten op hen aftrekkende, noodzaakte de woeste menigte, terſtond, tot het afleggen der wapenen. Sedert verboodt hij den Gilden *morgenſpraken* of bijëenkomſten te houden, en alle bekkenſlag, op lijfſtraffe; dan hier bij bleef het niet, want de voornaamſte aanhangers van Biſchop DAVID, vrouwen zo wel als mannen, werden gevat, en zwaar gepijnigd. DANIEL VAN NIEWAAL, die 't klerkambt van *Utrecht*, om 1850 ponden ge-

legt

kogt hadt, weird van 't zelve verlaten; ook werd't zijn [illegible] en heerlijkheid *Rijnestein*, deerlijk geplunderd; en zijn aandeel enen der aanhangeren van Bisschop GYSBREGT geschonken. Allengskens werdt egter de rust, in *Utrecht*, voor eene korte wijle herstield.

Met dit al, was GYSBREGT VAN BREDERODE bedugt voor het onweêr, dat hem, uit *Holland*, dreigde; en hie om zogt hij, door bemiddeling van JAN, Hertog van *Kleef*, en van JAN VAN HENSBERG, Bisschop van *Luik*, met Hertoge FILIPS te verdragen. Doch hij wendde vergeefsche moeite aan; want FILIPS hadt nu de Pausselijke brieven, bij welken zijn natuurlijke zoon DAVID, tot Bisschop van *Utrecht* aangesteld werdt, bekomen, en zondt terstond daar na, ADRIAAN VAN BORSSELE, die aan ANNA, ene zijner natuurlijke dogteren, gehuwd was, met een leger, naar 't *Stigt*. *Amersfoort* opende hem terstond de poorten, ook *Reenen*, dat nog onlangs plegtiglijk beloofd hadt, den verkoren Bisschop GYSBREGT, zo lang als iemand getrouw te zullen blijven. DAVID VAN BOURGONDIEN begaf zig, hier op, van JAN VAN WASSENAAR en enige manschap verzeld, over *Gorinchem* en *Tiel*, eerst naar *Reenen*, en toen naar *Amersfoort*, en deedt zig in beide deze steden, voor Bisschop erkennen. Sedert hieldt hij zig op het slot *ter Horst*, welk, door den Slotvoogd, EVERARD VAN DER EST, aan ADRIAAN VAN BORSSELE was ingeruimd, alzo men hem de 7000 *rijnse guldens*, voor welken hem dit slot verpand was, te rug gegeven hadt. In julij, trok FILIPS ook, aan 't hoofd van 14000 man, uit *den Hage* op, om *Utrecht* te belegeren. Terwijl hij te *Leijden*, enige dagen, vertoefde, werdt 'er door den Hertog van *Kleve*, door REINOUD VAN BREDERODE, wiens heerlijke goederen in *Holland* gelegen, reeds door FILIPS waren aangeslagen, en door enige anderen, wederom vrugteloos, over een vergelijk gehandeld. FILIPS trok vast voort naar *Woerden*, en van daar op *Tsestein*. Zijne aanmarsch trof Bisschop GYSBREGT en de *Utrechtsen* met zo diep een' schrik, dat men den Hertoge van *Kleef* en enige andere Heren vrijheid gaf, om, op de beste wijze mooglijk, met FILIPS over-

overëen te komen, en de ſtad, het kostte wat het wilde, voor 't gevreesd beleg te bevrijden. Men ſloot dan, kort hier na, een verdrag te *Tyſelſtein*, op den volgenden voet: „ GYSBREGT „ VAN BREDERODE zou afſtand van 't Bisdom doen, en DAVID „ VAN BOURGONDIEN alomme voor Bisſchop erkend worden. „ BREDERODE zou Domproost van *Utrecht* blijven, en daaren- „ boven beſchonken worden, met de rijke Proosdij van *St.* „ *Donaas* te *Brugge*; ook zou hij zijne Raadsheersplaats in „ *den Hage* behouden, en dubbele wedde genieten. Uit de „ inkomſten des *Utrechtſen* Bisdoms, welken thans, in 't ge- „ heel, op 50000 *rijnſe guldens* jaarlijks, werden begroot, „ werden hem 4200 *rijnſe guldens*, jaarlijks, toegelegd; en „ 50000 *gouden* leuwen eens, tot vergoeding der onkosten, „ die hij om 't Bisdom gedaan had." Sommigen voegen 'er bij: „ dat hij, uit de inkomſten van het Bisdom van *Te-* „ *rouanne*, ook 2000 guldens jaarlijks trekken moest." Na 't ſluiten van dit verdrag, kwam FILIPS met Bisſchop DAVID en vele anderen binnen *Utrecht*, DAVID werdt, terſtond, tuſſen den Domproost BREDERODE en den Domdeken JAN PROOST, naar de Domkerke geleid, en in den Bisſchoppelijken zetel geplaatst.

Na dat GYSBREGT VAN BREDERODE, dus door Hertog FILIPS was genoodzaakt van het Bisdom afſtand te doen, wierdt hem benevens zijnen broeder REINOUD, door denzelven Hertog enig bewind over de burgerlijke regeringe der ſtad opgedragen. Dan de Bisſchop en zijn aanhang beweerden, ſedert, dat de beide broeders zig veel meer gezag aanmatigden dan hun afgeſtaan was, en de Regering der ſtad, naar eigen zinnelijkheid veranderden; ſchoon hier egter niets van met klaarheid blijkt, was dit egter het voorwendzel, dat hij hun beide in augustus 1470 gevangen liet nemen, en ieder in een bijzonder vertrek op 't ſlot van *Wijk te Duurſtede* bewaren. 't Hieldt aan tot in augustus 1474, eer dat GYSBREGT op vrije voeten wierdt geſteld, na dat hij afſtand van zijne Domproostdije hadt moeten doen, en hij overleedt in 't volgende jaar te *Breda*. ——— *Inſtitum. Eccl. G. de Bred. in* MATTHÆI, *Analect.* Tom. I. p. 647.

647. & ſeqq. Tom. V. p. 517. MATTH., *Fundat. & Fata Eccl. ſ.* p. 168. JOAN. A LEYDIS, *van de Heer. van Brederr. in* MATTH. *Anal.* Tom. I. p. 653 &c. WAG., *Vad. Hiſt.* IV. D bl. 49-53. 59. 129. 135. K. EGMAN, *Utr. Jaarb.* II. D. bl. 282-328. 456. 515. 520. III. D. bl. 9-11. 26. 117.

BREDERODE (HENDRIK VAN), een waardige telg uit dit doorluchtig huis geſproten, wierdt geboren te *Brufſel* in december 1531. Men vindt geene bedrijven hoe genaamd, van zijne jeugd of jongelingſchap opgetekend. Het eerſte dat van hem gewaagd wordt, is, dat hij tot mannelijke jaren gekomen zijnde, op de rolle der Edelen geſteld werdt, en dat de Staten, in het jaar 1563 het beſluit namen, om hem, uit hoofde van zijne overgeleverde verklaringe, te beſchrijven op de Dagvaarten der Edelen, als hebbende hij op het voetſpoor van zijnen vader, ten duidelijkſten aangetoond, afkomſtig te zijn, uit de oude Graven van *Holland* en *Zeeland*.

Den ouderdom van 25 jaren bereikt hebbende, was BREDERODE één der mededingeren naar de waardigheid van *Coadjutor* in *St. Baafs Abtdije* te *Gent*, doch zij werdt aan VIGLIUS VAN AYTA opgedragen. Hij zogt zig aangenaam bij den Koning te maken, en zulks gelukte hem; ook gaf hem FILIPS ten jare 1559, het bevel over ene bende van Ordonnantie. Doch kort daar na een weerzin krijgende aan de dwingelandije in 't burgerlijke en den godsdienſt, voegde hij zig aan de zijde van ORANJE en anderen, die den Kardinaal GRANVELLE openlijk weerſtonden; en kwam vrijmoedelijk uit voor de lere der *Hervormden*, zelvs door onderteekeninge van hunne geloofsbelijdenisſe, welke hij ook openlijk onder zijn gebied liet prediken. Dit toont de gronden aan op welke BREDERODE de eerſte konde zijn, die het Verbond en Smeekſchrift der Edelen, ingerigt ter verkrijginge van dit onſchatbare pand, tekende en onderſchraagde, ja alles wat hem dierbaar was, daar voor opzette; en zulks heeft hij volſtandig uitgehouden, tot aan zijn jongſte levensſnik. BREDERODE woonde dus niet alleenlijk alle de zamenkomſten der verbondene Edelen bij, maar

hij

hij was ook de gene, die het *ſmeekſchrift* aan de Hertoginne VAN PARMA overhandigde; daarenboven was hij ook de bewerker van het tweede *ſmeekſchrift*, en de aanvoerer van het derde. Een nieuw bewijs dat hij voor de vrijheid van den godsdienst alles veil hadt, blijkt uit zijne ondertekeninge van het *ſmeekſchrift aan den Koning*, waar bij het aanbod van 30 tonnen gouds gedaan wordt; en BREDERODE zig alleen voor 10000 kroonen aanſprakelijk ſtelde. Geen minder warme ijver bezielde hem voor het behoud van de burgerlijke vrijheid, waar bij verbond zig naderhand tot het opbrengen van 12000 *Duits gelders*, indien de *Nederlanders* zig in ſtaat wilden ſtellen, om het juk der dwingelandije door geweld van wapenen, af te ſchudden. Dit waren geen ijdele beloften, maar hij toonde met 'er daad, door het verſterken van zijne ſloten *Ameiden* en *Vianen*, en door het aanwerven van krijgsvolk, dat de zaak hem regt ernſt was; en dat, ſchoon 't hem aan magt mogt ontbreken, het hem egter nimmer aan goeden wil zou feilen, om tot een middelhelper ter verloſſing van het verdrukte *Nederland* te verſtrekken. Het weigeren van den nieuwen eed door hem, was het toonbeeld ook van een onverſchrokken moed, dat hij het geweld van FILIPS niet ſchroomde; hier door viel hij ook in de hoogſte ongenade bij de Landvoogdesſe, wier gunſte hij, naderhand, nooit meer kon verkrijgen. Of hij egter gezogt hebbe, zig met haar en den Koning te verzoenen, gelijk men wil, is onzeker. Vaster gaat het, dat hij zig, voor een korten tijd, van *'s Hertogenbosch* meester maakte; en een' aanſlag op *Utrecht* ondernam, die egter fout liep. De ſtroop, dien zijne krijgsknegten door *Kennemerland* en *Westfriesland* gedaan hebben, met onder anderen, kloosters en de ſchone Abtdij van *Egmond* te plunderen, en zo 't waar is, daar ſterk aan wordt getwijfeld, dat zij ter zelver tijd een groot aantal handſchriften, ook 's Lands oude geſchiedenisſen betreffende, zouden verſtrooid en vernield hebben, blijkt niet, dat op zijn last zoude zijn geſchied.

Op den 27 februarij 1567, vondt BREDERODE middel, om bedektelijk te *Amſteldam* te komen; hier toe genoopt door de be-

beroerte die in deze ſtad was ontſtaan, en waar uit hij hoopte enig voordeel voor de zijne of de gemene zaak, te zullen bewerken. Zie hier hoe deze gebeurtenis zig toedroeg. Hij begaf zig, op den avond van genoemden dag, te paard naar *Oudenrijk*, en ging van hier te voet, ſlegts door twee Edellieden verzeld, tot digt bij de ſtad, alwaar hij CLEMENT VOLKERTZOON COORNHERT bij zig in de herberge ontboodt, ten einde met hem te overleggen, op wat wijze hij 't best in de ſtad zou kunnen geraken; dit was bezwaarlijk, want aan de poorten werdt, ten dezen tijde, ook bij dage, ſcherpe wagt gehouden, en niemand vreemds wierdt ingelaten, dan die zijnen naam en woonplaats opgaf. Door de bomen was aan alle vreemdelingen ontzegd, binnen te komen. Maar COORNHERT, hem, alleen door zijne beide Edellieden verzeld, met zig, in een open ſchuit hebbende doen treden, deedt hen, zonder zig aan 't roepen der wagt te kreunen, ſnellijk door den *aanſtelboom* roeijen, en bij de turfmarkt aan den wal zetten.

De Regering, kort hier op de maar horende, dat BREDERODE, dien zij 't *hoofd van alle Geuzen* noemde, in de ſtad was, ſtondt niet weinig bedremmeld, voorzeker gelovende, dat hij door de *Onroomſen* ontboden was; ſchoon zulks in de *Gedenkſchriften van* LAURENS JAKOBSZOON REAAL, ontkend wordt. De *Onroomſen* waren met dit al, zeer in hunnen ſchik, met de tegenwoordigheid van zulk een aanzienlijk hoofd. De voornaamſten lieten zig dagelijks in zijn gezelſchap vinden. Ook begaven zig vele *Stigtſe*, *Friesſe*, en andere Edelen en voorname Burgers naar *Amſteldam*, die vermomd als kooplieden, ſchippers of boeren, de wagters aan de poorten onegte namen opgaven; hier onder bevonden zig ook de beide *Friesſe* Edelen SJOERT BEYMA en HARTMAN GALAMA. De toevloed van zo veel volks, gaf gelegenheid tot het vernieuwen ener ſcherpe keure op het bewaken der ſtad en op het toezigt aan de poorten, die den derden maart afgekondigd werdt, en onder anderen behelsde: „ dat alle vreemdelingen, die binnen „ drie weken in de ſtad gekomen waren, in den tijd van 24 „ uren,

„ uren, gehouden zouden zijn te vertrekken, op ene boete „ van zes *karels guldens*, ten ware de waarden of waardinnen „ deszelven, binnen dien tijd, bij den Schout kwamen, en „ zig borg ſtelden voor het goed gedrag en getrouwheid hun„ ner gasten."

Intuſſen was men te *Bruſſel*, niet minder bedugt, dat de komst van BREDERODE en van zo velen der verbonden Edelen, te *Amſteldam*, iet euvels brouwen mogt. En, de kommer vermeerderde, zedert dat men vernomen hadt, dat 'er, omtrent *Vianen*, enig krijgsvolk bijëen gerokken werdt. De Landvoogdes voudt derhalven geraden, JAKOB DE LA TORRE, Secretaris van den geheimen Raad, die zig thans te *Utrecht* bevondt, aan de Regering van *Amſteldam* te zenden, met enen brief, waar in zij haar vermaande: „ om den Heer VAN BRE„ DERODE, door overreding of uitgedrukt bevel, de ſtad te „ doen ruimen, waar toe zij zig des noods, ook van de troe„ pen des Graven VAN MEGEN bedienen mogt." DE LA TORRE verklaarde, daarenboven, „ hoe de Hertogin hem gelast hadt: „ BREDERODE, zo hij naar de Wetherderſchap niet horen „ mogt, uit den naam der Landvoogdesſe, enen tijd van 24 „ uren te ſtellen, om de ſtad te verlaten, of hem, bij weige„ ring, de ſchuld te wijten, van al het orheil, dat 'er uit „ ontſtaan mogt." Burgemeesteren, verlegen met den brief, raadpleegden, over den inhoud, met Oud-Burgemeesteren en Schepenen, en merkten vooreerst aan, „ dat eenigen uit de „ Vroedſchap, die over de *Catroomſe* zijde helden, zig zeer „ ſtoten zouden aan 't gene van den Grave VAN MEGEN geſeid „ werdt, waar uit, zo 't rugtbaar werdt, nieuwe opſchudding „ te vrezen was. Daar na dat BREDERODE hun een affchrift, „ of ten minſten lezing van hunnen last afvergen zou, en door „ dit punt eerder tot blijven gevergd, dan tot vertrekken „ bewogen worden." Zij deden nogthans de Vroedſchap, die hier in gekend moest worden, vergaderen. Doch begaven zig terſtond na 't ſcheiden der bijëenkomſte, en alvorens 't gerugt daar van verſpreid kon worden, naar de herberg des Heren VAN BREDERODE, die, gelijk men vooiſpeld hadt, zon-

der

der 't bevel der Landvoogdesse te zien, welk men verklaarde, buiten haren last, niet te durven tonen, naar reden, bidden of gebieden luisteren wilde. DE LA TORRE zelv', van twee Schepenen verzeld, deedt dan, eindelijk, op enen voordemiddag, zijne boodschap, na dat hij, onvriendelijk bejegend, met taai geduld, geantwoord hadt. BREDERODE verklaarde, ongehouden te zijn, zig naar het bevel der Landvoogdesse te gedragen, zo lang het hem niet getoond werdt, zig te gelijk, met hoge woorden, beklagende: „ dat men zijne verdediging „ ten Hove niet hadt willen horen, daar hij 's Konings ge„ trouwe dienaar, en zelvs bereid was, tegen de wederspan„ nelingen te paard te zitten." Burgemeesteren zonden daar na ADRIAAN PAUW, HERMAN RODENBURG, en anderen, van hunnen Pensionaris of Secretaris verzeld, om BREDERODE tot vertrekken te bewegen, doch 't was vrugteloos. Hij antwoordde: „ dat hij doen zou, gelijk hij 't verstondt."

De gemeente middelerwijl dugtende, dat zijn persoon niet veilig ware, bewaakte des nagts, zijne herberg, daar de *Prins van Oranje* uithing, met omtrent honderd man. Ook was 'er voor dezelve, bij dage, een grote toevloed van menschen, onder welken, de kreet van *vive les Gueux!* dikwils gehoord werdt; al 't welk den Raad zo bedugt maakte voor opschudding, dat men besloot, den gewoonlijken ommegang met het sacrament, die thans in de vasten plagt gehouden te worden, niet te laten voortgaan. Doch hier bij bleef het niet, want enige *Friesse* en andere Edelen, en onder dezelven LANCELOT VAN BREDERODE, beslonden, op den 17 maart, DE LA TORRE, in zijne herberg en kamer op den Dam, te overvallen, en hem aldaar, tot 's anderendaags, als in gijzeling te houden, terwijl zij zijne papieren doorsnuffelden, hem een koffertje met de gewigtigsten en daar onder 't verhaal zijner verrigtingen, ontnamen, en aan BREDERODE bragten. Des bij, voor erger dugtende, met allen spoed de stad verliet. De *Herwormden* hadden dien zelvden morgen een verzoekschrift aan de Magistraat ingeleverd, waar bij zij onder anderen verzogten, om BREDERODE bij voorraad als Overste van het

krijgsvolk te benoemen, tot dat de Prins VAN ORANJE, als Stadhouder, daar in nader zou voorzien. Burgemeesteren, bevreesd, willigden zulks in, onder voorwaarde, dat men 'er alvorens des Prinſen goeddunken op zou hebben verſtaan; en hier op verklaarde BREDERODE: „ dat hij, den opgedragen last „ en tijtel, ten dienſte des Konings en tot bevordering der „ ruste en eendragt in de ſtad, aanvaardde, zonder dat hij „ het begeerde te doen, tegen 't gene, bij den Prinſe zou „ worden goedgevonden." Ook bragt de aanvaarding van dit ambt de gemeente weder tot bedaren, die vrij wat aan 't gisten was. De Prins bewilligde, zedert, in alle de begeerde punten, uitgenomen in dat van 't opperbevel van BREDERODE, dien hij zijne mening, door enen bijzonderen bode, beloofde te zullen laten weten. ORANJE voorzag duidelijk, dat de magt te gering was, om den Koning het hoofd te bieden, ook, dat de Regering van *Amſteldam*, niets, dan gedwongen ten voordele van de *Oranjen* deedt, en 'er dus geen de minſte ſtaat op haar was te maken. BREDERODE die intusſen, reeds op zijn verzoek, van een getuigſchrift van den Raad voorzien was, dat hij zig altoos ſtil gedragen hadt, uit enen Edelman, van wegen den Prinſe VAN ORANJE aan hem afgezonden, berigt bekomen hebbende, hoe alles over ſtuur dreef, dat hij zelv' op zijn vertrek naar *Duitsland* ſtond, en hem als vriend vermaande, ook op eigen veiligheid te denken, bewoog hem om op den aftogt bedagt te zijn. Hij liet zig dan verluiden, dat hij geneigd was de ſtad te ruimen, zo zij hem ene matige ſom op zekere zijne landen, bedijkt in de *Berger-* en *Kleinzer*, verſtrekken konden. Gaarne wilde de Wethouderſchap den nieuwen Overſten ſlijten; doch zij vreesde voor den ondank van 't Hof, zo zij hem enige penningen opſchoot; om dezen te ontgaan, bewogen zij HERMAN RODENBURG en ADRIAAN PAUW, om hem 8000 guldens op hunnen naam, doch voor rekening der ſtad, te ſchieten. 't Geld werdt zijnen Rentemeester ſpoedig behandigd, en dien zelvden nagt van den 27 april, vertrok hij om elf uren, met zijne gemalinne AMELIA VAN NIEUWENAAR, en een aanzienlijken ſtoet van Edelen,

len, niet zonder groote aandoening zijner vrienden, en bijzonderlijk van de *Hervormden*. Men hadt bericht, dat de fleutels bij den boom waren, en twee karveels op ſtroom, nevens een waterſchip, door hem met geſchut en volk voorzien, en dienende tot zijn geleide tot in 't *Vlie* toe; van waar hij zig met de zijnen naar *Emden* begaf, en van daar verder naar *Duitsland*; voedende even als ORANJE, de hoop op een gunſtiger keer van zaken.

Den 24 januarij 1568, deed de Hertog VAN ALVA hem openlijk indagen. De beſchuldigingen die men tegens hem inbragt, waren: „ dat hij, onaangezien 's Konings gunſte, de zijde „ van ORANJE hielde; en het hoofd der verbonden Edelen „ ware. Hier van hadt hij blijken gegeven, zo door andere „ verrigtingen, te voren reeds gemeld, als door het gebruiken der benden van ordonnantie tegen 's Konings dienst; „ het ligten van brandſchattingen; de verwoestinge van kerken en kloosteren; gevangenneminge van 's Konings onderdanen; zig meester van *Zeeland* te willen maken; die van „ *Nijmegen* te ontraden, krijgsvolk binnen te laten; de Landvoogdesſe te bedreigen, indien zij hem en de zijnen geen „ genoegen wilde geven enz." Hier op volgde, vier maanden later, een geſtreng vonnis tegens hem. Hij werdt balling, en al zijn goed verbeurd verklaard. De Koning ſtelde, naderhand, iemand aan tot Ontvanger der heerlijkheden, die eertijds aan BREDERODE toebehoorden, en nu aan hem vervallen waren. Dan BREDERODE beleefde dit vonnis niet, doordien het over hem geſtreken wierdt na zijnen dood, die voorgevallen was den 16 februarij, op 't ſlot *Harnhof* of *Harenburg*, in de veste *Rekelinghuizen*. Dat hij zijne droefgeestigheid door ſterk drinken willende lenigen, in ene hete koorts gevallen, en daar door uit het leven zou gerukt zijn, getuigde VIGLIUS VAN AYTA; die ook aan HOPPERUS ſchreef, wanneer 'er een algemeen, doch onzeker, gerugt nopens den dood van BREDERODE liep: *wij geloven geredelijk, 't gene wij wenſchen; en, ware zijn dood twee jaren vroeger voorgevallen, wij zouden, misſchien, van zeer vele onheilen bevrijd gebleven zijn.*

BREDERODE's weduwe, AMELIA, *Gravin van Nieuwenaar*, bij welke hij geene kinderen verwekt heeft, hertrouwde, niet lang daar na, met FREDERIK DEN III, dien godvruchtigen Keurvorst van den *Paltz*; en zij werdt, volgens de voorwaarden der *Gentſe* bevrediginge, herſteld in de verbeurde goederen van haren man, voor zo verre de Heer BREDERODE daaromtrent geene andere beſchikking hadt gemaakt; want de meesten van die, moesten, volgens zijn laatſten wil, komen op zijne zuster JOHANNA, Vrouwe van *Hummpel*, aan wier dogter GEERTRUID, zijnde JOHANNA reeds in 1573 overleden, toegewezen werden alle de allodiale goederen.

De Geſchiedſchrijver HOOFT heeft de geſtalte en het karakter van den uitmuntenden BREDERODE, met deze woorden afgemaald: „ van perſoon was hij lang, en wel geſchapen, „ kloek van gemoed en verſtand, mild en aanminnig; maar „ heet van hoofd en ſtijf op zijn ſtuk." Ook werdt hij met alle regt gehouden voor het ſieraad der *Nederlanderen*, roemwaardigst door zijne deugd en dapperheid. Geen wonder dan ook, dat de *Amſteldamſe* Hoogleraar BURMAN, in 't jaar 1766, zijne manhafte pogingen voor de *Nederlandſe vrijheid*, openlijk, opzonge en allen vaderlandlievenden in ſierlijk digtmaat aanpreze, in ene *latijnſe Redevoeringe*, in genoemde jaar uitgekomen, en herdrukt onder de *Poëmata* van dien Hoogleraar, onder dezen tijtel: BREDERODIUS, *ſeu libertatis Batavæ ſecularia altera*. Ook is die, korten tijd daar na, in 't nederduits vertaald, door den Heer ANT. HARTSEN, waar in onder anderen deze regels op zijnen dood worden gevonden:

Toen ook voor 't *Duitſch* geweet de grote BREDERODE
't *Batavſch* verwisten ging! maar ach! 't was voor altoos.
Aan de Vaad met een' drom van Edlen 't ſcheep getreeden,
Ontzeilde hij het Land, en eik, die van den nek
Het juk der Roomſche Kerke en ijdle plegtigheden
Had afgeworpen, treurde en ſcheidde om 's mans vertrek,
Maar vrijheid op zijn lijk, toen hij naar wensch behagen,
Als balling buiten 's Lands, ten grave daalde in vreê.

Het originele afbeeldzel van dezen groten man, met alle zorg-

zorgvuldigheid als een dierbaar pand en gedenkſtuk der vrijheid, door den Grietman ONNO ZWIER VAN HAREN bewaard wordende, is ten jare 1777, benevens de uitmuntende boekſchat van dien Heer, en vele papieren van het uiterſte aanbelang, tot opheldering onzer vroegſte Vaderlandſe Geſchiedenisſen, met een gedeelte van deszelvs prachtig buitengoed te *Wolvega*, door de vlammen verteerd. Onder dit gedenkſtuk der oudheid, las men:

Sum BREDERODUS *ego, Batavae non infima gentis*
Gloria; virtutem non unica pagina claudit.

Ook gaat zijn afbeeldzel in prent uit, op meer dan ene wijze, en hetzelve is mede op enige gedenkpenningen te vinden. Zijne zinſpreuk was: PEUT ETRE, *'t kan zijn.* —— VAN DER HAER, *de init. tumult. Belg.* Lib. II. p. 298--308. VIGLIUS AB AYTA, *in vita.* p. 50, 51. *Ejusd. Epist. ad Hopperum*, p. 357. 361. 411. 481. J. B. DE TASSIS, *Comment.* lib. III. p. 230. A. SCLOIT, *Hiſt. of't. Comitatus Holl. & Zeel.* Tom. I. part. I. *Probat.* p. XXV--XXVII. *Les ſubtils moyens par le Cardinal GRANVELLES.* p. 24. P. VOET, *Verhaal der doorluchtige Heeren van* BREDERODE P. BOR, *Ned. Oorl.* III. B. bl. 103. 105. E. v. METEREN, *Nederl. Hiſt.* II. B. fol. 44. P. C. HOOFT, *Ned. Hiſt.* IV. B. bl. 147. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* I. D. bl. 319. 321. J. W. TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 280--297. G. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* I. D. bl. 76--87. WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 7. 12. 45. 86. 125. 133, 134. 141. 154. 164. 189. 199. 211. 214. 219. 222. 230. 253. 258. 277. WAG., *Beſchr. van Amſt.* III. St. bl. 217. 219. 234--244. 251--254. *Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen.* X. D. bl. 58--75.

BREDERODE (HENDRIK GERRITSZ. VAN), afkomſtig uit dit zelvde doorluchtig geſlagt, is geboren den 6 October 1720, werdt in zijne landſtreek en bij zijne bekenden, alom[mede] genaamd, *Jonker* HENDRIK VAN BREDERODE, en is zo wel als zijne broeders PIETER CORNELIS en SOMMELSDIJCK,

bij *Akte*, in dato 26 meij 1773, uit hoofde van zijne geboorte, wettig en geregtigd verklaard, tot het oefenen van de jagt, in de houtvesterij van *Holland* en *Westfriesland*. Hij huwde den 9 april 1744, met ARIAANTJE YSBRANDS, welke vrouw hij den 21 januarij 1748 door den dood verloor; agt jaren wedauwenaar gebleven zijnde, trad hij voor de tweedemaal in den egt, met ELIZABETH PIETERS ZEEMANS; uit welke huwelijken hij behalven enige dogters, nog twee zoons heeft verwekt, zo wel als hij, beide nog ten jare 1788 in het leven. De oudfte uit het eerfte bed voortgekomen, is GERRIT genaamd, woont aan het *Nieuwe Diep* bij de *Helder*. De jongfte PIETER uit het tweede bed, huisvest op een Duinftuk, de *Garst* geheten, mede nabij de *Helder*, beide generen zij zig met de Konijnenvangst.

De vader, onze HENDRIK, is mede woonagtig nabij de *Helder*, op een Duinftuk, de *Quelder-duin* genaamd, op welk Duin een vogelkooij *Quelderbeek* geheten, gelegen is; alwaar hij de kost wint met de vangst van Eendvogelen en Konijnen. De zonderlingheid van het karakter dezes *Jonkers* HENDRIK VAN BREDERODE, noopt ons, om hem een weinig nader aan onze lezers te doen kennen; te meer, daar de waarheid van dit verhaal uit het *Nafchrift*, agter het werkje van den Heer JAKOB VAN DEN THOORN gevoegd, door de ondertekening van BREDERODE zelven, ten vollen confteert.

De ouders van HENDRIK, fchamele landlieden, door de fortuin met geen toereikend vermogen begunftigd, om hem een luisterrijke opvoeding te geven, was zelvs tot zodanigen trap verwaarloosd, dat hij al vrij verre in jongelingfchaps jaren was gevorderd, zonder te kunnen lezen of fchrijven. Deze onkunde was hem ongemeen hinderlijk, en daar hij van aart leergierig was, nam hij voor, het mogt gaan zo 't wilde, zig deze nodige behoeften tot de gemeenzame verkering, eigen te maken; dan doordien hij ver van enige buurt woonde, en dus geen gelegenheid hadt om van het onderwijs eenes Schoolmeesters gebruik te maken, tragtte hij hier in te voorzien, door behulp van zijne huisgenoten, en het doen van

deze

een reisje naar *Groenland*, ten jare 1741. Deze middelen, door zijn vlijt en onvermoeiden ijver geholpen, maakten, dat hij binnen korten tijd, lezen, fchrijven, en een weinig rekenen konde; en door deze goede beginzelen aangemoedigd, beſteedde hij al den tijd, dien hij van zijnen gewonen arbeid kon uitſnipperen, met zijne gelieſde bezigheid, het lezen, waar toe hij voornamentlijk den *Bijbel* gebruikte, vallende zijne bijzondere liefhebberij in het onderzoeken en beoeffenen van de boeken der *Profeten*, zo dat hij ten laatſten zelve een Profeet wierdt. Zijne gedurige beſpiegeling verſtrekte, ten einde te ontdekken, wanneer en ter welker gelegenheid, de voorzeggingen bij de *Profeten* gedaan, plaats konden en moeſten hebben. Het middel, dat hij hier toe te werk ſtelde, was, de ene *profetie* met de andere te vergelijken, en hier door verkreeg hij enigermate, een beginzel van tijdrekenkundige kennis; welk beginzel hem aanvuurde om al langs hoe meer in het meng van die wetenſchap door te dringen, ten einde dies aangaande, gegronder bepalingen te kunnen maken. In dien tuſſchentijd kreeg hij kennis aan den bekenden Tijdrekenaar GRUNDER, Schoolmeester aan de *Oude Sluis* in de *Zijpe*, welke man in dat vak van wetenſchap, door het uitgeven van enige werkies, proeven van zijne kundigheid heeft gegeven; dit ſtelde HENDRIK in ſtaat, om aan zijn verlangen te kunnen voldoen. Eindelijk bragt hij het door geſtadige oeffening in de tijdrekening zo ver, dat hij ſomtijds aan zijne goede vrienden en bekenden, aanmerkelijke zaken heeft voorſpeld, die met vervolgens door de uitkomst bevestigd heeft gezien; zegt de Schrijver van het *Naſchrift*; die 'er nog bij voegt: „ men „ moet egter Jr. HENDRIK VAN BREDERODE, niet aanmerken „ als een dweper of geestgetuiger; verre van daar, maar zijne „ voorſpellingen grondde hij altoos op de *Heilige Schrift*, en „ voornamelijk op de boeken der *Profeten* en de *Openbaringe* „ van JOHANNES. Zijne openhartige gulheid ging zo verre „ dat hij telkens bij zijne voorſpellingen 'er zijne gronden bij „ op gaf, en hoe de ene *profetie*, door hem, met de andere „ vergeleken werde; hoe de woorden en zaken bij een ge-

„ vermeld, duister ſchijnende, bij een of meer van de an-
„ dere *Profeten* en in verdere boeken van de *Heilige Schrift*,
„ weder worden opgehelderd, en in het licht gebragt; en al-
„ zo de regte inhoud en betekenis kan ontdekt en verſtaan
„ worden. Veeltijds, voegde hij 'er bij, dat wanneer ieder
„ mensch en vooral de geletterden, de boeken der *Profeten*
„ in de *Heilige Schrift* vervat, zo vlijtig als hij, beſtudeerde;
„ dat men dan vele zaken, die nu als in het donker ſchuilen,
„ zoude ontdekken."

„ Tot een ſtaaltje, van zijne tijdrekenkunde, en zijn begrip
„ van de *Profeten*, verſtrekke, dat hij voor meer dan zes ja-
„ ren (dit is geſchied in 1783) geleden, voorſpeld, en bij
„ vervolg, alzoo, met opgave van de texten der *Heilige*
„ *Schrift*, welke hem tot een' grondſlag van zijne voorſpelling
„ gelegenheid hadden gegeven, niettegenſtaande alle tegen-
„ werpingen, welke deze of gene maakten, heeft ſtaande
„ gehouden en bevestigd, dat op of omtrent het 40ſte jaar des
„ ouderdoms van den Prinſe Erf-Stadhouder, vele woelingen
„ in ons land zouden zijn; dat *Pruisſiſche Troepen* in ons land
„ zouden komen, en dat gemelde Prinſe dan veel groter ge-
„ zag zoude bekomen, dan hij, ofte een zijner voorzaten,
„ immer hadden gehadt. Men behoeft zig niet verder hier
„ omtrent uit te laten, dewijl aan een ieder bekend is, wat
„ 'er in het jaar 1787 is gebeurd."

„ Een tweede ſtaaltjen van 's mans voorſpellingen zou men
„ hier bijvoegen; doch waar van de tijd zal moeten leren, in
„ hoe verre de uitkomst daar van, aan de voorſpellingen van
„ onzen BREDERODE, insgelijks door hem gegrond wordende
„ op de *Heilige Schrift*, en bijzonder op die van de *Profeten*,
„ zal beantwoorden; beſtaande die voorſpelling hier in: dat
„ 'er binnen kort een oorlog buiten de palen van ons land
„ zoude ontſtaan, in welken vier voorname Mogendheden
„ zouden gemoeid zijn. En dat ene van die Mogendheden
„ daar door zeer aanmerkelijk geknakt zoude worden. Dat
„ die oorlog zoude duren tot in 't jaar 1792, waar na ons
„ land in zulk een bloei zoude komen als het nog ooit ge-

„ weest

„ weest is." —— Hoe zeer nu onze FREDERODE ten aanzien van deze laatſte zijner voorzeggingen inzonderheid, doerlijk den bal heeft misgeſlagen, behoeven wij onze lezers niet te herinneren; en zonder hier verder over uit te weiden, zullen wij den Ziener HENDRIK VAN BREDERODE, onder het getal van die Profeten rangſchikken, welke uit de voorhanden zijnde gebeurtenisſen, afleidingen maakten, die hun eerst als waarſchijnelijke mooglijkheden voorkomende, trapsgewijze zo veel gezag bij hun krijgen, dat zij die als onfeilbare waarheden beſchouwen, en 'er hunne voorſpellingen op gronden; hoe zelvs groote Mannen in zodanige dwalingen kunnen vervallen, daar toe behoeft men ſlegts het voorbeeld van den geleerden P. JURIEU, omtrent zijne *vervulling der Profeetzijen*, aan te voeren. —— J. v. d. TOORN, *Geſlagtboom van Brederode &c.* bl. 23. 28--32.

BREDERODE (JAN VAN), Monnik in het Karthuizer klooster van *Zeelhem*, in het prinsdom van *Luik*, nabij *Diest* in *Brabend*, voegde bij der handen arbeid de beoeffening der letteren. Hij leefde in het laatſte gedeelte der XIVde en begin der XVde eeuwen; en vertaalde in 1409 uit het frans in 't nederduits: *la ſomme le Roy, ou la ſomme des vices & des vertus*, zamengeſteld op bevel van FILIPS DEN III, gebijnaamd *den Stouten*, Koning van *Frankrijk*, door broeder LAURENS, van de orden der Predikheren, in het jaar 1279; en bevattende ene verklaring van de *Geloofsbelijdenis der Apostelen*, der *Tien Geboden*, en van het *allervolmaaktſte Gebed*, benevens ene leerwijze om de *Biegt* uit te oeffenen; deze nederduitſe overzetting, is getijteld: **Hier beghint een boue dat men hiet Summe le Roij / of Conincs ſumme. Ende leert hoe datmen die ſonden biechten ſal.** Aan het ſlot des werks, leest men: **Ende is ghepijent tot Haerlem in Hollant. 1484. op ten leſten dach van Meije.**

Niet onwaarſchijnlijk is dit de zelvde JAN VAN BREDERODE, dien men vermeld vindt bij BOCKENBERG in *Hiſtoria & Genealogia Brederodiorum &c.*; en die alddar gezegd wordt, te zijn ge-

weest een zoon van REINOUT VAN BREDERODE. Deze JAN DU, die JANNE VAN ABKOUDE ten wijve hadt, verzelde ALBERT, Graav van *Holland*, in deszelvs togt tegens de *Friesen*, ging vervolgens het zogenaamd *Purgatorium van St. Sulpicius* in *Ierland* bezoeken, en bouwde bij zijn te rugkomst van die reize, nabij *Haarlem*, een Kapelle ter eere van dien H. Bisschop, in welke Kapelle, de ter dood veroirdeelde misdaders gewoon waren hunne jongste mis te horen. Zijn wijf stigtte enigen tijd hier na een Nonnenklooster, van der Predikheren orden, binnen *Wijk te Duurstede*, en deedt 'er hare geloften; zulks geschiedde met bewilliging van JAN VAN BREDERODE, die ter harer navolging zig in 1402 in een *Karthuizer* klooster nabij *Utrecht* gelegen, begaf. Maar zijn schoonvader, die Heer van *Abkoude* en *Wijk te Duurstede* was, in 1407, zonder mannelijk oir na te laten, zijnde komen te overlijden, verliet hij, door middel van ene toelating hem uit *Rome* vergund, zijne eenzame verblijfplaats, en begaf zig weder in het gewoel der wereldse zamenleving. Hij begeerde toen ook zijn wijf te rug, en haalde ze gewapender hand in 1410 uit haar klooster. FREDRIK VAN BLANKENHEIM, Bisschop van *Utrecht*, nam dit zeer euvel op, ontweldigde ze hem en plakte haar op nieuw in het klooster, alwaar zij in januarij van het volgende jaar, door hartzeer overstelpt, stierf. JAN werdt, op bevel van den zelvden Kerkvoogd in hegtenis genomen, en. een wijle tijds daar na op vrije voeten gesteld zijnde, begaf hij zig naar het *Franse* leger, en sneuvelde in den veldslag van *Azincourt*, den 25 oktober 1415. VAN LEEUWEN verhaalt, dat hij een broeder hadt, THIERRY VAN BREDERODE genaamd, die karthuiser Monnik te *Zeelhem* was. ——— RAISSIUS, *in Elencho post origines Carthus. pag. ult.* MOROTH, *Theatrum Cartus. Ord.* p. 151, 152. QUÉTIF, *Scriptores Ord. Prad.* Tom. II. p. 386, 387. BOCKENBERGH, *Geneal. Brederodiorum*, p. 25--28. PROSP. MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 105. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 234--237.

BREDERODE (JAN WOLFERT VAN), Heer van *Vianen*

en *Ameiden*, wierdt geboren den 12 junij 1599, en was een zoon van FLORIS VAN BREDERODE en DOROTHEA VAN HARSTEN. Van zijne tederſte jeugd af aan, wierdt hij inzonderheid in zodanige weetenſchappen en lighaamsoeffeningen onderwezen, welke dienſtig geacht worden om een ervaren Krijgsbevelhebber te vormen. Ook trad hij zeer jong in dienst; was eerst Faandrik, werdt in 1618 met een kompagnie voetknegten begiftigd, en bekwam twee jaren later een kompagnie Cuirassiers. In 1633 werdt hij Kolonel van een regiment voetvolk; en, in 1645 aangeſteld tot Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, zijnde kort te voren ook aan hem opgedragen de post van Groot Artelerijmeester.

In 't jaar 1640, was hij een der Gezanten, die naar *Engeland* gezonden werden, om de Prinſes MARIA voor den jeugdigen Vorst WILLEM DEN II. ten huwelijk te verzoeken. In 1641, werdt hij in plaats van zijn behuwd broeder, Graav WILLEM VAN NASSAUW, tot Veldmarſchalk des Staten legers aangeſteld.

Toen na den dood van den Stadhouder WILLEM DE II, in 1650, de Staten van *Holland* beſloten hadden ene bezending te doen naar de overige gewesten, ten einde die te bewegen, Gevolmagtigden naar *'s Hage* te zenden, met behoorlijken last voorzien, om over zaken de *Unie*, de *Religie* en *Militie* betreffende, gezamentlijk te raadplegen en te beſluiten; wierdt BREDERODE, benevens KORNELIS VAN BEVEREN, Heer van *Strevelshoek*, en HIERONIMUS VAN BEVERNINGK, Schepen van *Gouda*, ten dien einde naar *Utrecht* gezonden. In 1654, toen de vrede gemaakt wierdt met het *Engelſe* rijk, 't welk te dier tijd door CROMWEL werdt beſtierd, en deze aandrong om den jongen Prins WILLEM DEN III van 't Stadhouderſchap uit te ſluiten, was de Veldmarſchalk BREDERODE, toen over dit belangrijk onderwerp ter vergadering van *Holland* geraadpleegd wierdt, de eerſte onder de Edelen, die voor de *uitſluiting* ſtemden; ſchoon hij, in een tweede huwelijk, met LOUISA KRISTINA VAN SOLMS, zuster der Prinſeſſe weduwe van FREDERIK HENRIK, gehuwd, en derhalve oudoom was van den jongen Vorst; doch zo 'er verzekerd wordt, dorst hij niet anders, la-

latende den bekrompen ſtaat zijner huiſſelijke zaken hem niet toe, zig te kanten tegen de inzigten van hun, die thans genoegzaam 't zelvde gezag in den Staat oeffenden, welk de Stadhouders te voren geoeffend hadden. De overlevering der *Akte van uitſluiting* door CROMWEL geëist, geſchiedde aan hem in junij 1654, waar mede de geſloten vrede met *Engeland* eerst haar volle beſlag kreeg; ſchoon die reeds den 27 meij, in *Holland* was afgekondigd, en met enen plegtigen dankdag en enige vreugdetekenen gevierd. BREDERODE, die door zijne ſtem tot de *Akte van uitſluiting* te geven, de gunst van het krijgsvolk verloren hadt, zogt die te herwinnen, door enige onthoofden wijn, die hij hun, ter gelegenheid van den vrede, verëerde; doch enigen wilden zijnen wijn niet proeven; en niemand gaf enig teken van genoegen, toen hij zig bij hen kwam vertonen.

Uit voorzorg, wierden 'er ten jare 1655 twee *Hollandſe* veldlegertjes op de been gebragt, waar van 't ene uit 58 vendelen voetvolk en 30 kornetten paarden, beſtond, en langs of omtrent den *Tyſel* gelegerd ſtondt; hier over was het bevel aan BREDERODE toevertrouwd; doch ter oirzake van ene onpaſſelijkheid die hem aangreep, hier niet in ſtaat toe zijnde, hadt hij zig naar *Spa* laten voeren, om de genezende wateren te gebruiken, die hem nogthans zo veel nadeels deden, dat men aan zijne herſtelling wanhoopte; van hier liet hij zig naar *Petershem* bij *Maestricht* voeren, alwaar hij op den 3 ſeptember dezes jaars overleedt; wordende zijn lijk naar *Vianen* gevoerd, en aldaar in de begraafplaats zijner voorouderen ter ruste beſteld. Zijn zoon HENDRIK zogt, in zijne ſtede, tot eerſte in 't lid der Edelen van *Holland* beſchreven te worden; doch 't mislukte hem.

BREDERODE is tweemalen gehuwd geweest; zijn eerſte vrouw was ANNA, dogter van Graav JAN VAN NASSAU, bij wie hij dertien kinderen heeft verwekt. Na dat deze in 1630 was overleden, hertrouwde hij met LOUISA KRISTINA VAN SOLMS, die hem nog zeven kinderen baarde. —— THURLOE's, *Papers*, Vol. II. p. 219. Vol. III. p. 669. WAGE-

NAAR.

FORT, *Hiſt. des Prov. Un.*, Livr. VIII. p. 435. DE WITT, *Brieven*, III. D. bl. 108. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* II. D. bl. 741. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XI. D. bl. 299, 306. XII. D. bl. 130. 322. 330. 391. 412, 413. J. H. VAN HEURN, *Hiſt. van de ſtad en meijerije van 's Hertogenbosch*, II. D. bl. 456, en III. D. bl. 43.

BREDERODE (LANCELOT VAN), natuurlijke zoon van REINOUT, en dus een bastaardbroeder van HENDRIK, werdt door ALVA gebannen en zijn goed aangeſlagen, „ om dat hij „ een groot begunſtiger der *Oranjen* geweest was, aan lei- „ dinge gegeven had't tot het prediken op 't huis te *Kleef*; het „ *Verbond der Edelen* getekend hadt; zig overal liet vinden bij „ Heer HENDRIK VAN BREDERODE, ook te *Amſteldam*, waar „ hij den Geheimſchrijver DE LA TORRE holp mishandelen." Prins WILLEM DE I, met wien hij vertrouwde briefwisseling bleef onderhouden, ſtelde, in 't jaar 1569, hem aan tot een der Bevelhebberen over de vloot. In dien post kweet hij zig naar behoren; en nam, door anderen bijgeſlaan, een groot aantal ſchepen in 't *Vlie*. Naderhand kwam hij in een oogſchijnlijk levensgevaar, doch 't welke gelukkigst week. Ten jare 1572, was hij een der innemeren van den *Briel*; en bevondt zig wat later binnen *Haarlem*. Deze ſtad, na een langdurige belegeringe, aan de *Spanjaarden* overgegaan zijnde, werdt LANCELOT VAN BREDERODE, den 20 julij 1573, op last van Don FREDERIK, onthoofd. De zoon ging, derhalven, verder dan de vader; de laatſte benam hem zijne vrijheid en bezittingen; de eerſte beroofde hem van 't leven. Geen van beiden kon hem den onſterfelijken roem van trouwe aan zijn vaderland ontnemen. —— J. CAROLUS, *de rebus Billaei*, Lib. IV. p. 268. VIGL. AB AYTA, *Epiſt. ad Hopperum*, pag. 542. E. v. METER., *Ned. Geſch.* IV. B. bl. 88. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 126. 166. 220. 308. 332. 345. 431. J. W. TE WATER, *Verbond der Edel.* II. D. bl. 298, 299.

BREDERODE (PIETER KORNELIS VAN), een voornaam Regtsgeleerde, geboren in *'s Hage*, die inzonderheid

ge-

gebloeid heeft in het tijdvak van 1580 tot 1590. Hij is gezweest Afgezant wegens dit gemeenebest bij fommige *Duitſe* Vorſten, en was een boezemvriend van DION. GOTHOFREDUS. SCALIGER zegt, dat hij de zoon van een' Tinnegieter was, en den naam van BREDERODE uit boert hadt aangenomen; doordien hij noch van de egte, noch van de baſtaardſtam dezes geſlagts afſtamde. Hij heeft uitgegeven: 1. *Theſaurus ſententiarum, Regularum & Diſtinctionum Juris civilis, ex univerſo Juris corpore. Lugd.* 1585. *folio. Ib. Lugd.* 1607. *& Francof.* 1660. 2. *Specimen Juris. Genev.* 1583. *4to.* 3. *Locos communes in Bartolum. Francof.* 1587. *folio.* 4. *Tract. de Appellationibus. Francof.* 1592. *folio. Item* 1660. 5. *Analyſis, ſeu Reſolut. dialecticam, IV. Libri Inſtitut. Imperialium. Argent.* 1634. 8vo. 6. *Eunomiarum, ſive Cauſidicarum, libros III. Basil.* 1590. 8vo. ——— J. F. FOPPENS, *Bibliogr. Belg.* p. 966. *Scaligerana.*

BREDERODE (REINOUT VAN), oudſte zoon van WALRAVEN VAN BREDERODE en JOHANNA van *Vianen* en *Ameide*, een broeder van GYSBREGT; hadt ter vrouwe JOLANTE, dogter van WILLEM, Grave van *Lalain*, en van JOANNA DE CRAQUI, vrouwe van *Biggencourt*. Hij was de eerſte van zijn geſlagt, die geteld wordt onder de Burggraven van *Utrecht*. Ook al beſmet met het euvel van bijgelovigheid, 't welk in dien tijd genoegzaam algemeen heerſte, ondernam hij eene reize naar *'t Heilige Land*, en werdt aldaar Ridder van *Jeruſalem*. Na zijne terugkomst, verhief hem FILIPS VAN BOURGONDIEN tot Ridder van het *Gulden Vlies*. Doordien nu REINOUT tot den *Hoekſen* aanhang behoorde, ſtiet deze bevordering grotelijks de *Kabbeljauwsgezinden*, die ook alle pogingen te werk ſtelden, om den luister van zijn geſlagt, dien zij niet vernietigen konden, ten minſten te doen tanen; ten dien einde zogten zij den Hertog in den waan te brengen, dat het aan BREDERODE niet geoirloofd was, het wapen van *Holland* te voeren, en dat het moest gebroken worden. Doch FILIPS, die regt wilde doen, zonder in dezen aan partijſchap gehoor te geven, deedt de zaak in *'s Hage* onderzoeken; en van de onwaarheid van het

gene

gene hem berigt was, overtuigd zijnde; hing hij, met eigen handen, REINOUT den gouden keten om den hals, en bewees hem alle de eer, die hij met regt, ingevolge zijne hoge geboorte, koste vorderen.

FILIPS, de magt der landzaten behoevende, om de weêrſpannige *Gentenaars* weder onder zijne gehoorzaamheid te brengen, verzogt benevens dien van anderen, ook den bijſtand van Heer REINOUT en zijnen broeder GYSBREGT, toen ter tijd Domproost van *St. Maarten* en *St. Salvator* te *Utrecht*, en vorderde van hun 1000 gewapende mannen, met belofte, hen te zullen bezoldigen, zo dra zij zouden zijn uitgetrokken. De beide broeders voldeden aan het verzoek van den Hertog, en onderſteunden hem, benevens anderen, met zulk een gewenſten uitſlag, dat hij eene volledige zegepraal op de *Gentenaars* behaalde, en zij zig moesten onderwerpen. Slegt weldt dat van FILIPS beloond, zo als wij onder GYSBREGT gezien hebben.

REINOUT, leende in 't begin van 't jaar 1459, aan den Biſchop, die zeer verlegen was om geld, 400 gouden *rijnſe guldens*, en daar te boven ſchoot hij 100 *postuiaat-* en nog 50 *rijnſe guldens*, met welke de heerlijkheid van *Hageſtein* was belaſt; waar voor Biſchop DAVID, met toeſtemming der vijf Kapittelen, hem verpandde, de heerlijkheid van *Hageſtein*, en het ſchoutambt aan de *Vaart*, onder voorwaarde van hem, noch zijne erfgenamen, daar van niet te ontzetten, ten zij alvorens, aan hem of aan dezelven, de uitgeſchotene en geleende penningen te rug gegeven waren. Van dit regt nu, ſtondt REINOUT af ten jare 1465, ten behoeve van zijnen natuurlijken zoon WALRAVEN.

Biſchop DAVID, niet dan met lede ogen kunnende aanzien het gezag, dat de Heren VAN BREDERODE in de ſtad *Utrecht* voerden, en waar door dikwils de verderfelijke voornemens van hem, om willekeurig zijn gezag uit te oeffenen, waren verijdeld, hadt lang getragt zijnen verborgen haat en wraaklust aan hun te koelen; ten dien einde liet hij beide broeders op vrijdag en ſaturdag LA PINXTEREN van het jaar 1470 gevangen

gen nemen. REINOUT, des vrijdags morgens te *Wijk*, daar de Bisschop zig bevondt, gekomen zijnde, verzogt denzelven te spreken, doch deze onder enig voorwendzel zulks tot 's nademiddags uitgesteld hebbende, ging REINOUT ter bepaalder tijd na 't slot *Duurstede*, daar Bisschop DAVID zijn verblijf hieldt; in een vertrek daar van geleid zijnde, wierdt hem na enigen tijd toevens zijn geweer afgenomen, en zo zommigen willen, door den Bisschop zelve hem de ordenteken des *Gulden Vlies* van den hals gerukt, voorts op een bovenkamer gebragt, en des anderendaags in den toren opgesloten. Hier op vertrok DAVID naar *Utrecht*, en nam insgelijks GYSBREGT VAN BREDERODE gevangen, die ook naar *Wijk* wierdt gevoerd, en in het Bisschops slot bewaard. De vier bastaardzonen van REINOUT VAN BRUDERODE, wierden hier op te hoof ontboden, en gekomen zijnde, gevangen gehouden, doch na korte dagen, weder gelaakt, uitgenomen WALRAVEN, die nauw bewaard wierdt.

Ten einde enen glimp van regtvaardigheid aan deze eerloze daad te geven, lieten des Bisschops vrienden, inzonderheid de *Kabbejaauwsgezinden*, door *Holland* en het *Stigt* verspreiden, dat de gebroeders BREDERODE met hunnen aanhang een aanslag hadden gemaakt, om hem Bisschop DAVID niet alleen gevangen te nemen, maar zelvs Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN uit *Holland* te verdrijven, en dat zij eerstdaags dat voornemen zouden ten uitvoer hebben gebragt, indien hij Bisschop hier van tijdig onderrigt, hen niet was voorgekomen. WALRAVEN en JAN VAN AMERONGEN wierden hier op te regte gesteld, en volstandig hunne onbewustheid van enig kwaad voornemen betuigende, op de pijnbank gebragt, en zo onmenschelijk bij herhaling gefolterd, dat zij hunne levenskragten bijna verloren hebbende, en de afgrijselijke pijnen niet langer konnende verduren, al het gene hun voorgehouden werdt, toestemden. Deze afgeperste belijdenis bragten die wrede Raden in geschrift, en wilden hun noodzaken dezelve eigenhandig te ondertekenen; doch wat moeite dezen daar ook toe aanwendden, zij bleven zulks volstandig weigeren.

De

J. Buys, inv. et delin. Rein.t Vinkeles, sculp. 1787.

REINOUD IIde AGTTIENDE HEER van BREDERODE, DOOR DE UTRECHTSCHE BISSCHOP, DAVID van BOURGONDIEN, DE RIDDERORDE van 't GULDEN VLIES AFGERUKT.

De Bisschop nu denkende stoffe in overvloed te hebben om zijn gedrag te regtvaardigen, en den ruimen teugel aan zijnen wraaklust, tegens de gebroeders BREDERODE te kunnen vieren, bezorgde dat een affchrift van deze afgeperste bekentenis, ten spoedigsten aan Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN werdt gezonden, in verwagting, dat deze dezelve gezien hebbende, onmiddelijk bevel tot de doodstraf zou geven. Dan hij bedroog zig grotelijks, doordien KAREL, schoon aan dezelve geloof gevende, egter dit stuk niets anders bij hem uitwerkte, dan dat hij weigerde aan JOLANTE de gemalin van BREDERODE gehoor te geven, die voornemens was hem te verzoeken, dat haar gemaal, als zijnde een Ridder van de orden des *Gulden Vlies*, uit zijne detentie te *Wijk* mogt worden overgebragt naar des Hertogs hof, om ingevolge de voorregten aan die luisterrijk orden gehegt, voor de Ridders daar van te regt gesteld en gevonnisd te worden.

Bisschop DAVID intusschen in zijn boos opzet volhardende, om de gebroeders BREDERODE te verdelgen, liet Heer REINOUT voor zijne Raden brengen, en hij ontkennende schuldig te zijn aan de misdaden, met welke zij hem betigtten, wierdt op de pijnbank gebragt, en half dood zijnde, van dezelve voor een warm vuur gelegd, en wederom kragten bekomen hebbende, op nieuws gepijnigd zonder iets te bekennen. Dan wederom met dat foltertuig bedreigd wordende, en zig niet in staat vindende, met zijn zwakke en door pijnen afgematte lighaam, hunne wreedheid langer te kunnen verduren, verzogt hij, dat de Bisschop bij hem mogte komen, met belofte van hem alles te zullen zeggen wat hij wist; doch deze weigerde zulks, en eiste dat hij op 't papier zou stellen wat hij hem te zeggen hadt, doch REINOUT door de uitrekking zijns lighaams niet in staat zijnde de pen op het papier te brengen, drongen des Bisschops Raden ten sterksten aan, dat hij aan hen zoude mededelen 't geen hij aan den Bisschop voornemens was te verklaren. Hier op smeekte hij, dat zij hem niet meer wilden pijnigen, met aanbieding van gewillig een of twee jaren in hegtenis te zullen blijven, en alle zijne goe-

deren te verbeuren, indien in dien tijd iets wezentlijks ten zijnen laste naar waarheid wierdt bevonden. Doch dit verwekte geen den minſten indruk op deze ontaarte menſchen, en zij dreigden hem op nieuw met de felſte folteringen, indien hij niet tot belijdenis kwam. Volſtandig bij de ontkenning blijvende, wierdt hij op nieuw ter paleije gelegd, en hem gezworen dat zij hem dagelijks op de zelvde wijze zouden behandelen tot dat hij bekende, al duurde het ook twee jaren. De felheid der fmerten, deden hem ten laatſten bezwijken, en hij beleed zaken, die hij nimmer gedagt; laat ſtaan, gepleegd hadt; hier op wierden de houten op zijne ſchenen gewoeld, los gemaakt, en hij vervolgens boven op den groten toren gebragt, met twee zware boeijen aan zijne benen, met welke hij een maand lang, dag en nagt, gekluisterd is gebleven.

Na deze ongehoorde, onmenſchelijke, tegen alle regten ſtrijdende mishandeling, REINOUT VAN BREDERODE, op zijn 55ſte jaar aangedaan; brak eindelijk de dageraad van zijne verlosſing aan, en wierdt door een onverwagte gebeurtenis zijne onſchuld in een helder daglicht geſteld. WALRAVEN VAN BREDERODE namelijk, wist op eene zonderlinge wijze zijnen kerker te ontkomen; deze op vrije voeten zijnde, bewerkte, dat de godtergende behandelingen van Biſchop DAVID, tegens de gebroeders BREDERODE en anderen, Hertog KAREL ter oren kwamen, die hier op beſloot, de zaak te doen onderzoeken, en zondt ten dien einde twee Gemagtigden naar *Wijk*, die in het begin van februarij 1471, REINOUT VAN BREDERODE benevens JAN VAN AMERONGEN, over *Bergenopzoom* naar *Kortrijk* voerden, dan vermits Hertog KAREL te velde was getrokken tegens den Koning van *Frankrijk*, wierden beide gevangenen, op het ſlot van *Rupelmonde* overgebragt, daar zij nog omtrent een jaar zijn verbleven.

In het volgende jaar 1472, deedt Hertog KAREL, die deze zaak te harten nam, openlijk alle die genen indagen, welke eenige beſchuldigingen tegens REINOUT VAN BREDERODE wilden inbrengen, om op enen zekeren bepaalden dag te verſchijnen

voor

voor zijne Raden en de Ridders van de orden des *Gulden Vlies*. Niemand verſcheen op den beſtemden tijd als aanklager, alleen vertoonden 'er zig enige Raden van Biſſchop DAVID, die de overlevering van BREDERODE eischten, ten einde de regtspleging tegens hem, voor den Biſſchop begonnen, te vervolgen. REINOUT VAN BREDERODE, verſcheen welgemoedigd, voor zijne Regters, verzeld van den Grave ENGELBERT VAN NASSAU, JOHAN, Heer van *Crecqui*, SIMON VAN LALAIN, Heer van *Montigni*, en andere voorname Edellieden, nevens enen voorſpraak, welke laatſte hem mannelijk verdedigde, en middagklaar aantoonde, dat de beſchuldigingen tegens hem ingebragt vals en van alle bewijs ontbloot waren; met dat gevolg, dat hij door Hertog KAREL, benevens de gemelde Regters, voor vrij, zuiver en onſchuldig wierdt verklaard; ook was de Hertog zedert zodanig overtuigd, van de valsheid der betigtigingen, die men hem hadt aangewreven, dat hij hem tot aan het einde van zijn leven, 't welk in het volgend jaar voorviel, in grote eer, aanzien en achting heeft gehouden. Men vindt verhaald, dat hij te *Haarlem* onverwagt ziek is geworden, door het drinken van kwaden wijn, en dat alle, welke met hem ter maaltijd hebben aangezeten, door braking, het ligbaam hebben gezuiverd; doch dat BREDERODE het niet kunnende kwijt raken, zig naar *Vianen* hadt laten vervoeren, en elf dagen daar na is overleden. Velen hebben uit dit gebeurde een vermoeden opgevat, dat hij door vergiftigden wijn was van kant geholpen. Ook wierdt JAN VAN AMERONGEN, na nog enigen tijd gevangen te hebben gezeten, onſchuldig verklaard, en als Schout van *Utrecht* herſteld. —— A. MATTH., *de Jure Gladii*. Cap. XII. pag. 188, 189. Cap. XXII. pag. 377. P. VOET, *Verhaal der Heren van Brederode*. GOUDHOEVEN, *Holl. Kronijk*. bl. 488. K. BURMAN, *Utr. Jaarb.* II. D. bl. 295. 317--319. 328. 393. 419. 480. 515. III. D. bl. 8. 11. 18--20. 23--25. 203--206. 210.

BREDERODE (WOLFERT VAN), werdt geboren den 18 november 1649. De Staten van *Holland* beſchonken hem,

pas zes jaren oud zijnde, reeds met een bende Ruiters, uit erkentenis der dienſten, zo door zijn vader, als andere zijner aanzienlijke voorouderen, den lande bewezen. Hij volgde zijn ouder broeder in alle de heerlijke goederen van den huize van BREDERODE op; ſtierf ongehuwd, den 21 julij 1679, werdt te *Vianen* begraven, en de wapens van BREDERODE, met hem in 't graf gelegd, ſchoon het naderhand gebleken is, dat hij geenzins het laatſte mannelijk oir van zijn geſlagt is geweest; zie hier voor, bl. 234 enz.

Na zijn dood, kwamen alle de heerlijke goederen van BREDERODE, ingevolge deszelvs uiterſten wil, van den 7 meij 1664, aan zijne oudſte zuster, HEDWIG AGNES, die, insgelijks ongehuwd ſtervende, dezelve wederom aan hare zuster, van halven bedde, SOPHIA THEODORA, gemalin van KRISTIAAN ALBREGT, Graav VAN DOHNA, in eigendom naliet, en bij den dood harer beide zoons, KAREL en DIEDERIK, die de een voor en de andere na, ten jare 1686, te *Offen*, in *Hongarije*, ſneuvelden, gingen dezelve over aan hare zuster, AMELIA VAN DOHNA, gehuwd met SIMON HENDRIK, Graav VAN DER LIPPE DETHMOLD, naar wier overlijden hun zoon, FREDRIK ADOLF, als Heer van *Brederode*, en daar na derzelver kleinzoon, SIMON HENDRIK ADOLF, deze goederen, enige jaren na 's vaders overlijden, aan de Staten van *Holland*, door koopregt, overdeed; belopende de hoofdſom met de onkosten, 898200 guldens. Deze goederen beſtonden, in de heerlijkheden *Vianen* en *Ameiden*, met de ap- en dependentien van dien, als *Meerkerk*, *Leksmond*, *Tienhoven*, *Agthoven*, *Heikoop* en *Lakerfeld*. De overdragt geſchiedde met zeer veel pragt en ſtaatſie, op het Hof te *Vianen*, den 30 october des jaars 1725, ten welken einde enige Raadsheren, door den Graav VAN DER LIPPE DETHMOLD, afgevaardigd waren, om de overgaaf te doen, zijnde de Graav VAN HOMPESCH, van wegens de Staten van *Holland*, gevolmagtigd tot den ontvang, en om de Bedienden en Beambten uit den graavlijken ééd te ontſlaan, en in den nieuwen ééd te nemen. De plegtige bezitneming van der Staten zijde, geſchiedde op den 2 november daar aan volgen-

gehde. —— *Europ. Merkurius*, *Novemb.* 1725. bl. 293--296. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XV. D. bl. 38. J. v. D. TOORN, *Geſlagtb. &c.* bl. 18--20.

BREDEROO (GERBRAND ADRIAANSZ.), een boertig Digter, is geboren te *Amſteldam*, den 16 maart 1585, en in den bloei zijns levens, op den 23 augustus 1618, overleden. In zijne jeugd gaf hij zig meer of min aan de letteroeffeningen over; dan men weet weinig bijzonderheden van zijn leven, dan dat hij Faandrik van de Burgerij te *Amſteldam* is geweest. Hij heeft enige Treurſpelen vervaardigd, tusſen welker ernſtige tonelen, hij, naar den ſmaak zijns leeftijds, enige boertige invoegde. Doch hij muntte 't meest in Blij- en Klugtſpelen uit, in welke hij op ene zonderling grappige wijze en aardigen zwier, de oude *Hollandſe* zeden en platte *Amſteldamſe* taal van 't gemeen zodanig naïf wist na te bootzen, dat, op 't vertonen zijner blijſpelen en klugten, het toneel en alle de zitplaatzen van 't vrolijk gejuig en handgeklap der aanſchouweren, onophoudelijk ſchaterden en weergalmden. Men verzekert zelvs, dat, om grondige kennis van deze taal, ſpreekwijzen en zeden te krijgen, hij zig, veelvuldig op de vis- en andere markten, vervoegde, en de taal en ſpreekwoorden van ſnappende en kijvende wijven, en keuzelende prateis beluisterde en onthield, ten zelven einde, zig ook wel in de gemeenſte kitten en kroegen begaf, om 'er in zijne blijſpelen gebruik van te maken, gelijk hij, in het *Moortje*, en in den *Spaanſchen Brabander*, ruimſchotig gedaan heeft. In 't begin van 't jaar 1613, werdt hij lid der oude *Amſteldamſe* kamer *In Liefde bloeijende*, waar zijne ſpelen ten voordele van 't Oude Mannenhuis vertoond werden, en hij, benevens SAMUEL COPTER, bragten zeer veel toe, om andere liefhebbers, ook lieden van verſtand en aanzien, te lokken, tot den opbouw dier kamer. Zo vinden wij, dat de beroemde Digter en Hiſtorieſchrijver P. C. HOOFT, een lid daar van is geweest, en zelvs op reis zijnde, in een brief uit *Florence* aan die kamer toegeſchikt, zijne hoogachting voor dezelve betuigde, wel

met betuiging, dat zijn digtlust, door zijn langwijlig afzijn, in 't minſte niet was uitgeblust. Door het uitgeven van zijn *Moortje*, 't welk ene navolging van den *Eunuchus* van TERENTIUS is, heeft men hem den naam van *Hollandſen Terentius* gegeven. Zijn zinſpreuk, die nog hedendaags wel gebezigd wordt, was: *'t kan verkeren.* VONDEL, heeft ter zijner gedagtenis het volgende graffchrift vervaardigd:

Hier rust BREDERO, heen gereist
Daar de boot geen veergeld eischt;
Van den geest, die, met zijn kluchten,
Holp aan 't lachgen al die zuchtten.

De voornaamſte klugtſpelen, door hem in druk gegeven, zijn: **Griane**/ op zijn ſpreuk, *'t kan verkeren.* **Perceln**/ op het woord, *ſchijn bedriegt.* **'t Moortje**/ waar in TERENTIUS is nagevolgd. **De Stomme Ridder.** **De Schijnheilige.** **Het daget uit den Oosten.** **De klucht van de Koe.** **De Molenaar.** **Den Hoogduijtſchen Quaeyzalver.** **Klucht van een Huijsman en een Barbier.** **Angeniet.** **Sijmen zonder ſoetigheid enz.** Voorts is 'er van hem in 't licht: **Boertigh**/ **amoureus**/ **en aandachtig groot Lied-boeck.** **Amſt.** 1622. 4to. Ook heeft men alle zijne geestige voortbrengzels bijëen gedrukt, onder den tijtel van: **Alle de Wercken**/ **ſoo Spelen**/ **Gedichten**/ **&c. van G. A. BREDEROO.** **Amſt.** 1638. 4to. **Ib.** 1644. 4to. Ook is 'er een uitgave van zijne Toneelſtukken in 8vo., op welkers tijtel zijne afbeelding in houtſnede ſtaat. ——— L. MORERI, *Dictionn. ed. de* 1740. *Lettre B.* p. 442. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 237, 238. G. v. LOON, *Nederl. Hiſtorieb.* II. D. bl. 499. WAGEN., *Beſchr. van Amſt.* XI. St. bl. 357–359. G. BRANDT, *Leven van Hooft.* fol. 6. VONDELS, *Poëzij.* II. D. bl. 80.

BREEDEYCK (ÆGIDIUS), geboren in het jaar 1340, in het dorp *Anderlach*, onder het regtsgebied van *Brusſel*, uit brave en eerlijke ouders. Na de ſcholen voor de eerſte jeugd gelukkig doorgeloopen te zijn, ging hij naar *Parijs*, om in de-

ſelve

zelvs Hogeſchool in verhevener wetenſchappen onderwezen te worden; hier beijverde hij zig met vlijt, en is beroemd geworden door zijne bedrevenheid in de *Peripatetiſe wijsbegeerte*. In zijn vaderland te rug gekeerd, wierdt hij Kapellaan van het Kollegie van *St. Pieter* te *Brusſel*, welke waardigheid hij bekleedde tot het jaar 1380.

Hier na ſtigtte hij het klooster der *zeven Bronnen* van de *Augustijner* orden, waar van hij ook de eerſte *Prior* of Opperſte is geweest, en aan hetzelve inſtellingen heeft voorgeſchreven. Hij ſtierf zat van dagen, en als een man van verdienſten geroemd, in 't klooster, gelegen in 't bosch van *St. Izaak*, den 15 october 1424, over welk geſtigt hij ook als Prior het opperbewind heeft gevoerd; op de zark van zijne begraafplaats, leest men het volgende graffchrift:

Hic Pater ÆGIDIUS BREEDEDYCKIUS *est tumulatus,*
Qui Septem-Fontes fundaverat; hic quoque fratres;
Anno milleno, C quatuor, bis duodeno,
Sub galli festo, mundo migravit ab isto.

Daar zijn nog Brieven voorhanden, over godgeleerde en wijsgerige onderwerpen van GERARDUS MAGNUS, aan onzen ÆGIDIUS. Ook heeft hij zelv' vele Brieven aan Geleerden van zijnen leeftijd geſchreven, als mede ene Verhandeling in 't latijn over de *Vijf Punten*, meestal ontleend uit de werken van den Kerkvader CHRYSOSTOMUS. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 26, 27.

BREEKVELT (WILLEM), Konſtſchilder, te *Dusſeldorp* geboren en gehuisvest, trouwde aldaar ten jare 1684, met ADRIANA, ene dogter van den Konſtſchilder JOHANNES SPILBERGEN, die aldaar met zijn huisgezin uit *Holland* was komen wonen. Hij ſtierf drie jaren na zijn huwelijk, in dien tijd ook drie zonen bij zijn vrouw hebbende verwekt. —— Zie SPILBERGEN.

BREEN (DANIEL DE), geboren te *Haarlem* in 1594, was een *Remonſtrants* Godgeleerde, en een leerling van Episcopius

doch hij verliet naderhand deze geloofsbelijdenis, om die van de *Mennoniten* te omhelzen; waar na men wil, dat hij een verdediger der *Socinianen* wierdt; ook tot die genen behoorde, welke met ADAM BOREEL en anderen, zeer zonderlinge gevoelens voedden over den ſtaat der zigtbare Kerke, en over enige leerſtukken, die geoirdeeld werden af te wijken van de begrippen, welke tot dien tijd toe, bij zijne gezindheid, den meesten ingang gevonden hadden.

De Remonſtranten bedienden zig van hem, gedurende de *Dordſe Sijnode*, tot het copiëren hunner ſchriften en brieven. Te *Haarlem* werdt hij, bij het ſtoren van ene *Remonſtrantſe* vergadering, in 1621, gevat, en tuſſen Schout en Dienaars naar het tugthuis gebragt; de Predikant HERMANNUS MONTANUS, ontkwam het met zeer groot gevaar. Op den 24 november, vijf dagen na zijne gevangenneming, ondervraagde hem de Penſionaris dier ſtad G. DE GLARGIS, en verglde van hem, den naam van den Predikant te noemen; waar toe men hem na gedane weigering, twee dagen tijds van beraad gunde. Na verloop daar van, werdt hij op nieuw door Burgemeesteren ondervraagd; DE BREEN zogt zig te verontſchuldigen, met te zeggen: „ dat het Plakaat, waar op hij gevangen was, „ naar de letter genomen, meer van den mensch vorderde, „ dan hij kon nakomen en dan GOD toeliet; doch dat het, naar „ den zin daar van, eigenlijk ingerigt was tegen zulken, die „ factie zogten aan te regten, 't welk door hem nooit geſchied „ was; dat hij zijne onſchuld met plaatzen uit den Bijbel „ wilde verdedigen, maar dat hem niets werdt voorgehouden, „ dan menſchelijke wetten en willekeuren." Hij werdt zonder betalen van boete, enige dagen daar na, onder handtasting ontſlagen, met vermaninge, om de verbodene vergaderingen te mijden; waar op hij antwoordde: „ zig te zullen ge„ dragen, zo als hij het voor GOD meende te kunnen ver„ antwoorden."

BREEN ſtierf in 1664, na den ouderdom van 70 jaren te hebben bereikt. Hij heeft veel geſchreven, en onder anderen de volgende werken door den druk gemeen gemaakt: 1. Pleit-

bi-

delijke Disputatie tegen de Joden. II Delen. Gott. 1664. 4to. 2. Over Job en de Openbaringen. Amſt. 1666. 4to. 3. Over de Chriſtelijke Religie. Ib. 1664. 4to. 4. Kerkhiſtorie der Waldenſen. Ib. 1658. 4to. 5. Hiſtorie of leer des Bybels. 4to. 6. Over den Eendbrief van Judas. 1656. 8vo. 7. Kort begrip van Erasmus Godgeleerdheid. 12mo. 8. Voorbereiding tot het H. Avondmaal. 12mo. 9. Geeſtelijke woordelijkheid. Amſt. 1711. 12mo. —— SANDII, *Bibloth. Antitrinit.* p. 115. 125. 137. 161. LE LONG, *Bibl. Sacra.* p. 650. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. pag. 245--249. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* IV. D. bl. 619--626. WAG., *Beſchrijv. van Amſt.* VIII. Stuk, bl. 43.

BREENBERG (BARTEL), Konſtſchilder, is ten jare 1620 te *Utrecht* geboren, zijnde een zeer beroemd Schilder, zo wel als Plaatſnijder geweest. Hij ſtierf in 1660. Het is zeer te verwonderen, dat men bij geene der Levensbeſchrijvers van de *Nederlandſe* Schilders, enige melding van dezen groten meester vindt, daar egter zijne nog voorhanden zijnde ſtukken, ten bewijze ſtrekken, dat hij wel degelijk eene voorname plaats onder de reije der *Nederlandſe* Schilders verdient. Ten jare 1702, wierdt den 10 augustus, in de verkoping van JAN AGGES te *Amſteldam*, een ſtuk van hem verkogt, voor 1175 guldens, verbeeldende de *Korenſchuur van Egijpten.* In een verkoping te *Amſteldam*, van 12 ſeptember 1708, een *St. Jans Predikatie, vol beelden en ruinen in een landſchap*, 450 guld. In de verkoping van JONAS WITSEN te *Amſteldam*, van 23 maart 1716, een *Landſchap met vele beelden en beesjes*, 81 guld., en de *marteling van St. Laurentius*, 400 guldens. DELLA FAILJE, in *'s Hage*, 24 april 1730, een *uitmuntend Tafereel, daar Christus de ogen aan een Blindgeborenen opent*, 400 guld. JAKOB JORDAANS, in *'s Hage*, 22 maart 1734, *de onbekende God te Athenen*, 165 guld. Mr. SAMUEL VAN HUIS, Burgemeester in *'s Hage*, 3 ſeptember 1737, *de geſchiedenis van Diana in een landſchap*, 80 guld. De Advokaat SEGER THIERENS, in *'s Hage*, 23 julij 1743, de *getrouwe Herder*, 130

guld. IZAAK MOUCHERON, te *Amſteldam*, 1 december 1744, *de gegeesſelde Schoolmeester door zijne leerlingen op bevel van den Romeinſen Veldheer Kamillus*, 95 guld. POMPE VAN MEERDERVOORT, Burgemeester te *Dordrecht*, te *Amſteldam* 14 october 1749, een *badend Nimfje*, 60 guld. G. BRAAMKAMP, te *Amſteldam*, 31 julij 1771; *Prediking van Johannes den Doper*, 925 guld. *Joſef in Egijpten koorn uitdelende*, 460 guld. *Diana uit het bad komende*, 320 guld. Een *oude Ruine met enige Bedelaars*, 422 guld. —— *Nouv. Diction. Hiſt. in* 8vo. Tom. I. p. 549. GER. HOET, *Naaml. van Schild.* I. D. bl. 65. 209. 337. 402. 489. II. D. bl. 108. 161. G. BRAAMKAMP, *Kabin. van Schild.* D. 6.

BREMER (JOHANNES), de vader van den volgenden, was de zoon van CONRADUS of KOENRAAD BREMER, en is geweest zeer geacht Leraar onder de *Remonſtranten*, eerst te *Hoorn* en daar na te *Rotterdam*. Behalven enige weinige Leerredenen, die van hem het licht zien, is hij de maker van het niet onbevallig Digtſtuk, geplaatst aan het hoofd van het werk door den Hoogleraar A. MATTHÆUS uitgegeven, genaamd: *Rerum Amerfortiarum Scriptores duo inediti. &c. Lugdb.* 1693. 4to. Dit Digtſtuk getijteld: Het Amerſfoortſe Tempe/ heeft tot motto deze regels van HORATIUS: *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet.* —— A. v. CATTENBURG, *Bibliotk. Remonſtr.* p. 18, 19. PAQUOT, *Mem. liter.* Tom. XVII. p. 152, 153.

BREMER (JOHANNES), Leraar der Doopsgezinden te *Amſteldam*, zoon van den voorgaanden, en van REMBERTA, de enige dogter van GYSBERT ZITTART, Med. Doktor en Leraar der *Doopsgezinde* gemeente te *Leijden*, is geboren te *Hoorn* den 8 april 1694; van vaders en moeders zijde beide van Predikanten afkomſte, en van vaders zijde zelvs in het vierde lid.

Uit zulk een bloed geſproten, ſchikten hem zijne ouderen van jongs af tot den predikdienst, waar toe zig ook de gaven heel vroeg in hem opdeden. Met zijn 14de jaar was hij reeds de latijnſe ſchólen te *Rotterdam* doorgeſtreefd, en wierdt toen

naar *Amſteldam* gezonden, om in de Hogeſchool der Remonſtranten, onder de vermaarde Mannen JOH. CLERICUS en ADR. VAN CATTENBURG, in de wijsbegeerte en theologie te ſtuderen; zig teffens ook in de hebreeuwſe, franſe en engelſe talen, en andere nutte wetenſchappen oeffenende; tot dat Hij in den jare 1715, ruim 21 jaren oud, aangeſteld wierdt tot Proponent der *Remonſtrantſe Societeit*, die hij ook gedurende het tijdvak van vijf jaren met alle vlijt heeft gedient, en bijna in alle gemeenten derzelve gepredikt.

Doch, gelijk men van hem zelven weet, dat hij altijd ene bijzondere geneigtheid tot de Doopsgezinden gehadt heeft, zo aanvaardde hij ook in 1720 de aan hem opgedragene Leraarsplaatze in de gemeente van die belijdenis te *Leijden*. Hier, gedurende den tijd van ruim 8 jaren het hem aanbetrouwde dienstwerk, met veel ijver en ſtigting, waargenomen hebbende, is hem op den 17 october 1728 zo te *Amſteldam* als te *Haarlem*, in de gemeenten van zijne geloofsbelijdenisſe de leraarsplaatze opgedragen; hij aanvaardde het beroep in de eerstgenoemde ſtad, en deedt 'er zijne intrede den 27 februarij 1729. Hier heeft hij gedurende den tijd van 28 jaren het leraarsambt, met alle die vlijt en getrouwheid waargenomen, welke een rechtſchapen Euangeliedienaar kenſchetzen; tot dat hij na een kortſtondige ziekte, den 20 februarij 1757, zagtelijk en zeer christelijk is ontſlapen, in den ouderdom van 63 jaren, nalatende ene bedrukte weduwe en kinderen.

JOHANNES BREMER bezat bekwaamheid in het prediken, gaven die zijn gehoor aangenaam maakten, met een indrukbaar talent bij de gemoederen; zijn taal was net, zijn ſtijl vloeijende; zijne lere was ſchriftuurlijk, ſprekende niet alleen zo veel doenlijk was, met de woorden der Schrift, waar in ene kragt GODS is; maar ook de waarheid lerende meer uit het woord GODS, dan uit de *reden*. Behalven zijne bekwaamheid en ſtigtelijkheid in het prediken; behalven het onderwijs aan de opwaſſende jeugd, dat hij met enen bijzonderen ijver heeft waargenomen, was hij ook een regte voorſtander van het *Doopsgeſind* lighaam, ſtrekkende zijne zugt uit, tot deszelvs wel-

welſtand; terwijl hij ook met al zijn vermogen, de goede orde en gemeentelijke inrigtingen zogt te handhaven, zonder welke ook geen gemeente beſtaan kan. Zedig en onopſprakelijk was zijn algemene wandel, en hij kon daar bij zeer vriendelijk zijn in zijnen omgang. Hij bezogt ook gaarne zijne gemeente, en bij de kranken was hij zeer aandoenlijk en troostrijk.

De werken door hem in druk uitgegeven, zijn: 1. XXXII Predikatien oder uitgelezen texten der Heilige Schriftuur. Amſt. 1757. 4to. 2. Twee Dank- en Bedebaagspredikatien. Yb. 1749. 4to. 3. Kort begrip van Godgeleerde Verhandelingen. Yb. 1754. 8vo. 4. Aanleiding tot waarheid en deugd. tweede druk. Amſt. 1767. 8vo. —— J. Deknatel, *Lijkreden op het afſterven van* J. Bremer. 1757. 4to. Abkoude en Arrenberg, *Naamregiſter, druk van* 1773. bl. 70.

BRES (GUIDO), is geweest de eigenlijke opſteller der *Nederlandſe Geloofsbelijdenisſe*. Hij was Predikant in de waalſe gemeenten van *Rijsſel* en *Valenchijn*. Toen de *Spaanſe* Veldoverſte Noirkarmes laatstgenoemde ſtad ten jare 1566, ſtormenderhand overweldigde, liet hij dezen braven Leraar, benevens zijn kollega Peregrin de la Grange, en andere aanzienlijke Burgers, vatten en ten dood brengen. —— Wag., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 209.

BRESILLE (FILIPS de), was naar alle waarſchijnlijkheid een ſtamgenoot, van Lodewyk de Bresille, Edelman uit *Brusſel*; en werdt in 't jaar 1567, door Alva en zijnen Raad ſchuldig aan gekwetſte Majeſteit verklaard, deswegens gevonnisd en gebannen. —— De Taſſis, *Comment.* lib. III. pag. 211. E. van Meteren, *Nederl. Oorl.* III. B. bl. 51. J. W. te Water, *Hiſtorie van het Verbond der Edelen.* II. D. bl. 299, 300.

BREUGEL (ABRAHAM), Konſtſchilder, wiens Bentnaam Rhyngraaf was, trouwde gedurende zijn verblijf te *Rome*, en was aldaar een van de gelukkigſte Konſtbeelden van de gantſe Bent,

Bent, die de vrugten van zijne konstverdienſten maaide, en op een ſpaarzame wijze wist in te zamelen. De voorwerpen van zijn penſeel waren bloemen en vrugten, die hij zo fraai ſchilderde, dat 'er de *Italianen* veel achting voor hadden, en die rijkelijk betaalden. Door zijnen ijver en naarſtigheid hadt hij veel gelds gewonnen, dat, in die ſtad, al vrij zeldzaam is voor een *Nederlander*; doch al te verregaande woekerzugt ſpeelde hem een kwade part; want, zijn geld op een hoge interest aan een Koopman geſchoten hebbende, die gants de man niet was, dien hij uiterlijk vertoonde, verdween hij met de noordewind, ABRAHAM's gehelen ſchat medenemende, zonder dat deze ooit van al zijn geld, dat hij met zo veel vlijt hadt gewonnen, en met zulk ene zorgvuldige ſpaarzaamheid bewaard, immer een duit heeft te rug gekregen. Deze gevoelige neep, maakte ook zulk enen naadeligen indruk op hem, dat hij op 't best van zijn leven aan 't kwijnen geraakte, en kort daar na ſtierf. Zijn enige dogter, een der ſchoonſte meisjes van haren tijd, zag zig door dit toeval niet alleen beroofd van haar vaders erfenis, maar boven dat verſteken van een aanzienlijk huwelijkslot, dat haar zonder dezen ramp zoude te beurt gevallen zijn; het hartzeer maakte zulk een diepen indruk op haar, dat zij ene Non wierdt, en hare dagen in het klooster eindigde. —— VAN GOOL, *N. Schouwb.* II. D. bl. 463, 464.

BREUGEL (JAN BATIST), een broeder van ABRAHAM, was mede een Bloem- en Fruitſchilder, en onder de liefhebbers bekend geweest, met den naam van den *Napelſchen Breugel*, om dat hij zijne meeste leeftijd in die ſtad heeft geſleten. Zijn bentnaam was MELEAGER. VAN GOOL zegt, dat indien het de zelvde is, van wien hij hier te lande twee ſtukken met *Italiaanſe* bloemen en vrugten gezien heeft, hij een hoogvlieger in dat deel der konst is geweest, en dubbeld waardig onder het getal der grootſte meesters geteld te worden. Twee ſtukken van dezen Meester, verbeeldende allerhande *Ooft en Fruit, benevens een vrouwen beeldje*, wierdt verkogt in de verko-

koping van den Heer VAN ZWIETEN, den 12 april 1731, in *'s Hage* gehouden, voor 290 guldens; dit moeten uitmuntende ſchilderſtukken van hem geweest zijn, doordien uit andere verkopingen blijkt, dat zijn ſtukken weinig gewild waren, en zelden boven de 10 guldens opbragten. —— VAN GOOL, *N. Schouwb.* II. D. bl. 464, 465. G. HOET, *Naaml. van Schild.* I. D. bl. 589. II. D. bl. 12. 101.

BREUGEL (JOHAN), bijgenaamd den *Fluweelen*, was een zoon van PIETER BREUGEL, die volgt. Hij leerde de beginzelen der konſt onder opſigt van zijnen vader, en hadt vervolgens tot meester PIETER GOEKIND; doch bepaalde zig naderhand tot een geheel verſchillenden aart van ſchilderen, en hieldt zig bezig met het vervaardigen van bloemen en vrugten; maar, doordien de mensch bij veranderinge leeft, veranderde hij ook van ſchildertrant, en ſchilderde, vervolgens, ſierlijke land- en watergezigten, op menigerhande wijzen, zo als hem in 't leven voorkwam. Hij verliet egter het ſchilderen van bloem en fruit, en wat tot veld- en tuingewasſen behoort, niet, maar bediende zig daar van op eene konſtige wijze, tot het ſieren van zijne landſchappen.

De Heer A. HOUBRAKEN getuigt, dat hij ten jare 1713, een ſtuk van 3 voet hoog en 4 voet breed van hem gezien heeft, daar hij en alle konſtenaars uren lang, zonder zig te kunnen verzadigen, met verwonderinge op ſtonden te turen; waar in zo menigerhande ſoort van bloemen, ſtruik en boomgewasſen, op den voorgrond geſchilderd waren, dat het oog daar in als in enen doolhof verward bleef; en, ſchoon 't zelve op 't twintigſte deel in grootte, niet bij 't leven konde halen, nogthans was ieder in zijn ſoort, in dat klein beſtek, zo uitvoerig, konſtig en natuurlijk geſchilderd, als of het in de grootte van 't leven hadt geweest; inzonderheid ſtak 'er in uit een vijgenboom, die in een tuinpot geplant was; waar van de ſtam zo natuurlijk gekleurd, de bladen zo vernuftig en dun geſchilderd, de groene uitſpruitzels, half gekleurde, volwasſene, en van rijpheid geploide vijgen, zodanig treffend

wa-

waren geſchilderd, dat het geen penſeelwerk, maar 't leven ſcheen te wezen. Dit ſtuk van *'t Loo* gebragt, werdt te *Amſteldam*, den 26 junij 1713 verkogt voor 2825 guldens. De twee beelden, die op den voorgrond daar van ſtonden, verbeeldden POMONA en VERTUMNUS, door RUBBENS geſchilderd. De weerga, met een ſlapend Vrouwtje en Sater, gold 1875 guld. Doch het alleruitnemendſte ſchilderſtuk, dat van hem voorhanden is, is het zogenaamde *Paradijs*, een pronkſtuk van het ſchone kabinet van wijlen den Heer LE COURT VAN DER VOORT tot *Leijden*; hier in doen zig een menigte van allerhande dieren op 't allernatuurlijkst, in een niet min konſtig landſchap zien; en de ADAM en EVA is op 't alleruitvoerigst door RUBBENS geſchilderd.

Menigte van kleine ſtukjes, ten bewijze van zijne naarſtigheid, zijn 'er van zijne vernuftige hand in de konstkabinetten alomme te zien, daar onder vele, waar in een meulenhoef aan den kant van een riviertje ſtaat afgebeeld; of ook wel een dorpje, of enig ander gehugt aan den kant van 't water, 't welk hij dan verders heeft opgeſierd met kleine zeil- en waterrooituigen, gelijk op 't land met karren, wagens, paarden en allerhande foort van kleine beeldjes, die hij bij uitnemendheid konſtig en uitvoerig wist te maken; waarom hij ook van JODOCUS MOMPER, HENDRIK VAN BALEN, HANS ROTTENHAMER, en anderen zijner tijdgenoten, gebruikt werdt, om hunne landſchappen met beeldjes, paardjes, enz. op te ſieren. Om kort te gaan, al wat men van hem ziet, ſtrekt ten bewijze, dat hij een groot meester in de konst was. En ten einde te toonen, hoe groot de ſchilder-tafereeltjes van dezen meester nog in achting zijn, en bij de liefhebbers nog in waarde gehouden worden; zullen wij eene enigzints uitvoerige lijst mededelen, van de prijzen, die zijne uitmuntende penſeel-voortbrengzelen, op verſcheiden' publijke verkopingen van ſchilderijen, hebben opgebragt. In die van ADR. BOUT, den 11 augustus 1733, in *'s Hage*, een *Landſchap met Beesten, Beelden, Vogels*, enz., 1500 guldens. In die van KOENRAAD DROSTE, den 21 julij 1734, in *'s Hage*, een *Over-Veertje*, 260 guld.

In

In die van den Burgemeester JAN SCHUYLENBURG, in *'s Hage*, den 20 ſeptember 1735, *Bacchus en Ceres, met Venus en een groot aantal Cupidoos*, 815 guldens. Dito *Maria Hemelvaart*, 285 guldens. In die van RICHARD PICKFORT, te *Rotterdam*, een *Meintje aan de Schelde*, 450 guld. De *Vier Getijden des Jaars*, 750 guld. FERDINAND, Grave van *Plettenberg* en *Wittem*, te *Amſteldam*, 2 april 1738, twee *Landſchappen, zijnde Riviergezigten, vol gewoel van beeldjes, beeſjes en vaartuigen*, 2045 guld. Baron SCHONBORN, te *Amſteldam*, 16 april 1738, een *Landſchap, met een menigte figuren, beeſjes en karren*, 760 guld. De *aanbidding der Wijzen uit het Oosten*, 800 guldens. *Adam en Eva in het Paradys*, 355 guld. Grave DE FRAULA, te *Brugge*, 21 julij 1738, een *Landſchap, met rivier, wagens en andere figuren*, 490 guld. Een *dito, de vlugt van Joſeph en Maria naar Egijpten*, 401 guldens. Twee *kleine Landſchapjes*, het ene *daar de boeren in den Oogst werken*; en het andere *verbeeldende de maand Meij daar de boeren zig vermaken*, op koper, 405 guld. Een *Landſchap, met rivier, ſchepen, molens, enz.*, 410 guld. Een *dito*, verbeeldende *Sonien Bosch, met wagens en figuren*, 375 guld. Te *Amſteldam*, 16 ſept. 1739, een *Zomer* en *Winter*, 505 guld. De *Arke Noachs*, 300 guld. Een *Markt vol gewoel*, 600 guld. Twee ſtukken, *Jeſus het kruis dragende, en zijne kruisſiging*, 450 guld. MICHIEL VAN HOEKEN, in *'s Hage*, 1 meij 1742, *Christus predikende uit het ſcheepje*, 550 guld. Het *Houthakkertje*, 375 guld. Grave van WASSENAAR OBDAM, in *'s Hage*, 19 augustus 1756, twee *Landſchappen, een Dorp- en een Landgezigt, met wagens, karren, beelden enz.*, 1025 guld. Een dito, *Riviergezigt*, 1160 guld. De *Brusſelſe vaart, met karren, beelden enz.*, 310 guld. De *Val van Faëton*, 1510 guldens. Twee ſtukjes, verbeeldende, *Roomſe Kerken, vol beeldjes*, 587 guld. G. BRAAMKAMP, te *Amſteldam*, 31 julij 1771, een *rijk geſtoffeerd Landſchap in Flaanderen*, 305 guld. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 85--87. GERH. HOET, *Naamlijst van Schild.* I. D. bl. 391. 428. 468. 499. 507. 525. 534. 547. 600. II. D. bl. 19. 54. 291. 295. 297. G. BRAAMKAMP, *Kab. van Schild.* bl. 7.

BREU-

BREUGEL (PIETER), Konstſchilder, heeft zijnen naam ontleend van de plaats zijner geboorte, zijnde het dorp *Breugel*, in *Braband*, onder de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch*, kwartier van *Peelland*. Hij was de vader van den FLUWELEN BREUGEL. Hij leerde de konst bij PIETER KOEK VAN AALST, wiens dogter van hem, toen zij nog klein was, dikwils op den arm gedragen, in later tijd zijne huisvrouw geworden is. Van PIETER KOEK vertrekkende, ging hij werken bij JERONIMUS KOEK; reisde vervolgens naar *Frankrijk*, en van daar naar *Italie*. Hij hadt de penſeelbehandeling van JERONIMUS BOS beoeffend, volgde die ongemeen natuurlijk na, en maalde ook vele zodanige ſpokerijen en potſigheden, zo dat hij door velen PIER DEN DROL geheten werdt. Weinige ſtukken vindt men van hem, die van den beſchouwer zonder lagchen konnen gezien worden, of die de ſtemmigſten en ſtuurſten niet ten minſten doen glimlagchen. In zijne reizen ſchetſte hij vele gezigten naar 't leven af, zulks men zeide, dat hij, in de *Alpen* zijnde, alle de bergen en rotzen ingezwolgen, en, t'huis gekomen, dezelven weder op doeken en panelen uitgebraakt hadt; want hij bezat de konst om deze zo wel als andere voortbrengzelen der natuur, op 't treffendſte na te bootzen.

Van zijne reizen te rug gekeerd, verkoos hij zijn verblijf te *Antwerpen*, alwaar hij ten jare 1551, in het gild of de ſchilders-kamer kwam. Veel arbeidde hij voor een Koopman, geheten HANS FRANKERT, een hups mensch, die gaarne bij BREUGEL en daaglijks zeer gemeenzaam met hem verkeerde. Met dezen FRANKERT ſpanceerde BREUGEL dikwils buiten bij de boeren ter kermis en bruiloft, verkleed in boeren-gewaad, wanneer zij ook onder ſchijn van aan de bruid of den bruidegom vermaagſchapt te wezen, giften en geſchenken deden. Bij zodanige gelegenheden ſchepte BREUGEL vermaak, het boerenbedrijf in eten, dansſen, ſpringen, vrijaadjen en andere boerterijen te beſchouwen; alle welke dingen hij vervolgens zo in water- als olieverf, klugtig en aardig wist na te bootzen. De boeren en boerinnen kleedde hij zeer eigenlijk, en

verbeeldde het dom en onäbel bedrijf der huislieden in hun gaan, ſtaan, of andere bewegingen, ongemeen natuurlijk.

Toen hij nog te *Antwerpen* woonde, hieldt hij huis met een dienſtmaagd of meisje dat 'er wel uitzag, en hij ook getrouwd zoude hebben, zo hare leugenagtige geaartheid, hem geen zeker voor haar hadt doen opvatten. Zonderling was het door hem uitgedagte middel om van haar ontſlagen te worden; hij ſloot namelijk een akkoord met haar, dat hij alle hare leugenen op een kerfſtok zoude ſnijden, waar toe hij eene vrij langen maakte, en dat, zo die ſtok door den tijd vol wierdt, van hun huwelijk niets worden zou, gelijk ook eerlang geſchiedde. Eindelijk verliefde hij op de dogter van zijn oude meester PIETER KOEK, die met hare moeder welke toen reeds weduwe was, te *Bruſſel* woonde, en trouwde met haar, onder beding, dat hij *Antwerpen* zou verlaten en te *Bruſſel* komen wonen.

BREUGEL was een ſtil geſchikt man, niet zeer ſprakzaam, maar ongemeen grappig in gezelſchappen; ſchoon zelv' zeer *Bekkeriaans* over het verſchijnzel van ſpoken denkende, kleefde hem egter de zonderlinge liefhebberij aan, om de lieden of zijn eigen volk, met enig ſpook of vreemd gedruis door hem zelven verwekt, te vervaren. Onmoeglijk ware het op te noemen, wat ſpokerijen, helſe vertoningen, boeren-gezelſchappen, zo brulloften, kermisſen en andere onderwerpen, BREUGEL geſchilderd heeft. Onder anderen heeft hij ook afgemaald, ene *verzoeking van onzen Zaligmaker*, dusdanig verbeeld, dat men van boven als van de *Alpen* op ſommige plaatzen door drijvende wolken op ſteden en landen nederziet; voorts een *boze Griet, die een roof voor de hel weghaalt*, 'er zeer verwilderd uitziet, en vreemd opgetooid is. Nog heeft men van hem de volgende ſtukken, die alle verwonderlijk ſchoon zijn geſchilderd: 1. *Een ſtrijd tuſſen de Vasten en Vastenavond.* 2. *Het gebruik van hulpmiddelen tegens den dood.* 3. *Kinderſpelen.* 4. Vele *Boere-kermisſen* en *brulloften*, met een menigte potſige ſnakerijen, en de eigen bedrijven en gebaarden der boe-

boeren; muntende 'er inzonderheid onder de laatſten ene uit, waar in de bruid begiftigd wordt, en een ouden boer met een' buidel aan den hals wonderlijk natuurlijk op den voorgrond geplaatst is, bezig zijnde het geld in zijne hand af te paſsen. Ook heeft in de *Kunst-Gallerij* van den Keurvorst van den *Paltz*, een overheerlijk ſtuk van hem gehangen, afbeeldende de *Prediking van Johannes den Doper in de Woestijn.* In de voormaals Koninglijke verzameling te *Parijs*, waren van hem drie tafereelen, alle op koper geſchilderd, verbeeldende het een, een *bergagtig Landſchap*; het ander, een *Katten-Muzijk*, 't-geen door een kat op de trompet blazende *geaccompagneerd* wordt; en het derde, mede een *Landſchap vol gedekte en open Hollandſe wagens.* Ook worden 'er vele zijner vreemde en klugtige verbeeldingen in prent gezien, zo in hout geſneden, als in koper geëtst. In houtſnede ziet men van hem, eene prent, waar in de *hiſtorie van* OURSON *en* VALENTYN verbeeld wordt, en in koper enige *Rijngezigten tuſſen de Alpiſche Gebergtens*, door hem in den jare 1553 te *Rome* zeer fraaij geëtst. Door andere voorname Plaatſnijders, als HIERONIMUS KOK, P. MANDERE, P. PERRET, FILIP, JAN en THEODOOR GALLÉ, en anderen, zijn vele prenten na zijne tekeningen in 't koper geſneden, als 14 fraaije *Landſchappen* door H. KOEK, twee *Rijngezigten* door KORNELIS KORT, het *Vrouwtje in Overſpel* door P. PERRET; voorts het *Sterfbed van Maria*, de *vette en magere Keuken*, de *zeven Deugden en Ondeugden*, de *Keijſnijder*, de *tentatie van St. Antonij*, enige *Boeren-bruiloften*, *Spokerijen*, en veel meer andere vreemde en klugtige onderwerpen.

BREUGEL zoude een menigte net en zuiver behandelde tekeningen met enige ſchriften, 'er toe betrekkelijk, nagelaten hebben, zo hij dezelven niet gedeeltelijk, als te ſchamper en ſtekelig, op zijn doodbed, door zijne huisvrouw hadt doen verbranden, uit vreze dat dezelve na zijnen dood daar door welligt in ongelegenheid zou hebben kunnen geraken. Hij legateerde zijne vrouwe bij *testament* een ſtuk, verbeeldende een *Exter, zittende op de galg*, als wilde hij door den exter de klapagtige tongen verſtaan hebben, die hij der galge toe-

eigende; ook hadt hij het *doorbreken van de Waarheid* verbeeld, 't welk, naar zijn eigen zeggen, 't beste zijner werken zoude wezen. Hij liet twee zonen na, die mede goede Schilders geweest zijn. De ene PIETER geheten, leerde bij GILLIS VAN KONINGSLO, en kopiëerde zeer aardig vele dingen van zijnen vader. De andere JAN genaamd, is hier boven van gesproken. ——— *Descr'ption des Tableaux du Palais Royal*, pag. 390, 391. Specification deer Gemaelden in der Galerie zu Duffeldorf no. 63. K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 184-190.

BREUKELAND (JAKOB), is geboren te *Naarden*, in 1654. Met zijne ouders van daar naar *Gees* getrokken zijnde, leide hij aldaar de eerste gronden zijner letteroeffeningen, en volbragt die te *Utrecht* en te *Groningen*. In 't jaar 1689, werdt hij als Predikant beroepen te *St. Anne ter Muiden*; in 1696 te *Westsouburg*, en in 1704 te *Middelburg*, alwaar hij met alle braafheid zijnen toevertrouwden post tot aan zijn dood toe heeft waargenomen, welke voorviel in 1724. De door hem uitgegevene werken, die met vrugt en stigting kunnen gelezen worden, zijn de volgenden: 1. Geestelijke Melk. Leijden. 8vo. meermalen gedrukt. 2. Over het Genadeverbond naar den leidraad van den Catechismus. Amst. 8vo. vijfmalen gedrukt, de laatste in 1740. 3. Wederbaren der Kerke en Leeraren. Amst. 8vo. 4. Tegen de Hebzeer. Middelb. 1704. 8vo. 5. Nuttige en nodige Tijdbesteding. Utr. 8vo.

BRIARDE (LAMBREGT DE), uit een zeer aanzienlijk geslagt, omtrent 't jaar 1490 te *Duinkerken* geboren, was de 14de zoon van ADRIAAN DE BRIARDE en van MARIA D'ESPERLECQUES. Na zijne eerste letteroeffeningen volvoerd te hebben, gaf hij zig ten enemalen aan de beoefening der regtsgeleerdheid over, in welke wetenschap hij, het tijdvak waar in hij leefde in aanmerking genomen, zeer bedreven wierdt. De doktorale muts in beide de regten verkregen hebbende, wijdde hij zig geheel en al aan de praktijk. De roem van zij-

zijne bekwaamheid hem aan Keizer KAREL DEN V, hebbende doen kennen, verhief hem deze Vorst den 1 januarij 1521, tot Raadsheer en Requestmeester in den Groten Raad te *Mechelen*; en, na gedurende tien jaren dit ambt met veel lof bekleed te hebben, werdt hij in den Geheimen Raad geplaatst; en weinig tijds daar na volgde hij NIKLAAS EVERARDI, die den 9 augustus 1532 ſtierf, op, als derde Preſident in den Groten Raad te *Mechelen*. BRIARDE vervulde deze belangrijke waardigheid gedurende den tijd van 25 jaren, met allen ijver en den gewensten uitſlag, welken men van zijne kunde en ervarenheid was verwagtende. Hij ſteeg hier door ook zo hoog in achting bij den Keizer, dat hij ten enemalen deszelvs vertrouwen tot zig trok, zo dat dees Vorst hem in alle de zaken, die betrekking tot de *Nederlanden* hadden, raadpleegde. Hij ſtierf te *Mechelen*, den 10 octobre, en wierdt met veel ſtoet in de hoofdkerk van *St. Jan* begraven; in welke kerk hij ten jare 1548 tot het bouwen der *Kapelle van het Venerabel*, ruime giften hadt gedaan.

Tweemalen is LAMBREGT DE BRIARDE gehuwd geweest; zijne eerſte vrouwe was MARIA HENNERON, daar hij een zoon bij verwekte, NIKLAAS DE BRIARDE genaamd, welke in 1581 te *Kortrijk* ſtierf, enige kinderen nalatende, bij zijne huisvrouw ADRIANA VAN DEURNAGLE geteeld, met wie hij den 31 augustus 1557 was getrouwd. LAMBREGT trad voor de tweedemaal in den egt, den 26 meij 1526, met MARGRIET MICAULT, dogter van JAN MICAULT en LIVINA CATZ VAN WELLE, bij wie hij eene dogter bekwam, LIVINA genaamd, geboren den 11 julij 1528, getrouwd den 29 augustus 1549, met GYSBERT VAN BRONKHORST, geſtorven den 2 april 1577, en ook in de *St. Janskerk* te *Mechelen* begraven.

LAMBREGT DE BRIARDE, heeft in 't licht gegeven: Tractaet / hoe ende in wat manieren dat men nae diſpoſitie van geſchrechten Rechten ſchult plach ende behoort te procederen in Actien / perſoneele / crimineele / reële / mixte ende ook in Reconventien; vermaerdt bij MR. LAMBREGT DE BRIARDE, Ridder / en in ſynen tijt Preſident van den Groten Raede van

Mechelen. Thantwerpen bij HANS DE LAET in de Kape. 1522. ——— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 178. 558. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 797. SANDERI, *Flandr. illuſtr.* Tom. III. pag. 338, 339. VAN GESTEL, *Hiſtor. Mechl.* Tom. I. pag. 20. *Suppl. aux Trophées de* BUTKENS, Tom. II. pag. 316, 317. CHRISTYN, *Tombeau des Hommes ill.* PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 345--349. *Beſchrijv. van Mechelen, in 4to.* 1776. I. D. bl. 314. 316. 321. 360.

BRIAS (KAREL DE), zie ASSOMPTION.

BRIENEN (ABRAHAM VAN), geboren te *Utrecht*, in het jaar 1606, is onder de *Roomſe* Godgeleerden van de *Bataafſe Republijk*, zeer beroemd geweest. Hij werdt ten jare 1638, Pastoor in de *Veenen* onder het *Stigt*, zijnde benevens JAKOB DE LA TORRE, door den Biſschop FILIPS ROVENIUS, naar *Rome* gezonden, ter beſlisſinge van de ontſtane geſchillen. De zelvde reize ondernam hij andermaal in 1655, na reeds voorheen tot Pastoor van *St. Geertruid*, aangeſteld te zijn. Ten tijde van JOHANNES VAN NEERKASSEL, werdt hij tot deszelvs Raad en Vikaris van 't *Utrechtſe* Bisdom verkozen. Hij ſtierf in genoemde ſtad, den 19 ſeptember 1682, in den gevorderden ouderdom van ruim 76 jaren. Zijne ſchriften bijëen verzameld, zijn ten jare 1769, te *Leijden* herdrukt. ——— CASP. BURMANNI, *Traj. erud.* p. 33, 34.

BRIENEN (JAN VAN), geſproten uit een zeer oud en adelijk geſlagt, waar van men reeds ten jare 1335 vindt opgeteekend, dat HENDRIK VAN BRIENEN, Ridder, trouwde met MARIA VAN LINDEN. JAN was in 1704 Raad extraordinair in den Hove van *Gelderland* en Burgemeester van *Arnhem*; in welken tijd in verſcheidene ſteden van dat gewest, zedert den dood van den Stadhouder WILLEM DEN III, en wel inzonderheid te *Arnhem*, vele bewegingen en onluſten waren voorgevallen, welke de afdanking van vele Magiſtraatsleden ten gevolge hadt. Deze onluſten dagelijks vermeerderende, wierdt men te rade, een corps van 200 vrijwilligers, alle uit onge-

huw-

huwde jonge manſchappen, te *Arnhem* op te rigten, waar over den Burgemeester WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, als Kollonel wierdt aangeſteld, en tot Hopman JOHAN SWAAN. Zulks deedt de Ridderſchap dezes gewests, op gelijke beſcherming bedagt zijn, dierhalven enige manſchap ten platten lande tot hunnen dienst aannemen, en die in drie corpſen verdeeld hebbende, het bevel als Hoplieden daar over opdragen aan ELBERT VAN VOORST, HENDRIK VAN WYNBERGEN en PETER VAN HENDOORN. Deze werkzaamheid van de Ridderſchap, niet zo der lede ogen door de Regering van *Arnhem* beſchouwd wordende, oirdeelden die voor hun heilzaam, om nog voor een korten tijd en wel tot het einde deszelven jaars, een tweede corps vrijwilligers van getrouwde manſchappen, uit de zes burgervaandelen getrokken, aan te ſtellen, en daar over 't bevel als Kollonels, aan de Burgemeesteren JOOST ROGER en DIRK VAN BASSENN, op te dragen. En dewijl zedert tusſen de Ridderſchap en Steden, door de minzame tusſenſprake van de vier naar *Gelderland* gezonden *Hollandſe* Gemagtigden, te weten, ADRIAAN VAN DER GOES, Heer van *Noort*, Oud-Burgemeester te *Delft*, WILLEM BUYS, Penſionaris der ſtad *Amſterdam*, BRUNO VAN DER DUSSEN, Burgemeester en Penſionaris der ſtad *Gouda*, en IZAAK VAN HOORNBEEK, Penſionaris der ſtad *Rotterdam*, op den 13 december een minnelijk verdrag wierdt getroffen, en des de twist genoegzaam bijgelegd was, zo wierdt op voorſtel van onzen Burgemeester VAN BRIENEN, den 4 junij des volgenden jaars, bij meerderheid van ſtemmen, door de Magiſtraat beſloten, de twee voorheen aangenomene corpſen vrijwilligers, als nu niet meer nodig zijnde, af te danken: des, niettegenſtaande de ſterke protesten van vier Burgemeesteren hier tegen, nog ten zelven dage de Hopman JOHAN SWAAN van zijne bedieninge wierdt ontſlagen, en zedert getragt dat beſluit, in opzigt van alle de overigen, ook ter uitvoering te brengen; waar door zodanig de deswege ontſtane verdeeldheden onder de Magiſtraatsleden, toenamen, dat eindelijk nog op zondag den 24 dier zelve maand, alles aldaar in de uiterſte beweging raakte, en de

Magiſtraat tot verhoeding van zwarere gevolgen, te rade wierdt, van na 't einde der kerkdienſten, niet alleen der ſtads poorten te doen ſluiten, maar bij openbaren trommelſlag de zes burgervaandelen op de markt in de wapenen te rukken. Burgemeester BOUWENSCH, de alom verſpreide vrijwilligers te zelver tijd in 't geweer trekkende, ook op de markt verſcheen, en zig met dezelven regt tegen over de gewapende burgerij in bekwame orde ſchaarde. Op die wijs ſtondt de een met gevelde geweren tegen den anderen, en dus alles geſchapen om, mids de minſte dadelijkheid of beweging, op elkanderen vuurgevende, van de ſtad een bloedbad te maken. Tot dat eindelijk de in de wapenen gerukte burgers, geen bevel tot den aanval krijgende, van tijd tot tijd afdropen, en zig eindelijk geheel van een ſcheidende, de vrijwilligers het veld lieten behouden. Waar na de Burgemeester VAN BRIENEN, van zijn Schepens-ambt zijnde ontzet, uit de ſtad week, doch eerlang daar weer zijnde ingekomen, den 28ſten gelast wierdt dezelve te ontruimen; invoege hij zig op zijne landhoeve als gelegen buiten het ſchependom, ophieldt. Dus ſchenen de twee corpſen vrijwilligers voor altijd bevestigd, en dermate voor alle ondernemingen geveiligd te zijn, dat men ze eerlang daar na in zeker ſchutterlijk genootſchap veranderde. Na verloop van ruim twee jaren egter, namen de zaken een anderen keer, alle de corpſen vrijwilligers wierden, ingevolge reſolutie der Staten van *Gelderland* van 5 november 1707, door de gantſe provintie afgeſchaft, en de Heer VAN BRIENEN, even gelijk ook meer andere Magiſtraatsperſonen, wierdt eerlang door de burgerij van *Arnhem*, in zijne voorheen bezeten waardigheid van Burgemeester herſteld.

VAN BRIENEN heeft ter vrouwe gehadt, JANNA ELISABETH DE BEYER, met wie hij den 21 december 1690 huwde, en welke geſtorven is in hogen ouderdom den 25 maart 1740; hij was reeds den 30 junij 1715 overleden, na 9 kinderen, namelijk 4 zonen en 5 dogters bij haar verwekt te hebben. —— G. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* IV. D. bl. 416--418. A. FERWERDA, *Nederl. Geſlacht-, Stam- en Wapenboek*, druk

van

van 1785. I. D. WAGEN., *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 242, 243.

BRIL (JAKOB), geboren te *Leijden* den 21 januarij 1639, uit geringe ouders, zo dat hij in zijne jeugd op het ſpoelen beſteld wierdt. Van der jeugd af aan gaf hij blijken van ene leerzame godvrugtigheid, gaarne horende van de dingen die hem konden verſtandig maken tot zaligheid. Dan tot rijper jaren gekomen zijnde, klaagde hij menigmalen tegens zijn vertrouwdſte vrienden, dat hij in de gronden van den Gereformeerden Godsdienst, ſchoon hij daar in opgevoed was, gene voldoening voor zijn geweten konde vinden; als mede niet in de ſtellingen van enige andere gezindheid, weshalven hij zig in 't vervolg ten enemalen afzonderde, en geene openbare oeffening van Godsdienst, hoe genaamd, langer bijwoonde. Sommigen waren van gedagten, dat zulks uit tederheid van gewiſſe voortkwam, terwijl anderen en wel de meesten geloofden, dat zulks uit warzugt en laatdunkendheid herkomstig was. Hoe het 'er ook mede gelegen mag zijn, zeker is het, dat hij een voorbeeldigen wandel heeft geleid, en in het jaar 1700, in den ouderdom van 61 jaren binnen zijne geboorteſtad, met alle tekenen van een welgemoed Christen is overleden. Zijne in druk uitgegevene werkjes beſtaan in ene menigte van vertogen, onder kragtige en nadrukkelijke opſchriften; waar in zijn enigſte oogmerk ſchijnt geweest te zijn, om de menſchen onder een afzien van alle verſchillen, in 't ſtuk der Religie, aanleiding te geven tot de waarachtige kennis van JESUS CHRISTUS; die naar zijn zeggen, bij weinigen gevonden wordt. Alle deze Verhandelingen zijn bijëen gedrukt, onder den tijtel van: **Werken van de Hoogverlichte JAKOB BRIL, klaar en grondig aanwijzende het Pit en Merg van de ware wezentlijke en dadelijke Godgeleerdheid: zeer nut en dienſtig voor alle gezindheden. Met des Autheurs leven. Amſt. 1705. in 4to.** Indien 's Mans aangezigt in de prent voor dit boek wel getroffen is, heeft iemand niet zonder reden gezegt: *Dit beeld verbeeld den Man, die zelv ganſch niets ver-*

beeldde. ——— Het *Werk* zelve. J. VAN GAVEREN, *Boekz.*, 1750. *a.* bl. 285--291.

BRIL (MATTHYS), Konstſchilder, is geboren te *Breda*, en niet te *Antwerpen*, zo als K. v. MANDER ten onregte ſtelt, die hem ook verkeerdelijk MATTHEUS noemt, en hem enen broeder geeft, PAULUS genaamd, die zijn zoon was. MATTHYS ſchilderde zeer kunſtig, allerlei bloemen en fruit, en heeft zeer vele ſtukken van dien aart vervaardigd, welke nog ten huidigen dage in de kabinetten van ſommige liefhebbers gevonden worden. ——— K. v. MANDER, *Leven der Schilders.* II. D. bl. 150. TH. E. VAN GOOR, *Beſchrijving van Breda.* bl. 306.

BRIL (PAULUS), Konstſchilder, een zoon van MATTHYS, geboren te *Breda* in 1550, vertrok nog zeer jeugdig zijnde naar *Antwerpen*, en kwam aldaar ter lering bij een gemenen Schilder, DANIEL WORTELMANS genaamd. Hij ſchilderde in den aanvang in waterverf, dekzels van *Klavecimbalen*, en diergelijken, waar mede hij zig 14 jaren oud zijnde, moeste generen; doch zulks ene zeer ſchrale kostwinning opleverende, beſloot hij zijn vaderſtad *Breda* weder op te zoeken, ten einde te beproeven, of hem het fortuin aldaar gunſtiger zoude aanblikken, doch zulks ook mislukkende, keerde hij naar *Antwerpen* te rug; alwaar hij egter ook niet lang toefde, maar in den ouderdom van 20 jaren, buiten weten van zijne familie naar *Frankrijk* reisde, en zig een tijdlang te *Lions* ophield; van daar trok hij naar *Rome*, alwaar hij grotelijks in de konst vorderde, inzonderheid in 't ſchilderen van landſchappen; veel heeft hij voor den toenmaligen Paus en enige Kardinalen geſchilderd. Schoon zijne ſtukken doorgaars van groten omtrek waren, heeft hij egter ook vele kleine taferelen vervaardigd, zo op doek als koper, welke onder de liefhebbers verſpreid zijn. Ten jare 1771, wierdt 'er op de verkoping van het beroemde kabinet des Heren G. BRAAMKAMPS, een ſtukje van hem verkogt voor 63 guldens, verbeeldende een bergachtig landſchap. Hij is in 1584 geſtorven, in den ouder-

dom

dom van 34 jaren. —— K. v. MANDER, *Leven der Schil-ders*, II. D. bl. 151--153. VAN GOOR, *Beſchrijv. van Breda*, bl. 306. *Notitie der Schild. van* G. BRAAMKAMP, bl. 7.

BRIZE (KORNELIS), Konſtſchilder, die bizonde treffend en natuurlijk *Harnaſſen* en allerhande *Stilleven* naabootſte; ook muntte hij bovenal uit in het ſchilderen van *brieven* en *papieren*; waar van de bewijzen nog voor handen zijn, in het tafereel ter *Theſaurie* op het raadhuis te *Amſteldam*, daar de geestige VONDEL dit volgende bijſchrift op gemaakt heeft:

Men riep, de Drukkonst en de Schrijfkonst zal verwilderen
Nu *Holland* ons verbiedt 't gebruik van *Fransch* papier.
Ontſla u van dees zorg, ſprak *Antiels* Thezorier:
BRIZE beſtelt papier, als hij zig zet tot ſchilderen.
Bezie dat Tafereel: wat ziet gij daar om hoog?
Papieren, bul, en *brief:* of ſchijn bedriegt ons oog.

Niet min konſtig en natuurlijk, zijn die door elkander gevlogten ſpeelruigen geſchilderd, daar het kleine orgel in de Oude kerk te *Amſteldam* mede pronkt; als mede het Stilleven in twee groote ſtukken in 't Oudemannenhuis in die zelvde ſtad, in welker ene verbeeld ſtaat: *de verarmde Ouderdom*, die terwijlze van de *Nijd* voortgetrokken, door het *Geluk* verlaten ſchijnt; de beelden daar van zijn door A. DE GREBBER en de harnaſſen en ander ſtilleven door BRIZE geſchildert. In het ander ſtuk komt *de Ouderdom bij Amſteldam door eene Maagd verbeeld, die den overvloed bij zig heeft* &c. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 341, 342. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schild.* II. D. bl. 338. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* VII. St. bl. 60.

BROCARD (JAKOB), een Openbaringſchrijver en goedhartig Dweper van de XVIde eeuw, was een *Venetiaan* van geboorte. Hij verliet zijn vaderland, kwam in *Holland*, omhelsde aldaar het *Proteſtantſe geloof*, wierdt een yverig tegenſtrever van het *Pausdom*, en gaf verſcheidene boeken in 't licht, in welke hij beweerde, dat de bijondere gebeurtenisſen in de

XVIde

XVIde eeuw voorgevallen, door de Propheten waren voorſpeld. Na de Godſpraken der Schriftuur, ingevolge zijne hersſenſchimmige denkbeelden, op reeds gebeurde zaken toegepast te hebben, ging hij een groten ſtap verder, en nam de vrijheid, om die aan toekomende gebeurtenisſen toe te wijden; en voorzeide uit kragt van deze en gene Schriftuurteksten, dat dit of dat aan den Prins VAN ORANJE, FILIPS DEN II, Koninginne ELIZABETH, aan den Keizer enz. zoude gebeuren. De Kerken der *Verenigde Nederlanden* vreesden niet zonder reden, beſchuldigd te zullen worden, dat zij die dromerijen goedkeurden, indien zij hieromtrent een diep ſtilzwijgen in acht namen; om zulks dan voor te komen, veroirdeelde het Sijnode nationaal van *Middelburg* in 1581, deze wijze van de H. Schrift te verklaren, en gaf last aan LAMBERT DANEAU, Hoogleraar in de theologie te *Leijden*, en aan MARTEN LYDIUS, Predikant te *Amſteldam*, om BROCARD op het ernſtigſte over zijne dromerijen te onderhouden en het ongerijmde daar van voor te ſtellen; men verzekert, dat deze, onbekwaam, om de zwarigheden op te losſen, welke men tegens zijn leerſtelzel aanvoerde, de belofte deedt, om voortaan van die zogenaamde prophetien af te zien. Intusſen hadt deze Dweper, zekeren *Franſen* Edelman, die ijverig Protestantsch was, JAKOB SEGUR-PARDAILLAN genaamd, zodanig weten in te nemen en zijn verſtand te beguichelen, dat hij het middel vondt, om hem door een aantal Schriftuurtexten, die hij naar zijne denkbeelden verklaarde, te doen geloven, dat men wel haast een Vorst van hunne belijdenisſe zoude zien opdagen, die den Pausſelijken zetel om ver werpen, en het hoofd der christelijke vereniging zoude zijn. PARDAILLAN was een ijverig dienaar van HENDRIK DEN IV, toen ter tijd Koning van *Navarre*; hij dagt dat die Koning door den Hemel voorbeſchikt was tot zulk een roemwaardig doeleinde, en ten enemalen vervuld met die hoop, ſtelde hij aan denzelven voor, om een gezantſchap aan de Protestantſe Vorſten te zenden, en bood zig zelven tot dien perſoon aan. Doordien zijn voorſtel niets behelsde dat tegen de middelen ſtreedt, welke men te dier tijd

tot

tot begunſtiging van zijne partij dagt te moeten omhelzen, wierdt dat aanvaard, en hij in 1583 als Gezant aan die Vorſten gezonden. Men ſpotte niet weinig met hem, toen men de ware drijfveer ontdekte, die hem in beweging hadt gebragt, en hem aangeſpoord om de onkosten te dragen van het drukken der boeken van zijnen Propheet. In dit geval treffen wij een levendig voorbeeld aan, van 't geen dit zoort van menſchen vermogen en in ſtaat zijn uit te voeren; men mag hun zonder ſchroom, met den hatelijken naam van brandſtigters beſtempelen: en ſchoon het voldongen is, dat velen van hun geen bedriegers zijn, maar ter goeder trouw koppig blijven, en vastelijk geloven 't geen zij propheteren; zijn 'er intusſen ook, die geen ander doeleinde hebben, dan om oorlogen en oproeren te verwekken; zij zijn meer bedorven van hart dan van geest; en om het regtſchapen uit te drukken, zijn het ware pesten en bedervers van ene vreedzame zamenleving. Met dit al geloof ik niet, dat BROCARD onder deze laatſte klasſe behoort gerangſchikt te worden; en dus veel te ſtreng door ſommige Roomsgezinde Schrijvers, met name MARTINUS DELRIO, is gegispt en afgebeeld, die beweert, dat hij een werktuig van den Satan was, en dat zijne voorzeggingen duivels waren; zie hier 's mans eigene woorden: *Quid quæſo aliud eſt liber ille manuſcriptus* JACOBI BROCARDI *Calviniſtæ, revelationum ad Elizabetham Angliæ reginam, & Præfatio in Geneſin, aliaque nonnulla ejusdem opuscula, niſi farrago quædam dæmoniacarum revelationum, quarum præcipuam de anno* 1580, *jam tempus mendacii convicit.* Schoon de geleerde GYSB. VORTIUS ſommige ſtellingen van BROCARD grotelijks afkeurt; voegt hij 'er egter bij, dat hij behalven dat een braaf man was, zeer regtzinnig en godvrugtig: *Fuit hic* BROCARDUS *cætera vir probus*, (zegt hij) *orthodoxiæ ac pietatis ſtudioſus, uti videre eſt ex libello ipſius titulo: de Antibaptismo jurantium* &c.

Weinig anders meer weten wij nog van BROCARD, dan dat hij zig in 1589 of 1590 naar *Neuremberg* begaf, alwaar hij voorſtanders vondt, die hem zeer liefderijk goede dienſten bewezen: zulks blijkt inzonderheid uit de *Brieven* van BON-

GARS,

GARS, die niet alleen hunne liefdadigheid prijst, maar ook den perſoon aan wien zij die uitoeffenden. Zie hier wat hij in een brief van den 3 februarij 1591, over dit onderwerp aan CAMERARIUS ſchrijft: *J'ai oppris que votre Republique a reçu favorablement le bon vieillard* J. BROCARD, *qui en ſa jeuneſſe a paru entre les plus polis & les plus ſçavans. J'ai eu de la joye depuis peu de le voir dans votre ville, & je m'en tiens obligé a Mr.* BONGAR. *C'eſt ainſi que vous vous amaſſez un treſor au ciel.* Het blijkt niet wanneer hij geſtorven is, doch ingevolge een anderen brief van BONGARS, leeft hij nog den 23 november 1594. —— De ſchriften van hem door den druk gemeen gemaakt, zijn de volgenden: 1. *Interpretatio & Paraphraſis libri Apocalypſeos. Lugdb.* 1580. 8vo. *It. Ib.* 1610 8vo. 2. *Interpretatio myſtica & prophetica libri Geneſeos. Lugdb.* 1580 & 1584. 4to. *It. ed. auctior & emendatior. Bremæ* 1585. 4to. *It.* 1593. 4to. 3. *Interpretatio myſtica & prophetica Levitici, Cantici-Canticorum, Haggæi, Zachariæ & Malachiæ. Lugdb.* 1583. 8vo. 4. *De Anti-Baptismo jurantium in Papam, & in Eccleſiam Romanam, deque eorum Idolo zeli. Lugdb.* 1580. 8vo. —— LE LONG, *Biblioth. ſacra*, p. 652. M. DELRIO, *Disquiſit. Magic.* Lib. IV. p. 197, 198. THUANI, *Hiſt. ad annum* 1583. p. 500. SPOND., *Annal. Eccleſ. ad ann.* 1583. *num.* 9. G. VOETIUS, *Disput. Theolog.* Tom II. p. 1075. VITRINGA, *in Apocal.* p. 530. GERDES. *Spec. Ital. Reform.* p. 180--187. VIGNIER, *Theatre de l'Antichriſt.* Part. I. p. 339. *Lettres de* BONGARS, *ed. de la Haye de* 1695. Tom. I. p. 129. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 670--672. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 225--228.

BROECK (JOHAN VAN DEN), geboren te *Amſteldam* den 18 october 1648, was de zoon van NIKLAAS VAN DEN BROECK, een voornaam Koopman, die, de *Lutherſe* geloofsleer toegedaan, van *Antwerpen* naar *Hamburg*, en van daar naar *Amſteldam* ging wonen. Hier trouwde hij met MARIA VOLKWARD, weduwe van HENDRIK STAP, de moeder van onzen JOHAN. Deze vrouw haren man verloren hebbende den 20 meij 1661, trouwde daar na met JOHANNES CHRISTENIUS, Hoog-

Hoogleraar in de regtsgeleerdheid aan het Gijmnaſium te *Amſteldam*. Onderwezen door den ſtiefvader en door de *Leijdſe* Hoogleraren van dien tijd, werdt JOHAN VAN DEN BROECK, den 15 maart 1669, tot Doktor in de regten bevorderd; oefſende vervolgens de praktijk in *'s Hage* den tijd van twee jaren, daar na te *Amſteldam*, alwaar hij den 23 april 1673 in huwelijk trad met zijne volle nigt, KATRINA VAN TOLL, geſtorven den 12 april 1698, welke hem negen kinderen baarde, waar van 'er zes jong geſtorven zijn, en één zoon en twee dogters den vader overleefd hebben. In 1684, was hij Lector in de regtsgeleerdheid te *Amſteldam*, twee jaar daar na Profesſor *extraordinaris*, en, in 1690 gewoon Hoogleraar, welk ambt hij neerſtig en getrouw heeft bediend tot in 1729, wanneer hij zijn ontſlag bekwam, behoudende eer en inkomſten. Hij genoot deze rust nog omtrent 10 jaren, en ſtierf in het 91ſte jaar zijnes ouderdoms, den 1 maart 1739. Hij heeft vele edele Jongelingen tot leerlingen gehad, doch gene ſchriften in druk uitgegeven. Hij was bijzonder vlijtig in het lezen van den Bijbel. De Hoogleraar in de Oosterſe talen, KORNELIS HUGO VONCK, heeft eene lijkrede in 't latijn over hem gehouden, welke gedrukt is. —— D'ORVILLE, *Orat. in Centeſ. natal. Athen. Amſtelod.* p. 30.

BROECKE (JAN VAN DEN), is geweest Raad in de Vroedſchap te *Dordrecht*, een geleerd man en latijns Poëet, blijkens zijne digtſtukken in die taal, na zijn' dood, uitgegeven, door JOHANNES JENSIUS, te *Dordrecht*, in 1741. in 8vo.

BROEDER, Kommandeur ter zee in dienst van dit gemenebest, ſneuvelde den 19 november 1692, toen vier *Franſe* oorlogſchepen, even buiten 't *Kattegat*, het Staatsgeleide aanvielen, welk de koopvaardijvloot, uit de *Oostzee*, herwaards voerde. Deez' dappere Zeeman, was in dit zelvde jaar, eener nog gevaarlijker gebeurtenisſe ontkomen, die egter minder noodlottig voor hem uitviel. Nevens den Kapitein BONTEMANTEL, enige *Spaansvaarders* geleidende, wierden zij, nu op de hoogte van *Castro* gekomen, door drie *Franſe* oorlogſchepen en twee fregatten aangevallen. Zij verdedigden zig lang en on-

onverſchrokken; doch, door 't geweldig vuur, 't geen, van rondsom, op hen losbrandde, wierden eindelijk, beide hunne ſchepen in den grond geſchoten, na dat BONTEMANTEL, in den ſtrijd gedreven was, en flegts zeven of agt mannen van deszelvs ſchip zig hadden kunnen bergen. BROEDER wierp zig toen, naar 't ſchijnt, in de boot, en met 12 of 15 der zijnen, een' geruimen tijd op zee zwervende, ontmoette hem een *Frans* oorlogſchip, onder bevel van den Ridder DE SANDRIS, 't welk hem innam, en te *St. Jan de Luz*, opbragt. Sedert wierdt hij in vrijheid geſteld. ——— WAG., *Vad. Hiſt.* XVI. D. bl. 177. *Bijvoegſ. en Aanmerk. hier op.* bl. 65, 66.

BROEK (ELIAS VAN DEN), Konſtſchilder, geboren te *Antwerpen*, was een der eerſte en beste leerlingen van den laatzenden Schilder ERNST STUVEN; dan al mede een man, die de fortuin flegts van agteren heeft gezien. Hij ſchilderde heel los en geestig allerhande bloemen, kruiden, ſlangen, hagedisſen enz.; woonde op 't molenpad buiten de *Utrechtſe* poort te *Amſteldam*, daar hij bij zijn huis een bloemhof tot zijn gebruik hadt, en ſtierf in 1711. ——— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* III. D. bl. 378, 379. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 211.

BROEK (JAN) VALENTYNZ., een wakker en onverzaagd man, inwoonder van *Amſteldam*, die aan den *Oudenbrug* woonde, heeft blijken gegeven dat hij een warm, en mogelijk wel een al te ijverig werkend voorſtander van de hervorming is geweest; ten minſten vindt men van hem aangetekend, dat hij een van die genen was, welke ten jare 1566, het gemeene volk, door belofte van geld, omkogt tot de plundering van het Minderbroeders klooster. BROEK, hier mede niet vergenoegd, vertoonde zig, in 't volgende jaar, in 't openbaar als een tegenſtrever van de Regering, en wel bijzonderlijk in het geval met den Burgemeester BUIK, die onder verdenking lag van krijgsvolk in de ſtad te willen doen komen, 't welk alles in oproer bragt, en zulk een verbolgentheid baarde, dat elk *wapen! wapen!* riep, en zig in aller-

ijl

ijl toerustte. JAN BROEK, deedt, op de *Nieuwebrug*, met de trom omſlaan: *dat elk, wie lijf, goed, vrouw en kinderen lief hadt, hem nu volgen zou.* Op deze wijze een groot aantal menſchen bijëen verzameld hebbende, liet hij de brug met 33 man bezetten; trok met de overigen langs den *Zeedijk*, door de *Warmoesſtraat*, en ſleepte een ongelooflijke menigte volks met zig, ieder met het geweer voorzien dat hij bij der hand hadt. De uitzigten werden daar door allerakeligst, want daar ieder zijne partij koos, trok de vader tegen den zoon en de broeder tegen den broeder op. De partij van BROEK, als zijnde de kloekſte, bezette alle de uitgangen in de *Warmoesſtraat* en op den *Nieuwendijk*. JAN PIETERSZOON HOOFT en enige anderen plantten, om de markt te beſtrijken, drie basſen op den ſteiger van het *Damrak*. Ten zelvden einde, werden nog, op de *Paapenbrug*, drie grote basſen geſteld, en al de huizen van de *Warmoesſtraat*, tot aan de *Vismarkt* toe, van agteren met ſchutten voorzien. ADRIAAN PAUW, een ijverig doch teffens bedaard *Gereformeerde*, ongewapend naar 't ſtadshuis tredende, vondt in de *Warmoesſtraat*, en bijzonderlijk omtrent de *Paapenbrug*, de Burgerij in de wapenen. Op den *Dam*, daar de *Roomsgezinde* Burgers ſtonden, wilde men hem te lijve, doch verſtaande, dat hij door Burgemeesteren ontboden was, liet men hem boven gaan. Hier werdt van hem begeerd, „ dat „ hij vernemen zou, hoe 't onder de Burgerije ſtondt, en „ Burgemeesteren daar van verſlag doen." Hij volvoerde dezen last, begaf zig over de *Paapenbrug*, naar de *Kerk-* of *Warmoesſtraat*, daar hij 't getal der *Onroomſe* Burgerije zeer vermeerderd vondt. Hij vraagde naar de oirzaak van dien oploop; men antwoordde hem: „ dat 'er nieuwe knegten wa„ ren aangenomen, dat de anderen zig, nevens de overige „ Burgerij, gewapend op de plaats vervoegd hadden; dat de „ toeleg ſcheen, hen te overvallen, alzo men hen daar niet „ ontboden hadt." PAUW antwoordde: „ dat hij zulk een „ oogmerk in de Heren niet hadt beſpeurd," hen te gelijk biddende, dat zij zig toch aan de Heren niet vergrijpen, noch verder voorttrekken wilden. De Wethouders, die nog niet

boven de 2000 man bij een hadden, bevonden zig ondertusſen in gene kleine verlegenheid; zij hadden PIETER KAARS, Hopman der nagtwagt, uitgezonden, om alle gelegenheden te berigtigen; die, wel gezien bij de Burgerije, overal doorgelaten werd, en aanbragt, hoe de ſtraten bezet, beſchanst en met groote of handbuſſen geboord waren, tot dadelijke behezig van den *Dam*. De Weſthouderſchap zig dan genoegzaam beſchermd ziende, beſloot met de Burgerij te woorde, en ware 't mooglijk tot verdrag te komen. PAUW, middelerwijl, wederom op 't ſtadshuis gekeerd, ANDRIES BOELESZOON, HENDRIK VAN MARKEN, ADRIAAN MEDENBLIK, HENDRIK FRANSZOON en nog enige andere Burgers, werden den een- en andermaal afgevaardigd aan de Gemeente, met last, uit naam der Heren te verzekeren, dat 'er geene knegten aangenomen, maar enigen alleen opgetekend waren, op aanſchrijven der Hertoginne; en om op haar te begeren, dat zij vier of vijf perſonen benoemde, om met diergelijk getal van Gemagtigden der Weſthouderſchap, te ſpreken. Wat later begaf zig Burgemeester SIMON KOPS, van den Schepen JAKOB GERRITSZOON en van ADRIAAN PAUW verzeld, naar de *Warmoesſtraat*, om der Burgerije dezen voorſlag ſmakelijk te maken; doch terwijl hij zijn best hier toe deedt, en 't volk voorhieldt: „ dat alles „ maar misverſtand was, en dat men de wapenen afleggende, „ met een verzoekſchrift te regt raken kon," werden, op last der Weſthouderſchap, enige tonnen buskruid gevoerd naar den *Jan Rooden toren*, die, nogthans onder weg, door EGBERT PIETERSZOON VINK en weinige anderen bemagtigd, en in 't water geworpen werden; ook deedt men de ſoldaten en enige *Rommsgezinde* Burgers, onder bevel van den Schout PIETER PIETERSZOON, en zijnen zwager, den Oud-Burgemeester ELBERT MARKUS DIRKSZOON, trekken naar de *Regulierspoorte*, die men voorhadt te bezetten.

Van de andere zijde, was, ondertusſen, JAN BROEK, tamelijk verzeld, den *Zeedijk* langs met drie basſen, aldaar voor een Smids deure gevonden, getrokken naar het *Busſhuis*; uit zolge, dat de ſchans aan de *Verkensſluis* overweldigd en 't *Bus-*

huis

huis vervolgens ingenomen mogt worden. Doch hier vernemende dat de *Roomſen* in aantogt waren om de *Regulierspoort*, den *Steétuin*, het *Halfrond* en 't *Buishuis* te bemagtigen, rukt hij voort, tot op de *Roode-* of *Reguliers-*, nu de *Doelenbrug*, daar hij ene ſchans van balken en ander hout, welk voor den *Steé-* of *Timmertuin* lag, doet opwerpen, en met de basſen ſtofferen, op welken van agteren geklonken werdt, als of ze wel geladen geweest waren, ſchoon men noch kruid noch lood bij der hand hadt. De Schout en de Burgemeester MARKUS, ontzet van 't gene zij zagen, verzogten JAN BROEK, buiten de ſchanſe, te mogen ſpreken. Hij, eerst naar de *Warmoesſtraat* om bijſtand gezonden hebbende, treedt onverſchrokt uit zijn voordeel, en vraagt: „ wat hen, met pijp, „ trom en vliegend vendel, derwaards dreef?" Daar ELBERT MARKUS op antwoordde: „ 't was, om zig met kruid, ſchut, „ en ſcherp, uit den *Steétuin* en 't *Halfrond*, tegen hunne „ vijanden te wapenen." JAN BROEK hervraagde: „ wie die „ waren?" en als hier op gezwegen werdt, voer hij voort: „ dat hij 't hun niet wilde laten volgen; maar ten dienſte zij„ ner Majeſteit en welſtand der ſtad bewaren zou; ook „ zou hij zo wel voor de poorte zorgen, dat 'er de Graav „ VAN MEGEN, met zijn krijgsvolk, 't hoofd zou ſtoten." Terwijl zij nog ſpraken, kwamen hier 200 man, onder een vendel, welk door JAN KIES gedragen werdt, te hulpe; des keerden de Schout en Burgemeester met hun volk te rug naar den *Dam*, terwijl JAN BROEK, de *Reguliers-poort*, de *Roode-brug*, het *Halfrond* en den *Steétuin*, deedt bezetten, den Schutmeester belastende, noch der ene, noch der andere partije, enig wapentuig te verſchaffen.

De perſoon, die door JAN BROEK om onderſtand naar de *Warmoesſtraat* was gezonden, was THOMAS GERRITSZOON DOESBURG, die komende voor de *enge Kerkſteeg*, Burgemeester KOPS nog bezig vondt, met het volk te belezen. Straks vaart hij uit, werpt hem over ſtag, met verwijt van 't geen aan de *Roode-brug* te doen was, en grauwt hem toe, dat hij de Burgerij door bedrog in 't net zogt te brengen. KOPS

hadt werks genoegs, dat hij, door voorſpraak van enige gemagtigde perſonen, 'er heel huids vraakte. De andere middelaars, werden met verontwaardiging naar 't *Stadthuis* gewezen. Eyndelyk verhefte zig de kreet: „ naar 't *Stadshuis!* naar 't „ *Stadshuis!* wij hebben 't, zo wij harts genoeg hebben; an„ ders is 't omgekomen." Doch de deftigſten der gemeente ſtelden zig hier ernſtiglijk tegen, voor ogen houdende: „ dat „ het oogmerk hunner wapenen niet ware, de handen aan „ Heren te ſchenden, of met het bloed van evenmaaſten, „ vrienden of magen te bezoedelen, maar door draaglijke „ voorwaarden, aan eene veilige ruste te geraken." Zulk een raad gegeven door Mannen, die te gelijk raders en gelders waren, maakte indruk op de menigte, die, eerlang, het oor leende aan enige geſchikte Burgers, welken, uit naam der Wethouderſchap, van verdrag kwamen handelen. De gemeente beloofde, zig ſtil te houden, gedurende de handeling, indien zij niet aangevallen werdt. Men geraakte in onderhandeling, zeer waarſchijnelijk ten huize van den ijzerkoper LEENAARD JANSZOON, daar de *Keizer* uithing. Hier werdt een groot deel van den dag geſleten met kijven en het uitboezemen van klagten. Ook ſtondt men 'er aan de zijde van de gemeente ſterk op, dat in 't verdrag geſteld werdt: „ hoe „ Burgemeesteren, in 't aannemen van meerder manſchap, „ gehandeld hadden vierkant ſtrijdig met de orde, bij den „ Prinſe VAN ORANJE beraamd;" dan men konde de Wethouderſchap niet bewegen, hier toe te bewilligen. 't Was reeds laat in den avond, toen men eindelijk de overëenkomst ſloot: „ dat namelijk twee Gemagtigden uit de *Wethouderſchap*, en „ twee uit de *Gereformeerden*, naar *'s Hage* zouden reizen, en „ bij de Gemagtigden der Landvoogdesſe aldaar vernemen, „ of de last tot werving aan de Wethouderſchap gegeven, „ goedgekeurd was door den Prinſe Stadhouder; zo neen, „ dan zou men naar *Antwerpen* trekken, om, na vertoning „ van de gelegenheid der ſtede, 's Prinſen goeddunken te „ verſtaan. De Gemagtigden van de Gouvernante zouden „ middelerwijl verzogt worden, het uitvoeren van hunnen

„ last

„ last uit te ſtellen, en 't ligten van krijgsvolk te ſtaken, ont-
„ ſlaande zelvs de knegten, die reeds waren ingeſchreven,
„ en doende de nagtwaak houden op de hoefſlagen, onlangs
„ bij den Prinſe Stadhouder beraamd." Met het ſluiten van dit *Verdrag*, was de onlust, die een allerijſelijkſte uitkomst ſpelde, geſtild, zonder dat 'er een droppel bloeds geſtort was. Kort hier op kwam BREDERODE binnen de ſtad; wat hem aldaar wedervoer, kan men hier voor zien op het artikel BREDERODE (HENDRIK VAN).

Ten jare 1569, vindt men den zelvden JAN BROEK, dat een dapper karel was, en ongemeen ijverig de belangens der Gereformeerden toegedaan, met een lastbrief van den Prinſe VAN ORANJE voorzien, als Kapitein van een vrijbuiter in zee verſchijnen, alwaar hij den vijand alle mooglijke afbreuk deedt. Dit wekte op nieuw de haat der *Amſteldamſe* Regering, die nog gants niet uitgedoofd was, zo vinnig tegens hem op, dat de Vroedſchap van die ſtad eene præmie van 200 guldens uitloofde, aan elk die hem levende in handen van het Gerecht zou leveren, en 100 guldens aan die hem dood ſloeg. Verder beſloot de Regering, enige ligte ſchepen tegen hem uit te rusten, ten einde ware het mooglijk hem gevangen te krijgen, of ten minſten van voor de zeegaten te verdrijven. Schoon het de *Amſteldammers* niet gelukte, hunnen medeburger aan de galg te doen knopen; trof egter JAN BROEK kort daar op, het rampſpoedig lot, in handen van de *Hamburgers* te vallen, die zijnen lastbrief niet eerbiedigende, hem als een zeerover beſchouwden, en het hoofd lieten afſlaan. Dus eindigde deze brave man, die zo veel blijken van onverſchrokte moed en dapperheid hadt gegeven, ongelukkig zijn leven op een ſchavot. —— P. C. HOOFT, *Nederl. Hiſt.* IV. B. bl. 136, 137, 138. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 217, 218, 308-310. WAG., *Beſchr. van Amſt.* III. St. bl. 225--232. 301, 302.

BROEK (JAN VAN DEN), geboortig uit *Weſtfalen*, Klerk ter Finantie van *Holland*, was de uitvinder van het *gestreept Papier*, waar voor hem eene beloning van 3000 guldens is

toegelegd, in het jaar 1623. ——— C. H. TROTZ, *ad Leges fundam. Foed. Belg.* p. 384, 385.

BROEKE (KRISTIAAN VAN DEN), Konstſchilder, te *Antwerpen* geboren, omtrent het midden der XVIde eeuw, heeft lang in *Holland* gewoond en is ook aldaar overleden. Hij was vernuftig in uitvindingen, ſchilderde ongemeen fraai naakte beelden, en was daar bij een konſtig Bouwmeester, van wien op vele plaatzen bij de liefhebbers nog verſcheidene werken gezien worden. ——— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 230.

BROEKELAAR (GERARD), geboren te *Arnhem*, is geweest Pastoor van de hoofdkerk in *'s Hertogenbosch*, gedurende het tijdvak van 27 jaren, en is aldaar geſtorven in 1602.

BROEKELAAR was een man, vrij wel in de hebreeuwſe, griekſe en latijnſe talen bedreven, was ook een liefhebber van de latijnſe digtkunde, en een ijverig voorſtander en verdediger van zijne geloofsbelijdenis. Hij heeft geſchreven en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Victoria Turris Davidicæ contra Turram Babilonicam, pro Venerabili Sacramento Altaris &c. acc. Teſſera Reformatæ Religionis. Sylvæd.* 1580. 8vo. 2. *Prodromus Pacis. Ib.* 1580. 8vo. 3. *Odam Triumphalem civium Sylvæducenſium. Ib.* 1588. 4to. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 346.

BROEKHOVEN (JAKOB VAN), was ten jare 1618 en 1619, Burgemeester te *Leijden*, en Lid der Gecommitteerde Raden van *Holland*, daar bij een der 24 Regters over OLDENBARNEVELD, DE GROOT enz. Hij was een ijverig tegenſtander niet alleen, maar zelvs een vervolger der Remonſtranten; zulks toonde hij in 1619 te *Alkmaar*, toen hij benevens FRANS VAN DER BURGH, door Gecommitteerde Raden naar die ſtad wierdt gezonden, om het prediken van de *Remonſtranten*, dat buiten de poorten geſchiedde, te beletten; op den 23 meij namelijk, trok BROEKHOVEN, benevens den Schout, twee Burgemeesters, en een vendel ſoldaten, met geladene musketten

en

en brandende lonten, op de vergadering der *Remonſtranten* los; bij den hoop gekomen zijnde, die bezig waren hunnen godsdienst uit te oeffenen, wierdt op bevel van BROEKHOVEN, het volk door de ſoldaten met hun ontbloot geweer dadelijk geſlagen, en uit malkanderen gejaagd. Men vindt verhaalt, dat hij bij zijn afſterven buitengemeen ontroerd was, en tegens de omſtanders zou hebben uitgeroepen: „ Ik heb wele „ vijanden, maar ik ben verzekerd, dat als zij mijn lijden „ zagen of wisten, zij met mij nog medelijden zouden heb„ ben." —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 762. *Hiſt. der Regtspl.* bl. 66. 253, 254. 258. WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 341.

BROEKHUIZEN (BENJAMIN), beoeffende, de ſcholen doorlopen zijnde, de wijsbegeerte, en wierdt Meester in de vrije konſten, waar na hij in de medicijnen ſtudeerde, en de doktorale muts in die wetenſchap verkregen hebbende, eerst als Chirurgijn-Major in het leger diende, en vervolgens ſtads Doktor in *'s Hertogenbosch* is geweest, benevens Hoogleraar in de medicijnen en wijsbegeerte aan het doorluchtig ſchool van die ſtad. Het ſchijnt dat hij omtrent het jaar 1686 is geſtorven. Men heeft van hem in druk: *Oeconomia Corporis animalis; ſive cogitationes ſuccinctæ de Mente, Corpore, & utriusque conjunctione, juxta methodum Philoſophiæ Carteſianæ deductæ. Noviog.* 1672. 12mo. *It. Amſt.* 1683. 4to. *It.* onder den titel: *Rationis Philoſophico-Medicæ, Theoretico-Practicæ &c. Hagæ* 1687. 4to. Dit werk ſtrekt ten blijke, dat hij ten eenemalen de grondbeginzelen van CARTESIUS volgde. —— GEORG. MATTHÆI, *Conſpectus Hiſt. Medic.* pag. 860. BAYLE, *Nouv. de la Republ. des Lettres, Avril* 1687. p. 362–390. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 310–312.

BROEKHUIZEN (DANIEL VAN), is geboren te *Gouda*, omtrent het jaar 1570, was een geleerd Man en ervaren Artz. —— WALVIS, *Beſchr. van Gouda*, bl. 279.

BROEKHUIZEN (EGBERT VAN), de oud-over-grootva-

der van den beroemden Digter, die volgt; is Wijnkoper te *Utrecht* geweest, en onder anderen bekend gebleven door zijne huisvrouwe ANNA VAN BLOKHOVEN, die weduwe van hem nagebleven zijnde, in den godsdienst verlicht, geſtrekt heeft tot een wonderbaren ſpiegel van vrijmoedigheid en toonbeeld van ijver in die rampſpoedige tijden. Want als zij beſchuldigd wierdt van zig ettelijke malen te hebben laten vinden in de vergaderingen der genen, die zig van het bijgeloof afſcheidden, en haar te laste gelegd, datze haren zoon JOHAN tot het rukken der beelden uit de kerken en van de altaren, met dit gedenkwaardig zeggen hadt aangemoedigd: *onze voorouders moeten beesten geweest zijn, datze hout en ſteen hebben gaan aanbidden;* is zij van den Bloedraad, door den Hertog VAN ALVA aangeſteld, ten dood veroirdeeld, en op de *Neude* te *Utrecht* den 25 ſeptember 1568 onthalsd. Ook vindt men in de *Aantekeningen van Mr.* KORNELIS BOOT, door BRANDT aangehaald, vermeld, dat men toen ſterkelijk zeide: „ dat de „ Raadsheer Mr. JAN LENT, Kommisſaris van den Bloedraad, „ wel diep in haar ſchuldboek ſtondt, en met haar dood de „ betaling ontging; want toen hare goederen den Koning wa„ ren toegewezen, wist men dat boek in handen, en 't blad, „ daar zijn naam op ſtondt, daar uit te krijgen." —— P. BURMANNI, *Orat. fun.* p. 5. D. v. HOOGSTRATEN, *Leven van Broekh.* bl. 6, 7. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* I. D. bl. 56. *der Aanteh.*

BROEKHUIZEN (JOHAN VAN), bij de latijnſe Digters bekend onder den naam van JANUS BROUKHUSIUS, is geſproten uit een zeer aanzienlijk geſlagt te *Utrecht*. Zijn grootvader, mede JOHAN genaamd, door het willekeurig beſtuur van de Regering verongelijkt zijnde, verliet *Utrecht* en ging naar *Amſteldam* wonen. Hier huwde hij met EVA KLUISTER, bij wie hij twee zonen verwekte, namelijk JOHAN en GERARD, zijnde den laatstgenoemden de vader van onzen BROEKHUIZEN, die een hoedenſtoffeerder was, en in den egt tradt met EVA VOS, vermaagſchapt aan vele aanzienlijke huizen, als de WITZENS,

BEELDSTORMING IN DE NEDERLANDEN.

zens, Huddens, enz.; door welker bezorging hij ene Klerksbediening ter Secretarije van de Admiraliteit bekwam, en zijn vorig beroep liet varen. Johan was de enigste vrugt, die dit huwelijk voortbragt, en wierdt geboren den 20 november 1649 te *Amsteldam*. Zijn vader ontviel hem reeds in zijn tederste jeugd, en hij geraakte hier door onder voogdij van zijnen oom Johan, die vlugheid van geest, vernuft en leeslust, in den jongen vermerkende, hem aan het opzigt van den beroemden Adr. Junius, toen ter tijd Rektor van de latijnse scholen te *Amsteldam*, toevertrouwde, onder wiens bestier hij ongemene vorderingen zo in de geleerde talen als beginzelen der fraaije wetenschappen, maakte; inzonderheid was hij begaafd met een staalen geheugen, zo dat hij met een paar maal overlezen, in staat was de aan hem opgelegde taak van buiten te leren, ja zelvs de lesse van ouder leerlingen op het enkel aanhoren in zijn geheugen te prenten. Met deze begaafdheid, gepaard bij den groten smaak, dien hij in 't beoeffenen der letteren vondt, kost het niet misse, of hij moest met een snellen loop in de wetenschappen vorderen; ook wierdt hij reeds in zijne jeugdige jaren een goed Digter, en oirdeelkundig Criticus; en schoon hij het grootste gedeelte van zijn levensloop in zeer verschillende bezigheden van die der Zanggodinnen heeft gesleten, liet hij egter niet na, om haar alle de ogenblikken toe te wijden, die hij van zijne bezigheden koste afsnipperen. De beoeffening der letteren was zijn begunstigde geestdrift, en hij wist altoos tijd af te zonderen, om daar aan te voldoen.

De lage klasse dus roemrijk met een snellen vlugt doorgeklieft zijnde, was zijn vurig verlangen, om aan het Hogeschool zig verder in zijne zo geliefde letteroeffeningen te bekwamen; doch zijn oom en voogd begreep het anders, en dagt den jongeling tot ene kostwinning te moeten opleiden, hem ten dien einde bestellende bij den Apotheker Herman Ankelkot, een zeer braav man, en die liefhebberij voor de wetenschappen hadt, om diens konst te leren. Hier verbleef hij enige jaren, en besteedde zorgvuldig al den tijd, welken

zijn beroepsbezigheid hem gunde, aan letteroeffeningen, en wel inzonderheid aan de latijnſe digtkonst; ook vervaardigde hij in dien tijd nederduitſe vaarſen, die bevallig zijn en een uitnemenden ſmaak kenſchetzen. Dan het beroep door hij in geplaatst was, begost hem te vervelen, hij vatte een tegenzin op in het bereiden van geneesmiddelen, begaf zig tot den krijgsdienst, wierdt Kadet onder de Infanterie, en gedroeg zig zo voorbeeldig, dat hij wel dra tot Faandrik wierdt bevorderd, en vervolgens tot Kapitein-Luitenant in de kompagnie van den Overſten VAN WEDE. Hij woonde den noodlottigen veldtogt van 1672 bij, en toonde bij meer dan ene gelegenheid, dat hij braaf was. Ten jare 1674, wierdt hij met zijn regiment naar *Amerika* gezonden, op de vloot van den beroemden Admiraal DE RUITER; hij was geplaatst op het ſchip *Jupiter*, gevoerd bij Kapitein WILLEM VAN EWYK; met wien hij door de *Amerikaanſe* zeeën zworf, en verſcheidene eilanden en volken bezogt, onder het verduren van vele ongemakken, eigenaartig aan het zeemansleven verbonden. Doch te midden der ſchuimende golven en loeijende winden, beſteedde hij egter den tijd, dien zijne bezigheden van krijgsman hem overlieten, aan letteroeffeningen, en inzonderheid aan de voor hem zo geliefde digtkonst; want voor het eiland *St. Domingo* ten anker liggende, vertaalde hij den XLIV *Pſalm* in latijnſe digtmaat, en vervaardigde den zeezang, CELADON, of *Verlangen naar 't Vaderland* genaamd, welke beide digtſtukken hij aan zijnen ouden meester en vriend HERMAN ANGELKOT te *Amſteldam* zondt. Ook eerde hij de gedagtenis der ſoldaten, in die uitheemſe gewesten door het lot des oorlogs geſneuveld, in enen lijkzang; keerde in den herfst van het zelvde jaar, met de vloot naar het vaderland, en vervolgde als te voren zijnen dienst te lande.

Bij het ſluiten van den *Nijmeegſen* vrede in 1678, wierdt BROEKHUIZEN met zijn regiment naar *Utrecht* in guarniſoen gezonden; hier maakte hij kennis met den beroemden Hoogleraar JOH. GEORG. GRÆVIUS, en leide de eerſte gronden van duurzame vriendſchap, met dien allerkundigſten man, welke den

gan-

gantſen loop van hun leven onophoudelijk heeft ſtand gegrepen. Het was ter dezer ſtede ook, dat BROEKHUIZEN ten volgenden jare in een allerrampſpoedigſt geval wierdt ingewikkeld, waar van de gevolgen jammergol waren; hij anderzins vredelievende en zagtzinnig van aart, liet zig in een niet wel beraden ogenblik, door den ſchijn van het zo kwalijk begrepen punt van eer overrompelen; hij gaf namelijk gehoor aan het verleidend verzoek voor enen krijgsman, van enen vriend, om hem tot tweede te dienen in een tweegevegt, tegens een man die hij waande dat hem bloedig beledigd hadt. Hunne beide tegenſtrevers wierden op de plaats van het gevegt dood geſloken, zijn vriend gevaarlijk gekwetst, en hij zelv zodanig mishandeld, dat hij 'er ter naauwer nood het leven afhaalde. Het duelleren werdt in het *Bataafsch* Gemenebest met den dood geſtraft, en daar was niemand dan alleen de Stadhouder, aan wien de Souverein dat regt hadt verleend, welke gratie kost bewijzen. GRÆVIUS ſchreef terſtond ten zijnen voordele aan DANIEL HEINSIUS, een groot gunſteling van den Prins VAN ORANJE; deze wist ook zo veel uit te werken, dat BROEKHUIZEN brieven van kwijtſchelding verkreeg. Gedurende zijn verblijf te *Utrecht*, oeffende hij zig vlijtiger dan ooit in de oude latijnſe Digters, en PROPERTIUS inzonderheid verzelde hem genoegzaam overal, waar hij zig bevondt; en ten einde zijnen latijnſen ſtijl in onrijm te beſchaven, vertaalde hij ene Verhandeling, van den geleerden Jeſuit RENATUS RAPIN geſchreven, in welke HOMERUS en VIRGILIUS met elkander vergeleken, en hunne deugden en gebreken ter toetſe gebragt worden. Ook gaf hij omtrent dezen tijd in 't licht, ene verzameling zijner latijnſe Gedigten, die van de Konstminnaars met toejuiching ontvangen werden.

Terwijl BROEKHUIZEN op dusdanige wijze allernuttigst zijn tijd ſleet, werdt hem op aanbeveling van Burgemeester HUDDE, die van zijne maagſchap was, ene Kapiteinsplaats over een der vendelen van de ſtads bezettinge te *Amſteldam* opgedragen. Dus kwam hij te *Amſteldam* wonen, alwaar hij vlijtelijk arbeidde aan ene verbeterde uitgave van PROPERTIUS,

en

en andere werken. Ook werdt hij aldaar lid van een Konstgenootſchap, welk eens ter weke bijëen kwam, en waar van JOAN HULST, JOAN HUYDECOPER, DIRK HEINCK, de Secretaris DIRK GEELVINCK, de Profesſor FRANÇIUS, en andere lieden van geleerdheid en aanzien, leden waren; en waar van de voornaamſte bedoeling was, de beſchaving der taal- en digtkunde.

Na het ſluiten van den *Rijswijkſen* vrede in 1697, wierdt bij de Wethouderſchap te *Amſteldam* beſloten, het grootſte gedeelte van 't krijgsvolk, welk aldaar in bezetting lag, af te danken; zulks viel ook ten deele aan de kompagnie van BROEKHUIZEN, egter met behoud ener jaarwedde tot zijn onderhoud. Zedert hieldt hij zijn verblijf in een gehuurden tuin met ene bekwame woning voorzien, onder *Amſtelveen*. Hier ſleet hij zijn leven in volle ſtilte en rust, ontvangende genoegzaam geen bezoek, dan alleen van enige weinige uitgelezene vrienden; hierom noemde hij deze woonplaats, zijne *Hermitagie*. Dus gehegt aan deze ſtille rust, waren gene lokmiddelen in ſtaat, om hem daar van af te trekken; zo dat hij nimmer enen nagt buiten zijne woning bleef. Geen welſprekende aandrang van vrienden was kragtig genoeg om hem dit genomen beſluit te doen verbreken; den avond gevallen zijnde, keerde hij naar zijne woning te rug, zonder aan enig verzoek hoe dringend ook, gehoor te geven. Nog veel minder was hij te bewegen, tot het aannemen der reizen naar zijne vrienden, die in andere ſteden woonden. Van velen wierdt hij hier toe op het vriendelijkſte uitgenodigd, inzonderheid van de Profesſoren GRÆVIUS en BURMAN; te vergeefs ook wenste DIEDERIK VAN VELTHUIZEN, Heer van *Heemſtede*, een MECENAS van dien tijd, wiens lusthof voor brave vernuften open ſtond, hem enigen tijd, tot zijn aangenaam verblijf uit te lokken; te vergeefs ſchilderde hem GRÆVIUS, al zijne welſprekendheid te baat nemende, de vermaaklijkheden van *Heemſtede* af; te vergeefs nodigde hij hem door het lieffelijk gezang en gorgelend gekweel der Nagtegalen te beluisteren, en in een friſſer lugt de vermaaklijkheden van dat lustig buitenverblijf te genieten.

Eens

Eens zijn bepaald beſluit genomen, was geen aandrang van vrienden, hoe verpligtend en verleidend ook, in ſtaat om hem daar van af te trekken; want hij voelde geen den minſten trek tot het nemen van enig vermaak, buiten zijne boeken. Vele geleerde mannen in de nabuurige ſteden wonende, vergaten hem egter niet, maar veréerden hem zo dikwils zij te *Amſteldam* kwamen, met hun bezoek. Hem vergat ook niet de genoemde Burgemeester HUDDE, die hem menigmalen ging zien, en ſomtijds uitlokte, hem aan zijn tafel te hebben.

Een zijner gemeenzaamſte vrienden was PETRUS FRANÇIUS, Hoogleraar in de doorlugtige ſchool te *Amſteldam*, wiens welſprekendheid en poëzij alom bekend zijn. Met dezen hadt hij veel omgang, vermaakt met de verſcheidenheid van zijnen ſchrijftijl, die hem enen geheel anderen weg deedt inſlaan; want FRANÇIUS hadt zig op den raad van zijnen meester JUNIUS, gepijnd om de ſchrijfwijze van OVIDIUS te volgen: BROEKHUIZEN integendeel op den raad van den zelvden JUNIUS, zig gezet op het navolgen van PROPERTIUS, welke twee Digters onendig van elkander verſchillen. Want die losſe zwier, die welige overvloeijendheid, die ligtheid, en gemaklijkheid van dat *Ovidiaans* ſchrijven, kwam best met den aart van FRANÇIUS overëen; maar dat diepzinnig, dat verheven, dat groots, dat zinrijk, voegde niemand beter dan BROEKHUIZEN, het geen JUNIUS, een man van ongemeen doorzigt, al vroeg hadt weten te voorzien. Men wist ook niemand bij zijnen tijd, die op zulk ene wijze de poëzij hanteerde; zo dat die manier van ſchrijven gerekend wierdt hem alleen eigen.

Zijn geheugenis, gelijk wij reeds hier voor hebben vermeld, was verwonderlijk, zelv' toen zijne jaren al hoog geſtegen waren. Hier door wist hij niet alleen te verhalen, al wat hij gehoord of gelezen hadt; maar menigmaal 10 of 12 digtregels gelijk, die hem even voorgelezen waren, uit zijn hoofd na te zeggen, bijzonder als ze van zijnen ſmaak waren. Hij plag te verhalen, hoe hij in zijne jeugd binnen *Groningen* in bezetting liggende, op zekeren tijd zig bevondt in gezelſchap eniger jongelingen. Een van hun hebbende een gedigt gemaakt,

maakt, op zeker voorval van dien tijd, las het aan die daar tegenwoordig waren voor; BROEKHUIZEN het gehoord hebbende, verzogt dat het nog eens mogt gelezen worden, dit geſchied zijnde, ſtreedt hij den jongeling op, dat het van zijn maakzel niet was, zeggende, dat hij het elders gelezen hadt, en tot bewijs van zijn zeggen, zeide hij het van 't begin tot het einde uit zijn hoofd op; de maker dit hoorende, wist van verbaasdheid niet wat hij zeggen zoude, en bij het gezelſchap verdagt van ontrouw hieromtrent begaan, beklaagde zig vergeefs over zijn ongeluk, tot dat onze Digter hem uit den droom holp, en in zijne eer herſtelde. Iets van dien zelvden aart, meen ik, van den groten FREDERIK, Koning van *Pruisſen*, gelezen te hebben.

Hoe boertig BROEKHUIZEN van aart was, en hoe ſtekende als hij het op iemand geladen hadt, blijkt uit dat koddig geſchrift, dat hij onder den verſierden naam van RUTGERUS HERMANNIDES, aan den dag bragt, met het opſchrift: *Querela ad Publicum* of *Klagt aan 't Gemeen.* Hier toe hadt een ander voet gegeven, die toen ook onder den gebootſten naam van ERASMUS REGIUS zig verborgde. Dit geſchrift, met zulk een graagheid bij ieder ontvangen en gelezen, dat alle de afdrukzels binnen weinig dagen uitverkogt waren, hadt hij meest ten gevalle van FRANÇIUS opgeſteld, die zig in enen lettertwist bedremmeld vindende, enigermate hier door geredt werdt. Daar in wordt de onbetaamlijkheid der krakelen van lieden van letteren, die malkanderen om een beuzeling in 't hair zitten, zo levendig ten toon geſteld, dat beide de partijen daar uit ligt konden zien, dat best ware geweest, zig van zulke heviglheden onthouden te hebben; te meer, dewijl de roem, bij den overwinnaar behaald, hem duur genoeg komt te ſtaan, en ieder, hoe klein hij ook van zijnen vijand geacht wordt, zijne aanhangers heeft. Aardig ſtreek hij ook enen zijner tegenſtreveren, die hem en FRANÇIUS ſchendig, ik beken 't, beledigd hadt, door, onder den naam van VACERRA, geesſelende en roskammende hem op zulk een wijze, dat men het zonder lachgen niet lezen kon. Hij noemde hem

hem de *pest van Parnas*, den *nazaat van Mevius*, den *Ezel aan de lier*, en verëerde hem met andere tijtelen, die op zijn beſtaan pasten.

De laatſte jaren zijnes levens ſleet hij, met het oeffenen van zijnen digtäder in ſtigtelijke poëzije, en vondt het meeste genoegen, in de aanſpraak van geleerde en godvrugtige mannen. In dezen toeſtand, is hij, na omtrent drie jaren geworſteld te hebben met lighamelijke zwakheden, den 15 december 1707, na den ouderdom van 58 jaren bereikt te hebben, overleden, en den 20ſten, volgens zijne uitdrukkelijke begeerte, in de kerk te *Amſtelveen*, begraven. Zestig jaren na zijnen dood, namelijk in den herfst van 1767, is in gemelde kerk, op kosten van Mr. ABRAHAM CALKOEN, toen Bailjuw en Dijkgraav van *Amſtelland*, naderhand Hoofdſchout van *Amſteldam*, ter zijner gedagtenisſe een net graftekeu opgeregt, beſtaande in ene aloude lijkbus van blauwen arduinſteen, rustende op een diergelijk voetſtuk, voor welk, dit vers van den Hoogleraar BURMAN, op een wit marmeren tafereel, uitgehouwen is:

D. M.
JANI BROVKHVSII,
DEFUNCTI ANNO CIↃIↃCCVII.

Sparge ſacro lauros myrtumque hederasque Sepulcro,
Pieridas quisquis, Pallada quisquis amas.
Callimachum numeris referens Broukhuſius Umbrum
Hic Amſtelvenia conditus aede jacet.
Ut, post Gradivi partas in pulvere palmas,
Otia qua coluit docta, quiescat humo.
Laude ſua pietas, cineri nunc praeſtita, gratae
Nobile in exemplum poſteritatis eat;
Quae male negle&is et honore carentibus umbris
Lustra ſuum reddit post duodena decus:
Sint licet ingenii monumenta perennia tanti,
Buſta ſede Pario marmore caeſa ruant.

PETRUS BURMANNUS SECUNDUS.

Waar-

Waar van de zin, hoofdzakelijk, hier op uitkomt: *Ter gedagtenisſe van* JOHAN VAN BROEKHUIZEN, *overleden in 't jaar* 1707. „ Gij alien die de digtkonst en wijsheid bemint, ſtrooit „ lauweren, mijrthen en veil op dit gewijde graf. BROEK„ HUIZEN, wiers gedigten die van PROPERTIUS evenaren, ligt „ hier, in de *Amſtelreenſe* kerk, begraven; op dat hij rust „ in dien zelvden oord, waar hij, ontſlagen van zijne krijgs„ ambten, die hij met roem bekleed hadt, zig, in ſtilte, „ met geleerde oefeningen, bezig gehouden heeft. De er„ kentenis, die nu, aan zijne asch, waar voor men zo ſchan„ delijk verzuimd hadt, enig gedenkteken op te regten, na „ zestig jaren verloops, de verſchuldigde eer bewijst, hebbe „ haren verdienden lof, en verſtrekke ten treffelijken voor„ beelde voor de dankbare nakomelingſchap. Doch ſchoon „ dit graſteken, gelijk alle anderen, zelvs zulken, die uit „ het kostbaarst marmer gehouwen zijn, vergaan moet; zul„ len, nogthans, de werken van zo groot een' geest alleen „ zijnen naam onſterfelijk maken."

Bij het overlijden van BROEKHUIZEN, mangelde het ook aan gene Treurzangen, door de voornaamſte latijnſe en nederduitſe Digters, aan de gedagtenis van onzen Puikdigter toegewijdt. Onder den drom daar van, is 'er een van F. VAN BOCHOVEN, van een zonderlingen ſtempel, waar in genoeg zaam alle de Goden en Godinnen der Heidenſe Oudheid, als treurende en huilende worden ingevoerd; het heeft tot tijtel: *Lijkgedachtenis van den Heere* JOAN VAN BROEKHUIZEN, *Prins der Latijnſche Dichteren.* Het lust ons 'er enige regels van over te ſchrijven, waar uit men zig een denkbeeld van het geheel zal kunnen vormen, dat op de zelvde leest is geſchoeit. Zie hier den aanvang:

Helaes! het legt 'er toe! de hooftpoëet verſcheien
Verbaest APOLLOOS koor! de zangberg ſlaet aan 't ſchreien!
APOLLO rijt van ſmart het ongeſheden haer
Met gantſche lokken uit, en treurt met zulk misbaer,
Als of zijn ORFEUS weêr van BACCHUS priesterinnen
Te deerlijk waer verſcheurt. De Moeder van het minnen

Krabt

Krabt haren boezem op, nu hij, die op zijn lier
De kracht der liefde zong met onnavolgbren zwier
Is voor den fellen haet van ATROPOS bezweken.
Het lust den Mingodt niet zijn fakkels aen te ſteken;
Maer hij dwaelt pijleloos, en met gebroken boog,
De vleugels ſlepen na: zoo las men uit zijn oog
Den broederlijken rou, die hem het harte ſcheurde,
Toen hij eertijds bij 't lijk van prins ENEAS treurde.
De drie Bevalligheên, in ongeſiert gewaedt,
Slaen op de bange borst, die zucht op zuchten laet.
Zoo treurt de *Heliken*: zoo treuren al de Goden:
Zoo treurt de droeve rei der Dichteren, geboden
Door 't heilig negental, den allerlaetſten plicht
Aen 's mans verdienſten af te leggen in gedicht.

Meer dan eens is BROEKHUIZEN gepourtraitteerd. Op een van zijn afbeeldzels door LUDOLF BAKHUIZEN, een zeer beroemd Zeeſchilder, vervaardigd, ſchreef HERMAN ANKELKOT, zijn boezemvriend, deze dighregels:

LUDOLF, gij toont hier aan den Hopman uw vermogen,
Men ziet zijn' heldenmoed in 't hart door 't vier der oogen.
Maar hoe die moed in dat manhaftigh wezen ſpeelt,
Hoe kunſtigh gij geweer, en helm, en pluim verbeeldt:
APOL moet met zijn' geest u van om hoogh beſtraalen,
Zo gij den Dichter in BROEKHUIZEN af woudt maalen.

Wat BROEKHUIZEN zijn uiterlijke gedaante betreft, hij was kort van geſtalte, egter zo niet dat het hem misſtond; wel gezet van lighaem, enigermate fier van wezen en van ogen, gebaarden over zig hebbende die een krijgsman paſſen. Klein wijders van mond, en ongemeen dun van lippen. In zijnen omgang was hij ongeveinsd, hebbende menigmaal het edelmoedig zeggen van ACHILLES bij HOMEER in den mond, 't welk ingevolge de vertaling van VOLLENHOVE dus luidt:

Ik haat den man, gelijk des afgronts poort,
Wiens hart niet overeenſtemt met zijn woordt.

Voorts ſpraakzaam, en altijd gereed om iemand op zijn vragen, of twijffelen over zaken van poëzie of geleerdheid, te onderregten en te verlichten, ook zeer verpligtende, met ene beleefdheid, die zig zelve altijd gelijk was.

Zie nu hier ten ſlotte van dit artikel, ene optelling der Werken, die deze fierlijke Dichter, welke men den *hedendaagſchen* PROPERTIUS genoemd vindt, door den druk heeft gemeen gemaakt. 1. *Carmina, Utr.* 1684. *in* 12*mo.* Deze uitgave betekend weinig, in vergelijking van die, welke door DAVID VAN HOOGSTRATEN, ten jare 1711 in 4to. onder dezen tijtel daar van is bezorgd, JANI BROUKHUSII *Poëmatum, Libri ſedecim.* Deze druk is in alle opzigten ongemeen fraaij. 2. ACTII SINCERI SANNAZARI *Neapolitani, viri Patricii, Opera Latina omnia & integra; accedunt Notæ ad Eclogas, Elegias & Epigrammata. Item trium Fratrum Amaltheorum*, HIERONYMI, JOANNIS BAPTISTÆ, CORNELII, *Carmina. Amſt.* 1689. *in* 12*mo.* BROEKHUIZEN heeft zijn naam niet voor deze druk geplaatst, maar men vindt dien voor den volgenden in 1727 te *Amſteldam* in 8vo. *ex ſecundis curis* JANI BROUKHUSII, *Accedunt* GABRIELIS ALTILII, DANIELIS CERETI *& Fratrum Amaltheorum Carmina, Vitæ Sannazarianæ & Notæ* PETRI VLAMINGII. 3. AONII PALEARII *Verulani Opera, ad illam editionem, quam ipſe Auctor recenſuerat & auxerat, excuſa, nunc novis acceſſionibus locupletata. Amſt.* 1696. *in* 8vo. BROEKHUIZEN heeft zijn naam niet voor deze uitgave geplaatst, 't welk oirzaak is geweest, dat ſommigen, ſchoon te onregte, dezelve hebben toegeſchreven aan JOHAN GEORG. GRÆVIUS. 4. S. AURELII PROPERTII *Elegiarum Libri IV. ad fidem veterum Membranarum ſedulo caſtigati; accedunt Notæ & terni Indices. Amſt.* 1702 *in* 4*to.* De Uitgever heeft 'er zijn naam niet voor geplaatst, die 'er egter in den tweeden druk van het jaar 1727 door P. VLAMING bezorgd, bijgevoegd is, met enige nieuwe aanmerkingen van BROEKHUIZEN. 5. ALBII TIBULLI, *Equitis Romani, quæ extant, ad fidem veterum Membranarum ſedulo caſtigata; accedunt Notæ cum Variarum lectionum libello, & terni Indices, quorum primus omnes voces Tibullianas complectitur. Amſt.* 1708. *in* 4*to.* Deze druk

druk is ook zeer ſchoon. 6. De *Nederduitſe Gedigten* van BROEKHUIZEN zijn door DAVID VAN HOOGSTRATEN ten jare 1712 in 8vo. te *Amſteldam* door den druk gemeen gemaakt, die 'er 't leven van den Digter heeft bijgevoegd, ontleend uit de *Lijk-Oratie* door den Hoogleraar PETRUS BURMAN over hem gehouden. —— J. A. FABRIC., *Bibl. Lat.* Tom. II. p. 351, 352. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Bibl.* Part. III. p. 515. MENCKEN., *Bibliotheca doctorum Militum.* p. 89--93. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. part. 2. pag. 1110, 1111. C. SAXI, *Onom. litter.* Pars V. pag. 334, 335. NICERON, *Mem. des Hommes illuſtr.* Tom. XVIII. pag. 103--109. BAILLET, *Jug. des Sav.* Tom. IV. pag. 348. J. LE CLERC, *Biblioth. choiſie.* Tom. XV. p. 365, 366. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Nouv. Dict.* Tom. II. lett. B. pag. 448, 449. WAGEN., *Beſchr. van Amſt.* XI. St. bl. 384--386. *Levensb. van Nederl. Mannen en Vrouwen.* IX. D. bl. 264--274.

BROERS (N.), Konſtſchilder, die in de vorige eeuw heeft geleefd en uit *Braband* afkomſtig was; ſchilderde boeremarkten, die doorgaans vol gewoel van beeldjes waren, zeer natuurlijk naar den boeren aart geſchikt en gekleed, ook geestig in groepen verdeeld, daarbij lugtig en los gepenſeeld; ook is in zijne ſtukken doorgaans het agterwerk, en het geboomte zodanig geſchikt, dat het een weinig uit de hand gezet, zig welſtandig en in een goede houding vertoont. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg.* III. D. bl. 63.

BROERSMA (WIGBOLD VAN), een *Groninger* Edelman, ſtaat met een zwarte kole als een verrader zijnes vaderlands, in 's Lands geſchiedenisſen getekend. Eerst was hij Kamerheer van WILLEM DEN III. Prins van *Oranje*, vervolgens Kapitein, voorts Overſte-Luitenant, Kollonel, en laatſtelijk wierdt hij in 1657, tot Gouverneur van *Koeverden* aangeſteld.

In 1672, wierdt BROERSMA verdagt gehouden, van heimelijk met den Biſchop van *Munſter* te heulen, en met hem was overeengekomen om op zekere voorwaarden *Koeverden* in zijn handen te ſtellen; dit werkte uit, dat de Staten hem het be-

vel over die vesting benamen, en den Lt. Kollonel JAN VAN BURUM in zijne plaats ſtelden, voorts BROERSMA naar het leger zonden. Na dat de hoofden der bezettinge te *Koeverden*, met de *Munſterſen* tegens wil en dank van VAN BURUM een verdrag geſloten hadden, trokken 'er de bisſchoppelijke benden terſtond binnen, door den Bisſchop zelven gevolgd, die verzeld was van een aantal Edellieden, waar onder zig ook BROERSMA bevondt; want deze verrader was, na enigen tijd te voren veel toegebragt te hebben tot de ſchandelijke overgaaf van *Deventer*, alwaar hij toen in bezetting lag, naar den vijand gewaken. Hier op werdt hij bij vonnis van den 11 auguſtus 1672, voor een verrader zijnes vaderlands verklaard, van alle zijne waardigheden en bedieningen verſtoken, en zijne goederen verbeurd; voorts, dat hij in handen van de Juſtitie gerukende, met den zwaarde zou worden geſtraft. —— VALKENIER, *Verward Europa*, bl. 605. SYLVIUS, *Vervolg op* AITZEMA, I. D. bl. 331 &c.

BROEUCQUEZ (ANTONY FRANS VAN), de vierde zoon van den volgenden, is geboren te *Bellœil* in 1723. Zijne eerſte letteroeffeningen volvoerde hij onder het beſtier der Jeſuiten te *Bergen* in *Henegouwen*; vervolgens ging hij bij de vaders van dat zelvde genootſchap te *Douai* in de wijsbegeerte ſtuderen, waar na hij zig te *Leuven* tot de beoeffening der medicijnen begaf, en bij den Geneesheer DE VILLERS ging inwonen. In 1747 bevorderd zijnde tot den graad van Licentiaat, keerde hij naar *Mons* te rug, alwaar hij onder opzigt van zijnen vader de praktijk begost uit te oeffenen, die hij na deszelvs dood, welke in 1749 voorviel, heeft vervolgd.

BROEUCQUEZ heeft twee vrouwen gehadt; in 1757 trouwde hij met MARIA THERESIA BONNIAU, dogter van den Advokaat BONNIAU, Bailjuw van *Terlon*. Deze vrouw ontviel hem den 1 meij 1760, na een zoon en ene dogter ter wereld gebragt te hebben. Hij hertrouwde den 7 junij van het volgende jaar, met SUSANNA LOUISA DUMONT, dogter van KLAUDIUS DUMONT, Kapitein en Plaatsmajoor te *Bergen*. Deze Gene-

nees-

neesheer, heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Discours sur les errours vulgaires, qui se commettent dans le traitement des Enfans, depuis leur naissance jusqu'à leur age adulte. Mons* 1754. 12*mo.* 2. *Refutation des errours vulgaires sur le Regime, que la Medicine prescrit aux Malades & aux Convalescens. Mons* 1757. 12*mo.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIII. p. 129, 130.

BROEUCQUEZ (JAN FRANS VAN), de vader van den voorgaanden, wierdt ten jare 1690 te *Bergen* in *Henegouwen* geboren. Zijn ouders waren van *Belloeil* nabij *Ath*, alwaar zij aanzienlijke goederen bezaten; en zij woonden, even als hunne voorouders, zo wel des winters als zomers op het land. Maar de ontstoken oorlog tusschen *Frankrijk* en *Spanjen*, en de verwoestingen die de *Engelschen* bij de *Spanjaarden* gevoegd, in de meeste dorpen van *Henegouwen* aanrigtten, noodzaakten JAN BAPTIST VAN BROEUCQUEZ, vader van onzen JAN, en eveneens als vele anderen, met zijn vrouw MARIA AGNES PARIS, de vlugt naar *Bergen* te nemen, alwaar hun eenige zoon FLORENS JOSEF ter wereld kwam. JAN FRANS, de jongste, gaf van zijne tederste jeugd af aan blijken van eene gelukkige geneigdheid voor de wetenschappen. Hij volbragt zijne eerste letteroefeningen in het kollegie van *Houdain* te *Bergen*, en streefde altoos zijne medeleerlingen verre voorbij. Van *Bergen* begaf hij zig naar *Leuven*, om 'er in de philosophie te studeren, waar na hij zig tot de beoefening der geneeskunde bepaalde, en het onderwijs in die wetenschap genoot van de Hoogleraars LAURENS PEETERS, HENDRIK SOMERS en FILIP VERHEYEN, die wegens zijne vlijt en snelle voortgangen zo grote achting en liefde voor hem opvatteden, dat zij hem zogten te bewegen om te *Leuven* te blijven; maar BROEUCQUEZ, aan wien reeds in 1712 de vrijheid was verleend om te praktiseren, vergenoegde zig met den titel van Licentiaat te bekomen, en keerde nog in het zelfde jaar naar *Belloeil* te rug, alwaar de Prins VAN LIGNE hem tot zijn Lijfarts aanstelde. Na verloop van 14 jaren ging hij te *Bergen* wonen,

om zo veel te beter voor de opvoeding van zijne kinderen te kunnen zorgen. Zijn roem ſteeg ten top in die ſtad; onophoudelijk wierdt zijn huis bezogt, door een menigte zieken die hem kwamen raadplegen, en wel haast nam men toevlugt tot hem, zelvs uit de ver afgelegenſte *Nederlandſe* ſteden. Zulk een voorſpoed, zulk een roem, moest noodwendig de nijd doen ontwaken, die het zelden aan getrouwe onderdanen in de profeſſie der medicijnen ontbreekt. Zij verwekte hem tot veertien proceſſen, betrekkelijk de leerwijze die hij in zijne praktijk volgde, doch hij zegevierde volkomen, want hij won ze alle het een na het ander.

Ene ſluiptrekkende borſtkwaal tastte dezen beroemde Geneesheer zo hevig aan, dat die hem den 11 julij 1749 in 't graf rukte, in den ouderdom van 69 jaren. Hij was in 1714 getrouwd met DOROTHEA IGNATIA DUPONT, oudſte dogter van JAN FRANS DUPONT, Griffier van alle de landgoederen van den Prins VAN LIONE; en hij verwekte bij deze vrouw zes kinderen, 4 zoons en 2 dogters.

BROEUCQUEZ heeft in druk uitgegeven: 1. *Reflexions ſur la methode de traiter les Fievres par le Quinquina. Mons* 1725. 12*mo.* 2. *Preuves de la neceſſité de regarder les urines, & de l'uſage que le Medecin en doit faire pour la guériſon des maladies. Mons* 1729. 12*mo.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIII. p. 126--129.

BROIDÆUS (FILIP), geboren te *Aire* in het graavſchap *Artois*, is geweest Raadsheer te *Douai* in *Flaanderen*, en vervolgens hier van afſtand gedaan hebbende, Profeſſor *primarius* in de regten. Hij is getrouwd geweest met de dogter van den beroemden Regtsgeleerden FRANS POLLET, wiens werk, getijteld: *Hiſtoria Fori Romani*, verrijkt met zeer ſchone aantekeningen van zijne hand, door hem is uitgegeven, en te *Douai* in 1575 gedrukt in 8vo., en 100 jaren later, te *Frankfort* herdrukt. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1025.

BRON (NIKLAAS VAN), afkomſtig van *Douai*, alwaar hij in 't begin der XVIde eeuw ter wereld kwam; leide zig in zijne jeugd toe op het beoefenen der fraaije letteren, de zede-

kun-

kundige wijsbegeerte, en de regtsgeleerdheid; ook wierdt hij Doktor in laatstgenoemde wetenſchap. BUZELIN verzekert, dat hij een groten naam onder de Regtsgeleerden verwierf, maar hij berigt ons niet in welk beroep hij was geplaatst. Wij hebben van hem de volgende werkjes, welke ten blijke verſtrekken, dat hij ook een liefhebber van de latijnſe poëzij is geweest: 1. *Libellus, compendiariam, tum virtutis adipiſcendæ, tum literarum parandarum rationem perdocens; benè beatéque vivere cupienti apprimè utilis; authore* NICOLAO BRONTIO. *Adjecta ſunt eb eodem Carmina, facilem ſtudendi Juris modum tradentia. Antv.* 1541. 12mo. 2. *Liber de utilitate & harmonia Artium, tum futuræ Juriſconſulto, tum Liberalium diſciplinarum poliotorisve Literaturæ ſtudioſis utiliſſimus. Antv.* 1541. 12mo. 3. *Poëma ad invictiſſimum* CÆSAREM CAROLUM: *Fortuna, atque occaſionibus, utendum: nec non, compoſito Religionis diſſidio, in Turcas bellum eſſe ſuſcipiendum. Ejusdem Poëmata tria ad Hannones, quorum ultimum de laudibus Hanoniæ. Antv.* 1541. 12mo. —— SIMLERI, *Epitome Gesneri, edit.* 1555. *folio* 184. *verſo.* BUZELINI, *Gallo-Flandria*, p. 182. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 680. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 193, 194.

BRONGERSMA (TITIA), een jonge dogter, uit een aanzienlijk geſlagt in de provintie van *Stad en Lande* geſproten, was een buitengemeen geestig meisje, die door hare zoetvloeijende digtſtukjes, hare geboorteſtad *Groningen* luister heeft bijgezet; inzonderheid door hare uitgegevene Mengeldigten of Bronstaan / en vervolgens door hare Hemelſche Opgetogenheden. L. SMIDS maakt gewag van haar, bij het verhaal over het onderzoek van de *Hemeledden*, door haar in het jaar 1685., gedaan, in zijne *Schatkamer der Nederl. Oudh.* bl. 326.

BRONKHORST, is de naam van een der aanzienlijkſte en oudſte geſlagten van *Nederland*. De afſtammelingen hier van daalden lijnregt af, van WILLEM VAN BRONKHORST, die, door den Keizer, in 't jaar 1317, beleend wordt met *Batenburg*, en 't regt der munte. Deze hadt tot over-het-oud-overgrootvader ADAM VAN BRONKHORST, die als getuige voorkomt in

een' brief van GERARD VAN WASSENBERG en IRMGARD Gravinne van *Zutphen*. Dit beroemde geſlagt is, door huwelijk, verbonden geweest met OLDENBURG, LEEFDAEL, MEURS, UITENHOVEN, TECKLENBURG, SOLMS, NASSAU, EGMOND, VAN DEN BERG, VAN DER LIPPE, GRONSFELD, ALPEN, VAN GOOR, BENTHEIM, LIMBURG STIRUM, RENESSE, BOETZELAAR, NOYELLES, BYLAND, BREDERODE, HOHENZOLLERN, MERODE, HOORNE enz. Stamlijſten en berigten van dit geſlagt, zijn te lezen bij J. HUBNER, *Geſlachtrekenkundige Tafelen*, II. Deel, Tab. 443, 444; VAN LEEUWEN, *Batavia illuſtr.* bl. 892–895. Men vergelijke daar mede de *Gelderſe Geſchiedenisſen van* PONTANUS of SLICHTENHORST, op zeer vele plaatzen; MIERIS, *Charterb.* II. Deel, bl. 38. 545. 558. III. D. bl. 674. 728. IV. D. bl. 862. 956, en elders; VAN LOON, *Groot Geldersch Plakaatb.* op verſcheiden plaatzen, aangehaald door O. TULLEKEN, in *Comment. ad Diploma* REINALDI I. *Naſſavii*. Ene uitvoerige ongedrukte Genealogie, aan den zo kundigen en onderzoekllevenden J. W. TE WATER, verſtrekt door den Here VAN SPAEN VAN HARDENSTEIN, zegt zijn Eerw. meest al overëen te komen, met de opgenoemde gedrukte. Men ziet 'er egter uit, dat KAREL, WILLEM, DIRK en GYSBERT, zoons waren van HERMAN VAN BRONKHORST en BATENBURG, en PETRONELLA VAN PRAAT VAN MOERKERKEN. Hij ſtierf in 1556, zij in 1594.

Alvorens tot de beſchrijving van enige bijzondere perſonen van dit geſlagt, die zig beroemd gemaakt hebben, over te gaan; achten wij het niet ongeſchikt, kortelijk te vermelden, welke de oirzaken zijn geweest, dat 'er tuſſen dit geſlagt en dat der HEECKERENS, zulke bloedige geſchillen ontſtonden, die ruim twee eeuwen hebben geduurd, en, even als die der *Hoeksſen* en *Kabbeljauwſen* in *Holland*, en *Schieringers* en *Vetkopers* in *Friesland*, de rampzaligſte tonelen van vijandſchap, vernieling en moord hebben opgeleverd. Wederzijdze wangunst en jaloezij waren 'er de vrugtbare bronnen van. WILLEM VAN BRONKHORST namelijk, zag met leede ogen aan, dat Hertog REINOUD DE III. van *Gelder*, aan het geſlagt der HEECKERENS, overdaadige gunſten bewees, en hetzelve genoegzaam alle zijne

de-

daden beſtuurde. De afgunst, die reeds tusſen hen plaats vondt, werdt daar door aangevuurd en veraartte in een fellen haat. Ten einde zig wraak te verſchaffen, vielen de BRONKHORSTEN Hertog REINOUD af, en kozen de zijde van zijn jonger broeder EDUARD, die REINOUD geen goed hart toedragende, ſtaatkunde genoeg bezat om hen met open armen te ontvangen en de partijſchap aan te ſtoken, doordien hij begreep, dat zulks zijn voornemen zou kunnen begunſtigen, om namelijk zijn' broeder te beoorlogen, en ware 't mooglijk hem van den Hertogelijken zetel af te bonſen om 'er zelv op te gaan zitten. Zie daar de eerſte beginzelen van een twistvuur, dat langen tijd gewoed heeft, vele landen en ſteden verwoest, en een menigte van menſchen vernield. Ieder dezer partijen had' groten aanhang, onder de Ridderſchap, Steden en Gemeenten in *Gelderland*, waar door dit gantſe gewest verdeeld was in *Bronkhorst-* en *Heeckerensgezinden*, die overal, waar zij maar konden, malkanderen benadeelden, beroofden en doodſloegen. De inwoners van *Braband*, *Holland*, *Utrecht* en *Kleve* namen mede deel in dit treurſpel, dezen zig voor d'ene, genen voor d'andere partij verklarende; het gevolg was, dat op vele plaatzen van *Gelderland* neringen en handteringen ſtil ſtonden, en jaren agteréen de landen onbebouwd lagen; ja zelvs bleven de kerken niet ongeſchonden, want men treft voorbeelden aan, dat die met menſchen en al verbrand wierden, en dat zelvs de woede zodanig ten top ſteeg, dat men malkanderen onder 't doen der Miſſe vermoordde. Om ware 't mooglijk deze verderflijke landplaag te doen ophouden, werden Hertog JAN van *Braband*, ſchoonvader van REINOUD, zijn zwager de Graav van *Kleef*, en ADOLF VAN DER MARK, Biſchop van *Munſter*, te hulp geroepen, die allen de zijde van REINOUD kozen. De Biſchop van *Luik*, broeder des *Munſterſen* kerkvoogds, was op de zijde van EDUARD; ook mengde zig de Graav van *Holland* in den twist, doch het is onzeker welke partij hij koos. De *Heeckerens* vereenden zig met de *Hoekſen*, daarentegen werden de *Bronkhorsten* door de *Kabeljaauwſen* ondersteund. Hertog REI-

NOUD, maakte zig meester van *Arnhem*, *Doesburg*, *Venlo*, *Thiel*, *Emmerik* en enige andere plaatzen; doch zulks werdt bij EDUARD weinig gerekend, zo lang die van *Nijmegen* hem gunſtig waren, en hij van de *Kabbeljauwſen* hulp ontving. Maar toen Graav WILLEM van *Holland* kranzinnig geworden was, begon EDUARD voor verandering te vrezen; ook namen de ſteden *Nijmegen*, *Roermond*, *Arnhem* en *Zutphen* den vrede aan. Doch EDUARD had zo dra de maie niet ontvangen, dat de *Kabbeljauwſen* het ſpel te grabbel gooiden, of hij keerde tot zijn vorig wangedrag te rug, wist de meeste ſteden aan zijne zijde te trekken, en verſcheen met een aanzienlijk leger te velde; intuſſen had REINALD met behulp der *Heeckerens* ook een grote magt verzameld, waar mede hij voor *Thiel* zukte, om die afgevallene ſtad tot rede te brengen. Op den 25 meij 1361, raakten de beide legers handgemeen. EDUARD bevogt de zege, en nam zijnen broeder op het 28ſte jaar van deszelvs ouderdom, benevens vele voorname Edelen gevangen. REINALD werdt eerst op het huis te *Roſendaal*, en vervolgens te *Nijenbeek* nabij den *Yſel-ſtroom*, tuſſen *Deventer* en *Zutphen*, in hegtenis gezet, om aldaar als een gevangen, doch op een zagte wijze, zijne dagen te eindigen. Men vindt verhaald, dat hij in dit verblijf zo dik en zwaarlijvig wierdt, dat 'er nauwelijks een deur wijd genoeg voor zijn lighaam was; ene omſtandigheid, waar door het ontvlugten hem genoegzaam onmogelijk wierdt gemaakt. Op deze wijze, geraakte *Gelderland* voor een tijd wederom in rust, en EDUARD beklom den Hertogelijken zetel, alwaar hij zig zo veel te vaster op veſtigde, doordien hij met zijne oude vijanden, de *Heeckerens*, die genooddrongen waren, zig aan hem te onderwerpen, even als met wederſpannige onderdanen handelde, en hen het land deedt ruimen; die hunne toevlugt namen tot Hertog ALBERT VAN BEYEREN, welke hun beſcherming gunde. Men raadplege verder over de voortdurende rampen, welke door deze landverdervende factie zijn verwekt, de Schrijvers welke over dit tijdvak gehandeld hebben, en inzonderheid J. PONTANUS, *Hiſtoria Gelriæ*.

BRON-

BRONKHORST (DIRK VAN), wiens vader insgelijks DIRK was genaamd, en zijne moeder ELIZABETH VAN LIMBURG STIRUM; heeft waarschijnlijk ook tot de verbonden Edelen behoord. Hij worf in *Friesland* krijgsvolk; deedt enige ſteden omſlaan, onder welke *Franeker*, *Bolsward* en *Sneek*, waar hij in handen der vijanden viel. Prins WILLEM DE I, zondt hem, wat later, naar *Leijden*; in welke ſtad hij blijken van dapperheid gaf; doch gedurende de belegeringe, ſtorf, den 6 ſeptember 1574. ——— WINSEMIUS, *Hiſt.* Lib. II. pag. 139–142. J. CAROLUS, *de rebus Bilaei*, pag. 78 &c. BOR, VI. B. bl. 277, 278, 304. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verb.* II. D. bl. 305.

BRONKHORST BATENBURG (DIRK en GYSBERT VAN), een edel broederpaar, wiens deerlijke lotgevallen wij hebben opgegeven onder het Artikel BATENBURG.

BRONKHORST (EVERARD VAN), een zoon van JAN VAN BRONKHORST en KLARA DE COSTER, wierdt in 1554 te *Deventer* geboren. Hij maakte een aanvang met zijne letteroeffeningen in de zelvde ſtad, onder het beſtier van zijnen vader en de beide broeders BASILIUS en LAMMERT PYTHOPŒUS. Doch de ontſtane beroerten noodzaakten zijne ouders het land te ruimen; zij begaven zig in 1569 naar *Keulen*, en de jonge BRONKHORST verloor hier in 't volgende jaar zijn vader. Intusſen hieldt hij aan met zig op de kennis der fraije letteren toe te leggen, en ging vervolgens tot de beoeffening der regtsgeleerdheid over, daar hij zulke aanmerkelijke vorderingen in maakte, dat hij zig wel dra in ſtaat bevond, om die wetenſchap aan anderen te onderwijzen. Hij verklaarde in bijzonder daar toe aangelegde leſſen, den tijtel van het *Romeinſe* wetboek, handelende *de diverſis Regulis Juris antiqui*. Na verloop van enigen tijd verliet hij *Keulen*, met voornemen om enige andere Hogeſcholen te gaan zien, en ook misſchien uit vreze voor vervolging, doordien hij de leer der Gereformeerden had omhelsd. Wat hier ook van mag zijn, hij bezogt de Akademien van *Marpurg*, van *Erford* en van *Wittenberg*,

berg, en maakte gebruik van de lesſen van VALENTYN FÖRSTER, van NIKLAAS WEIGELIUS, en inzonderheid van die van MATTHEUS WESENBECIUS. Ook verklaarde hij aan zijn huis de *Inſtituten* en enige tijtels van de *Pandekten*. Van hier reisde hij naar het Hogeſchool van *Basel*, alwaar hij den 17 augustus 1579 de doktorale muts, uit handen van SAMUEL GRYNÆUS ontving. Naar *Wittenberg* te rug gekeerd, gaf hij 'er gedurende een jaar lang lesſen in de regtsgeleerdheid; het zelvde deed hij gedurende de volgende twee jaren te *Erfurt*, in de hoedanigheid van openbaar Hoogleraar. De zugt om zijn vaderſtad weder te zien, deedt hem in 1582 de reize naar *Deventer* ondernemen, in welke ſtad als toen de beroerten geſtild waren; hier trad hij in 't huwelijk met ADELAÏDE of ADELHEID, dogter van GERARD VAN MIDDELBORGH, Burgemeester van *Zwol*. Hij zelv' wierdt in 1586 tot Burgemeester te *Deventer* verkoren; dan deze ſtad in het volgende jaar door het trouwloos verraad van den Overſten WILLIAM STANLEI aan de *Spanjaarden* overgegaan zijnde, wierdt hij voor de tweedemaal genoodzaakt daar uit te wijken, zonder nog een beſluit genomen te hebben op wat plaats hij zig zoude nederzetten; dan uit die verlegenheid wierdt hij gered, doordien de Curateuren van *Leijdens* Hogeſchool, hem nog dit zelvde jaar het profesſoraat in de regten aanboden, opengevallen, door het vertrek van den beroemden HUGO DANEAU naar *Altorff*. BRONKHORST oeffende zijne bedieninge van Hoogleraar uit met een ongemenen ijver, en vormde door zijne lesſen, vele jonge lieden tot bekwame Regtsgeleerden. In het jaar 1604, wierdt hij benoemd tot Rector van het Hogeſchool; en korte jaren daar na wierdt hij door ene zukkelende krankheid aangegrepen, die van langen duur was, en ene melancholiſche droefgeestigheid ten gevolge hadt, 't welk de Curateuren bewoog, om hem van de openbare pligtswaarnemingen van zijn beroep te ontſlaan. Hier door meerder tijd voor zig zelven bekomen hebbende, verkeerde hij dagelijks gemeenzaam met de godgeleerde Profeſſoren, en ſchepte zelvs behagen om de kollegien van VOETIUS, HEINSIUS en enige anderen bij te wo-

nen.

nen. Omtrent 't midden des jaars 1627, overviel hem ene koorts, die hem den 27 van de zelvde maand, in den ouderdom van 73 jaren, in het graf rukte. PIETER CUNÆUS ſprak ene latijnſe lijkrede over hem uit. Hij liet drie kinderen na, waar van de bekendſte is geweest, GERARD VAN BRONKHORST, een ervaren Regtsgeleerde. EVERARD werdt begraven in de *St. Pieters* kerk, alwaar men dit grafſchrift op de zark die zijn ſtoffelijk overblijfzel bedekt, gebeiteld heeft: *Optimæ memoriæ* EVERARDI BRONCHORSTII, *Daventrienſis, Jurisconſulti, qui in juventute per celebriores Germaniæ Academias munere primum diſcendi, mox etiam docendi, ac deinde Doctoris laurea inſignis, in urbe patria Conſulatu laudabiliter perfunctus, à Curatoribus illuſtris Academiæ Lugduneñſis in locum Viri Clariſſimi Hugonis Donelli JCti ſuffectus eſt; Rara eruditione, induſtria, diligentia, ac comitate uſus, Ordinarii Profeſſoris atque Antecеſſoris Juris, per annos plus minus XL, & ſubinde Magnifici Rectoris titulo, tandem publicis functionibus, ſer ptisque, & ſenio confectus ac Emeritus, Lugdani Batavorum vivere deſiit anno* 1627, *cum vixiſſet annos* 73. *Monumentum, ſi non æternum, ſaltem durabile,* ALITHA *ex Middelburgo, Conjux Liberique Patriæ ergo P. C.*

Lager leest men:

EVERARDI BRONCHORST *Daventrienſis, JCti eximii, quod mortale fuit, heic quieſcit. Præclara ingenii monumenta in hominum admiratione verſantur. Obiit Anno* CIↃ.IↃC.XXVII. 27 *Maii.*

Aſtrææ columen, tuus hic, Daventric, Conſul:
Profeſſor tuus hic, Leida Batava, jacet.
Qui mortalis erat Bronchorſtius, excidit ævo:
Neſcit at e Libris gloria parta mori.

Deze opſchriften zijn voldoende tot de loffpraak van BRONKHORST; waar bij men nog kan voegen, dat hij behalven zijne geleerdheid een allerwaardigst man en braaf Christen was; en dat hij zulk een gelukkig geheugen bezat, dat hij het zelv' *een ſtalen geheugen* noemde. Zijn voornaamſte toeleg was om zijne leerlingen tot de akademiſche oeffeningen bekwaam te ma-

maken; en hier toe maakte hij gebruik van verkorte ſtelzels, waar in hij de wetten die tegens malkanderen ſchenen te ſtrijden, overëenbragt.

BRONKHORST heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Ἐναντιοφανῶν Centuriæ duæ, juxta ſeriem Pandectarum diſpoſitæ, & Conciliationes eorundem. Lugdb.* 1595. 4to. *Centuria III & IV*, met de beide voorgaanden, *Hanov.* 1607. 8vo. De vier *Centurien* zijn verſcheidenmalen te zamen herdrukt; ook met de verhandeling: *de Privilegiis Studioſorum, Harderovici* 1653. 8vo. 2. *Controverſiarum ſuis, Centuriæ duæ. Lugdbat.* 1602 & 1610. 8vo *It. Hanoviæ* 1615. 8vo. Nog met de voorgaanden, onder dezen titel: *Ἐναντιοφανῶν Centuriæ ſex, & Conciliationes eorundem: ab ipſo Authore recognitæ, & amplius quam tertia parte auctæ & locupletatæ: acceſſit brevis tractatus de Privilegiis Studioſorum, Profeſſorum, & Doctorum, eodem Auctore. Lugdb.* 1621. 4to. *It. Editio nova prioribus emendatior, cui accedit Viri Cl.* PETRI CUNÆI, *Oratio funebris de vita & morte Auctoris. Franeq.* 1695. 8vo. 3. *In Titulum Digeſtorum, de diverſis Regulis Juris antiqui Enarrationes. Francof.* 1607. Hier van zijn verſcheidene herdrukken, waar van de laatſte te *Amſt.* 1686. 12mo. 4. *Methodus Feudorum, cui adjectæ ſunt Orationes duæ, una de ſtudio Juris inſtituendo, altera, de laudibus Juriſprudentiæ. Lugdbat.* 1613. 8vo. *Item*, met Aantekeningen van CYPR. REGN. AB OOSTERGA, *Utr.* 1652. 8vo. *It. Amſt.* 1695. 12mo. BRONKHORST bepaalt zig hier inzonderheid tot de gebruiken der *Nederlanden* en die van *Frankrijk*; ook geeft hij in dit *Leerſtelzel* ene korte uitlegging van het *Overijſſelſe* Landregt. 5. *Aphoriſmi Politici & Militares ex diverſis Authoribus Græcis & Latinis per* LAMBERTUM DANÆUM *collecti ab* EVERHARDO BRONCHORST *Exemplis illuſtrati. Lugdbat.* 1623. 12mo. *It. Quibus in hac Editione acceſſere ſexcenta fere alia ex recentioribus Hiſtoriographis Germanis, Gallis, &c. excerpta. Ib.* 1638. 12mo. —— *Orationes* P. CUNÆI, p. 186–204. FRANC. SWEERTII, *Athenæ Belg.* p. 233 & ſeq. REVII, *Daventr illuſtr.* p. 668–670. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. p. 1110. P. FREHERI, *Theatrum vir. ill. et doct.* Part. II. p. 1045. waar bij ook zijn Afbeeldzel is gevoegd.

CLAU-

CLAUDIUS SINCERUS, *in vitis & ſcriptis magnorum Jurisconſultorum*, *Witteb.* 1713. 8vo. Part. I. p. 138--143. J. F. POPPENS, *Bibl. Belg.* p. 270, 271. C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars IV. p. 17. 566. NICERON, *Mem.* Tom. XLIII. p. 332--337. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 88--94.

BRONKHORST (JAN VAN), ook bekend onder den naam van JOHANNES NOVIOMAGUS, wierdt te *Nijmegen* geboren in het jaar 1494, en was de vader van EVERARD, hier boven beſchreven. Na zijne eerſte letteroeffeningen volvoerd te hebben, ſtudeerde hij in de wijsbegeerte, en maakte daar in zulke aanzienlijke vorderingen, dat hij reeds ten jare 1512 te *Rostock* tot Meester in die wetenſchap wierdt verheven; vervolgens wierdt hem een Leerſtoel in de Matheſis aan die Hogeſchool opgedragen, waar voor hij egter eenigen tijd daar na bedankte, om het profeſſoraat in de Philoſophie te *Keulen* aan het kollegie *Montanum* genaamd, te aanvaarden. Hij oeffende deze bediening in 1539, toen hij LAURENS SURIUS de muts als Meester in de vrije konſten opzette, welke zelvde plegtigheid hij in 't volgende jaar ten aanzien van PIETER CANISIUS verrigtte. Na aan dit Hogeſchool den trap van Licentiaat in beide de regten opgeſtapt te zijn, keerde hij naar de *Nederlanden* te rug, en wierdt Rektor gemaakt van het ſchool te *Deventer*, dat toen ter tijd zeer beroemd was. Ten jare 1552 begaf hij zig in 't huwelijk, en trouwde met KLARA DE COSTER, dogter van JAN DE COSTER, Burgemeester van die ſtad. Een zoon, de beroemde Regtsgeleerde EVERHARD VAN BRONKHORST, was de vrugt van dit huwelijk. Enigen tijd hier na, brak de dageraad der reformatie te *Deventer* door, en BRONKHORST, die reeds voor lang de leerſtellingen van CALVYN aankleefde, maakte nu langer geen zwarigheid om 'er ruiterlijk voor uit te komen. In 1566 woonde hij openlijk met alle de andere Profeſſoren van zijn kollegie de preken van KASPER COOLHAAS bij, een der eerſte Kruisgezanten die de reformatie te *Deventer* leraarde; waarſchijnelijk waren het de beroerten die hier door ont-

ontſtonden, welke BRONKHORST bewogen om deze ſtad te verlaten. Hij ſtierf te *Keulen* in 1570.

De werken die van dezen geleerden man het licht zien, leveren een volledig bewijs van zijnen arbeidzamen aart, en dat hij zeer ervaren was in de fraaije letteren, in de wijsbegeerte, en in de mathematiſe wetenſchappen. Zij zijn: 1. *De Hierarchia corpoream.* Colon. 1533. 12mo. 2. *Apologia pro ſide tuenda Actoris librorum de coelesti Hierarchia cum Dionisio Areopagita, de quo* PAULUS *in Actis Apostol. Cap. XVII. acced. S. Dionysii Areopagitæ Martyrium, latinè versum.* Col. 1536. 8vo. 3. *Scholia in Dialecticam* GEORGII TRAPEZUNTII, *adjuncto* GYSBERTI PORETANI *libello de Principiis, Interprete* HERMOLAO BARBARO, *& jnis ad eum scholiis.* Col. 1536. 8vo. *It. Paris.* 1537. 8vo. *It. Lugdb.* 1537. 8vo. 4. BEDÆ *Presbyteri &c. Opuscula compluta de Temporum ratione diligenter castigata: atque illustrata veteribus quibusdam Annotationibus, una cum Scholiis in obscuriores aliquot locos, Authore* JOANNE NOVIOMAG., *nunc primum inventa et in lucem emissa.* Colon. 1537. *in folio.* 5. *De Numeris libri duo, quorum prior Logisticæ, et Veterum numerandi consuetudinem; posterior Theorematα Numerorum complectitur.* Paris. 1539. 12mo. *It. nunc recens ab ipso Auctore recognit.* Col. 1544. 12mo. De Schrijver wijdt dezen druk toe aan ANDREAS ECGERDA, Hoogleraar te *Rostok*, zijnen bijzonderen vriend. 6. *Cl.* PTOLEMÆI, *Alexandrini, Philosophi et Mathematici præstantissimi, libri VIII. de Geographia, è Græco denuo traducti. Novissimus Græcis è regione appositis, atque in Indicem quam locupletissimum redacti, nunquam antea visa commoditate simili.* JOANNIS NOVIOMAGI *opera nunc primum in lucem editi.* Colon. 1540. 12mo. 7. *Etymologia Grammaticæ Latinæ, in usum Scholæ Daventriensis, Auctore* JO. NOVIOMAGO, *denuo recognita.* Daventriæ 1559. 12mo. 8. JOANNIS LUDOVICI VIVIS, *ad Sapientiam introductio, cum Præfatione* JOANNIS NOVIOMAGI. *Daventriæ* 1588. 12mo. —— P. CURÆI, *Orationes.* p. 188. FR. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 402. 407. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 468, 469. REVII, *Dav. illustr.* p. 324. 368. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 592, die aan hem te onregte toe-

toeſchrijft het *Carmen elegiacum*, getijtelt: *Urbis Pictavienſis tumultus ejusque reſtitutionum. Pictav.* 1562. 4*to*. Dit ſtuk is van den Jeſuit FLORENS BROUCHORST. —— HARTSHEIM, *Biblioth. Colon.* p. 190. 218. FABRICII, *Bibl. Med. Lat.* Tom. IV. p. 318, 319. FREYTAG, *Analect. litterar.* p. 636, 637. *et Adparatus litterarius*, Tom. III. p. 210. H. CANNEGIETER *in Præfat. ad* HARII *librum Tristium*, p. XII. *et in Indice.* C. SAXI, *Onomast.* Pars III. p. 191. 620. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. p. 1110. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 83--88.

BRONKHORST (JAN VAN), Konſtſchilder, is geboren te *Utrecht*, in 't jaar 1603, en was nog nauwelijks elf jaren oud, toen hij bij den Glasſchilder JAN VERBURGH wierdt beſteed om de grondbeginzelen der tekenkonst te leren, alwaar hij anderhalf jaar zig met grote vlijt en naarſtigheid oeffende, en voorts nog bij twee andere gemene Glasſchilders zijn eerſten leertijd ſleet, ten tijd toe, dat in 't jaar 1620 hem de lust bevíng om *Frankrijk* te bezoeken, ten einde zig daar verder in zijn konst te bekwamen. Hij nam de reis over *Braband*, maar werdt door zekere ontmoeting voor dat pas in den voortgang daar van geſtuit; want *Atrecht* doortrekkende, kwam hij toevallig bij den konſtigen Glasſchilder PETER MATHYS, daar hij omtrent anderhalf jaar bleef, en in welken tijd hij gelegenheid hadt om veel fraije werken te helpen maken. Van daar reisde hij naar *Parijs*, daar hij een heel bekwaam Meester in 't Glasſchilderen aantrof, CHAMU genaamd, daar hij enigen tijd bij bleef, en toen weer naar zijn geboorteſtad trok, daar hij als Meester in die konst, dezelve met vlijt en ijver voortzette; nogthans voldeed hem zijne oeffening niet; hij was onvergenoegd, dagt tot een hoger vlugt te kunnen ſteigeren, en groter ondernemingen uit te voeren. In dit denkbeeld, wierdt hij langs hoe meer verſterkt, toen hij gelegenheid hadt gevonden om met KORNELIS POELENBURG in gemeenzame verkering te geraken, en die Konſtenaar te zien ſchilderen; de aangename en bevallige werking van dezes penſeel verrukte hem zodanig, dat hij bij zig zelven een vast beſluit nam,

om tot het ſchilderen in olijverf over te gaan, en de behandeling van POELENBURG tot model te nemen. Doch het fleurde nog al enigen tijd aân voor dat de uitvoering op het beſluit volgde, ja zelvs draalde het, ter tijd toe dat POELENBURG reeds naar *Engeland* was vertrokken; want hij hanteerde 't Glasſchilderen nog in het jaar 1637, doch in 1639, gaf hij het ten eenemalen de zak, en zette zig met de noeſtſte vlijt en ijver aan het ſchilderen van olijverf-ſtukken; daar hij zo ver zonder onderwijs van enig Meester in vorderde, dat zijnen roem niet ligt zal verdoofd worden, en hij ene aanzienlijke plaats in de reije der voornaamſte Schilders verdient.

De nieuwe Kerk te *Amſterdam* pronkt nog ten huidigen dage naſſens het koor, met drie konſtig beſchilderde kerkglazen van BRONKHORST. Men ziet daar in verbeeld, hoe de *Vrede* onder de gedaante van ene Maagd, den Oorlogsgod MARS boeit, kluistert, en den alverniclenden Krijg met deszelvs aanhang vertreed. Hoe de welvaart van zeevaart, koophandel en landbouw bloeit, wanneer twist en tweedragt verbannen wordt. Op de vier deuren waar mede het grote orgel in deze kerk kan geſloten worden, ziet men door zijn konſtpenſeel met olijverf verbeeld, de zegeprael van DAVID over GOLIAT; de zalving van SAUL tot Koning, en hoe deze verbijsterde Vorst, DAVID voor hem op de harp ſpelende, met zijn ſpeer aan den wand zoekt te ſpitten. Ook praalt het ſtadshuis van deze ſtad met zijne konst; in Burgemeesters vertrek daar van, is het gewelf met agt vierkante zolderſtukken door hem beſchilderd, waar in kindertjes, die palmtakken, eikenkranſen en andere diergelijke zinnebeeldige voorwerpen dragen, aartiglijk verbeeld zijn. In de raadkamer is van hem een ſchoorſteenſtuk, waar in den ouden JETHRO, zijnen ſchoonzoon MOSES raad, zeventig Oudſten, nevens zig te kiezen, om *Israël* te rig'en. Ook is het zolderſtuk op de puije van het ſtadshuis door hem geſchilderd, zijnde in drie afdelingen onderſcheiden; in 't middelſte, is de *Tijd*, in 't zuidelijke, het *loffelijk Gerugt*, en in 't noordelijke, het *ſchandelijk Gerugt*, aartiglijk op ene zinnebeeldige wijze, afgebeeld. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*,

I. D. bl. 231--233. WEYERMAN, *Leven der Konstſchilders.* II. D. bl. 19. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* VII. St. bl. 53. 57. 69. 74. 378.

BRONKHORST (JOHAN VAN), Konstſchilder, is geboren te *Leijden* in 't jaar 1648. Dertien jaren oud zijnde, als zijn vader hem vroeg ontvallen was, werdt hij van zijn moeder tot *Haarlem* beſteld bij een neef van haar, die een Paſteibakker was, ten einde dat handwerk te leren en 'er vervolgens zijne kostwinning van te maken. Van der jeugd af aan hadt hij grote genegenheid tot het tekenen en de ſchilderkonst getoond, doch hij kost zijne lust daaromtrent geen bot vieren, voor en al eer hij zig ten jare 1670 met 'er woon naar *Hoorn* hadt begeven, en aldaar trouwde; dan toen zonder zijne kostwinning te verwaarlozen, beſteedde hij met zo veel ijver en noeste vlijt zijne ledige uren met tekenen en ſchilderen, dat hij zonder enig onderwijs, het zo verre bragt, dat hij onder de brave Konstſchilders in waterverf, met regt mogt gerangſchikt worden. Somtijds tam gedierte, doch meestal vogelen, waren doorgaans de onderwerpen, waar mede BRONKHORST zijn penſeel oeffende, en dit wist hij zo treffend ſchoon en gelijkende ter uitvoer te brengen, dat de Predikant en Puikdigter JOH. VOLLENHOVE, op het gezigt van een boek, waar in ſtukken waren van zijne teken- en ſchilderkonst, zodanig verrukt wierdt, dat hij ter zijner eere het uitmuntende gedigt vervaardigde, het welk in zijne werken wordt gevonden, en waar van wij ten blijke hoe hoog hij den arbeid van onzen Konſtenaar ſchatte, de volgende regels hier plaatzen:

Natuur bewaart niet ſchoons, dat zij
In 't ligt kwam brengen, voor 't bederven:
Maar BRONKHORST, kloek van geest, als hij
Natuur met teekeningpen en verwen
Dus volgt; verdient, de doot ten ſpijt,
Te leven na zijn levenstijdt.

Tot aan het einde van zijn loopbaan, zijnde in een ho-

gen ouderdom geſtorven, oeffende onze Schilder de konst tot een vermakelijke uitſpanning, en het pasteibakken tot zijn kostwinning. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 242.

BRONKHORST (JOOST VAN), Heer van *Hommepel*, was een ſtamgenoot van het adelijk geſlagt dezes naams, en zoon van DIRK VAN BRONKHORST en BATENBURG, Here van *Hommepel* en *Nederwormer*, en van ELIZABETH VAN LIMBURG STIRUM. Hij hadt in huwelijk JOHANNA VAN BREDERODE, zuster van HENDRIK, die aan haar de Heerlijkheden van *Vianen* en *Ameide* bemaakte. De ondertekening van het Verbond der Edelen, was voor ALVA eene voldoenende reden, om hem te hatten, en zijne goederen verbeurd te verklaren, ingevolge vonnis van den 30 ſeptember 1568. —— PONTANUS, *Hiſt. Gelr.* pag. 791. S. VAN LEEUWEN, *Bat. illuſtr.* bl. 890. MARCUS, *Sent. van* ALVA, bl. 128. J. W. TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 305.

BRONKHORST VAN BATENBURG (KAREL VAN), Heer van *Westbarendrecht* en *Bicht*, broeder van DIRK en GYSBERT; was mede een ſterk ijveraar voor de vrijheid en wars van alle gewetensdwang. Dat hij ook het Verbond der Edelen getekend, en in alle opzigten de belangen van den Staat heeft helpen bevorderen, blijkt uit een' brief, aan zijne moeder geſchreven uit *Bicht*, den 20 april 1566. Hier in verklaart hij rondelijk: „ dat hij, drie maanden te voren, zig aan Grave LODEWIJK „ VAN NASSAU verbonden, en onder hem vertekend hadde. „ Hadde zijne moeder hem daar over ondervraagd, toen hij te „ *Batenburg* was, hij zou het gezegd hebben; doch nu hadt hij „ gezwegen, wel wetende, dat zij onvergenoegd was op zij„ nen broeder, wegens de ondertekening van 't Verbond. „ Hij zondt haar een afſchrift van 't verzoek, door BREDERO„ DE aan Hertoginne MARGARET overgeleverd, in bijwezen „ van 300 Edelen. Dit ſmeekſchrift hadt de Landvoogdes „ gunſtiglijk ontvangen, beſpeurende, dat het niet tegen den „ Koning en 's lands welvaart aanliepe. Indien het gewetens-

„ on-

„ onderzoek en de plakaten zouden doorgaan, wilde hij lie-
„ ver onder de *Turken* wonen, dan onder den Koning. Vre-
„ ze voor berovinge der goederen, en zelvs verbrand te zul-
„ len worden ter oirzake van 't Godlijk woord, hadt hem be-
„ wogen in die verbintenisse deel te nemen; te meer, om dat
„ hij, in zijn geheel, het Euangelie klaar en rein deedt pre-
„ diken, en de heilloze Misse, een duivels werk, liet va-
„ ren." Wijders vermaant hij zijne moeder: „ het woord
„ van GOD, te *Batenburg* en *Stein*, te laten prediken; en zig
„ niet te laten aftrekken van 't goede beginzel, 't gene zij
„ aangenomen hadt; noch te vrezen voor enige bedreigingen,
„ naardien de Heere allen, die hem hartelijk liefhebben, zal
„ bijstaan, en nooit verlaten, die om zijnen naam lijden." Eindelijk, betuigt hij, in dien brief, „ zijn vast voornemen,
„ om aan het ware regte Christelijke geloof te blijven vast-
„ houden." Deez' brave mensch verloor zijn leven door de moorddadige hand van een' *Spaanfen* guit, binnen *Keulen*, in 't jaar 1580, gelijk zijne nakomelingen, niet dan met groote droefheid, en te ontijdig, zijn gewaar geworden. Uit zijne egtgenote, ALVERADE VAN FLODORP, welke bertrouwd is met FILIPS BENTINK tot *Aller*, verwekte hij een zoon, MAXIMILIAAN, wiers afstammelingen, in 't vrouwelijke, nog in hoog aanzien leven. —— J. VAN SOMEREN, *Beschr. van Bazovia*, bl. 234--237. J. W. TE WATER, *Hist. van 't Verbond der Edelen*, II. D. bl. 300--303.

BRONKHORST (PIETER VAN), Konstschilder, is gebo ren te *Delft* den 16 meij 1583. In zijne jeugd bezogt hij *Frankrijk*, en vorderde daar ongemeen in de konst, zo dat hij in zijn geboorteftad te rug gekeerd zijnde, een goed Meester was, die uitnemend perspectiven schilderde en inzonderheid tempels, kerken, en andere binnen-gebouwen, met vele beeldjes en gewoel, dat buitengemeen aardig en zinrijk geordonneert was. Onder anderen ziet men nog een schilderij van hem in de vierschaar op het stadshuis te *Delft* geplaatst, zijnde een groot en weluitgevoerd stuk, dat het paleis verbeeldt.

waar in Koning SALOMON zo loffelijk zijn allereerſte vonnis uitſpreekt. Nog een tafereel van hem, dat men voor veel konſtiger houdt, pleeg bewaard te worden bij de weduwe van zijnen zoon; het verbeeldt den *Jeruſalemſen* tempel, daar CHRISTUS de kopers en verkopers uitdrijft. Hij ſtierf den 21 junij 1661. In de verkoping van JAN AGGES te *Amſteldam*, den 16 augustus 1702, wierdt een ſtuk van dezen Meester verkógt, verbeeldende *Diogenes zoekende op de markt*, voor 177 guld. In die te *Amſteldam* van den 7 april 1734, twee ſtukjes met waterverf, verbeeldende land- en watervogels, 100 guldens. Hij heeft een zoon gehadt, ook JAN genaamd, die uitmuntend fraaij ſchilderde; en waar van een ſtuk op ene vendue te *Amſteldam*, verbeeldende *een Morgenſtond*, is verkogt voor 160 guld. In die van D'AMORY, den 23 junij 1723, *Abrahams offerhande*, 73 guld. —— D. VAN BLEYSWYK, *Beſchrijv. van Delft*, bl. 857. A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, I. D. bl. 135, 136. J. C. WEYERMAN, *Leven der Konſtſchilders*, I. D. bl. 339. G. HOET, *Naaml. van Schild.* I. D. bl. 6. 67. 183. 262. 410. 420. 566.

BROOMAN (LODEWYK), geboren te *Bruſſel* in het jaar 1527, uit JAKOB BROOMAN en KORNELIA VAN HELLEWEGHE, beide uit den eerſten burgerſtand van die ſtad. Schoon blind geboren, verkreeg hij egter de waardigheid van Meester in de vrije konſten, en Licentiaat in de regten, en maakte zig een naam door zijn vernuft en bedrevenheid in de muzijk. Den ouderdom van 69 jaren bereikt hebbende, ſtierf hij in de ſtad zijner geboorte. Zijne weduwe GEERTRUID KEYSERS, dogter van JOOST KEYSERS en van MARIA CLEERHAGHEN, liet het volgende graffchrift voor hem oprigten in de Recollettenkerk van genoemde ſtad:

D. O. M. LUDOVICO BROOMANNO, JACOBI *ex* CORNELIA VERHEYLEWEGHE *F.*, *à nativitate cæco*, *Artium liberalium Doctori*, *Jurisprudentiæ Candidato*, *Muſicesque principi*, GERTRUDIS KEYSERS, JODOCUS & MARIA CLEERHAGHEN *F.*, *marito bene merito*, *Sibique P. Vixit an. LXIX. Obiit* VIII. *januarii M.D.XCVII.*

Lu-

Luminis expertem genitrix perduxit in auras:
Major at ingenio lux fuit orta tuo.
Jumonem natura, Jovem ſe præſtitit Auctor
Illius, & varia damna levavit ope.
De grege Tireſias Vatum fuit unus: at alter
Haud tibi par docta Muſicus arte fuit.
JOHANNES BOCHIUS *S. P. Q. Antverp. à Secretis*
Concivi ſuo poſ.

BROOMAN verwekte bij zijne huisvrouwe vijf kinderen, drie dogters en twee zonen: de oudſte, JAKOB, is ongehuwd geſtorven; de andere, KAREL, was vader van den volgenden LODEWYK. —— F. SWEERTII, *Monum. ſepulcr.* p. 294, 295. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 633. VOSSIUS, *de IV artibus popularibus, in Addend.* p. 93. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 66, 67.

BROOMAN (LODEWYK), kleinzoon van den voorgaanden, en zoon van KAREL en MARIA VAN GINDERTAELEN, wierdt te *Brusſel* geboren, omtrent het begin van de XVIIde eeuw. In zijne jeugd reisde hij, en wierdt aan een uitlandſe Hogeſchool tot Doktor in de regten bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, lei hij zig met ijver toe op het beoeffenen der fraije letteren, en inzonderheid ſlaagde hij in de latijnſe en nederduitſe poëzij; hij huwde met N. VAN CATTENBROECK, die in 1646 ſtierf, zonder hem kinderen te hebben gebaard. Hij overleefde zijn vrouw 21 jaren, en overleedt te *Brusſel* in 1667, na in druk te hebben uitgegeven: 1. Een Heldendigt, getijteld: *Serenisſimo Principi Ferdinando Auſtriaco, S. R. E. Cardinali, felicisſimum in aulam oppidumque Bruxellense ingreſſum adgratulatur* L. BROOMANNUS. *Brux.* 1635. 4to. 2. De Brieven van P. OVIDIUS NASO, ghenaemt in 't latijn / *Epiſtolæ Heroidum*, overghheſet in onſe Nederduijtſche tale / ende met uijtleggingghen verſiert / door J. B. Antwerp. 1662. 8vo. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 67, 68.

BROSMAEL (JAN FRANS), omtrent 't jaar 1660 te *Tergaren* geboren, beoeffende de geneeskunde, en wierdt in 1683

te *Leuven* tot Doktor in die wetenſchap bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, bepaalde hij zijne woonplaats te *Luik*, en beoeffende daar gedurende 24 jaren met veel roem de praktijk der medicijnen, zijnde in 1722 geſtorven, na de volgende werken door den druk te hebben gemeen gemaakt: 1. *Deſcription ou analyſe des Eaux minerales ferrugineuſes de la Fontaine de St. Gilles, proche de la ville de Tongres. Liege* 1721. 12mo. 2. *La Circulation des Eaux, ou l'Hidrographie des Minerales d'Aix & de Spa. Liege* 1699 & 1718. 12mo. 3. *Hidro-Analiſe des Minérales chaudes & froides d'Aix la Chapelle. Ib.* 1703. 12mo. 4. *Parallelle des Eaux minerales actuellement chaudes, & actuellement froides du dioceſe & pays de Liege &c. Liege* 1721. 8vo. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 345--348.

BROUART (LODEWYK), geboren te *Aire* in het graafſchap *Artois* ten jare 1582, begaf zig in 1604 onder het genootſchap der Jeſuiten. Zedert maakte men enigen tijd gebruik van hem, om de gewetens-gevallen uit te leggen; zig vervolgens ten enemalen aan den predikdienst toegewijdt hebbende, oeffende hij dien met ſtigting gedurende het tijdvak van 33 jaren, en ſtierf hartelijk betreurd van allen die hem gekend hebben, den 11 october 1643, in het 62ſte jaar zijnes ouderdoms. Men heeft van hem in druk: *Le Jardinet de Notre Dame. Douai* 1623. 12mo. Zijnde eigentlijk ene vertaling van de *Hortulus Marianus*, van den Jeſuit FRANS DE LA CROIX. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 317.

BROUSTIN (STEVEN), te *Hameide* een dorp in *Henegouwen* geboren, wierdt in 1559 te *Leuven* tot Baccalaureus in de godgeleerdheid bevorderd. Hij bediende als Pastoor eerst de kerk van *Valenciennes* en vervolgens die van het kasteel te *Kamerijk*. BROUSTIN was een geleerd man, en heeft uitgegeven: 1. *Tractat. de* IV. *Hominis noviſſimis. Lov.* 1598. 8vo. 2. *De Origine & varietate Linguarum. Ib.* 8vo. 3. *Orationem de perfecto Pastore, ſive de qualitatibus, conditionibus, requiſitis &c. Leuan.* 1602. 12mo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1106.

A. D.

A D D E N D A

TOT DE TWEEDE, DERDE EN VIERDE DEELEN.

Bladz. 197. *II. Deel.*

De Hoogleraar SAXE ter aangehaalde plaats, zegt: dat BEKA zijn werk ſlegts tot 1346, gebragt heeft, en dat het overige, tot 1393, door ene andere hand 'er is bij gedaan. Het bewijs is, dat hij zijn boek opdraagt aan JAN VAN ARKEL, Biſchop van *Utrecht*, die van 1345 tot 1364, en aan WILLEM DEN IV, Graav van *Holland*, die van 1337 tot 1345 geregeerd heeft.

Bladz. 205. *II. Deel.*

BEEKMAN (MARTINUS), Prokureur en Notaris in *'s Hage*, gaf in 1670, uit Stichtelijke Poëzij / geprezen door VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 148.

Bladz. 209. *II. Deel.*

BEELTSNYDER (JOHANNES), Predikant te *Beilen*, wiens beeldtenis in plaat gebragt is in het jaar 1677, met een bijſchrift verëerd door VOLLENHOVE, was een geleerd man. —— VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 5--13.

Bladz. 345. *II. Deel.*

BERKEL (ABRAHAM VAN), geboren te *Leijden*, is geweest Rector te *Delft*, en heeft uitgegeven: 1. *Genuina* STEPHANI *Fragmenta*. 2. EPICTETI *Enchiridion*, CEBETIS *Tabula* en ANTONINUS *Liberalis*. Na zijn dood is van hem in 1688 in folio uitgekomen: de STEPHANUS *Byzantinus*, met brede aanteekeningen. —— C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 612.

Bladz. 354. *II. Deel.*

BERKEL (JAN VAN), zoon van den voorgaanden, heeft zijnen vader verdedigd ten jare 1694, tegen STEV. LE MOINE; en in 1704 uitgegeven: JAC. PALMERII, *apologiam pro Lucano*, enz. —— C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 448.

Bladz. 95. *III. Deel.*

BILS (LODEWYK DE), Heer van *Coppendamme*, *Ponem* enz., Schout der ſtad en des lands van *Aardenburg*, maakte zig in het midden der vorige eeuw, een' naam door zijne bekwaamheid in de Ontleedkunde, en door verſcheiden ſchriften; doch werdt voor een grootſpreker uitgemaakt. —— MERKLINI, *Lind. renov.* p. 759. TH. BARTHOLINI, *Epiſtol. Medicinal.* Cent. III. p. 75. 81. 86. 97. 112. 194. 225. 364. 382. 391. 396. 399. 410. Cent. IV. p. 421. C. G. JÖCHER, Gelehrten Lexicon. I. Theil/ ſ. 1093.

Bladz. 251. *III. Deel.*

BOIS (JAKOB DU), Predikant te *Leijden*, gaf aldaar in 1670 in 4to. uit: Oude Tijds Tijd-Tijtſoey. Hij was een groot tegenſtander der *Carteſiaanſe Filoſofie*; waar tegen hij geſchreven heeft: De naaktheid der Carteſiaanſche Philoſophie ontdekt/ en de ſchadelijkheid der Carteſiaanſche Philoſophie; beide wederlegd door LAMBERT VAN VELTHUYSEN, in een *Bewijs, dat noch de lere van der Sonnes ſtilſtand en des Aardrijks beweging, met de gronden der Philoſophie van* RENATUS DES CARTES, *ſtrijdig zijn met Gods woort. Utr.* 4*to.*; en *Nader bewijs, dat enz. Utr.* 1657. 4*to.*, beide in het latijn, in LAMB. VELTHUYSII *Opera.* Part. II. p. 1037 en 1119. —— Zie VROLIKHERT, *Vliſſingſe Kerkhemel*, bl. 65. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 547.

Bladz. 42. *IV. Deel.*

BOSCH (KORNELIS), Predikant in *'s Hage*, heeft uitgegeven een werk over de Wedergeboorte/ geprezen door VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 140.

Bladz. 144. *IV. Deel.*

BOUWENSCH (WILLEM ADRIAAN), is Burgemeester geweest te *Arnhem*, toen door den dood van WILLEM DEN III, het Stadhouderſchap in vijf provintien werdt vernietigd, en daar door grote opſchuddingen in *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht* en *Overijſſel* wierden veroirzaakt, in welke geweſten de Stadhouder, ſedert het jaar 1672, vele lieden uit

de

de Regering gezet en vele misnoegden gemaakt had. De algemene oirzaak dezer beroerten was, de begeerte van ſommigen om zig in 't bewind herſteld te zien, waar van zij, of hunne ouders of vrienden, gedurende de jongſte ſtadhouderlijke regering, ontzet geweest waren; welke begeerte aanliep tegen geen minder drift in anderen, om zig te handhaven in 't gezag, welk hun, door den Stadhouder was opgedragen, en waar mede zij zig nog bekleed vonden. De uitwerkzels dezer ſtrijdige driften waren alomme niet even hevig, doch hadden gevaarlijke gevolgen in enige ſteden van *Gelderland*, als met name ook te *Arnhem*. De Staten van het *Gelderſe* gewest, op de eerſte tijding van 't overlijden des Erfſtadhouders, te *Nijmegen* bijëengekomen zijnde, hadden, om zig te handhaven in de Regeringe, op den 8 april beſloten: „ dat de Magiſtraatsbeſtelling in de ſteden nu gekomen was, „ en voortaan altijd blijven zou, aan de bijzondere Wethou„ ders derzelven." Hier door zouden zij, die voorheen van de Regering ontzet geweest, voor altoos, verſteken geweest zijn van de gelegenheid om op 't kuſſen te geraken; doch zij vonden middel, om de uitvoering van dit beſluit voor te komen, en 't volk op te wekken om verandering in de Regering te bewerken. De gelegenheid ontbrak hun niet, om de Gemeentslieden en Gilden, die, van ouds, een dubbel getal plagten te benoemen, waar uit de jaarlijkſe Wethouderſchap gekoren werdt, te beduiden, dat zij zig, in dit voorregt, moesten doen herſtellen, en de beſtelling der Regeringe niet laten aan de dienende Wethouderſchap.

In januarij 1703, verſchenen de Gildemeesters van *Arnhem* op 't ſtadshuis, met twee bijzondere vertogen, behelzende enige bezwaarnisſen, die men voorgaf, te willen onderzoeken. 't Gemeen, niet voldaan met zulk een antwoord, rotte te hoop, en raadpleegde op 't gene hun verder te doen ſtondt. De Wethouderſchap, met reden bedugt voor erger, zogt zig te handhaven in 't bewind, door middel der bezettinge. Al dit was voorgevallen voor den gewoonlijken keurdag, die op den 25ſten januarij inviel. De Wethouders werden toen in hun-

hunne ambten bevestigd, en van nieuws beëedigd door den Rigter. Doch de Gemeentslieden verklaarden ze ontslagen van hunne ambten; waar na zij ene nieuwe verkiezing deden, ten dele uit oude, ten dele uit nieuwe Regenten beſtaande.

Men ſcheen nu den weg gebaand te hebben, tot herſtelling der ruste in *Gelderland*. Doch alzo de oude Regenten, beide afgedankten en aangeblevenen, nog al woelden om de nieuwen t'enigen tijde te ontzetten van 't bewind, was de nieuwe Regering bedagt op middelen, om zig te verzekeren van de regeringe. Te *Arnhem* deedt men dit door 't oprigten ener bende van 200 vrijwilligers; voorts wierdt op enen Landdag te *Zutphen* in maart 1705, voorgeſlagen: „ of 't niet „ geraden ware, tot beveiliging der tegenwoordige, tegen de „ aanſlagen der afgezette Regenten een nauw en vast verbond „ van onderlingen bijſtand op te rigten, tusſen de *Gelderſe* „ ſteden." Die voorſlag vondt ingang bij velen, men vervaardigde een ontwerp van een verbond. De Afgevaardigden van *Doesburg*, *Deutichem*, *Grol*, *Arnhem* en *Harderwijk* tekenden dit ontwerp, op 't behagen van hunne Magtigers en der gezworen' Gemeenten, daar die van *Nijmegen* en *Zutphen* het in advijs hielden, om 'er alvorens met de Regeringen dezer ſteden over te raadplegen. Doch terwijl men hier mede bezig was, werdt 'er door zulken, die der oude Regeringe toegedaan waren, ſterk gewoeld, tegen het verbond. Men hieldt aan Gemeentslieden, onder de hand voor, dat zij, door de Wetthouders dier ſteden, welke het ontwerp getekend hadden, in hun ambt gehoond waren, zijnde de tekening geſchied zonder hen te kennen. Ook ſtrekte, wilde men, het verbond eniglijk, om de Gemeentslieden en Gilden te ontzetten van derzelver voorregten, en om, met gemene magt, de Regering erflijk te maken. Kortöm, men bragt zo veel tegen het ontwerp in, dat het niet tot ſtand kwam.

Te *Arnhem* zelv', ſchenen de voorſtanders der oude Regeringe, in zo verre, de meerderheid van ſtemmen te hebben in den Raad, dat de Burgemeester JOHAN VAN BRIENEN, in junij hier na, voorſloeg en doordreef, dat men de vrijwilli-

gers

gers behoorde af te danken; waar na, zo vastelijk vermoed werdt, een gedeelte der Regeringe zou afgezet geworden zijn. Maar onze Burgemeester WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, die Kollonel der vrijwilligers was, rukte deze bende te hoop, en plaatfteze op de markt tegen over de gewapende Burgerij, die hier bijeengebragt was, om de verandering der Regeringe te begunftigen. Doch de Burgerij geen' last hebbende tot het plegen van enige daadlijkheid, dropen eindelijk af, en lieten de vrijwilligers 't veld houden; zo dat die van de *nieuwe plooi* voor ditmaal zegevierden; 't welk ten gevolge had, dat Burgemeester VAN BRIENEN federt van zijn ambt wierdt verlaten, en ter ftad uitgezet, daar hij egter na verloop van drie jaren weder binnen kwam, en in zijne waardigheid wierdt herfteld.

De onderhandelingen over het uitfluiten der Stadhouderen uit den Raad van State, gaven, in den herfst des jaars 1787, aanleiding tot ene geweldige beroerte te *Wageningen*. De ftad *Arnhem* die deze uitfluiting ftrek dreef tegens de meeste leden der *Veluwfe* Ridderfchap, hadt, in julij, ene bijzondere Kwartiersvergadering uitgefchreven, alwaar dit ftuk in overweging gebragt wierdt: die van *Wageningen* hadden in last, om zig bij *Arnhem* te voegen, en rondelijk zig voor de uitfluiting te verklaren. Doch de Ridderfchap, van begrip zijnde, dat de zaak niet tot de Kwartiers- maar Landfchapsvergadering behoordè, weigerde in onderhandeling te treden. Onverhoeds, waren hier op die van *Wageningen* der Ridderfchap toegevallen, terwijl de vier andere fteden voor de uitfluiting ftemden. Men kwam egter nog tot geen befluit, doch de Gemeentsliéden van *Wageningen* zonden des anderen daags Gemagtigden naar *Arnhem*, om de Afgevaardigden hunner ftad te vermanen, tot ftemmen volgens derzelver last; en hier op wierdt met meerderheid befloten tot de uitfluiting. Dit verwekte zo veel tweefpalt, dat de enigheid daar door tusfen de fteden wierdt verbroken, 't geen zig ten vurigften openbaarde, op enen Kwartiersdag te *Arnhem*, die in october gehouden werdt,

en

en daar vier van de zeven Afgevaardigden van *Wageningen*, nevens *Harderwijk*, *Hattem* en *Elburg*, tegen 't gevoelen van *Arnhem* dreven, dat zekere ambten niet dan gedurende den Landdag behoorden begeven te worden. Doch de Afgevaardigden van *Wageningen* waren niet zo dra te rug gekeerd, of daar ontſtond een morren onder 't volk, dat zij hunnen pligt waren te buiten gegaan. De Regering ontwaar geworden zijnde, dat dit gemor door de Gemeentslieden verwekt of gevoed werdt, bewoog, hier op, enigen uit Schutterijen en Gilden, om de hand te leenen tot het afzetten der Gemeentslieden. Ook geſchiedde dit op ſtaande voet, onaangezien de tegenkanting van 't Kleermakers-Gilde, en van een groot gedeelte der *St. Joris* Schutterije. GODARD ADRIAAN VAN SSUM, een der afgezette Gemeentslieden, was te gelijk Hopman over een kompagnie vrijwilligers, en bragt te dond zijn volk op de been, zon er zig te kreunen aan den last der Regeringe, die hem bevolen hadt zijne manſchap uit een te doen gaan. JAN AALDERS, ook een afgezet Gemeentsman, hadt zig ten zelvden tijde naar *Arnhem* begeven, om hulpe. De Wethouderſchap dezer ſtad beſloot hier op, twee Burgemeesters, namelijk onzen WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, benevens D R. VAN BASSENN, aan 't hoofd van enige *Arnhemſe* vrijwilligers, met drie of vier ſtukken geſchuts bij zig, af te zenden naar *Wageningen*, alwaar de Schutterij middelerwijl in de wapens gerukt was. Die van *Arnhem* waren zo dra niet omtrent *Wageningen* gekomen, of men deedt hun aanzeggen, dat zij zig zouden hebben te hoeden van daadlijkheden, ten ware zij geweld met geweld wilden zien keren; 't antwoord was, dat de ſtad niets kwaads te vrezen hadt, mids men de poorten opende, doch hier naar hadden die van binnen gene oren. Digt onder de ſtad, troffen de *Arnhemers* een' burgerſchildwagt aan, dien zij naar binnen zonden, om enigen uit de Regeringe te verzoeken tot handeling; als toen traden de voorzittende Burgemeester BARTHOLD SCHAATS, en de Schepens JOAN VAN DER HORST, GERRIT VAN EEDE en ANTONY

VAN

VAN DER HORST, naar buiten, ten einde met die van *Arnhem* te ſpreken. Doch men was nauwlijks bijëen gekomen, of Burgemeester BOUWENSCH trok den degen, roepende: *dezen zijn 't, die wij hebben moeten. Nu zijnze in onze magt.* Straks hier op werden de *Wageningers* aangetaſt, van hun geweer beroofd, en met een koetswagen te rug gevoerd naar *Wageningen*, daar men de poort geſloten vondt; doch men plantte 'er 't geſchut voor, en opendeze zig met geweld. Die van binnen hadden, middelerwijl, ook met ſcherp geſchoten op de *Arnhemers*, die in 't intrekken, twee huizen, uit welken gevuurd was, de glazen inſmeten. De gevangenen werden naar 't raadhuis gebragt en nauw bewaard. SCHAATS en JOAN VAN DER HORST, werden met den dood gedreigd; doch diep in den nagt, werden zij wederom tot aan de ſtads poort gebragt, van waar zij door twee ſtads Boden, uit den naam der afgezette Gemeentslieden, van ambt en ëéd ontſlagen zijnde, naar *Arnhem* gevoerd werden. Hier zaten zij ſlegts een etmaal in de Gemeentsmans-kamer gevangen; toen bragt men hen weder naar *Wageningen*. Middelerwijl, vervoegden hunne bloedverwanten en vele ingezetenen der ſtad zig, met verſcheiden' verzoekſchriften, aan de Staten van 't gewest, die, eerlang beſloten, dat de *Wageningſe* Magiſtraatsleden behoorden ontſlagen en in hunne ambten herſteld te worden. Ook vondt men, tegen 't gevoelen van *Nijmegen* en *Arnhem*, geraden, enig krijgsvolk naar *Wageningen* te zenden, tot handhavinge van 't beſluit op de herſtelling der Regeringe. De algemene Staten, hier op vooraf geraadpleegd, hadden verſtaan, dat men alvorens beproeven moest of 'er geen minzaam vergelijk te bewerken ware; doch zij waren naderhand op het aanraden van die van *Holland*, van gedagten veranderd, en gaven verlof, om enig krijgsvolk naar *Gelderland* te doen trekken. De Staten van *Gelderland* deden, hier op, het regiment van DELEM, uit *Duitschland*, afkomen naar hun gewest, en bedienden 'er zig van, om de gemene rust te herſtellen. Ondertuſſen waren de *Wageningſe* gevangenen, reeds

enige weken te voren, geſlaakt, en in hunne ambten herſteld. Ook waren zij, die de hand voornamelijk gehad hadden in 't bemagtigen der ſtad, ten lande uitgeweken, zo dra zij de aankomst van 't krijgsvolk vernamen. Terſtond hier op, werden de vrijwilligers, alomme in de *Gelderſe* ſteden, bij een Staats-plakaat afgeſchaft. ——— LAMBERTI, *Mem.* T. m. XIV. pag 37, 38. G. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriep.* IV. D. bl. 416--418. WAGEN., *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 141, 142 241-243. 300--304.

Bladz. 228. *IV. Deel.*

BREDA (RUTGER VAN). *Voeg hier bij:* is geboren den 18 augustus 1628; zijn vader was Secretaris te *Kampen;* zijne moeder was eene dogter van ANTHONY WALÆUS, eerst Predikant te *Middelburg;* naderhand Profesſor te *Leijden.* ——— VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 216.

REGISTER
VAN DE
PERSONEN
WAAR VAN IN DIT DEEL GEHANDELD WORDT.

Bladz.

Borsfele (Hendrik van), *Eerfte Heer van Vere.* 1.

Borsfele (Hendrik van), *Ridder van het Gulden Vlies.* . . 2.

Borsfele (Jan van), *Hoogleraar in de Latijnfe taal te Leuven.* . . 7.

Borsfele (Jan van) van der Hooge, *Repriſentant als Eerfte Edelen van Zeeland.* . . 8.

Borsfele (Filibert van), *Burgemeester te Tholen en Rentemeester beoosten Schelde te Zierikzee.* . 11.

Borsfele (Philip Jakob van) van der Hooge, *Raad en Rentemeester der Domeinen van Brabant.* . 11.

Borsfele (Pieter Janſz. van) van den Hooge, *Pensionaris ter Generaal bewinten Schelde.* . . 12.

Borsfele (Wolferd van), *Tweede Heer van Vere.* 12.

Borsfele (Wolferd van), *Derde Heer van Vere.* 17.

Borsfele (Wolferd van), *Vierde Heer van Vere.* 18.

Bladz.

Borsfele (Wolferd van), *Vijfde Heer van Vere.* 20.

Borsfele (Wolferd van), *Zevende Heer van Vere.* 20.

Borsfele (Wolferd van), *Heer van Vere, van Beuchaine, in Schotland.* . 21.

Borstius (Jakob), *Predikant te Rotterdam.* . 22.

Bort (Pieter), *Advokaat voor de Heeren van Juſtitie in Holland.* . . 25.

Bos (Jeronimus), *Konſtſchilder.* . . 25.

Bos (Lambert), *Hoogleraar in de Griekſe taal te Franeker.* . . 27.

Bos (Lambert van den), *Conrektor der latijnſe ſcholen te Dordrecht.* . 30.

Bosc (Pieter du), *Predikant in de Walſe Gemeente te Rotterdam.* . 31.

Bosch (Arend), *Medicijne Doktor en Profeſſor in de Ontleedkunde in 's Hage.* 33.

Bosch (Bernardus de), *beroemd Digter te Amſterdam.* . . . 33.

Bladz.

Bosch (Jakob), *Fluweelwever.* . . 34.

Bosch (Jeronimo de), *Apotheker te Amſterdam.* 35.

Bosch (Iman Jakob van den), *Medicijne Doktor in 's Hag.* . . . 35.

Bosch (Johannes de), *Tekenaar en Schilder te Amſterdam.* . . 41.

Bosch (Johannes van den), *Beſtierder van de Lombard en Koopman te Leeuwarden.* . . . . 42.

Bosch (Lodewyk Jansz. van den), *Konſtſchilder.* 42.

Boschhuyſen (Krispyn Jansz. van), *Stigter van het Armen-Weeshuis in 's Hage.* 43.

Boſicherus (Johannes), *Latijns Digter.* . . 43.

Boskoop (Johannes), *Predikant te Amſteldam.* 43.

Bosman (Willem), *Raad en Opperkoopman op St. George d'Elmina etc.* . 44.

Bosquier (Filip), *Rekollet-ten Monnik.* . . 45.

Bosſaert (Thomas Willeborts), *Konſtſchilder.* 46.

Bosſchaart (Willebrord), *Kanunnik in de Abtdij van Thongerlo.* . . 46.

Bosſche (Johannes van den), *Hoogleraar te Ingolſtad.* . . . 47.

Bosſche (Pieter van den), *Jeſuit en Doktor in de Godgeleerdheid.* . 47.

Bosſche (Pieter van den), *Monnik in het klooster van St. Urſula te Aath.* 47.

Bosſche (Pieter van den), *Dominikaner Monnik in het klooster te 's Hertogenbosch.* . . 48.

Bosſche, *Stads Medicijne Doktor te Dendermonde.* 49.

Bosſemius (Matthijs), *Hoogleraar te Douai.* 49.

Bosſes (Bartel des), *geleerde Jeſuit.* . 49.

Bosſu (Maximiliaan van Hennin *Graav van*), *beroemd Veldheer.* . 50.

Bosſuyt (Jakob Ignatius), *Doktor in de Theologie.* 54.

Botbergen (Elbert), *Gelders Edelman.* . 55.

Boternisſe (Konſtantyn of Kostyn van), *Vloekvervvant tegens Graav Floris den V.* . . . 55.

Both (Jan en Andries), *Konſtſchilders.* . 56.

Both (Pieter), *Gouverneur Generaal van Neerlands Indiën.* . . 58.

Botnia, *oud en aanzienlijk Geſlagt in Friesland.* 60.

Botnia (Julius van), *aanzienlijk Voorſtander van Godsdienst en Vrijheid in Friesland.* . . 62.

Botnia (Syds van), *Grietman van Wimbritzeradeel.* 63.

Botrinto (Niklaas), *Dominikaner Monnik.* . 64.

Botter (Hendrik), *Hoogleraar in de Medicijnen te Marpurg.* . . 64.

Bladz.

Bofter (Livinus), *Secretaris der ſtad Amersfoort.* 64.

Boubereel (Kornelis), *Paſtoor van de Roomſe Kerk te Rotterdam.* . 65.

Bouckhorst (Floris van der), *geleerd Jeſuit.* . 66.

Bouchout (Jakob), *Prior van een Predikheren Klooſter.* 67.

Bouchy (Filip), *Jeſuit en Prediker.* . . 68.

Boucq (Jakob le), *Konſtſchilder.* . . 68.

Boucq (Pieter le), *Licentiaat in de Regten.* 69.

Boucq (Symon le), *Beoeffenaar der Letterkunde.* 69.

Boucquet (Johannes), *Monnik onder de Predikheren.* 69.

Boudaan (Gualtherus), *Predikant te Amſteldam.* 70.

Boudart (Jakob), *Kanunnik van St. Pieter te Rijſſel.* 71.

Boudewyns (Michiel), *Hoogleraar in de Ontleed- en Heelkunde en ſtads Doktor te Antwerpen.* . 72.

Boudewyns (Niklaas), *Konſtſchilder.* . . 72.

Boudins (Johannes), *Voerzitter in den Raad te Veurne.* . . 73.

Boudins (Livinus), *Prior van het Predikheren klooſter te Gent.* . . 73.

Bouhuſen (Bernhard), *Hoogleraar in de fraaije Letteren te Zutphen.* 74.

Bouille (Pieter), *geleerd Jeſuit.* . . 74.

Bouillier (David Renaud), *Predikant in de Waalſe Gemeente te Amſteldam.* 75.

Bouillier (Jaques Renaud), *Predikant in de Waalſe Gemeente te Amſteldam.* 75.

Bouillon (Gilles de), *Kommiſſaris en Contravolleur te Kamerik.* . . 75.

Boulongne (Adriaan van), *Jeſuit en Biegtvader van den Graav van Mansfelt.* 75.

Bourbon (Charlotte de), *derde Gemalin van Prins Willem den I.* . 77.

Bourg (Louis Fabritius du), *Konſtſchilder.* . 79.

Bourgondien (Anthony van), *Graav van la Roche in Ardennes.* . . 81.

Bourgondien (Anthony van), *Deken van de Hoofdkerk te Brugge.* . 83.

Bourgondien (David van), *Biſſchop van Utrecht.* 84.

Bourgondien (Filips van), *Graav van Holland, Zeeland enz.* . . 92.

Bourgondien (Filips van), *Biſſchop van Utrecht.* 100.

Bourgondien (Frans van), *Baron van Falais.* 105.

Bourgondien (Gillis van), *Licentiaat in de Regten.* 105.

Bourgondien (Herman van), *groot Taalkundige.* 106.

Bourgondien (Karel van), *Graav van Holland.* 106

Bourgondien (Maria van), *Gravinne van Holland.* 115

Bladz.

Bourgondien (Niklaas van), *Licentiaat in de Regten.* 124.

Bouricius (Hector), *Raads-Heer in het Hof van Friesland.* . . . 128.

Bouricius (Jakob), *Penfionaris van Leeuwarden.* 128.

Bouricius (Johannes), *Raadsheer in het Hof van Friesland.* . . 128.

Bourignon (Antoinette de), *een dweepzieke Vrouw.* 129.

Bournonville (Oloard de), *Rijksbezetlebber.* . 139.

Bourrit (Niklaas), *Medicijne Doktor.* . 140.

Bousfy (Pieter de), *Frans Digter.* . . 141.

Bout (Niklaas), *Konstfchilder.* . . 141.

Boutellier of Boutiller (Jan), *Raadsheer in 't Parlement van Parijs.* 141.

Bouwema, *Fries Edelman.* 142.

Bouwens (Kristiaan), *Pastoor te Vleijtingen.* 143.

Bouwens (Reinier Leendert), *Lid van het Committé van Juftitie te Amfterdam.* . . 143.

Bouwer (Johan Guilliam), *Konstfchilder.* . 144.

Bovillius (Pieter), *geleerd Jefuit.* . . 145.

Boxelius (Hugo), *voornaam Regtsgeleerde.* . 145.

Boxhorn (Hendrik), *Predikant te Breda.* . 145.

Boxhorn (Markus Zuerius), *Hoogleeraar te Leijden.* . . . 147.

Bladz.

Boy (Dominikus Jansfenius), *Dominikaner Monnik.* . . . 152.

Boy of Boey (Kornelis), *Advocaat Fiskaal en Prokureur Generaal van Holland.* . . . 142.

Boy (Kornelis Jansfenius), *Apostolifen Zendeling in Nederfaxen.* . . 154.

Boy (Leendert Jansfenius), *Dominikaner Monnik in 's Hertogenbosch.* . 155.

Boy (Niklaas Jansfenius), *beroemd Theologant en Prediker.* . . 155.

Boye (Andries de), *Jefuit.* 155.

Boyleau, *zie* Boullon.

Bra (Hendrik van), *ftads Medicijne Doktor te Kampen.* . . . 156.

Brachelius (Johan Adolf), *een geleerde Monnik.* 158.

Bracht (Tieleman van), *Leraar van de Mennoniten te Dordrecht.* . 158.

Braem (Anthony), *geleerde Jefuit.* . . 159.

Brahé (Jan Jakob), *Predikant te Vlisfingen.* 160.

Brakel, *een oud en edel Geflagt in Holland.* . 162.

Brakel (Jan van), *Schoutbij-Nagt ter zee.* 167.

Brakel (Theodorus à), *Predikant te Makkum.* 176.

Brakel (Willem à), *Predikant te Rotterdam.* 177.

Brakenburg (Reinier), *Konstfchilder.* . 182.

Blaz

Brahonie (Abraham Jonas), *Predikant te Utrecht.* . . 183.

Bramer (Leonard), *Konstſchilder.* . . 184.

Brande (Filips van den), *Burgemeester te Middelburg.* . . . 185.

Brande (Johan Pietersſe van den), *Gecommitteerde Raad van Zeeland.* 189.

Brande (Kornelis van den), *Schepen en Raad der ſtad Vlisſingen en Rentemeester der Geeſtelijke Goederen in Walcheren.* 190.

Brandenburg (N. van), *Tekenaar van 't Verbond der Edelen.* . . 191.

Brando (Joannes), *Monnik van de Cisterciënſer Orden.* . . . 191.

Brandon (Jan Hendrik), *Konstſchilder.* . 191.

Brands (N.), *Konstſchilder.* 192.

Brandt (Gerard), *Burger te Amſteldam.* . 192.

Brandt (Gerard), *Horlogiemaker te Amſteldam.* 193.

Brandt (Gerard), *Leraar der Remonſtranten te Amſteldam.* . . 193.

Brandt (Gerard), *Leraar der Remonſtranten te Rotterdam.* . . 198.

Brandt (Joannes), *Leraar der Remonſtranten te Amſteldam.* . . 210.

Brandt (Kasper), *Leraar der Remonſtranten te Rotterdam.* . . 212.

Blaz

Brandt (Sebaſtiaan), *ver-waard Regtsgeleerde, Digter en Geſchiedſchrijver.* 213.

Brant (Jan), *Secretaris der ſtad Antwerpen.* . 213.

Brant (Johan Arnold van), *Hoogleeraar in de Regten te Duisberg.* . 215.

Brantegem (Willem van), *Monnik in het Karthuizer klooster te Kiel.* . 216.

Brasſer (Govert), *Thesaurier Generaal der Vereenigde Nederlanden.* . 216.

Brasſer (Joost), *Burger te Amſteldam.* . . 216.

Brasſeur (Filip), *Prediker en Biegtvader te Mons.* 217.

Brasſica (Jakob), *Beoefenaar der Letterkunde.* 218.

Braunius (Johannes), *Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen.* 218.

Bray (Salomon de), *Konstſchilder.* . . 221.

Breauté (Karel), *Ritmeester onder de Kavallerie.* 222.

Brecht (van), *oud en aanzienlijk Geſlagt in Braband.* . . . 224.

Brecht (Levinus), *Monnik in het klooster der Rekolletten te Leuven.* . 226.

Breda (Gerard van), *Karthuizer Monnik.* . 226.

Breda (Kornelis van), *Beoefenaar der Oudheden en Geſchiedenisſen.* 227.

Breda (Pieter van), *Konſtſchilder.* . . 227.

Bladz.

Breda (Rutger van), *Griffier der Staten van Overijsſel.* . . 228.

Bredaal (Niklaas van), *Konſtſchilder.* . 228.

Bredenbach (Jan), *Latijns Digter.* . . 229.

Bredenbach (Matthias), *Rektor der latijnſe ſcholen te Emmerik.* . 229.

Bredenbach (Tieleman), *Kanunnik te Keulen.* 230.

Bredenburg (Johannes), *Rotterdammer Burger.* 231.

Bredero, *zie* Brederoo.

Brederode, *oud en luisterrijk Geſlagt in Holland.* 232.

Brederode (Frans van), *voornaam Krijgsbevelhebber.* . . . 240.

Brederode (Gysbregt van), *Proost van St. Maarten te Utrecht.* . . 248.

Brederode (Hendrik van), *voornaam Krijgsbevelhebber.* . . . 253.

Brederode (Hendrik Geritsz. van), *Huisman nabij de Helder.* 261.

Brederode (Jan van), *Monnik in het Karthuizer klooſter van Zellen.* 265.

Brederode (Jan Wolfert van), *Veldmarſchalk over het leger der Verenigde Nederlanden.* . 266.

Brederode (Lancelot van), *Krijgsbevelhebber.* 269.

Brederode (Pieter Kornelis van), *voornaam Regtsgeleerd.* . . 269.

Bladz.

Brederode (Reinout van), *Burggraav van Utrecht.* 270.

Brederode (Wolfert van), *Bevelhebber van een bende Ruiterij.* . . 275.

Brederoo (Gerbrand Adriaansz.), *Digter te Amſteldam.* . . 277.

Bredeyck (Ægidius), *Prior van een Augustiner klooſter.* . . . 278.

Breekvelt (Willem), *Konſtſchilder.* . 279.

Breen (Daniel de), *Remonſtrants Godgeleerde.* 279.

Breenberg (Bartel), *Konſtſchilder.* . 281.

Bremer (Johannes), *Leraar onder de Remonſtranten te Rotterdam.* . 282.

Bremer (Johannes), *Leraar onder de Doopsgezinden te Amſteldam.* 282.

Bres (Guido), *Predikant in de Walſe Gemeente te Rijsſel en Valenchijn.* 284.

Breſille (Filips de), *Bruſſels Edelman.* . 284.

Breugel (Abraham), *Konſtſchilder.* . . 284.

Breugel (Jan Batist), *Konſtſchilder.* . 285.

Breugel (Johan), *den Fluwelen gebijnaamd, Konſtſchilder.* . . 286.

Breugel (Pieter), *Konſtſchilder.* . . 289.

Breukeland (Jakob), *Predikant te Middelburg.* 292.

Bladz.

Briarde (Lambregt de), *Preſident in den Groten Raad te Mechelen.* 292.

Brias (Karel de), *zie* Aſſomption.

Brienen (Abraham van), *Raad en Vikaris van 't Utrechtſe Bisdom.* 294.

Brienen (Jan van), *Raad extraordinair in den Hove van Gelderland en Burgemeester te Arnhem.* 294.

Bril (Jakob), *een Man van ſonderlinge begrippen over den Godsdienst.* . 297.

Bril (Matthys), *Konſtſchilder.* . . 298.

Bril (Paulus), *Konſtſchilder* . . . 298.

Brize (Kornelis), *Konſtſchilder.* . . 299.

Brocard (Jakob), *een Openbaringſchrijver en goedhartig Dweper.* 299.

Broeck (Johan van den), *Hooglevaar in de Regtsgeleerdheid te Amſteldam.* . . . 302.

Broecke (Jan van den), *Raad in de Vroedſchap te Dordrecht.* . 303.

Broeder, *Kommandant ter Zee.* . . . . 303.

Broek (Elias van den), *Konſtſchilder.* . 304.

Broek (Jan) Valentynz., *Inwooner van Amſteldam, een dippere Vrijheidszoon.* 304.

Broek (Jan van den), *Klerk ter Finantie van Holland, de Uitvinder van het Gezegeld Papier.* 309.

Bladz.

Broeke (Kristiaan van den), *Konſtſchilder.* 310.

Broekelaar (Gerard), *Rooms-Paſtoor van de Houfdkerk in 's Hertogenbosch.* . . 310.

Broekhoven (Jakob van), *Burgemeester te Leijden, een der Regters van Oldenbarneveld.* . . 310.

Broekhuizen (Benjamin), *Stad. Doktor en Profesſor in de Medicijnen en Wijsbegeerte te 's Hertogenbosch.* . . 311.

Broekhuizen (Daniel van), *Medicijne Doktor te Gouda.* . . . . 311.

Broekhuizen (Egbert van), *Wijnkoper te Utrecht.* 311.

Broekhuizen (Johan van), *Kapitein van de Infanterije en keurig Digter.* 312.

Broers (N.), *Konſtſchilden.* . . . 323.

Broersma (Wigbold van), *Kolonel en Gouverneur van Koeverden.* . . 323.

Broeucquez (Antony Frans van), *Medicijne Doktor te Mons.* . . 324.

Broeucquez (Jan Frans van), *Lijfartz van den Prins van Ligne.* 325.

Broidæus (Filip), *Profeſſor primarius in de Regten te Douai.* . . 326.

Bron (Niklaas van), *voornaam Regtsgeleerde te Douai.* . . 326.

Brongersma (Titia), *buiten gemeen geestig Meisje.* 327.

Bladz.

Bronkhorst, *oudheidkundig en oud Geslagt in Nederland.* 327.

Bronkhorst (Dirk van), *Krijgsbevelhebber.* 331.

Bronkhorst en Batenburg (Dirk en Cysbert van), *edel Broederpaar.* . 331.

Bronkhorst (Everard van), *Hoogleeraar in de Regten te Leijden.* . 332.

Bronkhorst (Jan van), *Rektor te Deventer.* 335.

Bronkhorst (Jan van), *Konstschilder.* . 337.

Bronkhorst (Johan van), *Konstschilder.* . 339.

Bronkhorst (Joost van), *Tekenaar van 't Verbond der Edelen.* . 340.

Bronkhorst van Batenburg (Karel van), *Tekenaar van 't Verbond der Edelen.* 340.

Bronkhorst (Pieter van), *Konstschilder.* . 341.

Brooman (Lodewyk), *groot Musikant, schoon blind geboren.* . . 342.

Brooman (Lodewyk), *Doktor in de Regten te Brussel.* 343.

Brosmael (Jan Frans), *Doktor in de Medicijnen te Luik.* . . 343.

Brouart (Lodewyk), *Geleerde Jesuit en Prediker.* 344.

Brouftin, *Roomsch-Pastoor van het kasteel te Kamerijk.* 344.

ADDENDA.

Beek (Johannes van) of Beka, *Kanunnik te Utrecht.* . . 345.

Beekman (Martinus), *Prokureur en Notaris in 's Hage.* . . . . 345.

Beelthuyder (Johannes), *Predikant te Bellen.* 345.

Berkel (Abraham van), *Rektor der latijnsche scholen te Delft.* . . 345.

Berkel (Jan van), *een Letteroefenaar.* . 345.

Bils (Lodewyk de), *voornaam Ontleedkundige.* 346.

Borch (Kornelis), *Predikant in 's Hage.* 346.

Bouwensch (Willem Adriaan), *Burgemeester te Arnhem.* . . 346.

Breda (Ratger van), *Griffier der Staten van Overijsfel.* . . 352.

BERIGT VOOR DEN BINDER,

De PLAATEN te plaatzen in het IV. DEEL.

I. MAXIMILIAAN *Graav* VAN BOSSU te *Hoorn* gevanglijk binnen gebragt. . . . Bladz. 52.

II. Pourtrait van JAN VAN BRAKEL. . . —— 168.

III. REINOUD VAN BREDERODE door den Bisfchop DAVID VAN BOURGONDIEN mishandeld. . . . . —— 272.

IV. Beeldftorming in de *Nederlanden*. . . —— 312.